

МОДЕРНІЗАЦІЯ ЗМІСТУ ОСВІТИ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ПРОФЕСІЙНО- ПЕДАГОГІЧНИХ ФАХІВЦІВ

МАТЕРІАЛИ
Всеукраїнської науково-практичної
Інтернет-конференції

21 квітня 2023 року

Міністерство освіти і науки України
Криворізький державний педагогічний університет
Кафедра педагогіки та методики технологічної освіти

**МОДЕРНІЗАЦІЯ ЗМІСТУ ОСВІТИ У ПІДГОТОВЦІ
МАЙБУТНІХ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНИХ
ФАХІВЦІВ**

МАТЕРІАЛИ
Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції
(21 квітня 2023 року)

Кривий Ріг
2023

Рекомендовано до друку Вченою радою факультету дошкільної і технологічної освіти
Криворізького державного педагогічного університету
(протокол № 8 від 28 квітня 2023 р.)

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Савченко Л.О. доктор пед. наук, професор, завідувач кафедри педагогіки та методики технологічної освіти Криворізького державного педагогічного університету.

Цина А.Ю. доктор пед. наук, завідувач кафедри теорії і методики технологічної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка.

Кулик Є.В. доктор пед. наук, професор, завідувач кафедри основ виробництва та дизайну Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Серьогіна І.Ю. кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та методики технологічної освіти Криворізького державного педагогічного університету.

Созонюк О.С. аспірантка кафедри педагогіки та методики технологічної освіти Криворізького державного педагогічного університету.

«Модернізація змісту освіти у підготовці майбутніх професійно-педагогічних фахівців»: матеріали Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції (м. Кривий Ріг, Криворізький державний педагогічний університет, 21 квітня 2023 р.). Кривий Ріг : КДПУ, 2023. 387 с.

У збірнику представлені матеріали Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «Модернізація змісту освіти у підготовці майбутніх професійно-педагогічних фахівців». Розглядаються соціальні та психолого-педагогічні проблеми професійної підготовки молоді, актуальні питання модернізації передшкільної, початкової, середньої, профільної та вищої педагогічної освіти, вимоги сучасної школи до якісної підготовки майбутнього вчителя трудового навчання та технологій, майбутніх фахівців дошкільної та професійної освіти, можливості впровадження сучасних педагогічних технологій у систему підготовки компетентного вчителя та вихователя дошкільного закладу.

Збірник призначений для науковців, викладачів, аспірантів, здобувачів вищої освіти, вчителів, вихователів дошкільних закладів, а також для широкого кола читачів.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1

«СОЦІАЛЬНІ ТА ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ВИЩІЙ ШКОЛІ»

Акентьєва В.В. Використання проблемних ситуацій на заняттях зі сфери обслуговування як засіб підвищення якості знань майбутніх фахівців.....	11
Артеменко Л.І. Роль учителя-практика в підготовці бакалаврів-філологів.....	12
Бабенко Т.П. Проблеми формування компетентності «спілкування державною мовою» студентів в умовах дистанційного навчання	15
Бабіч Т.С. Модернізація професійної (професійно-технічної) освіти – виклик часу.....	18
Бабчук Ю.М., Чадюк Г.Ф. Різновекторність наукових досліджень у сфері дизайну.....	20
Бегун О.Г., Савченко Л.О. Відродження автентичної кухні України внаслідок вторгнення РФ.....	24
Беличенко Ю.О., Близнюк М.М. Професійна підготовка майбутнього викладача як складова його педагогічної майстерності.....	27
Білик Ю.П. Теоретичні аспекти підготовки майбутніх учителів початкових класів до здійснення педагогічної діяльності під час дистанційного навчання.....	30
Брюханова Н.О., Корольова Н.В. Навчання майбутніх інженерів-педагогів розробці й використанню освітніх інтернет-проектів у професійній педагогічній діяльності.....	34
Буйко В.В., Волкова Н.В. Науковий аналіз визначення «емпатія», «емпатійна культура» в психолого-педагогічному аспекті.....	37
Величко К.О., Савченко Л.О. Дистанційне навчання в умовах воєнного стану.....	40
Віщукаєва К.М. Вивчення готовності майбутніх соціальних педагогів та працівників до здійснення рекреаційної діяльності.....	42
Власенко І.М. Тренінгові технології як шлях модернізації хореографічної освіти України.....	44
Гарібян Ж.Р., Паршук С.М. Етапи формування іміджу закладу освіти.....	45
Гаркуша О.О., Леонова В.І. Професійні вимоги до особистості соціального педагога-консультанта.....	48
Гедзик А.А. Формування готовності майбутнього педагога професійного навчання до самостійної роботи в умовах дистанційного освітнього процесу.....	52
Горбатюк Р.М., Волкова Н.В. Кваліфікаційні вимоги до	

підготовки бакалаврів спеціальності «професійна освіта. сфера обслуговування»	55
Гримська А.В. Полікультурна компетентність учителя трудового навчання в сучасній освіті.....	57
Губарик І.Р., Гладковська В.І. Модернізація змісту освіти у підготовці майбутніх професійно-педагогічних фахівців.....	60
Гуцул О.О. Застосування кейс-технології в системі профільного навчання.....	62
Дегтяренко А.О., Савченко Л.О. Інноваційні педагогічні технології.....	64
Драшко О.М. Педагогічні умови ефективної підготовки сучасного вчителя технологій.....	66
Дубінка М.М. Історико-педагогічний аналіз понять «Професійна ідентичність» та «Самовизначення майбутнього фахівця».....	69
Дупак Н.В. Світові тенденції професійної підготовки фахівців з готельно-ресторанного обслуговування.....	72
Дячук О.О., Волкова Н.В. Творчі здібності особистості: визначення, сутність, структура.....	75
Задорожна В.Е. Використання сучасних педагогічних технологій в освітньому процесі.....	78
Зінченко А.Л. Організація соціального партнерства як важливий інструмент покращення професійної підготовки студентів передвищої освіти.....	82
Зінченко С.М. Професійна адаптація студентів-військовослужбовців до продуктивної діяльності у сфері послуг – пріоритетний напрямок діяльності закладів освіти України.....	84
Ігнатенко М.М. Огляд методології Eduscum як найбільш розповсюдженого способу використання Agile в практиці освітнього процесу.....	87
Ільченко О.Ю. Умови формування стійких мотивів навчально-пізнавальної діяльності студентів.....	90
Коломієць Д.І., Івашкевич Є.М. Психолого-педагогічні проблеми підготовки майбутніх педагогів до організації освіти в умовах надзвичайних ситуацій.....	93
Конопля І.Д. Технологія портфоліо у формуванні компетентності викладачів вищої освіти.....	98
Корнієнко С.С. Чи можливий компетентний професійно-педагогічний фахівець в 20-х роках ХХІ століття?.....	101
Красильникова Г.В., Красильников С.Р. Роль здобувачів вищої освіти в удосконаленні змісту освітніх програм.....	103
Красних О.В. Сутність та зміст професійної мовленнєвої культури.....	105
Кулик Є.В., Коваль О.А. Модернізація освітніх професійних програм підготовки вчителів технологій в контексті гуманізації	

технологічної освіти.....	107
Кулінка Ю.С. Технологія навчання ресторанної справи майбутніх фахівців в процесі науково-предметної підготовки.....	111
Кучанська В.В., Савченко Л.О. Актуальні проблеми впровадження компетентнісного підходу.....	115
Ланін В.В. Освітньо-просвітницька діяльність Іоанна Максимовича (кінець XVII – початок XVIII століття).....	116
Литвин А.Ф. Сучасні педагогічні технології при підготовці фахівців охорони праці у закладах вищої освіти.....	119
Лісова С.В. Інноваційна діяльність як ключовий компонент підготовки майбутніх фахівців сфери гостинності.....	121
Мавдрик Т.М. Віртуальний освітній простір: нові можливості для професійної освіти.....	124
Малишко Л.І. Шляхи впровадження сучасних педагогічних технологій на всіх рівнях освітнього процесу як засобу становлення якісної системи освіти.....	127
Матвієнко А.В., Якименко С.І. Структура готовності майбутніх учителів початкової освіти до організації самостійної роботи учнів.....	128
Мізан І.М., Волкова Н.В. Роль сучасних інформаційно-комп'ютерних технологій у навчальному процесі при вивченні технологічного циклу дисциплін.....	132
Мірошник Н.О. Використання ігрових форм навчання в груповій роботі.....	134
Моргун І.А. Професійна компетентність майбутніх фахівців через призму виставкової діяльності.....	136
Нагорна Н.О. Практичні аспекти впровадження дизайн-проектування виробів інтер'єрного призначення в освітній процес для майбутніх вчителів технологій.....	140
Олійников А.С., Волкова Н.В. Організація художньо-конструкторської діяльності на заняттях з основ дизайну.....	143
Орлова Н.С. Формування комфортного навчального середовища під час організації освітнього процесу.....	147
Пальшкова І.О. Проблема підготовки майбутніх учителів початкової школи в процесі формуванні професійно-педагогічної культури у закладах вищої освіти.....	150
Перехрест С.О., Белявська М.Ю. Розвиток творчих здібностей студентів на базі проблемних ситуацій.....	153
Пісна Т.М. Професійна підготовка викладача як фахівця сфери освіти.....	156
Прокоф'єв Є.Г. Структура підготовки і проведення семінарського заняття для магістрів фізичної культури і спорту.....	159
Рибець К.Р., Якименко С.І. Готовність майбутнього вчителя початкових класів до організації групової навчальної діяльності	

учнів в умовах НУШ.....	163
Савченко Л.О. Діагностика якості освіти як умова професійної підготовки майбутнього фахівця.....	166
Саф'ян К.Ю. Проектування професійно-педагогічних ситуацій як засобу розвитку комунікативних умінь майбутніх фахівців.....	168
Серьогіна І.Ю. Тренінг «Правове забезпечення ділового етикету у готельному бізнесі» при вивченні курсу «Організація готельного господарства».....	170
Сємак А.О. Використання мультимедійних технологій при підготовці майбутніх фахівців сфери обслуговування.....	172
Скрипник О.О. Критерії ефективності управління ЗП (ПТ) О.....	174
Созонюк О.С. Логістичний підхід до організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування.....	176
Стешенко В.В. Методологічні основи технологічної освітньої галузі – важливий освітній компонент освітньо-наукової програми підготовки магістра.....	179
Тараненко Т.О. Художнє проектування як складова професійно-практичної підготовки майбутніх фахівців з дизайну.....	182
Терентьєва О.О. Інформаційна компетентність як фактор ефективності навчання технології.....	186
Тертична Т.Д. Актуальність виховання емоційної культури майбутнього вчителя початкових класів в умовах воєнного стану в Україні.....	189
Титаренко О.О. Науково-дослідницька діяльність у освітньому процесі закладів вищої освіти України.....	192
Тітенко Ю.М. Впровадження елементів сучасних педагогічних технологій навчання – умова досягнення технологічної освіти.....	194
Тонконогова Т.І., Якименко С.І. Особливості формування здоров'язберезувальної компетентності здобувачів початкової освіти.....	196
Федорейко І.В. Підготовка майбутніх бакалаврів у галузі транспорту в педагогічних закладах вищої освіти в сучасних соціально-економічних умовах.....	199
Шишлакова О.В., Паршук С.М. Ідеї духовності в педагогічній спадщині В.О. Сухомлинського.....	202
Штиба В.О. Сучасні психолого-педагогічні та соціальні проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців початкової освіти.....	205
Шумська О.О. Психологічна підготовка майбутнього педагога-музиканта до концертного виступу.....	208
Шумський О.Л. Особливості сучасних методів викладання іноземних мов	209
Якименко С.Я. Від традицій до інновацій: педагогічні технології для майбутніх вчителів.....	212
Iwona Pałgan, Mirosław Bieńkowski Wajkoterapia formą promocją	

СЕКЦІЯ 2

**«СУЧАСНІ ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СИСТЕМІ ДОШКІЛЬНОЇ,
ПОЧАТКОВОЇ ТА СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ»**

Акініна О.О. Формування мультикультурної компетентності старшокласників на уроках технології в профільній школі.....	224
Бабич В.В., Кулінка Ю.С. Формування екологічної грамотності в учнів на уроках трудового навчання.....	226
Боклан В.О., Шапочка К.А. Педагогічні умови формування спільних цінностей в учнів початкової школи.....	228
Боярська А.А., Шинкаренко В.В. Початкова школа – найоптиміальніше середовище розвитку творчої активності.....	231
Бугайов Б.О. Покращення якості освіти на уроках трудового навчання за допомогою сучасних технологій.....	234
Вандар Н., Якименко С.І. Особливості формування комп’ютерної грамотності у здобувачів початкової як складової інформаційно-комунікаційної компетентності.....	236
Величко К.О. Проблеми особистості в інформаційному суспільстві.....	238
Вовк Н.В. Формування екологічної культури на уроках трудового навчання та технологій.....	240
Ганзенко Т.В. Інноваційні управлінські технології в роботі закладу дошкільної освіти.....	243
Гордієнко І.М., Білявська Т.М. Інтеграція предметів на міжпредметній основі в новій українській школі.....	246
Грекова Н.В. Використання технології саморозвитку М. Монтесорі в сучасному дошкільному закладі.....	249
Гусар В.В., Московчук Л.М. Засоби виховання шанобливого ставлення у молодших школярів до батьків.....	252
Данилків Д.О., Волкова Н.В. Виховання культури учнів у галузі інформаційної безпеки.....	254
Дебре О.С. Технологічна освіта в сучасному українському інформаційному суспільстві.....	257
Деденєв О.Ю., Цина А.Ю. Поняття «розвиток особистості» в дослідженні методики розвитку громадянської відповідальності учнів на уроках трудового навчання.....	258
Залужна К.С., Серьогіна І.Ю. Формування інформаційно-цифрової компетентності учнів на уроках технології.....	261
Зоріна М.О., Волкова Н.В. Вивчення характерних особливостей одягу давніх культур на уроках технологій.....	263
Зоря О.М. Дослідно-експериментальна перевірка ефективності використання елементів театральної педагогіки в діяльності	

вчителів.....	265
Іншаков А.Є. Актуальність проблеми формування соціокультурних компетентностей у дітей передшкільного віку.....	267
Іншакова І.Є. Проблема соціалізації та соціального розвитку дітей дошкільного віку.....	270
Книшук Т.І. Коректурні таблиці як засіб ігрової технології в розвитку мовленнєвої активності дітей дошкільного віку.....	273
Коваленко О.В., Філімонова Т.В. Технології дистанційного навчання в освітньому процесі початкової школи.....	276
Коломієць А.М., Жовнич О.В. Закордонний досвід розвитку життєвих навичок в учнів початкових класів.....	278
Коломієць Т.Д., Бромірська А.М. Проблеми організації дистанційного навчання фізики: аналіз світового досвіду.....	282
Коломоєць Ю.В. Колаж в технологіях ручного ткацтва та шиття з метою вдосконалення технолого-конструкторської компетентності учнів.....	285
Крейса А.В., Кулінка Ю.С. Віртуальні екскурсії як засіб підвищення пізнавального інтересу учнів на уроках трудового навчання.....	288
Лопаткевич С.О., Філімонова Т.В. Інтеграція змісту шкільної освіти як основа реформування нової української школи.....	291
Маліновська Н.В., Московчук Л.М. Сучасні засоби формування обчислювальної культури першокласників.....	294
Мальцева О.В. Реалізація технологій раннього розвитку дітей в умовах сучасного закладу дошкільної освіти.....	296
Маслова О.В. Вплив ігрової діяльності на розвиток соціальної практики дітей дошкільного віку.....	299
Моргунова Ю.В. Використання дидактичних ігор як засобу мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку.....	302
Московчук Л.М. Особливості методичного апарату навчального посібника з математики для учнів 1 класу Тетяни Воронцової та ін.....	306
Негуляєва А.О. Лінгвістичний аспект навчання дієслова англійської мови в закладах середньої освіти.....	308
Нечитайло К.В., Серьогіна І.Ю. Символіка українського рушника як засіб національного виховання учнів на уроках технології.....	311
Невельська О.Е., Савченко Л.О. Формування професійних знань та вмінь учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти засобами інтерактивного навчання.....	315
Няньчук О.С., Хараджян Н.А. Формування ключових компетентностей учнів ліцеїв при розв'язуванні фізичних задач за допомогою stem-підходу.....	317
Осадчук О.Д., Московчук Л.М. Засоби розвитку писемного	

мовлення молодших школярів на уроках математики.....	319
Петренко Л.М. Шляхи впровадження педагогічних поглядів Г. Ващенка щодо духовно-морального виховання та освіти української молоді як засобу становлення якісної системи освіти...	322
Повторатченко Д.С. Моніторинг якості навчання як засіб підвищення пізнавального інтересу учнів.....	325
Повтораченко Н.О. Впровадження ігрових технологій в практику сучасної школи як засобу підвищення пізнавальної активності учнів.....	327
Радчук М.О., Леонова В.І. Основні напрями роботи соціального педагога з дітьми в умовах воєнного стану.....	329
Разживіна М.С. Інноваційні методики у формуванні логіко-математичної компетенції дітей старшого дошкільного віку.....	331
Рибіцька К.Р., Хараджян Н.А. Застосування методу проєктів на уроках фізики із використанням stem –підходу.....	333
Савченко Н.С., Баранова Д.О. Становлення позашкільної освіти як соціального інституту виховання в Україні та її значення у сучасному світі.....	335
Сотничок О.С. Розвиток практичних навичок учнів 5-6 класів на уроках трудового навчання через використання конструкційних матеріалів.....	339
Суятинова К.Є. Становлення якісної дошкільної освіти в Україні: актуальні проблеми.....	343
Тарабасова Л.Г., Хомич О.Б. Гуманізація освітнього процесу в дошкільній освіті.....	345
Твердун О.В., Московчук Л.М. Етнонаціональні та сучасні засоби формування толерантності молодших школярів.....	348
Тимченко В.М., Серьогіна І.Ю. Розвиток творчих здібностей учнів на уроках технології засобами народної вишивки.....	350
Ховренко О.В. Особливості впровадження ігрових технологій в освітній процес сучасного закладу дошкільної освіти.....	353
Цемко А.А., Московчук Л.М. Формування здоров'язберезувальної компетентності молодшого школяра засобами інформаційно-навчальних технологій фітотерапевтичного спрямування.....	357
Цись О.О., Савелєв І.В. Управління самостійною роботою учнів на уроках трудового навчання із застосуванням технологій доповненої реальності.....	358
Черкашина Н.М. Методологічні засади організації навчально-трудової діяльності учнів на уроках трудового навчання.....	360
Човнова В.І. Позашкільна освіта у полтавському регіоні: стан та перспективи.....	363
Чуркіна К.М., Волкова Н.В. Інноваційні технології: Steam-освіта на уроках трудового навчання.....	367

Шавенко І.В. Упровадження інноваційних технологій в освітній процес закладу дошкільної освіти.....	370
Шаповалова А.П. До питання про методичні особливості викладання курсу за вибором «сучасна вишивка» у старших класах.....	373
Швець Н.О. Рейтингова оцінка знань учнів на уроках трудового навчання і технологій.....	376
Шнайдер А.О., Береславська Г.Б. Виховання ціннісного ставлення до батьківщини засобами народної педагогіки.....	378
Шукатка О.В., Пухир О.В. Формування мотивації до занять фізичною культурою та спортом у молодшому шкільному віці.....	381
Язловецька О.В., Язловецький Б.О. Роль позашкільних закладів освіти фізкультурно-спортивного напрямку у системі дозвілєвої діяльності школярів.....	383

СЕКЦІЯ 1

«СОЦІАЛЬНІ ТА ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ВИЩІЙ ШКОЛІ»

В.В. Акентьєва,

здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти гр.ЗПСО-19
спеціальності 015 Професійна освіта (Сфера обслуговування)

Криворізький державний педагогічний університет

м. Кривий Ріг

ВИКОРИСТАННЯ ПРОБЛЕМНИХ СИТУАЦІЙ НА ЗАНЯТТЯХ ЗІ СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ЗНАНЬ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Актуальність проблеми полягає в тому, щоб через впровадження проблемних ситуацій підвищувати якість знань у студентів до вивчення професійної освіти (сфери обслуговування). Проблемою використання проблемних ситуацій займалися Алексюк А.М., Лернер І.Я., Кудрявцев Т.В., Махмутов М.І., Підласий І.П. та інші. Але аналіз наявної літератури показав, що не всі аспекти варіативності використання проблемних ситуацій на заняттях не вивчені. Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить про те, що проблема підвищення якості знань засобами проблемного навчання на сучасному етапі є актуальною. Досліджувана проблема дає змогу зробити наступні висновки.

Проблемне навчання слід розуміти як одну із головних систем в організації пізнання, яка в тісній єдності з іншими видами навчання забезпечує необхідний розвиваючий ефект. При проблемному навчанні об'єктом свідомості стає не тільки сама інформація, але й логіка її засвоєння, що створює стійкі стимули навчання. Основним елементом проблемного навчання є: створення проблемної ситуації і вирішення проблеми. Проблемні ситуації включають в себе щось нове, незрозуміле для учнів, те що виходить за рамки вже знайомого, вивченого. Проблемна ситуація побуджує учнів до активного мислення, до пошуку вирішення проблем.

Створення проблемної ситуації переслідує різні дидактичні цілі, але головною є збудження пізнавального інтересу та активізація пізнавальної діяльності студентів. Проблемні завдання – це засіб вираження проблеми в навчальному процесі. У змісті проблемного завдання закладені потенційні можливості для виникнення проблемних завдань, які визначаються характером проблемної ситуації, яка виникає: при зіткненні студентів з незнайомими явищами, фактами, які потребують теоретичного пояснення; при організації практичної діяльності студентів; при пробудженні студентів до порівняння, співставлення; при формуванні гіпотез; при пробудженні до аналізу життєвих явищ; при дослідницьких завданнях. Проблемне навчання,

під час якого обґрунтовується актуальність і новизна змісту навчального матеріалу, відбувається розкриття важливості знань, мають місце порівняння та аналогії, ефект парадоксальності та здивування сприяють формуванню пізнавального інтересу студентів, а значить сприяє розвитку творчого мислення.

Якість знань – це співвідношення видів знань з елементами змісту освіти й тим самим з рівнями засвоєння. До числа якостей повноцінних знань особистості варто віднести повноту і глибину, оперативність і гнучкість, конкретність і узагальненість, згорнутість і розгорнення, систематичність і системність, усвідомленість і міцність. В основу дослідної роботи була покладена програма, яка включала в себе різноманітні форми проведення занять /міні проекти, захист проектів, заняття-бесіди тощо, а також завдання, що були запропоновані студентам і на занятті, й як домашнє індивідуальне завдання. Завдання для підготовки до рішення проблемних ситуацій були розроблені з урахуванням: особливостей студентів; їх включення у процес спілкування між викладачем і студентом; взаємодії у системі «викладач-студент». Заняття проводились з використанням різних форм навчання (бесіда, круглий стіл, гра, прес-конференція) та інші .

Ефективність дослідної роботи показала, що використання проблемних завдань та ситуацій на заняттях з професійної освіти, якісно підвищує рівень знань студентів, значно зростає пізнавальний інтерес. Студенти з більшим оптимізмом і бажанням вивчають готельно-ресторану справу, з відповідальністю готують домашнє завдання. При цьому вони намагалися здивувати інших студентів своєю інформованістю та ерудицією.

Л.І. Артеменко,
аспірантка кафедри педагогіки
Криворізького державного педагогічного університету,
учитель української мови і літератури
Криворізької гімназії № 90
м. Кривий Ріг

РОЛЬ УЧИТЕЛЯ-ПРАКТИКА В ПІДГОТОВЦІ БАКАЛАВРІВ- ФІЛОЛОГІВ

Професійна самореалізація особистості неможлива без інтеграції сукупності отриманих знань, умінь і навичок, формування цілісного світогляду, моралі, поведінки та практичної підготовки до майбутньої діяльності. Сучасне наукове мислення характеризується прагненням поєднувати окремі об'єкти в цілісну систему, оволодіння якої забезпечує всебічне зростання розумових здібностей та подальше їх застосування для соціалізації в суспільстві. Розв'язання проблеми продуктивності освіти сприяло створенню умов для самопізнання, самовдосконалення та

спрямування творчого потенціалу здобувачів через упровадження в навчання комплексного підходу, що супроводжується об'єднанням кількох предметів навколо однієї теми або розвитку навички під час вивчення різних галузей.

Питання інтегрованого навчання досліджували зарубіжні й українські науковці. Дж. Гіббонс [6, с. 118], Дж. Кляйн [7, с. 8] наголошують на поєднанні систем освіти, позитивний результат якого підкреслює значення такої взаємодії та важливої ролі школи в соціальному житті країни. Н. Костюк [4, с. 9], І. Козловська [3, с. 71] визначають зміцнення зв'язків навчання й практики в процесі єдиної діяльності, що створює цілісну систему, у структурі якої зберігаються індивідуальні властивості вихідних елементів. З. Бакум [1], О. Біляєв [2], І. Кучеренко [5] та ін. перевершують новизною й оригінальністю змісту нетрадиційних занять і захопливим способом їх проведення. Отже, у педагогіці й дидактиці зосереджується увага на досконалому оволодінні здобувачами професійної справи.

Засадничі ідеї освітньої інтеграції порушено в концепції Нової української школи. У законах України «Про повну загальну середню освіту», «Про вищу освіту» задекларовано нормативно-правове підґрунтя інтегрованого навчання.

Поєднання теорії з практичними знаннями та реальним досвідом ефективно встановлює зв'язки зі змістом організованої діяльності, спрямованої на засвоєння й усвідомлення подальшого застосування набутих знань та вмінь. Зазначимо, що спостереження уможлиблює неодноразове бачення навички у кількох дисциплінах, замість навчання стратегії розуміння, сприяє швидшому практичному їх відтворенню. Повторення здібностей створює вищий рівень усвідомлення та збереження інформації. Відповідно, реалізація системного підходу в навчанні формує особистість, яка інтегрує отримані здібності для застосування майстерності й хисту в досягненні мети.

Такий напрям у мовно-літературній галузі має загальнонауковий погляд й активно використовується в методиці навчання. Актуальним є організація інтегрованих процесів викладання для набуття та використання базових навичок здобувачів в усіх сферах змісту. Усвідомлення відносин між речами досягається виявом та розміщенням елементів навчання української мови в педагогічній діяльності через ознайомлення з реальним досвідом учителів, поєднанням теорії та практики, використанням підходу співпраці або невеликих груп. Для реалізації такої мети пропонуються різні форми проведення: бінарні лекції, окремі заняття, інтегровані курси, тематичні дні, тижні, робота над проектами.

Розглянемо найбільш ефективні, на нашу думку, фрагменти взаємодії вчителя-практика в сучасних формах проведення бінарних занять у закладі вищої педагогічної освіти. Для здійснення професійної діяльності студентам необхідно засвоїти знання щодо застосування принципів, технологій, методів і прийомів. Безпосередньо реалізувати вміння і навички здобувачів уможлиблюється за допомогою співвідношення таких елементів у реальному

контексті навчання української мови. Досягнення балансу здібностей вихованців імовірно на основі відкритого показу фахового хисту. Учитель репрезентує ключові питання методики в сукупності паралельно з системою оцінювання в закладі. Виокремлення та категоризація ефективних способів організації освітнього процесу, поєднання дій і операцій у конкретних навчальних діях позитивно впливає на розвиток умінь аналізу, класифікації, порівняння, систематизації, узагальнення. Визначення коучем ефективних засобів і форм для здійснення цілеспрямованого й послідовного навчання української мови сприяє навичці студентів майстерно добирати необхідні прийоми у досягненні мовної мети і результатів власної діяльності.

Важливо ознайомити бакалаврів-філологів із застосуванням технологій створення та проведення різних типів уроків. Така стратегія сприяє удосконаленню різноаспектних умінь здобувачів. Задля використання продуктивних прийомів реалізації змісту й мети навчання української мови ментор моделює низку напрацьованих тактик, демонструє власні результати діяльності. Відповідно, у студентів формується професійна компетентність інтегрувати набуті здібності. Створення складної навчальної ситуації приваблює проблемою, розв'язання якої передбачає подолання перешкод у майбутній професії. Розгляд шкільних реалій залучає здобувачів до аналізу, обмірковування та прийняття важливих рішень. Учитель-практик ілюструє шляхи усунення труднощів, які виявляються під час навчання української мови. Отримання позитивного результату сприяє зацікавленості здобувачів методичними розвідками та суттєво впливає до заохочення у співпраці. Спостереження за трансформацією передового досвіду підвищує мотивацію студентів до здійснення педагогічної діяльності.

Відповідно, у процесі проведення бінарних занять із залученням вчителів поглиблюються й розширюються знання, розвивається критичне мислення, здійснюється дослідницько-пошукова робота. Досвід практиків спонукає до зіставлення наукових понять, усвідомлення логічних зв'язків, заохочує до проявлення індивідуальних здібностей. Така стратегія є ефективним способом для студентів критично оцінити обсяг засвоєних знань, умінь і навичок, усвідомити когнітивний зв'язок між інформацією та її застосуванням, отримати необхідний досвід, мати уявлення щодо професійної діяльності, вибудовувати методику навчання рідної мови, зміцнити духовно-творчий потенціал, підвищити мотивацію, надолужити необхідні освітні втрати, а також забезпечує якісну підготовку бакалаврів-філологів до майбутньої практики, формує уявлення щодо використання попередньо отриманих ключових здібностей. Тому залучення вчителя української мови до проведення занять у закладах вищої освіти сприяє становленню майбутнього фахівця.

Отже, важливого значення в академічному середовищі набуває педагогічна мобільність учителя. Така інтеграція забезпечує оволодіння студентами професійно-важливих знань та вмінь у змісті навчання української мови.

Процес інтегрованої взаємодії зумовлений зміцненням цілісної системи засвоєння знань і формуванням необхідних компетентностей здобувачів для подальшого їх застосування в майбутній професійній діяльності. Співпраця між теоретиками і практиками створює сприятливі умови не лише для встановлення зв'язків між мовними поняттями, явищами, уміннями застосовувати форми, методи, прийоми і засоби в педагогічній діяльності, а й допомагає отримувати передовий досвід у мовно-літературній галузі. Варто зауважити, що обмін досвіду вчителя-практика в процесі навчальних занять, по-перше, забезпечує візуалізацію усвідомлення майбутньої професії, по-друге, сприяє осмисленій підготовці студентів для проходження практики.

Список використаних джерел:

1. Бакум З. П. Бінарний урок української мови – запорука ефективного формування ключових компетентностей учнів. Матеріали доповідей, приурочених 90-річчю Криворізького державного педагогічного університету, виголошених у рамках VI Міжнародної наукової конференції «Українська мова серед інших слов'янських: етнологічні та граматичні параметри»: зб. наук. праць / за ред. Ж. Колоїз. Кривий Ріг, 2020. С. 13–19.
2. Біляев О. Інтегровані уроки рідної мови. Дивослово. 2003. № 5. С. 36–40.
3. Козловська І. М. Метапредметна інтеграція як засіб формування змісту професійної освіти. Інформаційно-телекомунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проб-леми, перспективи : зб. наук. праць. Частина 2. Львів : ЛДУ БЖД, 2009. С. 71–73.
4. Костюк Н.Т. Об'єктивна зумовленість і діалектика інтеграції сучасного наукового знання. К. : Вища школа, 1998. 327 с.
5. Кучеренко І. Теоретичні і методичні засади сучасного уроку української мови в основній школі : монографія. Умань : ФОП Жовтий О. О., 2014. 410 с.
6. Gibbons, J. A. Curriculum Integration. Curriculum Inquiry. 1979. Vol. 9. № 4. Pp. 321–332. URL: <https://doi.org/10.2307/3202316> (дата звернення: 10.03.2023).
7. Klein J. T. Integrative Learning and Interdisciplinary Studies. New York : AAC&U, 2005 Pp. 8–10. URL: <http://surl.li/fkozsc> (дата звернення: 13.03.2023).

Т.П. Бабенко,
кандидат педагогічних наук,
голова циклової комісії природничо-наукових дисциплін
комунальний заклад
«Криворізький фаховий медичний коледж»
Дніпропетровської обласної ради
м. Кривий Ріг

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ

«СПІЛКУВАННЯ ДЕРЖАВНОЮ МОВОЮ» СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Сьогодення висуває нові вимоги до сучасного фахівця. Карантинні обмеження, повномасштабні військові дії на території України, а водночас і прискорена євроінтеграція, розширення доступу до новітніх технологій спричинили потужні зрушення в усіх сферах життєдіяльності. Адаптування до таких умов, якісна реалізація професійних програм, потребує від спеціалістів посилення комунікативних контактів, якісної взаємодії із користувачами відповідних послуг та колегами, уміння критично мислити, послуговуватися різноманітними джерелами інформації, коректно висловлюватися та відстоювати власні позиції, з оперттям на принципи толерантності та асертивності. Отже, перед викладачами постає проблема пошуку методів, форм і засобів навчання, які забезпечили б якісну та безпечну організацію освітнього процесу для студентів, формування професійно важливих компетентностей, зокрема «Спілкування державною мовою».

На важливість окреслених питань наголошено в Законі України «Про вищу освіту» (№ 1556-VI від 23.04.2021), Законі України «Про освіту» (№ 2145-VIII від 23.04.2021), Концепції Державної цільової соціальної програми розвитку професійної (професійно-технічної) освіти на 2022–2027 роки (2021 р.). Проте зазначені труднощі внесли значні зміни в освітній процес та змусили перейти на дистанційне або змішане навчання, що розуміється, як індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається переважно за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників освітнього процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій [2]. Організація такої форми навчання регулюється Положенням про дистанційне навчання, затверджене Міністерством освіти і науки України 25.04.2013 №466 та відредагованому 16.10.2020 №z0701-13.

Наукові пошуки свідчать, що різні аспекти досліджуваної проблеми з'ясовано у роботах багатьох науковців. Так, компетентнісний підхід розглядали Н. Бібік, Л. Ващенко, О. Глушко, Л. Гуцан, І. Єрмакова, О. Локшиної, О. Овчарук, Л. Паращенко, О. Пометун, К. Рудницької, О. Якимчук. Особливості формування мовленнєвої компетентності досліджували Н. Бабич, З. Бакум, Н. Захарчук, Ю. Косенко, С. Максименко, С. Пілішек, Л. Чорнобай, Т. Щербан та інші. Сутність поняття «спілкування», підходи до розуміння його структури, висвітлюються у роботах М. Артюшина, Г. Бондаренка, Ю. Косенко, І. Омельченко, М. Прищак, І. Рогач, Л. Харченко, І. Ярошук. Проте, ураховуючи наукову цінність означених досліджень, звертаємо увагу на те, що науковці не розмежовують поняття «комунікація» та «спілкування», а розглядають їх як синоніми, оскільки обидва припускають обмін інформацією, але в різний спосіб.

У загальному розумінні «спілкування» витлумачено як обмін інформацією, взаємодію, сприймання людини людиною [3, с. 4].

Щодо поняття «компетентність», то його будемо розуміти як особистісну якість, що формується та розвивається через набування сукупності певних компетенцій під час власної професійної діяльності.

У результаті аналізу літературних джерел, як орієнтир подальшої роботи поняття «компетентність спілкування державною мовою» розглядаємо як інтегроване динамічне поєднання знань, умінь і навичок, необхідних для розуміння інших та вибудовування власних унікальних вербальних й поведінкових програм через застосування українськомовного контенту у професійному та особистісному спектрі взаємодії.

Відтак, вважаємо за доцільне запропонувати практичний аспект розв'язання порушеної проблеми. З нашого погляду освітній процес має бути побудований так, аби надати здобувачам освіти змогу знаходити необхідну інформацію, аналізувати, узагальнювати та систематизувати її у вигляді таблиць і рисунків, презентувати матеріал у графічній формі, формулювати питання для отримання якісної консультації, створювати презентації та захищати виконані завдання без візуального, або обмеженого, контакту, що значно ускладнює ефективність спілкування.

Оптимальним розв'язанням цих проблем є навчання у формі online-зустрічей з використанням платформ G Suite for Education, Microsoft Teams, Google Classroom, Moodle та ін., які уможливають створення віртуальних класів та цифрових навчальних офісів, що містять необхідні матеріали опанування та контролю. Організація проведення занять у такому форматі потребує ретельної попередньої підготовки: створення зрозумілого контенту; його доповнення презентаціями; наповнення ситуаційними завданнями різного рівня складності й активності; додавання покликань на наукові відео, Google Forms. Задля полегшення сприйняття матеріалу вважаємо за необхідне поділити теоретичний курс на змістові фрейми. Після кожного з них аудиторія робить невелику паузу для обговорення питань і пропозицій, що значно стимулює міжособистісне спілкування в діалогічному форматі. У режимі online-конференції студенти можуть обговорювати конкретні проблеми завдання, формулювати запитання один до одного та до викладача, або консультанта для отримання більш докладної інформації.

Варто зазначити, що сьогодення України унеможлиблює повноцінне спілкування під час дистанційного освітнього процесу. Розв'язання такої проблеми убачаємо в створенні та упровадженні таких завдань, які б містили елементи професійної симуляції, дослідництва, творчості, що надає змогу опанувати навчальний матеріал та формувати заявлені компетентності в асинхронному режимі. Погоджуємось із позицією З. Бакум, що процеси формування мовної та мовленнєвої компетентності потребують комбінування різних типів завдань, оскільки акти рецепції, репродукування й продукування тісно пов'язані між собою, тому й застосування одних типів завдань автоматично припускатиме використання й усіх інших [1, с. 143].

Тож, виконання таких завдань передбачатиме пошук необхідного матеріалу через різноманітні інформаційні джерела (Internet, друковані видання, підручники, статистичні дані); його аналіз та систематизацію; формулювання запитань до потенційних або уявних пацієнтів; організацію та проведення дослідження; інтерпретацію отриманих результатів; формулювання висновків та внесення пропозицій; удосконалюватиме мовленнєву грамотність здобувачів освіти.

Завдання необхідно поступово ускладнювати, надавати все менше об'єктивної інформації, що спонукатиме студентів до проведення додаткового опитування, консультації, пошуку необхідної інформації задля ліквідації недоліків. Робота з офіційними літературними джерелами, опрацювання наукової літератури, перегляд наукових фільмів дозволить значно полегшити опанування літературних норм українського мовлення, стандартні фразеологічні термінологічні обороти, їх правильне застосування під час спілкування, збагатити термінологічний словниковий запас.

Отже, військова агресія, окупаційний режим та карантинні обмеження зумовили перехід до дистанційної форми навчання, створили низку потужних освітніх викликів і перешкод, що потребує пошуку таких форм організації навчального процесу, які забезпечили б якісне опанування професійно-важливих характеристик за будь-яких умов. Формування компетентності «Спілкування державною мовою» передбачає інтерактивну суб'єкт-суб'єктну взаємодію, безпосереднє спілкування з колегами та споживачами професійних послуг, аналіз результатів і корекцію власної поведінки. Сучасні інформаційні та комп'ютерні технології в дистанційному навчанні дають змогу достатньою мірою опановувати теоретичний матеріал, працювати з літературою, систематизувати й узагальнювати отриману інформацію, вивчати алгоритми різних маніпуляцій у текстовому або відео режимі. Окрім того, навчальні матеріали, надані викладачами на інтернет-платформі, можуть використовуватися студентами так часто, як вони того бажають, і можуть зберігатися в оригінальному вигляді тривалий час.

Список використаних джерел:

1. Бакум З. П. Система завдань і вправ для формування мовної особистості на профільному рівні навчання фонетики. Філологічні студії : Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету : зб. наук. праць. Кривий Ріг : Видавничий дім, 2010. Вип. 4. С. 141–150.
2. Положення про дистанційне навчання з 0703-13 від 16.10.2020 URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення 30.05.2021).
3. Українська мова як засіб професійного спілкування медика (актуальні проблеми сучасного медичного термінознавства) / уклад. Г. П. Краєвська. Вінниця: Вінницький національний медичний університет ім. М. І. Пирогова, 2015. 48 с.

МОДЕРНІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ - ВИКЛИК ЧАСУ

Головним механізмом модернізації освітнього процесу в закладах професійної (професійно-технічної) освіти є формування багатофункціональної та багатофункціональної системи робітничого потенціалу через створення доступного освітнього середовища, оновлення змісту професійної підготовки, наближення його до сучасних технологій виробництва, а також розвиток інформатизації освіти.

Модернізація професійної (професійно-технічної) освіти – це створення ефективної системи освіти та навчання, яка є основою економічного зростання держави, складовою сталого розвитку суспільства, запорукою професійної самореалізації та безперервного професійного розвитку особистості упродовж життя.

Результат модернізації – це вмотивовані здобувачі кваліфікацій, які прагнуть безперервного професійного розвитку, самореалізації та кар'єрного зростання.

План модернізації закладів професійної (професійно-технічної) освіти передбачає:

1. Створення ефективної системи управління та фінансування;
2. Забезпечення відповідності змісту і якості професійної освіти потребам ринку праці;
3. Розвиток партнерства в сфері професійної (професійно-технічної) освіти;
4. Популяризація професійної освіти.

Також, у план модернізації професійної (професійно-технічної) освіти закладено базові законодавчі основи, а саме:

1. Програма «Якісна освіта» Цілей сталого розвитку України до 2030 року щодо забезпечення доступності професійної освіти;
2. Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом щодо співробітництва у галузі професійної освіти та навчання, підвищення кваліфікації впродовж трудової діяльності;
3. Угоди між Урядом України та Європейською Комісією про фінансування заходу «EU4Skills: Кращі навички для сучасної України»;
4. Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року».

Навчально-методичним центром ПТО у Дніпропетровській області укладено план спільних дій з Криворізьким державним педагогічним університетом, де розглядаються питання щодо проведення спільних семінарів, веб-конференцій, круглих столів різного рівня з питань впровадження сучасних педагогічних технологій та наукових досліджень в освітній процес закладів освіти.

Складовою цієї роботи є і кафедра «Педагогіки та методики технологічної освіти», що здійснює підготовку спеціалістів для закладів професійної (професійно-технічної) освіти.

В м. Кривий Ріг дев'ять закладів професійної освіти здійснюють підготовку здобувачів освіти професій ресторанного сервісу, торгівлі та легкої промисловості. А також, Міжрегіональний центр професійної перепідготовки звільнених у запас військовослужбовців має акредитацію та здійснює підготовку молодших бакалаврів з напрямів «Харчові технології» та «Швейне виробництво».

На кафедрі «Педагогіки та методики технологічної освіти» є можливість здобувачам освіти, які закінчили заклади професійної (професійно-технічної) освіти отримати вищу освіту, а майстрам виробничого навчання та викладачам предметів професійно-теоретичної підготовки підвищувати свій рівень кваліфікації за фахом.

Кафедра «Педагогіки та методики технологічної освіти» є єдиною в регіоні, що надає можливість отримати вищу професійну освіту в сфері обслуговування та легкої промисловості. Молоді керівники ЗП(ПТ)О мають можливість навчатися в аспірантурі та отримати науковий ступень.

Незважаючи на виклики сьогодення, спільна робота Навчально-методичного центру ПТО у Дніпропетровській області та педуніверситету повинна вийти на новий рівень та сприяти підвищенню професійної майстерності педагогів закладів професійної освіти, реалізації єдиного підходу у формуванні змісту системи ступеневої підготовки фахівців, а також на допомогу з розробки і експертної оцінки підручників, навчальних посібників, фахової методичної літератури тощо.

Актуальна сьогодні є і реалізація STEM-досліджень, проєктів цифрових технологій щодо формування STEM-компетентностей здобувачів освіти ЗП(ПТ)О та студентів ВНЗ.

Ю. М. Бабчук,

доктор філософії PhD, старший викладач,
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
м. Вінниця

Г. Ф. Чадюк,

майстер виробничого навчання,
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського

РІЗНОВЕКТОРНІСТЬ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У СФЕРІ ДИЗАЙНУ

У найширшому сенсі дослідження дизайну означають як людську діяльність, що розвивається та відображається у всіх дисциплінах дизайну, так і спосіб мислення і дій, що мають специфічну методологію. Дослідження дизайну дозволяє створити сукупність знань, заснованих на спостереженнях і міркуваннях. Відмінною рисою дизайнерських досліджень є те, що вони мають подвійну мету. З одного боку, дослідження дизайну прагнуть дати розуміння й теоретичне пояснення всіх явищ, пов'язаних із дизайном. Тобто дослідження дизайну сприяє універсальному розумінню питань і проблем, що відносяться до різних дисциплін дизайну. З іншого боку, дослідження дизайну сприяють вирішенню проблем і надають інструменти й методи для практичної діяльності з проектування. Ця двоїстість породжує безліч методологічних питань, які призводять до суперечок про природу, зміст і структуру дизайнерських знань, а також про належні методологічні стратегії та методи дослідження.

Не викликає заперечень, що в проектуванні та розробці нових артефактів наукові знання є незамінним засобом вирішення проблем. Отже, дизайн нерозривно пов'язаний з наукою і потребує перенесення наукових знань у практику дизайну [6]. У цілому нині дисциплінарні знання, отримані в результаті фундаментальних досліджень, передаються прикладним наукам. Потім ці орієнтовані програми знання використовуються в технологічних інноваціях, і, нарешті, після розширення ноу-хау і технічної інформації вони формують основу для розробки дизайнерських продуктів.

Деякі науковці стверджують, що проектні дослідження можна пояснити за допомогою традиційних фундаментальних, прикладних і операційних категорій наукових досліджень. Однак є частина дослідників, які вважають, що дослідження в галузі дизайну специфічні, оскільки вони: (1) фокусуються як на дисципліні дизайну, так і на практиці дизайну одночасно; (2) синтезують знання з багатьох джерел, але також генерують знання самі по собі, (3) будують власне розуміння світу, інтерпретуючи явища в контексті дизайну та (4) створюють ментальні моделі, які відповідають як науковим дослідженням, так і суб'єктивним переживанням [5; 6; 8; 9].

З іншого боку, припущення, що дослідження дизайну є фундаментальним, суперечить як меті, так і характеру фундаментальних досліджень. Широко визнано, що єдиною метою фундаментальних досліджень є просування знань. Вони дуже рідко дають гарантію короткострокової практичної вигоди. Зазвичай фундаментальні дослідження мають монодисциплінарний характер. Фундаменталізм передбачає, що дослідження дизайну мають бути такими, щоб мати можливість генерувати досить глибокі та надійні знання про явища та принципи дизайну. З огляду на

ці цілі багато дослідників дизайну відкидають фундаменталізм і вважають, що немає сенсу використовувати термін «фундаментальні дослідження» в контексті дизайну.

Інші експерти вважають, що цілі та підходи проектних досліджень ближчі до прикладних, ніж до фундаментальних досліджень. Це узгоджується з тим, що промисловість розглядає дизайн як частину інженерії, яка, своєю чергою, відома як конкретний прояв прикладних досліджень. Інші аргументи полягають у тому, що дослідницька діяльність, пов'язана з інженерним проектуванням, схожа на прикладні дослідження, і особливості прикладних досліджень краще характеризують проектні дослідження, ніж фундаментальні дослідження. Прикладні дослідження дійсно тісно пов'язані з інженерією та технологіями і зазвичай регулюються вимогами фінансуючи агентств. Прикладні дослідження збирають і конструюють знання з метою вирішення конкретних практичних проблем суспільства та отримання короткострокових практичних вигод. Межі прикладних досліджень дещо розпливчасті та часто поєднуються з межами оригінальних технологій та розробок ноу-хау.

Проблема в тому, що це спільні риси прикладних досліджень не пояснюють методологічні підходи проектних досліджень. Крім того, дизайн - це набагато ширша категорія, ніж те, на що вказує інженерне проектування. У більш широкому значенні дизайн спрямований від мистецтва до планування систем, і в цьому контексті навіть актуальність прикладних досліджень може бути поставлена під сумнів.

У наш час продукти та виробничі технології займають особливе становище і відіграють іншу роль, ніж будь-коли раніше. Основна професійна та соціальна проблема більше не у розвитку технологій, а в їх правильному виборі та використанні. Ця аргументація досить сильна в галузі промислового проектування, яка спрямована на досягнення оптимального використання наявних і нових технологій з метою підвищення якості обслуговування клієнтів, соціального благополуччя, стійкості та конкурентоспроможності. Сучасні стратегії дизайну орієнтовані на людину, а глобальна реалізація продукту передбачає необхідність розроблення соціально чутливих технологій. У поєднанні з необхідністю скорочення часу передавання та використання наукових знань для вирішення соціальних та економічних проблем це тягне за собою інше мислення про природу дизайнерських досліджень. Необхідними є специфічні методологічні підходи до досліджень у галузі дизайну.

Варто враховувати, що знання у сфері дизайну специфічні (залежать від контексту) і мають бути інтегрованими (об'єднують різні сфери мистецтва, виробництва, соціальної психології тощо).

У сучасну епоху технології є засобом, який полегшує розробку продуктів, орієнтованих на людину, культуру, навколишнє середовище, економіку та бізнес. Тому дослідження в галузі дизайну відіграють більш важливу роль як двигун передавання соціально чутливих знань між

фундаментальними науками і виробництвом промислової продукції, а також як посередник у перетворенні результатів досліджень у дії з проектування.

Окремим напрямом є дослідження проблем підготовки майбутніх дизайнерів і викладачів дизайну. Тут важливими є аналіз історичних аспектів розвитку дизайн-освіти [4], вивчення кращих взірців закордонного досвіду сучасної системи підготовки майбутніх дизайнерів [2], розроблення та впровадження інноваційних освітніх технологій у підготовку дизайнерів і викладачів дизайну [1], вироблення методології дизайн-досліджень [3].

Грунтуючись на наведених вище міркуваннях, ми можемо зробити висновок, що наукові дослідження в сфері дизайну виробляють знання та засоби для проектування промислових продуктів, а останні формулюють мету та контекст дослідження. У цьому циклі фундаментальні дослідження залишаються єдиним джерелом базових знань, пов'язаних із природничими, гуманітарними, соціальними та інженерними науками, але дослідження дизайну синтезують і контекстуалізують навіть не пов'язані один з одним галузі знань прикладних наук для практики проектування. Крім того, дослідження в галузі дизайну розширюють наукові знання справжніми знаннями в галузі дизайну. У цьому процесі знання стають дедалі більш контекстуалізованими та інтегрованими, що є важливим для розвитку сфери дизайну.

Список використаних джерел:

1. Бабчук Ю.М., Коломієць Д.І., Швець О.А. STEAM–освіта в підготовці до дизайнерської діяльності. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. 2017. № 49. С. 64-67.

2. Коломієць А.М., Швець О.А., Коломієць Д.І., Бабчук Ю.М. Методологічні підходи до організації дизайн-освіти (аналіз і використання німецького досвіду). Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. 2021. № 62. С. 265-274.

3. Коломієць Д.І., Швець О.А., Марущак О.В., Козак Т.С. Методологічні основи наукових досліджень у сфері дизайну: аналіз європейського досвіду. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія. 2021. № 69. С. 100-106.

4. Швець О.А. Німецька дизайн-освіта: методологія, теорія, практика. Монографія. ВДПУ. 2022. 440 с.

5. Durling D. Discourses on research and the PhD in design. *Quality Assurance in Education*, 2002. 10(2): P.79–85.

6. Horváth, I. A treatise on order in engineering design research. *Research in Engineering Design*, 2004, 15(3). P.151-185.

7. Friedman K. Theory construction in design research: Criteria: Approaches, and methods, *Design Studies*, 2003, 24(6). P. 507-522.

8. Janjamlah T., Kaewlai P. Design Research Methodology: Knowledge Inquiry Through Constructive Design Research. JARS – Journal of Architectural planning Research and Studies. 2020. 17(1). P.91-102.

9. Melles G., Woelfel C. Postgraduate Design Education in Germany: Motivations, Understandings and Experiences of Graduates and Enrolled Students in Master's and Doctoral Programmes. The Design Journal, 2014. 17(1): P.115–135.

О.Г. Бегун,
здобувачка другого (магістерського) рівня
вищої освіти, групи ТНІм-22
спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології)
Криворізький державний педагогічний університет

м. Кривий Ріг

Науковий керівник:

Л.О. Савченко,
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки та методики технологічної освіти,
Криворізький державний педагогічний університет

м. Кривий Ріг

ВІДРОДЖЕННЯ АВТЕНТИЧНОЇ КУХНІ УКРАЇНИ ВНАСЛІДОК ВТОРГНЕННЯ РФ

Сьогодні українська кухня все більш набуває визнання в усьому світі, наші страви готують у висококласних ресторанах, а також в домашніх умовах. Зарубіжні гостротуристи зацікавлені стрімким розвитком фермерських підприємств, ресторанної справи загалом. Не зважаючи на це деякі відомі страви й нині не вважають українськими.

Модерний світ свідчить, що саме кухня є фундаментом культури всіх країн світу [3].

Із-за загострення воєнного конфлікту та повномасштабного вторгнення російських військ на територію України, яке відбулося 24 лютого 2022 року, питання відродження автентичної кухні набуло наголосу. Не задовго перед тим як Росія напала на всю територію нашої держави, 7 лютого 2022 року відомі українські шеф – кухарі відкликнулися на поклик і внаслідок цього було декларовано Маніфест про відродження української кухні. Ідея цього Маніфесту полягає у популяризуванні української кухні за межами країни, а також пошук нових рецептур старовинних страв. Учасниками події були саме ті шеф – кухарі, які бажають вбачати свою країну на світовій гастрономічній мапі, ті хто мають шанобливе ставлення до кулінарних традицій України та прагнуть їх відродити.

Даний Маніфест було підписано майже 30 шеф-кухарями України. На жаль автентична українська кухня до сьогодні майже не досліджена, однак по

праву може бути серед найкращих світових кухонь. Повномасштабна війна в нашій країні стала приводом загострення питання щодо української кухні. Мотивом цього є те, що протягом існування незалежної України нашу національну кухню постійно плутали з російською кухнею [2].

З перших днів війни, яку розпочала держава-агресор українці активно почали відроджувати національну культуру, відмовляючись від усього російського. Кухня є невід'ємною частиною культури народу, яка відрізняє всі народи між собою.

Традиційна українська культура формувалася протягом не одного тисячоліття, деякі традиції зберігаються ще з періоду неоліту. У період коли українські землі входили до складу СРСР наша культура неодноразово переживала трансформації. Радянська влада дотримувалася спотвореної національної форми, що відповідала змісту комуністичного виховання. Через це молодь зневажливо ставилася до української культури, вони вважали її кумедною, незрозумілою, непотрібною, а й неправдивою.

Послаблення тиску тоталітарної держави розпочалося в 1989 році, що призвело до посилення визвольного руху серед українців, завдяки чому починається відродження української культури. Однак, в кінці 90-х років українська культура знову починає зазнавати впливу Росії.

У сучасний період український народ відкриває для себе рідну культуру по-новому. Сьогодні з традиційною українською культурою знайомляться навіть іноземці. Це відбувається внаслідок того, що багато українців вимушено виїхали за межі України внаслідок бойових дій і окупації деяких територій. Українці знайомлять інші народи світу з національними традиціями України, вони в захваті від української мови, обрядовості, а також від нашої кухні [4].

Нині поступово відбувається відродження автентичної кухні України, яскравим прикладом цьому є затірка – старовинна страва, яка є доступною, ситною, а головне проста в приготуванні. У давнину ця страва була відомою в різних регіонах, особливо виділялася в східних і південних областях. Затірка може готуватись у різних варіаціях: пісною на воді з додаванням засмаженої олії, з м'ясом, яйцями, вершковим маслом, а також на молоці. В минулому таку їжу вживали в походах козаки, готуючи за своєю рецептурою, а саме способом затирання, далі за технологією висушували у печі, ось від чого каша й отримала назву – затірка. Вирушаючи в похід козаки варили висушену кашу в казанах і додавали сало.

В умовах сьогодення немає необхідності вирішувати проблему щодо подолання гуманітарної кризи, адже можна перейняти досвід минулого покоління, яке виживало в голодних умовах війни. Саме затірку готують наші захисники на фронті, а також люди, які опинилися в окупації та зазнали гуманітарної кризи [1].

Майже за рік війни в Україні наші видатні кухарі поширили українську кухню в Європі та Америці. Видатний шеф-кухар Ю. Ковриженко, який проживає у Великій Британії з початку повномасштабного вторгнення

надавав допомогу переміщеним особам, а згодом відкрив ресторан у Лондоні під назвою «Mriya», на честь легендарного літака – символу України.

П. Онисько та Д. Філіпчук, мешкаючи тривалий час у США у червні 2022 року відкрили заклад з українською кухнею, який став популярним як серед американців, так і українців. На сьогоднішній день у закладі працюють переселенки з України.

25 листопада 2022 року в ОАЕ київська компанія «Moderza» відкрила перший український ресторан, оформлений в українському стилі. У ресторані авторська українська кухня, а кухарі ресторану поважають традиційні рецепти України. В закладі відроджують автентичність, цьому свідчить те, що борщ готують на буряковому квасі та з обпаленими на вогні ребрами.

На початку війни українками, які евакуювалися до Латвії було відкрито в Ризі ресторан з українською національною кухнею під назвою «Stock Pot». Популярними стравами закладу серед відвідувачів є борщ, сирники та вареники.

Відома блогерка та шеф-кухар А. Волошина, яка переїхала до США три роки тому, наразі навчає американців українській кухні на майстер – класах, а також публікує рецепти у своєму блозі соціальної мережі Instagram.

За весь час війни в Україні, яку розпочала держава-терорист, весь світ врешті-решт відчув різницю між нами, а саме те, що український народ має багатовікову культуру, яку протягом століть прагнули знищити вороги. Об'єднавшись у тяжкий для нас час ми відроджуємо свою предковичну культуру [2].

Повномасштабне вторгнення прискорило процес відродження нашої автентичності. Українці та весь світ цікавляться старовинними рецептами, збільшилась кількість прибічників української кухні. Нарешті настав час гастрономічної культури України і нової автентичної української кухні.

Таким чином, протягом року ми спостерігаємо глобальні зміни в українській культурі. Війна стала причиною відмови від всього російського, і кухні загалом. Почався етап відродження нашої автентичності. Українським кухарям та евакуйованим українцям вдалося популяризувати традиційну українську кухню у всьому світі.

Для того, щоб підростаюче покоління та молодь мали шанобливе ставлення до традиційної культури своєї країни, у профільних школах та закладах професійної освіти з профілем навчання «Кулінарія» в першу чергу необхідно запровадити як теоретичне, так і практичне оволодіння технологією й особливостями автентичної кухні України.

Список використаних джерел:

1. Їжа, що об'єднує, або соціальна роль автентичної української кухні. URL: <https://saltway.in.ua/yizha-scho-obyednuye>
2. Творимо гастрореволюцію. Світову. URL: <http://grinchenko-inform.kubg.edu.ua/tvorymo-gastrorevolyutsiyu-svitovu/#.Y-khG3ZBz0w>
3. Україна. Їжа та історія. / [О. Брайченко, М. Гримич, І. Лильо, В. Резніченко]. ФОП Брайченко О. Ю., 2021. 286 с.

4. Що таке справжня українська культура і як її спотворювала Росія?
URL: <https://svidomi.in.ua/page/shcho-take-spravzhnia-ukrainska-kultura-i-iak-ii-spotvoriuvala-rosiia>

М.М. Близнюк,
доктор педагогічних наук, професор
Полтавський національний педагогічний
університет імені В.Г. Короленка
м. Полтава

Ю.О. Бєличенко,
магістрантка
Полтавський національний педагогічний
університет імені В.Г. Короленка
м. Полтава

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА ЯК СКЛАДОВА ЙОГО ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ

У сьогоднішній стадії розвитку суспільства, що отримала назву постіндустріальної чи інформаційної, формування та навчання особистості різко змінюються. Саме у ХХІ столітті велику увагу приділяється людині як особистості – її свідомості, духовності, культурі, моральності, і навіть високорозвиненому інтелекту та інтелектуальному потенціалу. Очевидно, що потреба в такій підготовці підростаючого покоління, що має знання основ наук, загальну культуру, вміння самостійно і гнучко мислити, креативно, творчо вирішувати життєві та професійні питання, досить висока.

Як ніколи актуальною є соціальна потреба у нестандартно мислячих творчих особистостях, саме на етапі розвитку нашого суспільства. Потреба у творчій активності спеціаліста та розвиненому мисленні, у вмінні конструювати, оцінювати, раціоналізувати швидко зростає. Вирішення цих проблем багато в чому залежить від змісту та методики навчання майбутніх фахівців [1].

Підготовка кваліфікованого спеціаліста, здатного до ефективної професійної роботи за спеціальністю та конкурентної на ринку праці є основою метою професійної освіти [2].

У педагогічній практиці останні десятиліття почали широко застосовуватися різні освітні технології. Насамперед у США, інтерес до освітніх технологій виник у середині ХХ ст., коли з'явилися перші програми аудіовізуального навчання, тобто. навчання за допомогою технічних засобів. Термін «освітні технології», що виник у 1960-х рр., означає побудову педагогічного процесу з гарантованим результатом.

Педагогіка давно шукала шляхи досягнення якщо не абсолютного, то хоча б високого результату в роботі з вихованцями та постійно вдосконалювала свої засоби, методи та форми [3]. Поступово педагогічна

практика накопичила багато засобів, методів та форм навчання та виховання, але результати їх застосування були не завжди однозначними. Тривалий час вважалося, що достатньо знайти якісь прийоми чи методи – і бажаної мети буде досягнуто.

Освітня технологія – системний метод проєктування, реалізації, оцінки, корекції та подальшого відтворення навчально-виховного процесу.

З метою підвищення якості підготовки спеціаліста, активізації пізнавальної діяльності студентів, розкриття творчого потенціалу, організації навчального процесу з високим рівнем самостійності викладачі застосовують у роботі такі освітні технології: особистісно-орієнтовані навчання, проблемне навчання, тестові форми контролю знань, навчання у співпраці, різнорівневе навчання

Основна перевага застосування освітніх технологій – зміна функцій викладача та студента, викладач стає консультантом-координатором (а не виконує інформаційно-контролюючу функцію), а студентам надається велика самостійність у виборі шляхів засвоєння навчального матеріалу.

Освітні технології дають широкі можливості індивідуалізації навчальної діяльності та диференціації. Результат застосування освітніх технологій меншою мірою залежить від майстерності викладача, він визначається всією сукупністю її компонентів.

Освітні технології пов'язані з підвищенням ефективності навчання та виховання. Вони спрямовані на кінцевий результат освітнього процесу – це підготовка висококваліфікованих фахівців, що мають фундаментальні та прикладні знання; здатних успішно освоювати нові, професійні та управлінські галузі, гнучко і динамічно реагувати на соціально-економічні умови, що змінюються; які володіють високими моральними та громадянськими якостями в умовах інноваційного освітнього простору.

Які б методи не застосовувалися викладачами при навчанні, важливо створити такі психологічні умови, в яких студент займав би активну позицію та повною мірою міг би виявити себе суб'єктом навчальної діяльності.

Для будь-якої професійної діяльності характерні інновації і нововведення і тому, природно, вони стають предметом вивчення, аналізу та впровадження. Інновації власними силами не виникають, є результатом наукових пошуків, передового педагогічного досвіду окремих викладачів і цілих колективів.

Однією з важливих напрямів у системі освіти стає розробка та використання педагогічних технологій, відповідних вимогам часу.

Проблема застосування різноманітних технологій в освітньому процесі нині ускладнюється необхідністю вибору тієї чи іншої педагогічної технології. Відповідно до цього слід розглянути два типи технологій, активно застосовуваних у педагогічній практиці: стандартні та інноваційні педагогічні технології.

Особливий інтерес викликають активні способи навчання, які сприяють: ефективному засвоєнню знань; дозволяють вирішувати завдання переходу

від простого накопичення знань до створення механізмів самостійного пошуку та навичок дослідницької діяльності; розвивають творчі здібності; формують навички практичних досліджень, що дозволяють ухвалювати професійні рішення; формують ціннісні орієнтації особистості; підвищують пізнавальну активність; створюють дидактичні та психологічні умови, що сприяють прояву активності студентів.

Інноваційні технології у професійній освіті сприяють підвищенню якості навчання. Інновації у діяльності системи професійної освіти – це сукупність нових знань, підходів та технологій для отримання результату у вигляді послуг освіти.

Головною метою інноваційних технологій освіти є підготовка людини до життя в світі, що постійно змінюється. Сутність такого навчання полягає в орієнтації навчального процесу на потенційні можливості людини та їхню реалізацію. Освіта має розвивати механізми інноваційної діяльності, знаходити творчі способи вирішення життєво важливих проблем, сприяти перетворенню творчості на норму та форму існування людини.

Інноваційні технології у професійній освіті виконують такі функції:

- підвищують ефективність навчання та виховання особистості та спрямовані на підготовку висококваліфікованих фахівців, які отримали фундаментальні та прикладні знання;

- збагачують освітній процес з допомогою застосування активних, аналітичних, комунікативних методів навчання; забезпечують зв'язок теорії та фундаментального підходу до науки з практикою та прикладними дослідженнями;

- змінюють подання викладачів та студентів про освітню діяльність; формують сучасні компетенції у майбутніх спеціалістів, які відповідають вимогам ринку праці;

- забезпечують становлення аналітичних, організаційних, проектних, комунікативних навичок, розвивають здібності до прийняття рішення в нестандартних ситуаціях, вміння будувати власні освітні програми;

- є ресурсом для зміни змісту освіти та структури освітнього процесу відповідно до міжнародних вимог; орієнтовані стимулювання творчого потенціалу студентів та інших.

Основою забезпечення життєздатності інноваційних технологій в освітньому процесі є покращення матеріально-технічної бази або створення такої, яка б сприяла оптимізації форм і методів навчання, а також впровадження в освітній процес інноваційних технологій навчання.

Такими чином, в умовах інноваційного розвитку професій фахової освіти методична компетентність викладачів виступає вирішальним фактором реалізації інноваційних методичних завдань та успішного досягнення таких цілей, як якість навчання та професійна підготовка студентів.

Для визначення значимості традиційних та інноваційних педагогічних технологій визначимо саме поняття «педагогічна технологія».

Виходячи з педагогічної та практичної практики: «педагогічна технологія – це системний, концептуальний, нормативний та інваріантний опис діяльності вчителя та учня, спрямований на досягнення освітньої мети» [4].

До традиційних педагогічних технологій дослідники відносять ті педагогічні технології, які були найефективнішими у другій половині ХХ століття (особливо 70-90-ті рр.).

Використання інноваційних методів у педагогічній діяльності має низку переваг. Вивчаючи ці переваги, можна назвати основні: вони дають можливість опанувати вищим рівнем особистої соціальної активності; допомагають навчити студентів активним способам здобуття нових знань; створюють такі умови у навчанні, за яких студенти не можуть не навчитися; стимулюють творчі здібності студентів; допомагають наблизити навчання до практики повсякденного життя, формують не лише знання, вміння та навички з дисципліни, а й активну життєву позицію.

Список використаних джерел:

1. Бартків О., Смалько О. Формування основ педагогічної майстерності майбутніх учителів. Науковий вісник Ужгородського університету : збірник наукових праць; серія: Педагогіка. Соціальна робота / гол. ред. І. Кузьма. Ужгород : Говерла, 2021. Вип. 1 (48). С. 24-28.

2. Гаратик А. Педагогічна практика як невід’ємна частина процесу підготовки педагогів у класичних університетах (на прикладі Вроцлавського університету). Педагогічна освіта і наука в умовах класичного університету: традиції, проблеми, перспективи : у 3-х т. – Т. 1 : Підготовка педагогічних кадрів у вищій школі : виклики, проблеми, динаміка змін : зб. наук. праць / За ред. М. Євтуха, Д. Герцюка, К. Шмидта. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2013. С. 178-187.

3. Дубасенюк О.А., Семенюк Т.В., Антонова О.Є. Професійна підготовка майбутнього вчителя до педагогічної діяльності: монографія. Житомир: Житомир. держ. пед. ун-т, 2003. 193 с.

4. Зязюн І.А. Інтелектуально-творчий розвиток особистості в умовах неперервної освіти. Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи : монографія / за ред. І. А. Зязюна. Київ : Віпол, 2000. 636 с.

Ю.П. Білик,
аспірантка

Вінницький державний педагогічний
університет імені Михайла Коцюбинського
м. Вінниця

**ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ЗДІЙСНЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ**

Дослідження присвячено проблематиці зміни ролі вчителя у дистанційному навчанні та підготовки майбутніх вчителів початкових класів до здійснення педагогічної діяльності в умовах дистанційного навчання.

Сучасна освіта перебуває у стані змін, потрясінь і реформування. Спочатку карантинні обмеження, пов'язані з пандемією Covid-19, а тепер і військові дії, стали причиною низки змін та новацій. Провідну роль сьогодні відіграє введення дистанційного та змішаного навчання у закладах освіти усіх рівнів. Серед освітніх тенденцій останніх років впевнено фігурують: цифровізація, зміна ролі вчителя і асинхронний режим навчання.

Особливо складним є процес впровадження дистанційного навчання у початковій школі. Молодші школярі, в силу вікових та когнітивних особливостей розвитку відчувають труднощі під час роботи з технічними пристроями, виконанням як письмових, так і усних завдань та потребують підтримки дорослих в організації освітнього простору.

У зв'язку з новими вимогами до підготовки вчителя актуальним є питання модернізації змісту освіти. З цієї причини постала потреба у підготовці фахівців, здатних організувати і підтримувати ефективний дистанційному освітній процес, розробляти матеріали для онлайн навчання, впроваджувати нові методи навчання, використовувати цифрові пристрої і ресурси, налагоджувати взаємодію у дистанційному середовищі тощо.

Питання ролі та функцій вчителя у дистанційній освіті вивчали Є. Новицька, С. Новицька, В. Кухаренко, І. Семрадова, С. Губаскова, Н. Метс, А. Безуйденхаут. Науковці Л. Приходько, Л. Ройко досліджували особливості організації дистанційного освітнього процесу учнів початкової школи. Дослідники К. Сіненко, М. Барбур, Дж. Сіко, Е. Гросс, К. Вадделл акцентували увагу на підготовці майбутніх вчителів до здійснення дистанційного навчання. Однак проблема підготовки вчителів початкових класів до здійснення освітньої діяльності у дистанційному форматі ще потребує методичного і практичного окреслення, особливо в умовах воєнного стану.

Мета дослідження – обґрунтувати особливості підготовки майбутніх вчителів початкових класів до виконання функцій тьютора під час дистанційного навчання.

Вагомою особливістю дистанційного навчання є зміна ролі вчителя. К. Сіненко [4], О. Огієнко [2] акцентують увагу на терміні тьютор – що поєднує різні сфери діяльності: викладання, менеджмент, наставництво, консультування тощо.

Тьютор – вчитель-консультант, наставник, керівник навчальної групи, що вивчає курс, займається методичною підготовкою і проводить групові практичні заняття, надає допомогу у виконанні контрольних робіт, перевіряє й оцінює їх, проводить консультації й надає психологічну, педагогічну підтримку та індивідуальну допомогу учням у розв'язанні навчальних проблем, здійснює професійну орієнтацію і консультування з питань працевлаштування [4].

Тьютор дистанційного курсу здійснює багато з того, що робить вчитель у традиційному навчанні, але він працює в унікальному середовищі [1]. Тому педагогам потрібна зміна парадигми їх уявлень про навчальний час і простір, методи віртуального управління та способи залучення учнів через віртуальне спілкування [6]. Дистанційний учитель повинен бути краще організований, ніж звичайний педагог, адже має вміти легко використовувати технології для вдосконалення уроку, але в той же час і відповідальність є більшою [7; 8].

До функцій, які може виконувати тьютор, на думку О. Огієнка, Л. Приходько, Л. Ройко, М. Барбур, Л. Шеррі належать: розуміння природи та філософії дистанційної освіти; методична підготовка та проведення занять; керівництво процесом навчання, моніторинг, оцінювання навчальних досягнень; консультування, надання різних форм психологічної і педагогічної підтримки здобувачів освіти; забезпечення зворотного зв'язку з учнями; мотивування учня, створення психологічно комфортного середовища навчального спілкування; вирішення адміністративних питань; проектування та розробка дистанційних курсів; адаптація стратегій навчання для дистанційного навчання та індивідуальних потреб; вирішення питань авторського права, дотримання принципів академічної доброчесності; аналіз рівня технічної оснащеності здобувачів освіти [2; 3; 5; 8].

Підготовка майбутніх учителів початкових класів у закладах вищої освіти, які готують студентів за спеціальністю «Початкова освіта» потребує розширення дисциплін елементами, що стосуються викладання у дистанційному форматі та вивчення основ організації дистанційного навчання в початковій школі як самостійної дисципліни. Навчально-методичний посібник «Організація дистанційного навчання в початковій школі», автором якого є Ю. Білик, викладач математики та інформатики КЗВО «Барський гуманітарно-педагогічний коледж імені Михайла Грушевського», націлений на формування у студентів базового комплексу знань з методології організації освітнього процесу початкової школи в умовах дистанційного навчання.

Його зміст передбачає вивчення таких питань, як: історія виникнення і перспективи розвитку дистанційної освіти; сутність, види, принципи дистанційного навчання; нормативно-правова база, етика, академічна доброчесність у дистанційному навчанні; моделювання дистанційного освітнього процесу та проектування дистанційних курсів; технічне забезпечення (платформи, сервіси, цифрові ресурси) дистанційного навчання; роль вчителя в дистанційному навчанні; умови ефективності та особливості організації дистанційного навчання саме в початковій школі.

Посібник містить перелік практичних робіт, які виконуються у середовищі ClassDojo. Передбачено також робота з Google Документами, цифровими ресурсами LearningApps, Wordwall, Canva, Padlet, Twiddla. Вивчення цих аспектів націлене на формування у студентів теоретико-практичної бази для організації ефективного дистанційного і змішаного

навчання під час проходження педагогічної практики та у майбутній професійній діяльності.

Згідно з висловом Донни Дж. Абернаті «Онлайн-навчання – це не наше «величне завтра», це наше «величне сьогодні», а отже, питання зміни ролі вчителя у дистанційному навчанні початкової школи та підготовки до виконання функцій тьютора майбутніми вчителями початкових класів є актуальним і своєчасним.

Список використаних джерел:

1. Новицька Є., Новицька С. Роль вчителя у процесі змішаного навчання в початковій школі. Інноваційні практики наукової освіти : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (Київ, 8–11 грудня 2021 р.). Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2021. С. 369-372.

2. Огієнко О. Дистанційна педагогічна освіта: зарубіжний та вітчизняний досвід. Методичні рекомендації. 2012. 75 с. URL: http://ipood.com.ua/data/NDR/Information_technology/2012_Ogienko_recomend.pdf.

3. Приходько Л., Ройко Л. Особливості організації освітнього процесу учнів початкової школи із застосуванням технологій дистанційного навчання. Математика. Інформаційні технології. Освіта. 2021. С. 86-90. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/19555/3/royko_pruhodko.pdf.

4. Сіненко К. Медіасередовище як умова підготовки майбутніх учителів початкових класів до формування інформаційно-цифрової компетентності учнів. InterConf. 2021. № 87. С. 117-122. URL: <https://doi.org/10.51582/interconf.21-22.11.2021.015>.

5. Barbour M. K., Siko J., Gross E., & Waddell K. Virtually unprepared: Examining the preparation of K-12 online teachers. In Hartshorne, R., Heafner, T.L., & Petty, T.M. (Eds.), Teacher education programs and online learning tools. 2014. pp. 187-208. URL: https://www.researchgate.net/publication/283552651_Virtually_Unprepared_Examining_the_Preparation_of_K-12_Online_Teachers63.

6. De Metz N., Bezuidenhout A. An importance–competence analysis of the roles and competencies of e-tutors at an open distance learning institution. Australasian Journal of Educational Technology. 2018. Vol. 34, no. 5. URL: <https://doi.org/10.14742/ajet.3364>.

7. Semradova I., Hubackova S. Teacher Responsibility in Distance Education. Procedia – Social and Behavioral Sciences. 2016. № 217. pp. 544-550. DOI: 10.1016/j.sbspro.2016.02.042.

8. Sherry L. Issues in Distance Learning. International Journal of Educational Telecommunications, 1(4), 337-365. Charlottesville, VA: Association for the Advancement of Computing in Education (AACE). 1995. URL: <https://www.learntechlib.org/primary/p/8937/>.

Н.О. Брюханова,
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки,
методики та менеджменту освіти
Української інженерно-педагогічної академії
м. Харків

Н.В. Корольова,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри педагогіки, методики
та менеджменту освіти
Української інженерно-педагогічної академії
м. Харків

НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ РОЗРОБЦІ Й ВИКОРИСТАННЮ ОСВІТНІХ ІНТЕРНЕТ-ПРОЄКТІВ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Розвиток інформаційних технологій створює сьогодні комфортні умови для формування і розвитку єдиного освітнього простору. Вільне володіння інтернет-технологіями, здатність знаходити і аналізувати потрібну інформацію з різних електронних джерел, навички спілкування і взаємодії у віртуальному середовищі стають чи не обов'язковими вимогами, які пред'являються до підготовки майбутніх інженерів-педагогів.

Інженерно-педагогічної освіти готує педагогічних працівників для системи професійної (професійно-технічної) освіти та стає першочерговою, пріоритетною в розвитку вищої освіти в Україні.

Окреслимо своєрідну ланцюгову реакцію, яка є актуальною на сьогодні: розвиток промислового та економічного потенціалу держави вимагає від ринку праці кваліфікованих робітників; ринок, у свою чергу, від системи професійної (професійно-технічної) освіти — їх підготовки; остання ж від закладів вищої школи — підготовки конкурентноспроможних на вітчизняному та міжнародному ринках праці інженерно-педагогічних кадрів для тієї ж системи професійної (професійно-технічної) освіти.

І, як свідчить багаторічний досвід роботи вищої школи України, досвід закордонних країн з розвиненою ринковою економікою необхідний рівень підготовки виробничників значною мірою визначається рівнем кваліфікації інженерно-педагогічних кадрів. Отже, інформаційні технології мають обиратися й застосовуватися узгоджено у процесі здійснення різних видів діяльності, між якими можна встановити рекурсивні зв'язки, а саме: 1) проектування підготовки інженерно-педагогічних кадрів (як засоби проектування); 2) здійснення підготовки таких кадрів (як засоби підготовки); 3) навчання інженерно-педагогічних кадрів педагогічного проектування (як зміст навчання); 4) здійснення ними цього проектування у процесі підготовки та згодом – у процесі власної професійної діяльності (як зміст та засоби

проектування); 5) реалізація розроблених інженерно-педагогічними кадрами освітніх проектів (як засоби навчання й праці) [2].

У педагогіці проект – це прообраз і освітнього процесу (суб’єктом виступає педагог-проектувальник), і об’єкта, вивченню якого присвячено навчальний предмет. В останньому випадку йдеться про метод навчання, який має назву «метод проектів» (суб’єктами є педагог та студент) [1].

До видів освітніх інтернет-проектів відносяться: дистанційне навчання, навчальні фільми, он-лайн уроки, презентаційні матеріали, навчальні сайти тощо. Охарактеризуємо кожен вид освітніх інтернет-проектів.

Першим, із сучасних видів освітніх інтернет-технологій, є дистанційне навчання, ефективність якого залежить від взаємодії викладача та здобувача освіти і використання ними інформаційно-комунікаційних технологій, ефективності зворотного зв’язку, в розробці та створенні викладачем електронних навчальних курсів у форматі інформаційно-освітнього середовища. Створення дистанційних курсів здобувачами освіти відповідної спеціальності рекомендуємо здійснювати за допомогою спеціальних програм-оболонки, призначених для дистанційного навчання – Moodle та системи керування навчанням – Learning management system. Перевага цього програмного забезпечення полягає в тому, що застосовується типовий шаблон навчального курсу.

У такому випадку, алгоритм розробки дистанційних курсів здобувачами освіти, як навчальне завдання, яке вони отримують, включає низьку етапів: підготовка змістовних інформаційних матеріалів для розміщення на курсі; авторизація на сайті Moodle.org; визначення категорії та назви курсу, створення курсу у визначеній категорії; визначення структури курсу та розміщення інформаційних матеріалів (рис. 1).

Рис. 1. Структура створення дистанційного курсу майбутніми інженерами-педагогами

Другим видом освітніх інтернет-проектів, що функціонує на базі інформаційних технологій, є навчальний фільм. Створення здобувачами освіти навчального фільму рекомендуємо здійснювати за допомогою програм відеоредакторів: Windows Live Movie Maker, Corel VideoStudio X10 Pro. Перевага цих відеоредакторів полягає в тому, що зручний інтерфейс; безліч вбудованих спецефектів, фільтрів, графічних анімацій і текстового супроводу у вигляді титрів; завантажувати відео з популярних інтернет-ресурсів; розміщення готового відео в різноманітних соціальних мережах.

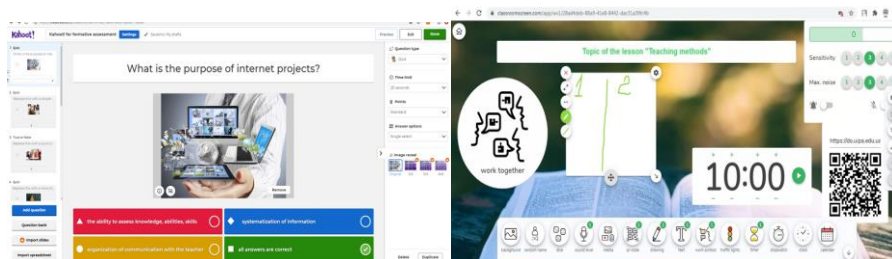
Так, наприклад, навчальне завдання для здобувачів освіти «Розробити навчальний фільм конкретної трудової операції», вимагає розробки відеоматеріалів за структурою: мета навчального фільму; пояснення правил техніки безпеки під час роботи з обладнанням, приладами, робочими та контрольно-вимірювальними інструментами; безпосередній показ виконання трудової операції та голосовий супровід (рис. 2).

Рис. 2. Приклади фрагментів навчального фільму

Третім видом освітнього інтернет-проектів є розробка он-лайн уроку, який рекомендуємо здійснювати за допомогою Інтернет сервісів: Kahoot, Edmodo, Mentimeter, Google Meet. Алгоритм розробки он-лайн уроку майбутніми інженерами-педагогами включає: постановку цілей та мотивацію навчальної діяльності; інформаційний блок у вигляді тексту, таблицю, схем, відео-матеріалів, презентацій тощо; контрольний блок: технічні задачі, тестові завдання, контрольні питання; комунікативний і консультативний блок (система інтерактивної взаємодії учасників он-лайн уроку).

Отже, здобувачам освіти пропонується створити он-лайн урок для конкретної навчальної теми або фрагмент уроку з навчальної теми (рис. 3).

Четвертим видом популярних освітніх інтернет-проектів стали навчальні сайти. Створення здобувачами освіти навчальних сайтів рекомендуємо здійснювати за допомогою платформ: WordPress, School Rack, Web Node, Whatfolio. Перевагами є інтуїтивно зрозумілий редактор, зручний сучасний

інтерфейс, потужний пошук, швидке додавання змісту за допомогою гаджетів, керування доступом до даних. Алгоритм розробки навчального сайту здобувачами освіти, включає: кросбраузерність; дизайн; налагоджена структура сайту; оптимізація сайту для пошукових систем; контент.

Приклад інтерфейсу навчального сайту представимо на рис. 4.

Отже, виконані напрацювання можуть бути реалізованими у підготовці інженерно-педагогічних кадрів одночасно у якості засобів та змісту їхньої підготовки. Як засіб інтернет-проекти сприяють активному й міцному засвоєнню педагогічної діяльності, а зміст підготовки інтернет-проектів утворюють тоді, коли майбутні інженери-педагоги вивчають особливості інтернет-проектуювання й виконують навчальні завдання з розробки інтернет-проектів.

Список використаних джерел:

1. Брюханова Н.О. Основи педагогічного проектування в інженерно-педагогічній освіті: Монографія. УПА Харків: НТМТ, 2010. 438 с.
2. Kovalenko, O., Koeberlein-Kerler, J., Briukhanova, N., Korolova, N., Lytvyn, O. Teaching of Students of Engineering and Pedagogical Specialties of Develop Educational Internet Projects. In: The book Educating Engineers for Future Industrial Revolutions Proceedings of the 23rd International Conference on Interactive Collaborative Learning (ICL2020), Volume 2, pp. 148–156. Springer, Cham (2021).

В.В. Буйко

Здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, гр.ТНІМ-22 спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології)

факультету дошкільної і технологічної освіти

Криворізького державного педагогічного університету

м. Кривий Ріг

Науковий керівник:

Н.В. Волкова

Кандидат педагогічних наук, доцент

кафедри педагогіки та методики технологічної освіти

Криворізького державного педагогічного університету

м. Кривий Ріг

НАУКОВИЙ АНАЛІЗ ВИЗНАЧЕННЯ «ЕМПАТІЯ», «ЕМПАТІЙНА КУЛЬТУРА» В ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОМУ АСПЕКТІ

В основі будь-якого аналізу, тим більше такої непростой проблеми, як формування емпатійної культури учнів, повинен бути попередній досвід розвитку педагогічної науки та практики в їх історичному вимірі. Особливо важливий новаторський педагогічний досвід, який є носієм нових знань у вихованні та навчанні учнів.

Зупинимося спочатку на аналізі поняття «культура» та «педагогічна культура», «емпатійна культура».

За свідченням німецького лінгвіста І. Нідермана, термін «культура» як самостійна лексична одиниця існує лише з XVIII ст. Раніше цей термін зустрічався тільки у словосполученнях, означаючи функцію чогось. Своїм походженням слово «культура» (Лат. Cultura-обробіток, виховання, освіта, розвиток, шанування) зобов'язане лат. словам *colo* (зрошувати, обробляти землю, займатися землеробством). *Cultus* - це землеробська праця. Отже, з давніх давен під культурою розумілись всі ті зміни в оточуючому середовищі, які відбувались під впливом людини, на відміну від змін, викликаних природними причинами.

Але з XVI ст. термін «культура» почав застосовуватися по відношенню до людей та їх творчої діяльності: він дістав узагальнююче значення і ним стали називати все що створила людина.

Відомо, що американські соціологи А. Кревер і К. Клакхон у своїй книжці «Культура» розділили всі зібрані ними визначення культури на шість типів:

1) описові визначення, акцент робиться на перелік всього того, що охоплює поняття культура. Згідно Е. Тейлора культура складається в цілому із знань, вірувань, мистецтва, моральності, законів, звичаїв і деяких здібностей та звичок, засвоєних людиною як членом суспільства;

2) історичні визначення, в яких акцентуються процеси соціального наслідування, традиція;

3) нормативні визначення.

Ці визначення діляться на дві групи:

Перша з них - визначення, які орієнтуються на ідею способу життя. За визначенням К. Уіслера «спосіб життя, якого дотримуються община або плем'я, вважається; культурою».

Друга група - визначення, які орієнтуються на уявлення про ідеали і цінності. Наприклад, соціолог У.Томас називає культурою матеріальні і соціальні цінності будь-якої групи людей (інститути, звичаї, установки, поведінські реакції) незалежно від того, чи йде мова про дикунів чи цивілізованих людей;

4) психологічні визначення, в яких наголос робиться або на процес адаптації до середовища, або на процес навчання, або на формування звичаїв;

5) структурні визначення, в яких увага акцентується на структурні організації культури.

Їм притаманні такі визначення:

а) культура – це в кінцевому рахунку не більш, ніж організовані повторювальні реакції членів суспільства;

б) культура – це поєднання навченої поведінки і поведінкових результатів, компоненти яких розділяються і передаються за спадщиною членам даного суспільства;

в) генетичні визначення, в яких культура визначається з позицій її тлумачення.

Ці, визначення поділяються на чотири групи:

1) перша розглядає культуру як продукт або артефакт. «У найширшому розумінні слова культура означає сукупність всього, що створено або модифіковано діяльністю двох або більше індивідів, які взаємодіють одні з одним» (П.Сорокін);

2) друга наголос робить на ідеях. «Культура – це відносно постійний нематеріальний зміст, який передається в суспільстві за допомогою процесів усупільнення» (Г. Беккер);

3) третя підкреслює роль символів. «Культура – це ім'я для особливого порядку або класу феноменів, а саме: таких речей та явищ, які залежать від реалізації розумової здібності, специфічної для людського роду, яку ми називаємо «символізацією» (Л. Уайт);

4) четверта визначає культуру як щось, що виникає з того, що не є культурою: «Те, що відрізняє людину від тварини, ми називаємо культурою» (В. Оствальд).

Емпатійна культура – сукупність знань, переконань, умінь і навичок, які характеризують здатність однієї людини підтримувати почуття іншої таким чином, щоб у процесі співпереживання дане почуття від його змісту, форми, часу, необхідності ставало глибшим, доцільнішим або нейтралізувалося.

Поняття «емпатія» походить від грецького «*patho*», що означає глибоке, сильне, чутливе почуття (відчуття), близьке до страждання. Префікс «*em*» означає спрямований (скерований) усередину. Емпатію вивчали такі авторитетні дослідники, як К.Роджерс, К.Рудестам, Є.Мелібруда, та ін. Вони однастайні в тому, що емпатія проявляється насамперед у спілкуванні. Єдиного визначення даного поняття в наукових розвідках немає.

Найчастіше повторюються чотири дефініції емпатії:

1) розуміння почуттів, потреб інших;

2) глибоко чутливе сприйняття події, природи, мистецтва;

3) афективний зв'язок з іншими; відчуття стану іншої особи чи групи;

4) властивість (риса) психотерапевта.

Дослідження в області емпатії умовно поділяють на діагностичні (вимірюють рівень емпатичних здібностей) і психотехнічні (розробляють методики розвитку емпатичних здібностей). Практичне застосування результатів методики тестів дозволять простежити динаміку психологічних феноменів особистості, рівень емпатичних здібностей та їх розвиток, активно використовуються в навчальному процесі.

Емпатія пов'язана з проникненням у переживання іншого суб'єкта шляхом «відчування». Основними формами емпатії вважають співпереживання та співчуття. Співпереживання передбачає переживання суб'єктом тих же почуттів, які відчуває інший шляхом ототожнення з ним. Співчуття – це формальне переживання почуттів іншого безвідносно до власного стану. Окрім зазначених форм, виокремлюють такі види емпатії:

1) емоційна, в основі якої – механізми проєкції і наслідування моторних та афективних реакцій іншого;

2) когнітивна базується на інтелектуальних процесах порівняння, аналогій тощо;

3) предикативна трактується як здатність до передбачення афективних реакцій іншого у конкретних ситуаціях

Почуття, співчуття та переживання допомагають адекватному розумінню інших людей. Уміння сприйняти почуття іншої людини як власні, здатність до емоційного відгуку є необхідним компонентом спілкування, специфічним засобом пізнання людини людиною. Емпатія сприяє збалансованості міжособистісних стосунків. Розвинена емпатія – це ключовий фактор успіху в багатьох видах діяльності.

Список використаних джерел:

1. Орехов С.И. Философско-методологический анализ познавательной рефлексии: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. филос. наук: спец. 09.00.09. «Философия образования» Л., 1983. 18с.

2. Основи психології / заг. ред. О.В. Киричук, В.А. Роменець. Київ : Либідь, 1995. 326 с.

3. Павлов И.П. Лекции о работе больших полушарий головного мозга. Лекция первая Полн. собр. соч. М., Л., 1951. Т.4. 544с.

Rubin M.R. The Information Sector and GNP: An Input-Output Study / M.R.

Rubin, E. Taylor // Inf. Proces and Manag. 1981. V.17. P.163-194.

К.О. Величко,

здобувачка першого (бакалаврського) рівня

вищої освіти, групи ПСО – 19

спеціальності 015 Професійна освіта (Сфера обслуговування)

Криворізький державний педагогічний університет

м. Кривий Ріг

Науковий керівник:

Л.О. Савченко,

доктор педагогічних наук, професор,

завідувач кафедри педагогіки та методики технологічної освіти,

Криворізький державний педагогічний університет

м. Кривий Ріг

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Дистанційне навчання – це цілеспрямований інтерактивний процес взаємодії викладача та здобувача вищої освіти, що ґрунтується на використанні сучасних інформаційних та телекомунікаційних технологій, які дозволяють здійснювати навчання на відстані, надає можливість отримувати освіту у процесі виробничої діяльності, за місцем проживання, можливість організації процесу самоосвіти, планування та здійснення індивідуальної освітньої траєкторії залежно від власних можливостей і потреб, поширює коло людей, яким доступні всі види освітніх ресурсів поза віковими, соціальними обмеженнями, станом здоров'я, підвищує соціальну та професійну мобільність населення [1, с. 70].

Дистанційне навчання, яке пройшло свою апробацію під час карантину, сьогодні є найбільш активною формою для навчання здобувачів середньої та вищої освіти. Треба наголосити, що студенти є активним прошарком населення, сьогодні їм недостатньо просто навчатися, коли держава в небезпеці. Багато студентів стали волонтерами, пішло в тероборону. Сама війна стала для них випробуванням на перевірку тих ціннісних засад, завдяки яким формується людина як особистість. Дистанційна освіта виступає світовим трендом. Воєнний стан в Україні не скасовує право учнів і студентів на освіту й отримання освітніх послуг. Міністерство освіти вживає всіх заходів щодо вирішення цього питання. На порядку денному закінчення учнями середньої освіти, вступ до закладів вищої освіти[3].

ВНЗ використовують різноманітні LMS, серед яких найбільш популярні: Moodle, TrainingWare, Claroline LMS та ін. Технології ДН дозволили не тільки реалізувати швидкий та зручний доступ до навчального матеріалу, але й застосовувати технології спільної творчої діяльності (метод проектів), проблемні ролеві ігри, кейс-методи, автоматизовані та відкриті форми контролю, як автоматизовані, так і відкриті види контролю та ін.

Але ситуація під час війни має декілька відмінностей у порівнянні з ситуацією під час карантину:

- нестабільність або повна відсутність доступу до Інтернету;
- неможливість виходу до мережі у певні моменти або інтервали часу;
- психологічний стан студентів.

Це має вплив на вибір методів ДН та його організацію[2].

Однак в умовах війни істотні складнощі виникають саме в питаннях забезпечення якості освіти. Дослідження світового досвіду розвитку вищої освіти свідчать про тенденцію делегування відповідальності за його якість на рівень самих університетів. Тож рішення вищого закладу про продовження дистанційної форми навчання для забезпечення якості освіти дасть змогу підтримувати освітній процес у складних умовах. Відповідність діяльності закладу вимогам часу забезпечить вищому навчальному закладу додаткові переваги у сфері освіти та дасть змогу максимально використати освітній та науковий потенціал, спрямувати на конкретні завдання, посилити відповідальність за кінцеві результати і досягнення поставлених цілей.

Освітній потенціал може і повинен працювати на країну, особливо в складних воєнних умовах. Освіта і наука – суспільне благо надзвичайно важливого значення. Якщо ми прагнемо бачити Україну успішною, потрібно дбати про систему вищої освіти та її вдосконалення, незважаючи на тяжкий воєнний стан.

Список використаних джерел:

1. Лупак О., Жук Н. Особливості способу життя студентів за умов дистанційного навчання. Наукові інновації та передові технології. 2022. № 9(11). URL: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-9\(11\)-119-126](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2022-9(11)-119-126) (дата звернення: 03.04.2023).

2. Родінова Н., Червоній М., Діордіца І. Особливості дистанційного навчання студентів в умовах воєнного стану. Перспективи та інновації науки. 2022. № 4 (9). URL: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-4\(9\)-285-296](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-4(9)-285-296) (дата звернення: 03.04.2023).

3. Хмарська І.А. Ефективність організації дистанційного навчання в умовах війни. Акредитація освітніх програм економічного блоку в умовах війни. 2022. URL: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-259-6-22> (дата звернення: 03.04.2023).

К.М. Віщукаєва,

кандидат педагогічних наук, доцент

кафедри педагогічних

технологій початкової освіти

Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»

м. Одеса

ВИВЧЕННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ТА ПРАЦІВНИКІВ ДО ЗДІЙСНЕННЯ РЕКРЕАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Рекреаційна діяльність впливає на фізичний, психологічний і емоційний стан людини, допомагає активувати прихований потенціал. Однією з важливих рис є вплив на психо-емоційну сферу, стимулювання позитивних емоцій, емоційного зарядження. Можна відмітити позитивний вплив рекреаційної діяльності на молодь, а особливо дітей. Важливим аспектом всебічного розвитку дитини є поєднання процесу шкільного навчання з цим видом діяльності. Якщо розглядати ефективність для студентської молоді, то слід забезпечити організацію рекреаційної діяльності в межах освітнього процесу університету. У процесі здійснення рекреаційної діяльності можна впливати на когнітивну складову, зробити відпочинок більш організованим та корисним.

Серед вчених, які вивчали специфіку рекреаційної діяльності слід відмітити: Г. Аванесова, В. Бочелюк, С.Харченко, М. Журавльова, В. Величко та ін. В розробку і обґрунтування класифікації рекреаційної

діяльності вагомий внесок зробили В. Кифяк, О. Любіцева, О.Топчієв, О. Сарапіна, Т.Сокол, М. Рутинський та О. Стецюк.

Важливість рекреаційної діяльності в роботі соціальних педагогів та працівників пояснюється тим, що одним з напрямків професійної діяльності є культурно-дозвілєва діяльність, яка передбачає організацію діяльності дітей, молоді, сімей і молодіжних організацій з метою їх відпочинку, оздоровлення, рекреації, відновлення сил, набуття нових знань та розширення кругозору.

Отже, з метою виявлення рівня знань майбутніх соціальних педагогів та працівникам щодо здійснення рекреаційної діяльності. Для цього було запропоновано студентам факультету початкового навчання, спеціальності 231 «Соціальна робота» пройти анкетування.

Запитання відкритого типу, які використано в анкеті дозволяли проаналізувати точку зору опитаних щодо: якостей якими має володіти соціальний педагог для успішної реалізації рекреаційної діяльності; оцінки власного рівня знань у сфері рекреаційної діяльності; яких нових знань студенти хотіли б набути в процесі ознайомлення зі сферою рекреаційної діяльності; чи вважають, що здійснення рекреаційної діяльності є одним з важливих професійних завдань соціального педагога та працівника? І в чому саме полягає важливість.

Після обробки відповідей на означені вище запитання було виділено варіанти відповідей, які найчастіше зустрічалися:

- якості якими має володіти соціальний педагог та працівник для успішної реалізації рекреаційної діяльності: комунікабельність, пунктуальність, цілеспрямованість, відповідальність, креативність, творчий підхід, вміння слухати і чути інших, гнучкість, вміння зацікавити інших людей і організувати до активної діяльності, прагнення до постійної самоосвіти і саморозвитку, вміння залагодити конфліктну ситуацію;

- оцінка студентами власного рівня знань у сфері рекреаційної діяльності показала, що студенти, які мають достатній рівень знань за результатами анкети недооцінюють власний рівень знань, і протилежна ситуація зі студентами які мають низький рівень знань, але при цьому самостійно оцінюють свої знання як середні або навіть високі. Це може свідчити про неадекватність самооцінки або завищена або занижена;

- нові знання які студенти хотіли б набути в процесі ознайомлення зі сферою рекреаційної діяльності: більша орієнтація на практичне відпрацювання умінь із можливістю застосування знань, розробка і проведення віртуальних екскурсій, віртуальних подорожей, організація відвідин віртуальних музеїв, виставок та інше;

- більша частина опитаних вважають, що здійснення рекреаційної діяльності є одним з важливих професійних завдань соціального педагога та працівника, оскільки, правильно організований відпочинок з метою відновлення фізичних сил, інтелектуального, культурного і духовного розвитку, пізнання навколишнього світу дозволяє людині поєднувати відпочинок з розвитком і при цьому позитивно впливає на їх життєдіяльність.

Отже, професійна підготовка майбутніх соціальних педагогів та працівників до здійснення рекреаційної діяльності має бути спрямована на засвоєння студентами теоретичних знань в сфері організації рекреації; вироблення практичних вмінь здійснення рекреаційної діяльності в усіх її формах (відпочинок, дозвілля, екскурсія, анімація); розвиток особистих професійних якостей, які допоможуть ефективно виконувати не тільки роботу, але і вибудувувати успішний взаємозв'язок з індивідами.

І.М. Власенко,
кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри музикознавства,
інструментальної та хореографічної підготовки
Криворізького державного педагогічного університету
м. Кривий Ріг

ТРЕНІНГОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ШЛЯХ МОДЕРНІЗАЦІЇ ХОРЕОГРАФІЧНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Існування людини у сучасному швидкозмінюваному світі потребує наявності комунікативних умінь, які забезпечують адаптаційні процеси і дозволяють ефективно соціалізуватися. Різноманітні професії, пов'язані з хореографією, передбачають роботу з колективом, що не обмежується предметними сферами, а і має вихід на екзистенційно-психологічні утворення учасників творчої спільноти. Як зазначає О. Бігус, «Парадигма вищої хореографічної освіти в Україні початку третього десятиліття ХХІ ст. орієнтована на підготовку нового типу фахівців – професійно мобільних, які здатні легко пристосовуватися до мінливих умов соціуму, ринку праці, дозвіллевих умов та ефективно працювати в інноваційному режимі» [1, с. 154].

Модернізація хореографічної освіти в Україні – потреба, породжена розвитком суспільства в напрямках технологічності, наукомісткості, інтегративності. Базовість компетентнісного підходу до підготовки фахівця за спеціальністю «Хореографія» є визнаною, що різноаспектно висвітлюється у працях О. Авраменко, А. Підлипської, О. Ребрової, О. Таранцевої та ін.).

На місце традиційних форм презентації хореографічних композицій (театральна вистава, концертна програма, номери у масових діях) приходять форми синтетичного характеру (перформанси, флешмоби, різноманітні проекти), учасники яких повинні володіти творчими компетентностями. Актуальною є і віртуалізація хореографічної освіти в Україні, що пояснюється складністю умов організації «живого» навчання у періоди пандемії і військових подій. Інтерактивні можливості електронного інформаційно-освітнього середовища сьогодні диктують нові підходи до проведення занять з дисциплін спеціальності «Хореографія» у закладах вищої освіти.

Якщо стосовно теоретичних курсів, що викладаються студентам-хореографам, значних ускладнень з віртуалізацією не виникає, цього не можна сказати про практичні дисципліни. Одним із шляхів вирішення проблеми вбачаємо ширше впровадження тренінгових технологій. Серед головних переваг тренінгових технологій визначаємо їх інтегративність та націленість на формування комунікативних умінь. У тренінгових технологіях студент стає активним суб'єктом навчання, відповідальним за власну успішність. Виконання завдань уможливорюється завдяки самостійним вправлінням, як індивідуальним, так і груповим.

Тренінгові технології є практично орієнтованими і засновуються на принципах винахідницької діяльності: самостійна постановка задач, неможливість єдиного правильного рішення, потенційна варіантність шляхів розв'язання задач, багаторівневість кожної задачі, індивідуальна адресованість задачі. Винахідництво збільшує мотивацію до навчання, дозволяє вирішувати поставлені задачі віддалено і демонструвати їх вирішення засобами програм проведення дистанційних конференцій. Проблемність подання навчального завдання, притаманна винахідництву, сприяє тому, що студент «привласнює» досягнення розв'язаної ним задачі як цінність і сприймає їх об'єктивно творчими, новаційними. Відчуття творчої складової хореографічного навчання у тренінгових формах стимулює розвиток спеціальних здібностей (хореографічних, музичних, загальнохудожніх) здобувачів вищої освіти.

Впровадження тренінгових технологій створює сприятливі психологічні умови для накопичення, розвитку, усвідомлення і рефлексивного аналізу прийомів хореографічної діяльності. Активізуються як усвідомлювані (раціональні), так і неусвідомлювані (емоційно-рефлексивні) компоненти творчості. Педагогічна підтримка студентів під час тренінгів спрямовується на розвиток уяви, образного мислення, усвідомленого сприйняття музичного супроводу.

Список використаних джерел:

1. Бігус О.О. Сучасні тенденції хореографічної освіти в Україні. *Танцювальні студії*. 2021. № 4 (2). С. 154–161.

Г.Ж. Рубіківна,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
групи 548 педагогічного факультету
спеціальності 013 Початкова освіта
Миколаївський національний університет
імені В. О. Сухомлинського
м. Миколаїв
Науковий керівник:
С.М. Паршук,
кандидат педагогічних наук,

ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Формування іміджу будь-якого об'єкта зумовлене такими факторами: система цінностей та норм, що панують у суспільстві; система соціальних стереотипів, властивих конкретному суспільству; установки конкретних людей.

Система цінностей та норм включає в себе загальноприйняті уявлення про добро, істину, справедливість, благородство, інші категорії морально-етичного характеру, а також сукупність сподівань та вимог, які висуває суспільство чи окрема соціальна спільність до своїх членів.

Система соціальних стереотипів – це система поширених у громадській думці упереджених уявлень про членів суспільства або окремі соціальні групи, об'єкти, процеси. Стереотип не просто уявлення, це образ певного об'єкта, але «стандартизований», спрощений, який фіксує деякі риси явища, іноді несуттєві, іноді надумані штампи. Він містить у собі значний емоційний компонент. Люди часто використовують стереотипи, не усвідомлюючи цього. Вважають, що явище стереотипізації зберігається тому, що воно позбавляє людину необхідності творчо переробляти всі враження від фізичного та соціального середовища, яке оточує її. Без стереотипів нам довелося б інтерпретувати кожен новий факт, явище, ситуацію так, нібито ми не мали ніякого життєвого досвіду. Наведемо приклади стереотипів, виявлених в освітньому середовищі:

- людина з гумором – здатна до жартів, балакуча, весела, розуміє гумор та іронію, компанійська;
- людина, що багато пережила – добра, серйозна, сувора, вольова, задумлива, чесна. Як правило, це людина зрілого віку, досвідчена, поблажлива, така, що привертає до себе, сумна, втомлена;
- нецікава людина – небалакуча, замкнена, можливо розумово обмежена, духовно порожня, має вузьке коло інтересів та жахливий вигляд;
- хороший товариш – це той, хто добрий, чуйний, здатний до співпереживання, вдумливий, завжди допоможе;
- хороший працівник – акуратний, старанний, швидкий, наївний;
- підлабузник – обмежена, послужлива, нечесна, нерозумна, своєрідна людина;
- сіра особистість – примітивна, обмежена, пересічна людина [4, с.10].

Особливе значення для формування іміджу мають, із точки зору діяльності, установки та соціальні стереотипи, які між собою органічно пов'язані. Оскільки імідж закладу освіти не є чимось раз і назавжди даним (його можна створювати заново, змінювати, корегувати риси), говорять

також про певну послідовність його формування та динаміку розвитку вже сформованого іміджу. Основні етапи формування іміджу закладу освіти працівники вирішують за п'ятьма етапами [1, с.18].

На першому етапі – це дослідницька діяльність, пов'язана з виявленням стереотипів та установок громадськості.

На другому і третьому етапах здійснюється аналітична діяльність, під час якої створюється проєкт іміджу (ідеальний імідж) та визначаються конкретні засоби перетворення «проєкту» в реальність. Із цим етапом пов'язані такі заходи як позиціонування та відбудова.

На четвертому етапі продовжується робота з іміджем, яка для працівника пов'язана такими технологіями, як візуалізація, вербалізація іміджу та «створення» подій. Зрозуміло, що ці технології значно відрізняються в роботі з різними об'єктами іміджу, проте їхня сутність фактично залишається незмінною.

Для іміджу закладу освіти досить вагоме значення має візуалізація. Основними засобами візуалізації є:

1. Телебачення (показ керівника або закладу у телепрограмі, сюжеті).
2. Фільми або відеофільми про НЗ.
3. Фотографії (у газетах, журналах, листівках, буклетах, банерах).
4. Особисті зустрічі з громадськістю (для іміджу особи), екскурсії, виставки, ярмарки, презентації, концерти (для іміджу організації).
5. Зовнішній вигляд усіх працівників та учнів.
6. Використання символів – гербу, форми визначених кольорів.

На думку багатьох дослідників і фахівців у сфері іміджу, візуальний канал потрібний завдяки таким його перевагам:

- візуальне повідомлення не потребує перекладу;
- візуальне повідомлення краще запам'ятовується глядачами;
- на цьому каналі реально передається набагато більший обсяг інформації, ніж може багатьом здаватись;
- візуальне повідомлення легше проходить через фільтр недовіри, який є в кожного з нас, оскільки сприймається, як невідредаговане, справжнє.

Специфічною технологією, що використовується для створення іміджу закладу освіти, може бути «подієва» комунікація. Хоча треба сказати, що у створенні іміджу не завжди задовольняються подіями, які виникають спонтанно.

Із п'ятим етапом пов'язана діяльність, спрямована на корегування іміджу. Фахівці зазначають, що, оскільки імідж залежить від контексту, то й змінювати його доводиться залежно від цього контексту. Для того, щоб задовольнити вимоги аудиторії, імідж повинен постійно корегуватись. Це може здійснюватись у різних формах. Серед них такі:

Дописування іміджу, доповнення характеристиками, фізичними прикметами найактуальнішими в певний період або на певній території.

Викреслювання окремих характеристик іміджу (аналогічне з попередньою формою) у разі потреби зміни ситуації, (наприклад, деякі характеристики починають замовчуватися).

Підкреслення певних характеристик в іміджі конкурента.

Приписування міфічних наслідків у разі перемоги конкурента [1, с.19].

Як зазначають фахівці, успішний процес формування іміджу потребує управління (планування, організації, контролю).

Управління іміджем – це важливе завдання. Діяльність у цьому напрямі, як і будь яка інша, може оцінюватися і якісно, і кількісно.

Головними цілями науково-педагогічної діяльності закладу освіти у системі освіти є:

1) виконання державної програми з предметних напрямків, що перебувають у цілісному зв'язку з проблемами розвитку українського суспільства та світового співтовариства;

2) виховання творчої самодостатньої конкурентоспроможної особистості засобами науки, філософії та мистецтва;

3) наукове забезпечення освітнього процесу в закладах освіти, найбільш повне використання наукового потенціалу сучасного закладу освіти [2, с.16].

Виходячи з конкретних завдань педагогічної технології, зазначаємо, що у структурі діяльності кожного викладача вирішальне значення мають знання та вміння. Ці структури у науково-психологічному аспекті передбачають дві ланки.

Таким чином, соціально-економічний розвиток України вимагає підготовленого вчителя, який би поєднував у собі основи психолого-педагогічної науки та високий рівень методичних умінь, тому для іміджу закладу освіти розробка механізму формування та його основних рис є необхідною.

Список використаних джерел:

1. Живаєва Т. Імідж освітнього закладу та особистість керівника // Гуманітарні науки. 2003. Вип. III. С.18 – 19.

2. Іноземцева О. Технології позитивного іміджу і [формування якісно нового міжнародного іміджу України] // Уряд. Кур'єр. 2002. Вип.1.С. 15-18.

3. Панькова О. Проблема іміджу: соціокультурний і психолого-педагогічний аспекти // Рідна школа. 2002. № 6. С. 13-16

Болсун С. Професійний імідж керівника навчального закладу // Управління школою. 2013. № 7 С. 9-11.

О.О. Гаркуша,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
факультету початкового навчання
спеціальності 231 Соціальна робота,
ДЗ «Південноукраїнський національний

педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»,
м. Одеса
Науковий керівник:
В.І. Леонова,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри педагогічних технологій початкової освіти
ДЗ «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»,
м. Одеса

ПРОФЕСІЙНІ ВИМОГИ ДО ОСОБИСТОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА-КОНСУЛЬТАНТА

Слід наголосити, що комунікативні здібності соціального педагога-консультанта є базовими, оскільки уміння встановлювати і підтримувати контакт, викликати довіру у клієнта, слухати і чути, переконувати за допомогою слова, інтонації, жестів, міміка та пантоміміки – це основа консультативної взаємодії. Л. І. Романовська до комунікативних якостей відносять такі: емпатія, тобто здатність увійти до світу сприйняття іншої людини, бачити світ так, як його бачать інші, співпереживати; повага до клієнта – здатність реагувати на проблему клієнта так, щоб передати йому впевненість у власних можливостях; відвертість – уміння поводитися природно у взаємовідносинах з клієнтом, показати своє бажання допомогти; конкретність, чіткість; знання самого себе і вміння надавати допомогу іншим у самопізнанні; відповідність, тобто уміння поводитися так, щоб використані слова відповідали жестах, «мові рухів» [3].

На думку вченої У.В. Живокоренцевої, для соціально-педагогічної діяльності як професії фундамент системи професійних цінностей утворюють ідеали гуманізму (інтерес і пошана до чужої особистості, пошана до цінностей іншої особистості, великодушність, людяність), моральності (доброзичливість, тактовність, терпимість, повага до людей, чесність) та соціальної справедливості (відсутність упередженості, оцінювання людей без засудження і навішування ярликів, безумовне позитивне прийняття, уникнення відхилень у власних оцінках і поведінці, об'єктивність, безсторонність) [1, с.92-93]. При цьому важливо не просто визначити ранг цінностей, але й виявити ступінь відповідності ціннісних орієнтацій соціального педагога професії.

Підкреслимо, що ще однією якістю, без якої соціальний педагог не може надавати ефективну допомогу, є толерантність. А.В. Журавель, будуючи «модусну модель компетенцій психолога-консультанта системи освіти», ставить цю якість на п'яте місце за частотою згадувань у літературі та відносить до неї такі ознаки, як: терпимість, повага цінностей інших людей, відкритість до поглядів, які не співпадають із власними; безоцінкове

ставлення до індивідуальних відмінностей людей, відсутність упереджень, об'єктивність [2, с. 3].

Так, до числа обов'язкових якостей і умінь соціального працівника віднесені: емпатійність; психологічна компетентність; делікатність і тактовність; людяність і гуманність, милосердя; організаторські та комунікативні здібності, екстравертованість; висока духовна культура і моральність; соціальний інтелект (тобто вміння адекватно сприймати і аналізувати соціальні ситуації та інших людей); вміння бути цікавим для оточуючих і неформальним в роботі з клієнтом; спрямованість на інтереси, потреби та захист людської гідності клієнта; вчення дотримуватися конфіденційності службової інформації і особистих таємниць клієнта; прагнення до постійного підвищення професійних знань; чесність, моральна чистота в професійних справах, дотримання етики взаємовідносин з людьми і т.п. [2].

Отже, професійна діяльність соціального працівника(-ці) базується на трьох фундаментальних принципах, які визначають етичні особливості роботи:

- повага до людини, визнання її безумовної цінності, незалежно від реальних досягнень та поведінки особистості;

- визнання того, що людина – унікальна соціальна істота, яка реалізує свою унікальність у стосунках з іншими людьми і залежне від них в своєму розвитку;

- визнання того, що людині від початку властива здатність до змін, поліпшення свого життя, росту, а звідси – прагнення до свободи вибору і прийняття рішень.

А основними етичними принципами діяльності соціальних працівників є:

Повага до гідності кожної людини. Кожна людина є неповторною і унікальною, що необхідно враховувати в роботі, не допускаючи будь-якого прояву зневаги до особистості. Кожна людина має право на самореалізацію, яка не призводить до порушення подібних прав інших людей. Соціальна робота несумісна з прямим або непрямим примусом клієнтів до будь-яких дій, навіть на користь клієнта або його близького соціального оточення.

Пріоритетність інтересів клієнтів. Фахівці(-чині) із соціальної роботи спрямовують усі свої зусилля, знання та навички на допомогу окремим громадянам, сім'ям, групам, громадам і громадам для їх удосконалення, а також з метою вирішення конфліктів і подолання їх наслідків.

Толерантність. Фахівці(-чині) із соціальної роботи толерантні до різних емоційних проявів клієнтів, мають належний рівень професійної підготовки, за будь-яких обставин зберігають рівновагу і терпимість. Фахівці(-чині) із соціальної роботи приймають проблеми й обставини клієнтів, незалежно від їхнього способу життя, поведінки, соціального і національного походження, статі і т.п.

Довіра і взаємодія у вирішенні проблем клієнта. Фахівці(-чині) із соціальної роботи співпрацюють з клієнтами, намагаючись краще вирішувати будь-які завдання, з якими вони стикаються, з метою забезпечення потреб клієнтів. Фахівці(-чині) із соціальної роботи сприяють добровільній участі клієнтів у процесі надання соціальної послуги. Вони повинні сприяти максимальній самостійності клієнтів у вирішенні їх соціальних проблем, а також в діях при відповідних соціальних ситуаціях. Фахівці(-чині) із соціальної роботи створюють доброзичливу атмосферу спілкування з клієнтом. Довіра до фахівців із соціальної роботи є необхідною умовою результативної соціальної діяльності.

Доступність послуг. Фахівці(-чині) із соціальної роботи надають допомогу кожному, хто звертається до них за захистом, сприянням, консультацією або порадою, без будь-якої дискримінації за статтю, віком, фізичним або розумовим обмеженням, соціальної чи расової приналежності, віросповідання, мови, політичних поглядів, сексуальної орієнтації.

Конфіденційність. Фахівці(-чині) із соціальної роботи у будь-якій соціальній ситуації інформують клієнтів про те, як забезпечується конфіденційність, для чого вона необхідна, а також про обмеження в її дотриманні. Обов'язок фахівців із соціальної роботи – бути конфіденційними, що виключає можливість розголошення будь-яких відомостей про клієнтів, за винятком тих випадків, коли це робиться з їх згоди або в установленому законом порядку.

Дотримання норм професійної етики. Фахівці(-чині) із соціальної роботи сприяють формуванню та реалізації заходів соціальної політики, забезпечення благополуччя людини, спільноти, громади, несуть відповідальність за розвиток і дотримання професійних норм у вирішенні практичних завдань соціальної роботи.

Отже, аналіз наукових підходів щодо визначення професійних вимог особистості соціального педагога-консультанта вимагає звернення до науково-теоретичних джерел тих галузей знань, де це поняття отримало достатнє наукове обґрунтування.

Список використаних джерел:

1. Журавель А. В. Чотирьохмодусна модель компетенцій психолога-консультанта системи освіти. Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Електронне наукове фахове видання. 2012. Вип. 1. С. 1-13.
2. Романовська Л. І. Розвиток навичок консультування майбутніх соціальних працівників у процесі вивчення фахових дисциплін // Педагогіка вищої та середньої школи. 2013. Вип. 3. С.93-98.
3. Пожидаєва О. В. Сутність та види консультування в соціально-педагогічній діяльності. Вісник Запорізького національного університету : зб. наук. пр. 2012. №1(17). Сер. Педагогічні науки. С. 22–25.
4. Козлов О.О. Етичний кодекс соціальної роботи // Соціальна робота, 1998 р.№ 4.

А.А. Гедзик,
викладач-стажист кафедри професійної освіти
та технологій за профілями
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини
м. Умань

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Впровадження інформаційних технологій у всі сфери життєдіяльності вимагає від майбутніх фахівців професійної освіти відповідних компетентностей, отримання нових знань відповідно до вимог сучасного ринку праці, поєднання професійної діяльності із безперервним навчанням. В умовах інформатизації виникає необхідність виховання у майбутніх педагогів професійного навчання прагнення до раціональної організації самостійної роботи, яка б дозволяла оптимізувати процес застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в освітньому і виробничому процесах. В умовах пандемії, воєнного стану реалізувати це завдання без врахування особливостей дистанційного навчання не можливо.

В освітянському середовищі України приділяється значна увага теоретичним, практичним та соціальним аспектам дистанційного навчання. У вітчизняних працях науковців проблемі дистанційної освіти присвячено роботи В. Бикова [2], Н. Думанського. Г. Кравцова, В. Кухаренка [4], В. Олійника, О. Глазунової, К. Обухової, О. Самойленка [1;5], Н. Сиротенко, Г. Молодих, Н. Морзе, Н. Твердохлебової, О. Захар, П. Камінської та ін.

Проблеми впровадження технологій дистанційного навчання в зарубіжних країнах, зокрема перспективи розвитку дистанційної освіти, досліджували Дж. Андерсон, Ст. Віллер, Т. Едвард, Р. Клінг.

Специфікою дистанційного навчання є акцент на самостійній роботі майбутніх педагогів професійного навчання в інформаційно-освітньому середовищі, що вимагає від них розумової, організаційної самостійності, особливих особистісних якостей, але як показує практика, ця особливість обумовлює необхідність досить серйозної підготовки студентів до взаємодії з педагогом в умовах дистанційного навчання.

Можливості дистанційного навчання дозволяють: індивідуалізувати освітній процес, здійснювати особистісно орієнтований підхід, враховуючи особливості пізнавальної та практичної діяльності студента, забезпечити права людини на освіту та реалізувати рівні можливості навчання; зацікавити майбутнього фахівця новизною у навчанні під час освоєння дій за допомогою нових форм, методів та засобів навчання (застосування комп'ютера та ІКТ), а також контролю, корекції та оцінки виконавчої діяльності. Нові форми взаємодії між викладачем та студентом, студентами між собою, дозволяють

здійснювати рівність психологічних позицій учасників діалогу, співпрацю між викладачем та студентом; проектувати та реалізовувати освітній процес на основі застосування сучасних педагогічних технологій та ІКТ для досягнення конкретних освітніх цілей.

На особливу увагу заслуговує питання створення електронних навчальних матеріалів, що відкриває нові перспективи вдосконалення не лише змісту освіти, а й усієї освітньої системи загалом, використання таких електронних складових дозволяє включати в освітній процес усі види подання інформації та, тим самим, максимально розширити можливості індивідуалізації та візуалізації навчання.

Відповідно до дидактичних вимог, самостійна робота майбутніх педагогів професійного навчання із застосуванням технологій дистанційного навчання повинна відбуватися в ході цілеспрямованої та контрольованої педагогом діяльності студента, мати комплект спеціальних навчально-методичних матеріалів та можливість взаємодії з педагогом та студентами засобами телекомунікацій. Ефективність реалізації цієї технології пов'язана з оптимізацією обсягу аудиторних та позааудиторних занять, формуванням умінь та навичок самостійної роботи студентів, різноманітністю її видів, формуванням та розвитком ІКТ-компетентності, посиленням професійної спрямованості виконуваних самостійних завдань, взаємодії та зворотного зв'язку, педагогічного керівництва та майстерності педагогів, що у цьому процесі.

Готовність майбутнього педагога професійного навчання до раціональної організації самостійної роботи в умовах дистанційного освітнього процесу включає: мотиваційний компонент – розвинена потреба у знаннях, вміннях, самоосвіті та досягненні успіхів у навчально-професійній діяльності; пізнавальний компонент – сформованість професійних умінь та навичок, базових знань, умінь та навичок з дисципліни, умінь цілеспрямованої організації розумової праці та самостійної роботи; практичний компонент – розвинена ІКТ-компетентність, сформованість умінь взаємодії в інформаційно-освітньому середовищі.

Рівні готовності студентів до раціональної організації самостійної роботи виділяються на основі традиційних показників успішності, які оцінюють рівень розвитку комплексу пізнавальних функцій: рівень сформованості професійних умінь та навичок; базовий рівень знань, умінь та навичок предметної області; інформатична компетентність. Мотиваційна складова готовності досліджується шляхом анкетування студентів. Враховуючи, що у структурі мотивації присутні компоненти: значимість особистості безпосереднього результату діяльності; мотивуюча сила винагороди за діяльність, задоволення від самої діяльності, виникає необхідність включення питань за трьома параметрами: «значимість», «результативність», «задоволеність» щодо навчальної діяльності в умовах ДО.

Формування готовності майбутніх фахівців до раціональної організації самостійної роботи в умовах дистанційного навчання повинно здійснюватись з урахуванням психолого-педагогічних умов цього процесу: навчання на основі особистісно орієнтованого та технологічного підходів; ставлення до студента як до суб'єкту навчально-професійної діяльності; розвиток інформатичної компетентності студентів; виховання потреби у самоосвіті та інтересу до навчально-професійної діяльності; використання інформаційно-технологічного забезпечення процесу формування готовності до дистанційного навчання. При цьому освітній процес більшою мірою повинен бути спрямований на засвоєння системи знань, формування умінь та навичок для подальшого їх застосування на практиці (формуються пізнавальний та практичний компоненти готовності), а виховний процес – на набуття студентом певних якостей особистості (формується мотиваційний компонент готовності).

Формою організації аудиторної та позааудиторної самостійної діяльності студентів при реалізації технологій дистанційного навчання можуть бути різноманітні об'єднання, гуртки та секції на основі застосування ІКТ, які сприяють професійному вихованню майбутніх педагогів, посилюють зв'язок вихованням і навчанням.

Отже, для формування готовності майбутніх педагогів професійного навчання до раціональної організації самостійної роботи в умовах дистанційного освітнього процесу необхідно: визначити готовність майбутнього педагога до раціональної організації самостійної роботи (акцентувавши увагу на «значущості», «результативності», «задоволеності» самоосвітньої діяльності в умовах ДО); врахувати психолого-педагогічні умови цього процесу; максимально використати можливості поза аудиторної самостійної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Бацуровська І.В. Технології дистанційного навчання у вищій освіті / І.В.Бацуровська, О.М.Самойленко. URL: http://www.confcontact.com/20110225/pe4_samojl.htm.
2. Биков В.Ю. Проектний підхід і дистанційне навчання у професійній підготовці управлінських кадрів. URL: <http://www.ime.edu-ua.net/cont/Bykov1.doc>
3. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні URL: <http://194.44.29.29/Files/PublicItems/FldDoc/7/Distance.doc>
4. Кухаренко В.М. Дистанційне навчання та умови застосування / В.М.Кухаренко, О.В.Рибалко, Н.Г. Сиротенко/ Х., 2002. 320с.
5. Самойленко О.М. Теоретичні основи використання технологій дистанційного навчання при підготовці майбутніх вчителів математики у ВНЗ. Матеріали Міжнар. конф. «Впровадження електронного навчання в освітній процес: концепції, проблеми, рішення». Тернопіль, 2010. URL : <http://conf.fizmat.tnpu.edu.ua/?p=447>

Р.М. Горбатюк,
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри машинознавства і транспорту
Тернопільського національного
педагогічного університету імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль

Н.В. Волкова,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри педагогіки та методики технологічної освіти
Криворізького державного педагогічного університету
м. Кривий Ріг

КВАЛІФІКАЦІЙНІ ВИМОГИ ДО ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА. СФЕРА ОБСЛУГОВУВАННЯ»

Загальне уявлення про структуру професійної діяльності майбутніх бакалаврів спеціальності «Професійна освіта. Сфера обслуговування» характеризується її змістом та сукупністю професійних компетентностей, сформованих у процесі навчання, і представляє собою обґрунтування освітнього процесу як досягнення успішної реалізації особистості в системі соціальних взаємин.

Для забезпечення конкурентоспроможності майбутніх бакалаврів професійної освіти у педагогічному ЗВО потрібна якісна підготовка, а також сформовані професійні, особистісні та управлінські якості, що дозволяють адаптуватися в сучасних економічних, соціальних, етнічних та культурних умовах. Нині необхідно підготувати такого фахівця, який би на достатньому фаховому рівні володів мобільністю і гнучкістю в ринкових умовах, здатний самостійно приймати правильні рішення, активно впливати на суспільство і свою професійну діяльність.

Бакалавра, який володіє професійними, особистісними та управлінськими якостями, називають компетентним фахівцем. Тому, його професійну компетентність представляємо у вигляді інтегрованої системи універсальних і базових професійних компетенцій, що володіють внутрішніми зв'язками, залежністю від часу, і характеризуються різними рівнями. Базові професійні компетенції бакалаврів спеціальності «Професійна освіта. Сфера обслуговування» визначаються соціальною значимістю, актуальністю на ринку праці, мобільністю і стійкістю до змін соціальних та економічних умов.

У контексті інтегрованої системи універсальних і базових професійних компетенцій виокремлюємо такі їх рівні: низький (міжпредметні зв'язки) – характеризує фрагментарність при взаємозв'язку навчально-методичного матеріалу навчальних дисциплін професійної підготовки; середній рівень (рівень дидактичного синтезу) – характеризує достатній рівень взаємного

проникнення, але не призводить до зміни основного змісту в новий якісний стан; високий рівень (рівень цілісності) – характеризується повним взаємним злиттям різного за характером змісту, яким і є інтегративний курс [2].

Під рівнем інтеграції універсальних і базових професійних компетенцій розуміємо взаємообумовленість змістового наповнення навчальних дисциплін професійної підготовки (у нашому випадку «Кухні народів світу», «Проектування та САПР об'єктів готельно-ресторанного господарства»).

Щоб навчити здобувачів вищої освіти бакалаврського рівня використовувати нововведення під час вирішення професійно-орієнтованих завдань, потрібен якісний навчально-методичний комплекс. Запропоновані професійно-орієнтовані завдання згрупували наступним чином:

1. Орієнтовані на ознайомлення студентів з поняттям «професійні завдання» і процесом їх вирішення.

2. Мають практичну спрямованість.

3. Містять рішення і поняття, що використовуються для навчання дисциплін професійної підготовки.

Проектування професійно-орієнтованих завдань визначалося метою навчання, яка орієнтована на інтеграцію знань і формування професійних компетентностей. Їх сформованість сприяє самореалізації та конкурентоспроможності майбутніх бакалаврів професійної освіти на ринку праці, роблячи процес професійного становлення випускника ЗВО системним і цілісним. Тому бакалаври спеціальності «Професійна освіта. Сфера обслуговування» в контексті професійної діяльності повинні мати сформовані компетентності (загальнопредметні, ключові, діяльні, базові).

Зважаючи на зазначене, для бакалаврів професійної освіти визначили зміст професійних компетенцій:

- організаційні та управлінські: допомагають встановити професійний зв'язок із працівниками підприємства; сприяють створенню сприятливого середовища для розвитку та освіти студентів; мотивують на спільну діяльність; допомагають скоординувати взаємодію між працівниками та адміністрацією підприємства; сприяють встановленню зв'язків із громадськістю; аргументовано і доступно розкривають динаміку заходів про результативність інноваційних виробничих рішень; допомагають здійснювати планування діяльності виробництва;

- виробничі: визначають роль працівника підприємства в системі виробничих відносин; допомагають реалізувати виробничий процес; сприяють формуванню культури працівників і співробітників підприємства;

- наукові та дослідні: допомагають сформулювати програму професійного вдосконалення у сфері діяльності відповідно до інноваційних напрямів.

Перераховані компетенції є компонентами професійної спрямованості бакалаврів спеціальності «Професійна освіта. Сфера обслуговування». На їх основі майбутні фахівці здійснюють виробничі функції та вирішують професійно-орієнтовані завдання [3].

Список використаних джерел:

1. Волкова, Н. В. Формування інформаційної культури студентів індустріально-педагогічних факультетів у процесі фахової підготовки. (дис. канд. пед. наук). Кримський гуманітарний інститут, Ялта, 2009.
2. Горбатюк, Р. М. Основні напрямки формування професійної культури майбутніх інженерів-педагогів у контексті Болонського процесу. Харків: Українська індустріально-педагогічна академія, 2007.
3. Ничкало, Н. Г. Професійна освіта: Словник. Київ, 2000.

А.В. Гримська,
магістрантка кафедри теорії і методики технологічної освіти
Полтавського національного педагогічного
університету імені В.Г. Короленка
м. Полтава

ПОЛІКУЛЬТУРНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ УЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ В СУЧАСНІЙ ОСВІТІ

У тезах розглядається важливість розвитку полікультурної компетентності учителів трудового навчання в умовах зростання культурної та мовної різноманітності населення. Визначено необхідність адаптації до змін в соціокультурному середовищі, урахуванні потреб та особливостей учнів з різних культур та використанні новітніх технологій у своїй роботі.

У сучасному світі зростає значення культурної та мовної різноманітності населення, що призводить до виникнення нових викликів у галузі освіти. Один із головних викликів полягає у необхідності розвитку полікультурної компетентності учителів, яка дозволяє їм ефективно працювати з учнями різних культурних та етнічних груп.

Вивчення полікультурної компетентності учителя трудового навчання є актуальною темою для багатьох науковців і педагогів. Серед відомих дослідників можна виділити: Белова І.С. – численні публікації з проблеми формування полікультурної компетентності учителів [1, с. 42]; Булаєва Л.М. – дослідження теоретичних та практичних питань підготовки вчителів трудового навчання з полікультурної компетентності [2, с. 9]; Гаркавенко Л.О. – автор наукових публікацій, присвячених питанням розвитку полікультурної компетентності вчителів [4, с. 124]. Іншими відомими науковцями, які займалися дослідженнями в галузі полікультурної компетентності учителя трудового навчання, є В. М. Бухарева, О. В. Заворська, І. В. Ємельянова, О. В. Калашнікова, Т. С. Мамчур, Л. І. Нечай, О. М. Пастушенко, Г. В. Петрова та інші.

Відповідно до досліджень цих вчених, полікультурна компетентність учителя трудового навчання передбачає не лише знання різних культур та традицій, але й уміння ефективно співпрацювати з учнями з різних культурних середовищ. Крім того, важливо мати навички міжкультурної комунікації та бути готовим до використання різних методів та прийомів

навчання, які враховують культурні різниці між учнями. Отже, наукові дослідження доводять, що полікультурна компетентність учителя трудового навчання є ключовим елементом успішної підготовки учнів до професійної діяльності в умовах сучасної парадигми освіти. Вивчення та розвиток цієї компетентності є актуальним завданням для сучасних педагогів.

У сучасних умовах освітніх реформ в Україні, особливої уваги потребує розвиток полікультурної компетентності учителя трудового навчання. Це необхідно для підготовки учнів до роботи в міжкультурному середовищі та формування готовності до співпраці з колегами, учнями та батьками з різних культурних середовищ. Полікультурна компетентність учителя трудового навчання охоплює широкий спектр знань, вмінь та навичок, що стосуються культурного різноманіття, міжкультурної комунікації, культурної адаптації та співпраці. Учителю потрібно мати розуміння різних культурних контекстів та уміти працювати з учнями з різних культурних середовищ, розуміти їхні потреби та індивідуальні особливості.

На сьогоднішній день існують дослідження науковців, присвячені вивченню полікультурної компетентності учителя трудового навчання. Серед них можна виділити роботи О. Є. Іщенка, І. В. Волошинової, І. І. Тарасенко [7], О. О. Калініченко [6] та інших.

О. Є. Іщенко вважає, що в освітньому процесі необхідно активно використовувати інтеркультурні комунікативні вміння, що включають в себе вміння ефективно спілкуватися з представниками різних культурних груп, розуміти їхні ментальні особливості та культурні цінності [5]. І. В. Волошинова акцентує увагу на тому, що полікультурна компетентність учителя трудового навчання є процесом постійного самовдосконалення та професійного розвитку, який передбачає знання і розуміння культурних особливостей учнів з різних етнічних та соціокультурних груп, а також вміння створювати адаптивне навчальне середовище, що відповідає потребам та можливостям кожного учня [3].

Однак, необхідно зазначити, що поняття «полікультурна компетентність» має дещо відмінні від стандартних компетенцій значення. Воно охоплює не лише знання та розуміння різних культур, але й вміння поважати, сприймати та враховувати різниці в поглядах, цінностях та культурних практиках.

Навчальний процес повинен сприяти формуванню в учнів розуміння того, що різноманітність культур є невід'ємною частиною життя в сучасному світі. Учні повинні навчитися сприймати, поважати та цінувати культурні відмінності, а також вміти ефективно взаємодіяти з представниками різних культур в процесі трудової діяльності. Для досягнення цієї мети учитель повинен використовувати різноманітні методи та форми роботи, які дозволяють розвивати полікультурну компетентність учнів.

Отже, полікультурна компетентність учителя трудового навчання є ключовим фактором успішної підготовки учнів до професійної діяльності в умовах сучасної парадигми освіти. Це означає, що у вчителя повинна бути

не тільки достатня кількість знань з технічних аспектів виробництва, але й глибоке розуміння культурних та етичних особливостей своїх учнів.

У сучасному світі, де глобалізація і міжкультурне спілкування стають все більш актуальними, полікультурна компетентність учителя трудового навчання є надзвичайно важливою. Вона дозволяє вчителю бути ефективним у вирішенні різноманітних завдань, пов'язаних з навчанням учнів різних культур, а також сприяє розвитку толерантності, поваги до різних культур та етнічних груп, що є важливим фактором формування громадянської свідомості учнів.

Україна являє собою багатокультурну країну, де існують різноманітні етнічні групи з різною культурною спадщиною, мовами та традиціями. У таких умовах учитель трудового навчання повинен мати не тільки знання про різні культури, а й уміти взаємодіяти з учнями з різних культур та створювати сприятливий клімат для їхнього розвитку.

Одним із завдань сучасної парадигми освіти в Україні є формування полікультурної компетентності учнів, що включає у себе уміння взаємодіяти з людьми з різних культур, розуміння культурних відмінностей та повагу до них. Учителі трудового навчання є ключовими фігурами у формуванні такої компетентності учнів.

Українська освітня система нині перебуває на шляху реформ, спрямованих на приведення її до вимог європейської інтеграції та вдосконалення якості надання освітніх послуг. У цьому контексті роль учителя трудового навчання в Україні набуває особливого значення. Учитель трудового навчання повинен мати знання не лише з трудового навчання, а й з культурної спадщини різних народів, що проживають в Україні.

Таким чином, в Україні відбуваються значні зміни в освіті, пов'язані зі збільшенням ролі полікультурної компетентності вчителів трудового навчання. У цьому контексті важливо, щоб вчителі мали не лише теоретичні знання, а й практичний досвід роботи з різноманітними культурами та підходами до навчання. Це дозволить їм краще розуміти потреби та особливості своїх учнів з різних культур, а також створювати навчальне середовище, яке сприятиме розвитку кожного учня.

Одним з важливих кроків до підготовки учителів з полікультурної компетентності є включення відповідних курсів та тренінгів у педагогічні програми. Також необхідно розвивати міжнародну співпрацю та обмін досвідом з країнами, де ця проблема вже успішно вирішується. Важливо також створити сприятливі умови для формування полікультурної компетентності учнів, зокрема, шляхом проведення різноманітних культурних заходів та проектів.

У підсумку, можна зазначити, що полікультурна компетентність є необхідною складовою сучасної педагогічної освіти. В умовах сучасної України, з її мультикультурним суспільством, ця компетентність є особливо важливою для вчителів трудового навчання. Для того, щоб забезпечити

якісну підготовку учнів до професійної діяльності, необхідно забезпечити належну підготовку вчителів з полікультурної компетентності.

Список використаних джерел:

1. Белова І.С. Полікультурна компетентність майбутніх учителів іноземних мов у процесі практики. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна». Т. 34. С. 42–45.
2. Булаєва Л.М. Педагогічні умови формування полікультурної компетентності майбутніх учителів трудового навчання. Вісник Хмельницького національного університету. Т. 1. Вип. 2. С. 8–11.
3. Волошинова І.В. Професійна підготовка майбутніх учителів трудового навчання до роботи з учнями з різними культурними особливостями: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Херсон, 2011. 204 с.
4. Гаркавенко Л.О. Полікультурна компетентність вчителя в умовах інтеграції національних меншин в суспільство. Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Педагогічні науки. Т. 126. Вип. 1. С. 124–129.
5. Іщенко О.Є. Формування полікультурної компетентності майбутніх учителів вищої школи: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2012. 226 с.
6. Калініченко О.О. Формування полікультурної компетентності майбутніх учителів трудового навчання: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2013. 264 с.
7. Тарасенко І.І. Полікультурна освіта в контексті розвитку громадянської компетентності майбутніх учителів трудового навчання: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2016. 270 с.

І.Р. Губарик, В.І. Гладковська,
студентки

ВСП «Дубенський педагогічний фаховий коледж РДГУ»
м. Дубно

МОДЕРНІЗАЦІЯ ЗМІСТУ ОСВІТИ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНИХ ФАХІВЦІВ

Ефективна реалізація будь-яких соціально-економічних змін у суспільстві нерозривно пов'язана з модернізацією системи освіти – як найпотужнішого соціального інституту впливу на свідомість громадян. Саме тому особливого значення набуває вдосконалення системи педагогічної освіти на всіх її рівнях. Необхідною умовою динамічного розвитку сучасного суспільства є розбудова та модернізація системи вищої освіти, яка повинна стати основою для забезпечення високого темпу науково-технічного, економічного, соціального, культурного прогресу. Шляхи реформування вищої освіти спрямовані на перетворення освіти у важливий ресурс особистого та суспільного розвитку, який забезпечить державу високопрофесійними конкурентоспроможними фахівцями з метою розбудови

міцної демократичної держави. Модернізація змісту освіти у підготовці майбутніх професійно-педагогічних фахівців є важливою та актуальною темою, особливо в контексті швидкого технологічного розвитку та зміни вимог ринку праці. Сучасний ринок праці в Україні характеризує прояв гострих соціальних суперечностей. Студенти закінчуючи навчальні заклади потрапляють в світ безробіття, конкуренції, нестабільності та стресу. Для того, щоб підготувати молодь до життя в такому динамічному світі, вона повинна бути озброєна не тільки теоретичними знаннями, а й засобами, за допомогою яких ці знання можна здобувати самостійно, тобто методичними знаннями. Методично важливою умовою ефективної підготовки майбутнього вчителя є якісний рівень його знань з питань освітніх закономірностей і розвитку особистості, суспільних відносин, тенденцій професійного та духовно-культурного розвитку, базові знання педагогіки та психології. Сучасні вчителі повинні бути прикладом нового світогляду та отримати відповідну професійно-педагогічну підготовку, щоб успішно формувати цей світогляд у своїх учнів. Передусім, це має бути висококваліфікований і далекоглядний педагог, який володіє інформаційними та освітніми технологіями. Крім того, модернізація змісту освіти повинна враховувати вимоги ринку праці та готувати майбутніх фахівців з урахуванням потреб сучасного ринку. Наприклад, студентам повинні надаватися можливості для здобуття практичного досвіду та проходження стажувань відповідно до їхніх професійних інтересів.

Одним з ключових напрямків модернізації змісту освіти у підготовці майбутніх професійно-педагогічних фахівців є впровадження інноваційних методів і технологій навчання, таких як використання ІКТ-інструментів, проектної методики, ігрових технологій, міжпредметних зв'язків тощо. Це допомагає збільшити зацікавленість студентів до навчального процесу, сприяє розвитку творчих здібностей та критичного мислення, а також дозволяє підготувати фахівців з високим рівнем компетентності у використанні сучасних технологій у навчальному процесі.

Проектування навчально-виховного процесу – це важливий компонент професійно-педагогічної діяльності педагогічних працівників, що включає педагогічні дії, обґрунтовані на усвідомленні мети діяльності, способів, прийомів, методів і форм її здійснення. Такі дії дають змогу зводити в єдину систему всі нюанси цього процесу, чітко визначивши їх причинно-наслідкову залежність.

Ще одним, пов'язаним до попереднього, ключовим аспектом модернізації змісту освіти є акцент на розвиток практичних навичок та компетенцій, що є необхідними у сучасному світі. Наприклад, майбутні педагоги повинні мати навички роботи зі сучасними технологіями, вміти ефективно використовувати інтерактивні методи навчання, а також бути здатними до індивідуалізації процесу навчання.

Крім того, модернізація змісту освіти повинна враховувати вимоги ринку праці та готувати майбутніх фахівців з урахуванням потреб сучасного

ринку. Наприклад, студентам повинні надаватися можливості для здобуття практичного досвіду та проходження стажувань відповідно до їхніх професійних інтересів.

Удосконалення професійної підготовки сучасного педагога у трансформаційному суспільстві вимагає не лише наукової дискусії, відпрацювання зваженого підходу до стратегії і тактики здійснення такої модернізації, але й проведення широкомасштабних експериментів на рівні держави, регіонів, конкретних вищих навчальних закладів.

Список використаних джерел:

1. Червінська І.Б., Никорак Я.Я. «Мета, цілі та завдання навчального модуля «Модернізація освіти в сучасних умовах» URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/24734/Methodychni%20Vkazivky%20Kursu%20Modernizatsiia.pdf?sequence=1>

2. Червінська І.Б., Никорак Я.Я. «Модернізація змісту підготовки майбутніх учителів початкових класів». URL: https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2011/4_2011/60.pdf

3. Модернізація професійної освіти і навчання: проблеми пошуку та перспективи: зб. наук. пр. Інститут професійно-технічної освіти НАПН України, 2016. Вип. 8. <file:///C:/Users/admin/Downloads/56-54-PB.pdf>

О.А. Гуцул,

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти, гр.. ЗТНІм-22 спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології)
Криворізький державний педагогічний університет
м. Кривий Ріг

ЗАСТОСУВАННЯ КЕЙС-ТЕХНОЛОГІЇ В СИСТЕМІ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ

Сучасні тенденції світової інтеграції зводять проблему розвитку особистості в ранг пріоритетних завдань. тому велике значення набуває впровадження інтерактивних методів навчання в тому числі кейс-метод. Однією з інтерактивних методик, що набула популярності у Великобританії, США, Німеччини, Данії та інших країнах стала Case study (кейс-метод, метод аналізу ситуацій), розроблена англійськими науковцями М. Шевером, Ф. Едейем та К. Єйтс.

Кейс (ситуаційні вправи) стосується проблем або ситуацій, які існували або існують досі. Це завжди симуляція життєвої ситуації, і рішення, які знаходять учасники кейсу, можуть відображати як компетентність і професіоналізм учасників, так і реальні рішення проблем.

Використання кейсів має кілька переваг.

1. Кейси можуть допомогти учням розвинути навички критичного мислення. Вони повинні аналізувати надану інформацію та використовувати

її для вирішення проблем. Це вимагає від учнів логічного мислення та використання міркувань і логіки для висновків.

2. Кейси можуть допомогти студентам розвинути навички командної роботи. Багато випадків вимагають від студентів співпраці для вирішення проблеми. Це дає їм змогу навчитися працювати з партнером або працювати разом як команда.

3. Кейси можуть допомогти учням розвинути навички письма. Часто доводиться писати доповідь або дисертацію по справі. Це дозволяє їм вдосконалювати свої навички письма на практиці [1].

Зрештою, тематичні дослідження можуть допомогти студентам дізнатися більше про реальний світ. Кейси, як правило, пов'язані з реальними проблемами, які здобувачі повинні вирішити. Це дозволяє застосовувати те, що вони навчилися на заняттях, в реальному світі.

Використання кейсів у навчальному процесі є цінним інструментом, який може допомогти учням навчатися та розвивати важливі навички.

Існує декілька типів кейсів: Кейс-кейси, Кейс-вправи та Кейс-ситуації.

Кейс - це короткий кейс, який розповідає про конкретний випадок. Його можна використовувати в класі, щоб проілюструвати ідею або поставити запитання для обговорення. Швидкість читання цього кейсу дуже висока, і студентам не потрібно готуватися вдома.

Кейсові вправи – дають студентам можливість застосувати отримані навички на практиці. Найчастіше використовується там, де потрібен кількісний аналіз.

Кейсові ситуації — це класичні випадки, коли студентам пропонується проаналізувати ситуацію. Серед них найпоширенішим питанням є: «Чому ситуація склалася так і чи можна її вирішити?».

Кейс-ситуації зазвичай вимагають багато часу для ознайомлення, тому для економії часу доцільна початкова самотійна підготовка[2].

Особливості застосування: Кейс-метод використовується в комплексі з іншими методами навчання. Чим вищий рівень освітньої програми, тим легше та ефективніше вести справи. При навчанні кейс-методом необхідно дотримуватися певних правил написання кейсів, враховувати особливості кейсів у різних вікових групах, дотримуватися правил організації згрупованих кейсів, а також правильно визначити роль вчителя. , оскільки при використанні кейс-методу роль вчителя сильно відрізняється від традиційних.

Методичними завданнями апікаційного кейс-методу можуть бути пояснення теорії, чисто практичної ситуації та їх поєднання. Проте в будь-якому випадку мета має бути важливою, щоб учням було цікаво до справи. Цьому сприяє описана у справі напруженість, конфліктність і навіть драматизм, що вимагає швидких рішень.

Наведемо приклади. КЕЙС 1. Необхідно вив'язати для дівчинки 3 років сукню (фасон обирається самотійно). Розрахуйте кількість пряжі для в'язання спицями, щоб була економія грошей. Також розрахуйте приблизну

вартість в'язаного спицями виробу та порівняйте її вартість з цінами у крамниці.

КЕЙС 2. Для дитячого будинку «Пролісок» необхідно пошити: а) постільну білизну (кількість – 10 комплектів); б) фартушки для їдальні (15 комплектів); в) святкові сукні (15 комплектів); г) штори на вікна (5 штор). Запропонуй: види тканин, з яких можна пошити ці вироби; зроби розрахунок кількості тканини (за кожним пунктом окремо) та розрахуй необхідну кількість коштів для виготовлення цих комплектів.

КЕЙС 3. Склади план послідовності пошиття фартуха для українського національного костюму. Всього ти маєш 3 м тканини для плахти і 4 м тканини для сорочки і фартуха.

Отже, при використанні кейс-методу роль вчителя значно відрізняється від традиційної педагогіки: він передає владу учням, а його управлінська роль зводиться до мінімуму. Слід обмежити втручання вчителя в роботу учнів, звести його до модеруючої функції, а вчителю надати роль спостерігача. Необхідно підбадьорити учнів, відзначити сильні та слабкі сторони прийнятого рішення. При використанні кейс-методу оцінки не виставляються, оцінюється лише ступінь участі студентів у виконанні завдання. Використання прецедентного права відкриває широкий простір для творчості, самостійності, розвиває вміння практично мислити, аналізувати інформацію, формулювати та вирішувати проблеми, а також формує життєві навички.

Список використаних джерел:

1. Сікора Я. Кейс-технології при вивченні «методів оптимізації»
URL: <http://eprints.zu.edu.ua/9257/1>
2. Пащенко Тетяна. Застосування кейс-технологій у підготовці кваліфікованих робітників. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/8792/1/%D0>

А.О. Дегтяренко,

здобувачка першого (бакалаврського) рівня

вищої освіти, групи ПСО – 19

спеціальності 015 Професійна освіта (Сфера обслуговування)

Криворізький державний педагогічний університет

м. Кривий Ріг

Науковий керівник:

Л.О. Савченко,

доктор педагогічних наук, професор,

завідувач кафедри педагогіки та методики технологічної освіти,

Криворізький державний педагогічний університет

м. Кривий Ріг

ІННОВАЦІЙНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ

Сучасна освіта потребує від фахівців професіоналізму, мобільності, здатності до творчого використання нової інформації та освітніх технологій на практиці. Поняттям «інновація» позначають нововведення, новизну, зміну введення чогось нового. Стосовно педагогічного процесу інновація означає введення нового в цілі, зміст, форми і методи навчання та виховання; в організацію спільної діяльності викладача та студента.

Основу інноваційних процесів в освіті складають дві важливі проблеми педагогіки – проблема вивчення, узагальнення і поширення передового педагогічного досвіду та проблема впровадження досягнень психолого-педагогічної науки в практику.

Інноваційні технології у вищому навчальному закладі – це технології, засновані на нововведеннях: організаційних (пов'язаних із оптимізацією умов освітньої діяльності), методичних (спрямованих на оновлення змісту освіти та підвищення її якості) [2].

Принципова новизна, внесена комп'ютером в освітній процес, – інтерактивність, що дозволяє розвивати активні форми навчання. Саме ця нова якість дозволяє сподіватися на ефективне, реально корисне розширення сектору самостійної навчальної роботи студентів.

Одним із важливих завдань освіти на сьогодні є створення системи відкритої освіти, яка забезпечить загальнонаціональний доступ до освітніх ресурсів на базі технологій дистанційного навчання [1, с. 80].

Застосування телекомунікаційних технологій надає можливість створити якісно нове інформаційне освітнє середовище без меж та з можливістю організації глобальної системи дистанційного навчання.

Сьогодні більшість вищих навчальних закладів прагне модернізувати систему освіти на основі широкого використання інформаційних і комунікативних технологій, які на сьогодні пропонують нові перспективи та надзвичайні можливості для навчання. Інформатизація освіти асоціюється із пірамідою, основа якої – нові електронні освітні продукти. Навчальні електронні видання та ресурси забезпечують запрограмований навчальний процес. Електронні навчальні посібники являють собою систематизований матеріал у межах програми навчальної дисципліни, на меті яких – вивчення предмета «з нуля» до межі предметної сфери, визначеної програмою навчання, та націлені на підтримку роботи й розширення можливостей викладача і самостійну роботу студента [1, с. 159-169].

Нині ринок професійних електронних освітніх ресурсів у вищих навчальних закладах створюється силами викладачів ВНЗ. Кожен ВНЗ при розробці ресурсів керується крім стандарту ще й своїми внутрішніми потребами, наявністю лабораторної бази, наявністю висококваліфікованих спеціалістів як у предметній галузі, так і в сфері, пов'язаній із розробкою електронного освітнього ресурсу в цілому.

Результатом впровадження комп'ютерних технологій в навчання є різке розширення сектору самостійної навчальної роботи, яка дозволить розвивати активно-діяльнісні форми навчання. Інноваційні технології забезпечують підвищення якості освіти а, отже, конкурентоспроможності вузу на ринку освітніх послуг.

Список використаних джерел:

1. Глінчук Ю. Професійно-орієнтовані інноваційні педагогічні технології формування правоохоронної компетентності майбутніх учителів. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2020. № 1(95). С. 159–169. URL: <https://doi.org/10.24139/2312-5993/2020.01/159-169> (дата звернення: 03.04.2023).

2. Ходунова В. Педагогічні технології: інтерпретація поняття. Вісник науки та освіти. 2023. № 1(7). URL: [https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-1\(7\)-660-677](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-1(7)-660-677) (дата звернення: 03.04.2023).

3. Vovk B., Matvienko D. Innovative pedagogical technologies as a means of improvement of the professional activity of teachers. Young scientist. 2020. Vol. 10, no. 86. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-10-86-77> (date of access: 03.04.2023).

О.М. Драшко,

кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри педагогіки та методики технологічної освіти
Криворізький державний педагогічний університет
м. Кривий Ріг

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ЕФЕКТИВНОЇ ПІДГОТОВКИ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЙ

Входження освіти України в європейський простір, виведення її на рівень світових стандартів супроводжується оновленням вимог до практичної підготовки майбутнього вчителя. Запровадження нової техніки та технологій, зростання обсягу знань про можливі перетворення матеріалів, інформації вимагає від вищих педагогічних навчальних закладів підготовки фахівців, зокрема вчителів трудового навчання (технологій), з високим рівнем професіоналізму, готовності до педагогічних інновацій, можливих змін у сфері професійної діяльності та безперервного підвищення кваліфікації тощо.

Практика підготовки вчителя технологій в системі вищої освіти на сьогодні представлена досвідом державних педагогічних інститутів, університетів. Ті досягнення у сфері підготовки вчителів обслуговуючої праці, які склалися на нинішній день, зумовлені всім ходом розвитку системи підготовки вчителів технологій. Причому, як культурний досвід, він має у своєму складі позитивні набуття, які важливо взяти на озброєння, і негативні чинники, які слід урахувати для досягнення більш ефективного результату.

Професійна підготовка – процес формування спеціаліста для однієї із сфер трудової діяльності, пов'язаної з оволодінням певним родом занять,

професій. Метою професійної підготовки визначають набуття професійної освіти в результаті засвоєння систематизованих знань, умінь, навичок та необхідних особистісно-професійних якостей.

При цьому пріоритетним завданням вищої школи на сучасному етапі її розвитку стає досягнення високого інтелектуального, морального та культурного потенціалу її випускників, здатних до постійного професійного самовдосконалення, самостійного і постійного оволодіння новими знаннями, вміннями до типового та нестандартного їх використання. Безумовно, що це положення є справедливим і для підготовки вчителя обслуговуючої праці. Ми позитивно ставимось до визначення мети такої підготовки: формування творчої особистості вчителя, який володіє досягненнями наук про людину, новими педагогічними технологіями та мистецтвом навчання і виховання, який знає політехнічні основи матеріального виробництва, технічні, технологічні, культурологічні народознавчі аспекти, який уміє організувати суспільно - цінну, продуктивну працю учнів, формувати трудові вміння та навички.

Практично всі дослідники сходяться на думці, що функції вчителя не обмежуються тільки наданням професійних знань щодо формуванням в учнів умінь і навичок, організацією навчально-виховного процесу. Він забезпечує розвиток особистості майбутнього трудівника, готує своїх вихованців до рішення конкретних виробничих, моральних, культурообумовлених задач у динамічних умовах сьогодення. Він сприяє подоланню соціально-економічної та духовної кризи в Україні, формує готовність до самореалізації в нових ринкових умовах.

Різним аспектам проблеми професійної підготовки вчителя трудового навчання (технології) присвячені дослідження :І. Волощук, О. Коберника, В. Мадзігона, В. Сидоренка, В. Титаренко, Г. Терещука, Д. Тхоржевського, А.Малихіна, В. Пікельної, П. Шевченка тощо.

Так, проблему сучасної дидактики технологічної освіти висвітлено в роботах О. Коберника. Методичну систему індивідуалізованого трудового навчання вперше обґрунтував Г. Терещук. Одними з перших методику трудового навчання обґрунтували І. Волощук та В. Тименко. Стан методичної підготовки вчителів трудового навчання (технологій) у вищих педагогічних навчальних закладах України висвітлено А. Малихіним. Розуміючи потребу необхідності модернізації підготовки вчителів трудового навчання відповідно до змін, які відбувалися в освітній галузі «Технології» та суспільстві взагалі, В. Сидоренко розглядав проблему, як складову комплексу дій з підвищення ефективності та продуктивності технологічної освіти. Питанням методики підготовки майбутніх учителів технологій до художньо-трудової діяльності присвячені праці Л. Оршанського і В. Титаренко. Розуміючи потребу необхідності модернізації підготовки вчителів трудового навчання відповідно до змін, які відбувалися в освітній галузі «Технології» та суспільстві взагалі, В. Сидоренко розглядав проблему

як складову комплексу дій з підвищення ефективності та продуктивності технологічної освіти.

У працях вітчизняних вчених В.С. Пікельної та П.І. Шевченка ми знаходимо вимоги до якості результатів процесу формування майбутнього спеціаліста із трудового та професійного навчання. Вони досить жорсткі та можуть бути оцінені за такими показниками:

- якість соціальних знань та умінь майбутнього вчителя трудового навчання у залежності від профілю підготовки «технічна промислова, технічна сільськогосподарська та обслуговуюча праця»;

- якість психолого-педагогічних знань та умінь, що дозволить педагогу в майбутній роботі зі школярами визначити їх нахили, розвивати пізнавальні та творчі здібності; активізувати інтерес учнів до праці взагалі та формувати стійке бажання та потребу в конкретних видах діяльності (що сприяє усвідомленому вибору професії), враховувати у виховній роботі рівень фізичного, психічного та соціального розвитку учня, створювати на уроках праці та в позакласній роботі умови, які сприяють всебічному розвитку учнів;

- широкий інтелектуальний кругозір, що робить вчителя трудового навчання авторитетним педагогом, до якого учні відносяться з неформальною повагою, як до освіченої, культурної людини, спеціаліста, цікавої та творчої особистості;

- глибока професійна освіта, яка дає знання суміжних галузей, таких як художні ремесла, ринкова економіка, прикладне народне мистецтво, наукова організація праці (учбової, продуктивної), шкільна фізіологія (вчитель трудового навчання, як і всякий інший вчитель відповідає за охорону здоров'я учнів), етика, естетика тощо;

- високі моральні якості вчителя, його власна працелюбність, старанність, турботливе з повагою відношення до учнів. Педагог повинен бути людиною, яка характеризується національною гідністю, високою самосвідомістю [3. с.7-14].

Роботи названих авторів торкаються питань удосконалення змісту навчальних предметів і способів відбору навчального матеріалу.

Аналіз наведених обґрунтувань, які розглядаються авторами дозволяє стверджувати, що для розв'язання проблеми змісту підготовки вчителя технологій потрібен підхід, який інтегрує окремі їх елементи і враховує сучасні вимоги до змісту вищої педагогічної освіти.

Список використаних джерел:

1. Сидоренко В. Психофізіологічні основи трудового навчання – важливий компонент професійної підготовки вчителя. Трудова підготовка в закладах освіти. 2010. № 3. С. 25-28.

2. Сидоренко В. Концептуальні положення професійно-графічної підготовки майбутніх учителів технологій. Трудова підготовка в закладах освіти. 2011. № 11-12. С. 26-29.

3. Пікельна В. С. Про деякі шляхи реформування сучасної вищої. Теорія і практика трудової та професійної підготовки молоді : зб. наук. праць. Вип.

2. Кривий Ріг : КДПУ, 1999. С. 7–14.

4. Тхоржевський Д., С. Скидан. Деякі проблеми стандартизації вищої освіти. Трудова підготовка в закладах освіти. 2001. № 2. С. 40–51.

М.М. Дубінка,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри педагогіки та спеціальної освіти
Центральноукраїнського державного університету
імені В. Винниченка
м. Кропивницький

ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТЬ «ПРОФЕСІЙНА ІДЕНТИЧНІСТЬ» ТА «САМОВИЗНАЧЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ»

Потреба в професійному самовиявленні, становленні, самовизначенні, самоствердженні, суспільному визнанні, сприяє подальшому розвитку професійної самосвідомості, що суттєво впливає на функціонування особистості в соціумі, її самопочуття, рівень домагань, тобто, на її реальні досягнення та характеризується як успішна діяльність.

Г. Балл, В. Зливков, С. Копилов у монографії «Становлення ідентичності фахівця» (2014 р.) професійну самосвідомість ототожнюють із професійною Я-концепцією, яка включає уявлення людини про себе як представника певної професійної спільноти, носія професійної культури. Так, Я-образ є інтегральною формою самосвідомості людини, що виникає на певному етапі її соціального розвитку в результаті набуття життєвого досвіду й досягнення певного рівня сформованості когнітивних та емоційних структур особистості.

Професійна Я-концепція визначає успішність трудової діяльності та включає індивідуально-психологічні властивості та ставлення особистості. Узагальнений образ професіонала є складовою формування професійної ідентичності. Дану категорію вчені (Г. Балл, В. Зливков, С. Копилов, К. Шамлян) досліджують у контексті таких напрямів: 1) вивчення професійного розвитку, особистісного самовдосконалення – особистісну ідентичність; 2) соціальні сторони та фактори становлення професіонала – соціальну ідентичність.

Професійна діяльність важлива і складна галузь функціонування сучасної людини, виконання якої зумовлює виникнення численних цілей та рівнів ідентифікації. У теоріях соціальної та рольової ідентичності стверджується, що людина може одночасно бути членом різних груп і виконувати різні соціальні ролі, а рівень складності ідентичності, як стверджують Г. Балл, В. Зливков, С. Копилов, залежить від суб'єктивного структурування людиною сприймання своїх професійних ролей і членства у професійних групах. Саме ця складність зумовлює ефективність професійної діяльності та створює більше можливостей для самовизначення та самореалізації особистості.

Цінною є позиція Е. Еріксона в контексті розуміння поняття «професійна ідентичність», який у праці «Дитинство і суспільство» (1963 р.) підкреслює, що життя людини – це шлях розвитку, поступове розв’язання задач, які виникають у процесі життєдіяльності. При цьому наголошуючи, що особливо важливим є завдання пошуку власної ідентичності, вирішення ряду питань: роль та місце в соціумі, характер способу існування. Якщо людина не знаходить цих відповідей, то вона переживає «кризу ідентичності» – відчуття тривоги, невдоволення, не розуміння куди рухатись, навіщо і як. Центральним ядром особистості є «психосоціальна ідентичність», що базується на прийнятті цілісного образу себе в поєднанні з її соціальними зв’язками, у відповідності до вимог суспільства. Тому до структури ідентичності, поряд із природними задатками, потребами, ефективними «психологічними захистами», успішними сублімаціями, постійними ролями, входять ще й «значущі ідентифікації», які й відіграють визначальну роль у тому, з якими саме моральними цінностями та нормами поведінки індивід вважає за потрібне солідаризуватись.

На сучасному етапі дослідження професійної ідентичності, автор Л. Шнейдер у монографії «Професійна ідентичність» (2001 р.) цей феномен розуміє «як результат процесів професійного самовизначення, персоналізації та самоорганізації, що має прояв в усвідомленні себе представником певної професії та частиною професійної спільноти». Таке ототожнення-диференціація себе співвідносно до обраного професійного напрямку (справи) та до інших учасників освітнього процесу, знаходить своє вираження, як доводить учений, у «когнітивно-поведінкових самоописах Я». При цьому, умовами становлення професійної ідентичності є практика соціальної взаємодії з іншими та з самим собою. Особисте включення студента в засвоєння професійної діяльності, набуття професійного досвіду у процесі навчання, використання діалогічного підходу у взаємодії «викладач-студент» забезпечують поєднання емоційно-ціннісного та професійно-особистісного досвіду.

У роботі «Розвиток ідентичності від підліткового до дорослого віку: розширення теорії та огляд досліджень» (1982 р.) А. Ватерман робить акцент на ціннісному компоненті розвитку ідентичності, що пов’язаний з наявністю у людини чіткого самовизначення, включає особистісну мотивацію, вибір цілей, цінностей і переконань, якими керується у житті, включає процес прийняття життєво важливих рішень через ситуації вибору. Р. Фінчман і П. Роудс у книзі «Особа, робота та організація: поведінкові дослідження для бізнесу та управління» (1994 р.) характеризують професійну ідентичність як процес, що формується, коли особистість співвідносить індивідуальні особливості з тими соціальними впливами, які вона відчуває в процесі професіоналізації. Дослідниця Г. Ібарра у праці «Тимчасове Я: Експерименти з іміджем та ідентичністю в професійній адаптації» (1999 р.) визначає зазначену категорію як багатовимірну професійну «Я-концепцію», що базується на переконаннях, цінностях, мотивах та досвіді, здобутих під час

навчання та здійснення професійної діяльності. Д. Рудман і С. Денхардт у праці «Формування знань про професію: Вивчення культурних основ еволюції концепції професійної ідентичності» (2008 р.) описують професійну ідентичність як «сконструйований сенс» того, ким людина є зараз, якою хоче стати в професійному майбутньому і як це відображається на її професійних виборах.

Майбутні фахівці, особливо на етапі становлення, відчують певні труднощі ідентифікації та подальшого професійного самовизначення: їхні очікування (плани) не в повній мірі можуть співпадати з реальністю, на основі чого відбувається переоцінка уявлень про професію; рівень оволодіння конкретними знаннями, вміннями та навичками не завжди є недостатнім, тому студент може потрапити в ситуацію невизначеності. При цьому важливим є зважати на фактори, які впливають на формування професійної ідентичності та самовизначення фахівця: 1) суттєво змінюється характер освітнього процесу: досить детермінований, контрольований шкільний спосіб подання матеріалу трансформується на університетський, де багато часу виділяється на самостійне навчання, пошук, обробку та засвоєння інформації, що вимагає більше відповідальності, самоорганізації та розуміння мети і комплексності навчання; 2) відбувається поглиблений процес соціалізації: середовище стає значно динамічнішим, різноманітним, де студенту потрібно якнайшвидше адаптуватися, поступово набуваючи нового досвіду. Якщо в ЗСО освітнє середовище та його склад учасників є більш сталим, то в університеті спрямованість професійних контактів є ширшою і різновекторною, адже крім суто академічних занять є спектр інших видів діяльності: громадська (студрада, волонтерство), науково-дослідна (гуртки, проблемні групи, участь у проєктах), пізнавально-практична (тренінги, відкриті лекції з дисциплін, вебінари, репетиторство), виховна (конкурси, виставки, змагання, творчі об'єднання тощо). Безпосередня участь у будь-якому виді діяльності відкриває безліч можливостей у професійному становленні, сприяючи ідентифікації та самовизначенню, проте, в той самий час, є досить часто елементом стресової ситуації для студентів, яким не просто зорієнтуватися у такому різноманітті, правильно розставити пріоритети, ефективно організувати комунікування, доцільно розподілити власний час, включаючи продуктивне інтегрування видів діяльності без шкоди здоров'ю та якості власне освітнього процесу; 3) студент глибше пізнає себе, його уявлення трансформуються, відбувається переосмислення власної ідентичності та переорієнтація на фахівця певної галузі.

Таким чином, як стверджують Ф. Треде, Р. Маклін, Д. Бріджесу статті «Розвиток професійної ідентичності» (2012 р.), ідентичність – це сприйняття себе, розуміння своїх переживань, ставлень та дій, пов'язаних з навчанням та здобуттям професії, на основі чого особистість починає сприймати себе вже як майбутнього професіонала. І це є закономірним, адже освітньо-розвиваючий простір ЗВО (науково-практична база, склад викладачів, освітня інфраструктура, можливості для позанавчальної активності),

включеність у сферу виробничої практики, творчий характер діяльності (ділові й рольові ігри, використання елементів тренінгу, участь у проєктах, презентаціях тощо) та операційно-технічна сфера ЗВО у зв'язку з появою інноваційних технологій є підґрунтям для повноти розкриття можливостей майбутніх фахівців, їх творчого саморозвитку та професійного самовизначення. Саме формування ідентичності – це неперервний та гнучкий процес, інтенсивність та успішність якого залежить від здатності адаптувати та застосовувати свої навички до потреб певної ролі – студента ЗВО.

Важливим етапом формування професійної ідентичності є усвідомлення студентом себе як майбутнього фахівця певного освітнього напрямку, вироблення сукупності ставлень до одногрупників та викладачів, окреслення основних механізмів взаємодії та співпраці. Бачення, розуміння й прийняття зазначених чинників, як зазначає М. Томлінсон у статті «Інвестиції в себе: структура, свобода волі та ідентичність у працевлаштуванні випускників» (2010 р.), є одним із аспектів розуміння того, як формується ідентичність. А навчання в університеті – це час, протягом якого відбувається своєрідна «професійна розвідка та роздуми над собою», формується ідентичність, в тому числі професійна.

Отже, наявність професійної ідентичності передбачає, що особистість визначає себе у змісті та структурі практичної діяльності, ототожнюється з нею; володіє провідними професійними ролями, з наявними цінностями, нормами, що спонукають її до ефективної практичної діяльності та до професійного самовдосконалення. Це співвіднесення інтеріоризованих моделей професії і професійної діяльності з професійною «Я-концепцією». Професійна ідентичність вимагає прийняття людиною певних ідей, переконань, оцінок, правил поведінки, що існують та яких дотримуються члени професійного співтовариства, що визначає спрямованість професійного самовизначення. При цьому, зміст останнього характеризується рівнем сформованості до діяльності, ставленням до освітнього середовища, прийняттям цінностей виробничої спільноти, розвитком професійної самосвідомості, побудовою адекватної професійної «Я»-концепції. Власне процес формування професійної ідентичності впливає на самовизначення та професійну готовність студентів.

Н.В. Дупак,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри професійної освіти, трудового навчання та технологій
Рівненський державний гуманітарний університет
м.Рівне

СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ

Для підвищення якості вітчизняної освіти у сфері готельно-ресторанного обслуговування, потрібно проаналізувати, порівняти і зіставити тенденції розвитку світового туризму, досвід передових зарубіжних країн в навчально-освітньому процесі, який перебуває у стані постійного пошуку шляхів вдосконалення підготовки кадрів для сфери гостинності.

Для вдосконалення існуючих програм підготовки фахівців, у коледжах і ВНЗ України, необхідно провести спеціальний аналіз світових тенденцій розвитку професійної освіти в сфері готельно-ресторанного обслуговування, виявити основні моделі навчання фахівців з метою можливого застосування у вітчизняній системі освіти.

Розвинені країни здійснюють цілеспрямовану і послідовну діяльність стосовно формування цілісної системи забезпечення сталого соціально-економічного розвитку, партнерських взаємовигідних відносин між різними сферами суспільства. Створення конструктивних механізмів взаємодії сфери праці і сфери освіти підвищують ефективність і знижують витрати (тимчасові, фінансові, людські та ін.). Процес підготовки і залучення професійних кадрів, є одним з елементів такої системи [8].

Професійні стандарти, що встановлюють вимоги до знань, умінь, компетенцій, досвіду, системи цінностей і особистих якостей, необхідних для виконання певної роботи чи професійних обов'язків, розглядаються зарубіжними експертами як один з інструментів, що дозволяють створити стійку і ефективну взаємодію сфери праці і сфери освіти, забезпечити раціональне використання людських ресурсів що, врешті рещт, сприятиме

Протягом останніх двадцяти років діяльність з розробки, вдосконалення і широкого впровадження в практику професійних стандартів розвивається у світі за наступними напрямками:

- відбувається рух від локальних галузевих систем стандартів до формування загальнонаціональних систем. Ця тенденція спостерігається в таких країнах як Австралія, Канада, Велика Британія, США, Німеччина, Японія, Нідерланди, Чилі, Малайзія, Філіппіни, Туреччина, Румунія та ін.;

- розробляються нові підходи і методи формування і використання професійних стандартів. Вони починають активно застосовуватися як у сфері праці, забезпечуючи кар'єрне зростання і професійний розвиток, так і у сфері освіти, де створюють основу для розробки програм професійної підготовки і більш ефективних методів оцінювання та атестації результатів професійного навчання;

- збільшується коло «користувачів» професійних стандартів воно охоплює не тільки співробітників кадрових установ, але й роботодавців і працівників, здобувачів професійної освіти різного рівня, викладачів і керівників навчальних закладів тощо;

- розширюється обмін досвідом з проблем формування та використання професійних стандартів. Все більше країн в різних регіонах світу починають розробляти і застосовувати загальнонаціональні професійні стандарти. У цей список входять розвинуті економічні країни, країни Азії і Латинської

Америци, Центральної та Східної Європи, колишні радянські республіки [6; 9].

Концепція освіти для підготовки фахівців у сфері гостинності, в розвинутих країнах спрямована на практичну компетентність, між тим як теоретичний аспект присутній меншою мірою.

Оригінальність і сильні переваги європейської освіти полягають, насамперед, у чергуванні теорії, що викладається в аудиторії або лабораторії (іноземні мови, науки, технології), та практики, яка проходить у майстернях, на виробництві [7].

Підготовка фахівців для сфери туризму і готельно-ресторанного обслуговування у різних країнах має свої властивості і відзеркалює вплив конкретних історичних, політичних, соціально-економічних та інших факторів [1; 2; 3; 4; 5;].

Принципова кадрова схема включає дві системи підготовки:

- спеціалізована професійна підготовка для підприємств, які безпосередньо беруть участь у виробництві туристичного продукту (певних послуг);
- підготовка фахівців масових професій для суміжних галузей національної економіки.

При цьому кожна з цих систем має освітні рівні.

Теоретичний аналіз організаційно-педагогічних умов професійної підготовки фахівців для сфери гостинності дозволяє виявити такі світові тенденції, як:

1) психолого-педагогічна і професійна підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації персоналу здійснюються з урахуванням мінливих вимог і нових стандартів індустрії туризму;

2) професійна підготовка передбачає сезонний характер індустрії та попередній досвід працівників;

3) передбачаються можливості професійного зростання і продовження спеціальної і загальної освіти з урахуванням потреб туристичного ринку.

Зарубіжні школи змагаються між собою, з кожним роком пропонуючи все більше різноманітних програм, залучаючи до викладання кращі наукові кадри і досвідчених практиків готельної справи, організують для своїх студентів стажування при найпрестижніших готелях.

Список використаних джерел:

1. Закордонець Н.І. Психолого-педагогічні аспекти підготовки магістрів для сфери туризму у вищих навчальних закладах Швейцарії. Педагогіка і психологія професійної освіти. 2014. № 2. 240 с.

2. Захарченко В.Ю. Підготовка фахівців сфери туризму у вищих навчальних закладах Чехії (на прикладі Празького економічного університету). Вісник Луганського національного університету ім. Т. Шевченка. 2012. № 4. С. 176–180.

3. Кнодель Л.В. Система освіти у сфері туризму в Іспанії. Вісник Луганського національного університету ім. Т. Шевченка. 2012. № 4. С. 180–184.
4. Підготовка фахівців сфери туризму та готельно-ресторанної справи у професійних коледжах Німеччини // Режим доступу [<http://www.bygeo.ru/strany/germaniya/1610-podgotovkaspecialistov-dlya-sfery-turizma-v-professionalnyh-kolledzhah-germanii.html>]
5. Польова Л.В. Особливості підготовки менеджерів із туризму у Польщі. Туристична освіта в Україні: проблеми і перспективи : зб. наук. праць. Київ : Тонар, 2007. 356 с. Уварова Г.Ш. Шляхи поглиблення міжнародного співробітництва у підготовці кадрів для сфери туризму. Географія і туризм. 2011. № 16. С. 18–25.
6. Сакун Л.В. Теорія та практика підготовки фахівців сфери туризму у розвинених країнах світу: Монографія Київ: МАУП, 2004. 400 с.
7. Степанець Н.П. Досвід розвинутих країн у підготовці фахівців для сфери туризму: компетентісний підхід. Географія та туризм. 2012. № 20. С. 19–25.
8. Федорченко В.К. Уніфіковані технології готельних послуг: навч. посіб. / В.К. Федорченко, Л.Г. Лук'янова, Т.Т. Дорошенко, І.М. Мініч. Київ: Вища шк., 2001. 237 с.
9. Фоменко Н.А. Педагогіка вищої школи: методологія, стандартизація туристської освіти. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2005. 216 с.

О.О. Дячук,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, гр.ТООА-21
спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології)
факультету дошкільної і технологічної освіти
Криворізького державного педагогічного університету
м. Кривий Ріг
Науковий керівник:
Н.В. Волкова,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри педагогіки та методики технологічної освіти
Криворізького державного педагогічного університету
м. Кривий Ріг

ТВОРЧІ ЗДІБНОСТІ ОСОБИСТОСТІ: ВИЗНАЧЕННЯ, СУТНІСТЬ, СТРУКТУРА

Гуманістичний принцип є одним із основних теоретичних положень освіти. Ефективним способом його реалізації, на думку В. Сухомлинського, Л. Занкової, О.Савченко, Ш. Амонашвілі є орієнтація навчально – виховного

процесу на розвиток творчих здібностей людини. Тому, система освіти України зорієнтована на формування активної творчої особистості.

Сучасна епоха характеризується значним зростанням ролі знань у всіх сферах життя суспільства, що вимагає нових підходів до їх усвідомлення, засвоєння та застосування. Це ставить перед вищою освітою завдання переосмислити свою роль у підготовці фахівців нової генерації. Одним із шляхів вирішення цього завдання є креативна освіта, яку може забезпечити вчитель із нестандартним, самостійним мисленням. На цьому наголошується у загальноосвітніх документах про освіту, які розглядають креативність як інноваційний навчальний підхід.

Загальні основи креативності висвітлено в наукових дослідженнях Д. Богоявленської, В. Моляко, О. Пономарьова, В. Роменця, С. Сисоєвої, Дж. Гілфорда, Д. Кугера, М. Ранко, Р. Стенберга, П. Торренса, Д. Треффінджера та інших. Розвиток креативності в різних аспектах досліджували: Л. Засекіна, Н. Кічук, О. Морозов, М. Мусійчук, Г. Семьонова, Г. Халюшова та інші.

Для одного вчителя творчий підхід до навчального матеріалу – це здібність учня творчо розвивати та доповнювати його (вчителя) точку зору. А для іншого – це вміння учня мати й відстоювати іншу (часто протилежну) точку зору.

Масштаб творчості може бути різним, але в усіх випадках у процесі творчої діяльності відбувається створення, відкриття чогось нового, розвиток діяльності за ініціативою творчої людини.

Отже, творчість – це діяльність людини, спрямована на створення якісно нових, невідомих раніше духовних або матеріальних цінностей (нові твори мистецтва, наукові відкриття, інженерно-технологічні, управлінські чи інші інновації тощо). Необхідними компонентами творчості є фантазія, уява, психічний зміст якої міститься у створенні образу кінцевого продукту (результату творчості).

До творчої діяльності людину може спонукати зовнішнє середовище. За останні 20 років навколо нас змінюється все: світогляд, країна, технології тощо.

Поряд із поняттям творчості й творчого мислення у психології зустрічається поняття «креативність». Цим терміном визначається здатність людини до творчості.

Креативність (лат. Creatio – створення) – новітній термін, яким окреслюються «творчі здібності індивіда, що характеризуються здатністю до продукування принципово нових ідей і що входять в структуру обдарованості в якості незалежного фактору». Раніше у літературі використовувався термін «творчі здібності», однак пізніше почав витіснятися мовним запозиченням з англійської мови (creativity, creative). У російській мові, на думку професора І. Мілославського, терміном «креативний» позначається творчість, що «не тільки висуває ідеї, але й доводить їх до конкретного практичного результату. А слово «творчий» залишається зі

своїм вихідним значенням, що не розрізняє діяльність результативну й, навпаки, безрезультатну».

Американський психолог П. Торренс виділив такі основні параметри креативності:

- творча продуктивність (здатність до висування великої кількості ідей за одиницю часу);
- оригінальність (здатність придумати унікальні, нові ідеї, які можуть здивувати);
- гнучкість (здатність до всебічного розгляду предмету, здібність ураховувати при прийнятті рішень різні обставини: економічні, географічні, політичні, особистісні, медичні, національні та ін.);
- деталізація (здатність працювати над ідеєю – «шліфувати» ідею, стільки, скільки потрібно для надання їй лоску, закінченості форми (або незакінченості та нескінченості)).

Кожна людина має свій творчий стиль. Важливо оцінити творчий почерк учня, розпізнати його індивідуальні особливості й формувати навички та вміння управління творчим процесом. Важливо, щоб за роки навчання в школі дитина навчилася вирішувати навчальні та життєві задачі творчо, а до навчання «пізнала себе» – оцінила свої слабкі та сильні сторони для прийняття найголовнішого в житті – Ким та Яким бути.

Якщо Дж. Гілфорд і П. Торренс розглядають креативність як здатність до творчого (дивергентного) мислення, то Ф. Баррон вважає центральним процес уяви і символізації, визначаючи креативність «як внутрішній процес, який спонтанно продовжується в дії». Р. Стернберг підкреслює важливість здібності створювати «продуктивні метафори», С. Меднік вважає, що в основі креативності лежить здатність виходити за рамки стереотипних асоціацій, працювати з широким семантичним полем.

Велике місце у дослідженнях креативності посідає визначення ролі цілеутворення. Більшість дослідників вважають, що творчий процес — це форма діяльності в проблемному пошуку, свідомо та цілеспрямована спроба розширити наявні межі знань, усунути обмеження (Ф. Баррон, Д. Харрінгтон, М. Шикшентміхалій, Х. Гарднер, Х. Грубер, С. Девіс, Д. Перкінс).

З іншого боку, існує точка зору, згідно з якою творчі продукти є результатом випадкових змін стадій креативного процесу (Д. Фелдман, П. Ленглі, Р. Джонс, С. Тейлор).

Розглядаючи креативність як комплекс інтелектуальних та особистісних особливостей індивіда, вчені вважають, що це складне особистісне утворення сприяє самостійному висуванню проблем, генеруванню значної кількості оригінальних ідей і нешаблонному їхньому розв'язанню.

Креативна діяльність містить у собі процесуальну сторону й результат, вона активізує процес формування креативної особистості як суб'єкта діяльності, сприйнятливою до нового, раніше невідомого.

Список використаних джерел:

1. Костюк Г. С. Здібності і їх розвиток у дітей. Київ : Знання, 2003. с.80.
2. Гончарова І. Розвиток креативних здібностей / І. Гончарова // Відкритий урок. 2010. № 1. С. 45-46.
3. Галак С. Є. Індивідуальна робота з розвитку творчих здібностей дітей. Шкільний світ. 2000. черв.(№12). с.7-8.
4. Кульчицька О. І. Творчі здібності та особливості їх прояву в дитячому віці. Обдарована дитина. 2000. №1. с. 10.
5. Сайт: Французький вузлик: техніка вишивання, ідеї та відео майстер-класи. URL: <https://www.samotuzhky.com.ua/57072>

В.Е. Задорожна,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти, групи ТОКМО-20
спеціальності 014.10 Середня освіта
(Трудове навчання та технології)
Криворізький державний педагогічний університет
м. Кривий Ріг

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Поняття «технологія» введено в обіг педагогічної науки та освіти недавно – це 70-ті роки ХХ ст. Технологія передбачає мистецтво володіння процесом, певну послідовність операцій з використанням необхідних засобів.

Педагогічна технологія — конструювання навчального процесу з гарантованим досягненням мети. Вона дає можливість повторювати і відтворювати результати, адже педагогічні технології - це систематичний метод планування, застосування й оцінювання всього процесу навчання і засвоєння знань шляхом врахування людських і технічних ресурсів та взаємодії між ними для досягнення більш ефективної форми. Педагогічні технології розвивались у вигляді дидактичних систем, які не зникають у минуле, а трансформуються у прогресивніші [6].

Структура педагогічної технології. У будь-якій педагогічній технології можна виокремити такі основні компоненти:

- Професійний компонент, який відображає залежність успішності функціонування і відтворення спроектованої педагогічної технології від рівня педагогічної майстерності вчителя.

- Змістово-процесуальний, який відображає мету (загальну і конкретні цілі); зміст навчального матеріалу, методи і форми навчання, виховання, розвитку учнів; методи і форми педагогічної діяльності вчителя; діяльність учителя з управління навчально-виховним процесом.

- Концептуальний, який відображає «ідеологію» проєктування і впровадження педагогічної технології [1].

Педагогічна технологія повинна задовольняти основні методологічні вимоги:

Керованість. Вона припускає можливість діагностичного цілепокладання, планування, проектування процесу навчання, поетапної діагностики, варіювання педагогічні технології існують у конкурентних умовах і повинні бути ефективними засобами і методами з метою корекції результатів.

Системність. Педагогічна технологія повинна мати всі ознаки системи: логіка процесу, взаємозв'язок усіх його частин, цілісність.

Ефективність. Сучасні за результатами й оптимальними витратами, гарантувати досягнення запланованого стандарту навчання.

Концептуальність Кожна педагогічна технологія має спиратися на відповідну наукову концепцію, що охоплює філософське, психологічне, дидактичне і соціально-педагогічне обґрунтування досягнення освітніх цілей.

Відтворюваність передбачає можливість застосування (повторення, відтворення) педагогічної технології в інших однотипних освітніх установах, іншими суб'єктами [7].

Класифікація педагогічних технологій. За рівнем застосуванням: предметні, галузеві; вузькометодичні; локальні, модульні, загальнопедагогічні.

За філософською основою: антропософія / теософія; прагматизм / екзистенціалізм; гуманізм / антигуманізм; наука / доцільність; матеріалізм / ідеалізм; діалектика / метафізика.

За провідним фактором психічного розвитку: психогенні; біогенні; ідеалістські; соціогенні.

За концепцією засвоєння: гештальт-технології; асоціативно-рефлекторні; сугестивні; біхевіористичні; нейролінгвістичні; розвивальні; інтеріоризаторські.

За орієнтацією на особистісні структури: евристичні; інформаційні; операційні.

За характером змісту та структури: професійні; монотехнології; світські; релігійні; загальноосвітні; навчальні; гуманістичні; технократичні; виховні; політехнології; проникаючі технології.

За організаційними формами: групові; альтернативні; академічні; диференційоване навчання; індивідуальні; класно-урочні; колективний спосіб навчання; клубні.

За типом управління пізнавальною діяльністю: сучасне традиційне навчання; система «консультант»; програмне навчання; комп'ютерне навчання.

За підходом до дитини: авторитарні; гуманно-особистісно; особистісно-орієнтовані; дидакто-, соціо-, антропо-, педоцентричні; езотеричні; вільного виховання; технології співробітництва.

За домінуючим методом: ігрові; репродуктивні; саморозвивальне навчання; розвивальне навчання; проблемні; пошукові; творчі; програмоване навчання; пояснювально-ілюстративні; інформаційні; догматичні; діалогічні.

За напрямом модернізації існуючої традиційної системи: на основі ефективності організації і управління; на основі методичного і дидактичного реконструювання матеріалу; на основі активізації та інтенсифікації діяльності; на основі гуманізації і демократизації відносин; цілісні технології авторських шкіл; альтернативні; доцільні.

За категорією учнів: технології роботи з обдарованими; просунутої освіти; технології роботи з дітьми, що потребують посиленої педагогічної уваги; віктимологічні; компенсуючі; масова технологія [5].

Основні сучасні педагогічні технології:

1. Особистісно-орієнтовані технології. Освітній процес будується на навчальному діалозі учня й вчителя, який направлений на спільне конструювання програмної діяльності. При цьому обов'язково враховуються індивідуальна вибірковість учня до змісту, вигляду та форми навчального матеріалу, його мотивація, прагнення використовувати отримані знання самостійно, за власною ініціативою, в ситуаціях, не заданих навчанням. До цих технологій входить аудиторна (незначна) і позааудиторна самостійна діяльність учнів, робота за індивідуальним планом, дослідницька робота, метод проектів.

2. Інтерактивна технологія. Сутність цієї технології полягає у навчанні в режимі діалогу, постійній активній взаємодії всіх його учасників з використанням моделей комунікацій, стосунків, ролей тощо. Метою та завданнями технології є: стимулювати учнів до активних дій із засвоєння знань, заохочувати до висловлювання оригінальних ідей, розвивати логіку, критичне мислення, мовленнєві навички [3].

3. Ігрові технології. Гра поряд із працею й навчанням - один з основних видів діяльності людини, дивний феномен нашого існування. За визначенням, гра – це вид діяльності в умовах ситуацій, спрямованих на відтворення і засвоєння суспільного досвіду, в якому складається й удосконалюється самоврядування поведінкою. На практиці в системі активного навчання використовуються такі моделі навчальної гри: імітаційні, операційні, рольові, сюжетні, ігри-змагання.

4. Проектна технологія. Метою проектної технології є: стимулювати інтерес учнів до певних проблем, що передбачає володіння певною сумою знань і через проектну діяльність, яка передбачає вирішення цих проблем, вміння практично застосовувати отримані знання.

5. Технологія критичного мислення. Метою та завданнями цієї технології є: домогтися такого сприйняття навчального матеріалу, у процесі якого отриману інформацію учень розумів би, сприймав, зіставляв з особистим досвідом і на її ґрунті розвивав свої аналітичні судження; створення на уроці атмосфери відповідальності та прагнення спілкуватись; розвиток мови та логічного мислення; вміння аналізувати, оцінювати факти

та явища, робити висновки; розвиток інтересу до читання, дослідження; розвиток уміння працювати самостійно, шукаючи підтвердження цієї точки зору.

6. Технології проблемного навчання. В основі цієї технології лежить створення учителем самостійної пошукової діяльності учнів із розв'язання навчальних проблем, у ході якої формується нове знання, уміння, навички та розвиваються здібності дитини, активність, зацікавленість, ерудиція, творче мислення та інші особисто значущі якості.

7. Технологія модульного навчання. Його сутність полягає в тому, що учень цілком самостійно (або з певною дозою допомоги) досягає конкретних цілей навчально-пізнавальної діяльності. Навчання засноване на формуванні механізму мислення, а не на експлуатації пам'яті [2].

8. Комп'ютерні (інформаційні, мультимедійні) технології. Метою та завданнями цієї технології є: підготувати дітей до життя в інформаційному суспільстві, формувати в них уміння користуватись інформацією у будь-якому вигляді, допомогти їм усвідомити результати впливу на людину засобів масової комунікації.

9. Здоров'язбережувальні освітні технології (ЗОТ). Вони об'єднують у собі всі напрями діяльності загальноосвітнього закладу з формування, збереження та зміцнення здоров'я учнів. Це може бути освітній процес медико-гігієнічної спрямованості (відбувається при тісному контакті: педагог-медичний робітник-учень); фізкультурно-оздоровчої (надається пріоритет заняттям фізкультурної спрямованості); екологічної (створення гармонійних взаємовідносин з природою) та ін. Тільки завдяки комплексному підходу до навчання школярів можуть бути вирішені завдання формування та зміцнення здоров'я учнів [4].

Список використаних джерел:

1. Биков В.Ю. Сучасні завдання інформатизації освіти. Інформаційні технології і засоби навчання, 2010. URL:http://valbykov.blogspot.com/p/blog_page_3/html.
2. Дичківська М.І. Інноваційні педагогічні технології: навч. посіб. - Київ: Академвидав, 2004. 352 с.
3. Інноваційні педагогічні технології навчання професії / Пікуліна А.С. та ін.; за ред. Нікуліної А.С. Донецьк: Донецький інститут післядипломної освіти інженерно-педагогічних працівників, 2005. 385 с.
4. Нісімчук А.С., Падалка О.С., Шпак О.Т. Сучасні педагогічні технології: Навч. Посібник. Київ. 2000. С. 9-14.
5. Паржницький В.В. Інноваційні педагогічні технології та шляхи впровадження їх у навчальний процес ПТНЗ. Професійно-технічна освіта: інноваційний досвід, перспективи: Науково-методичний збірник / Упорядник Н.І. Бугай. Вип. 1. Київ, 2005. С. 63-70.
6. Педагогічні технології. Навчальний посібник для вузів // Укр. держ. пед. університет ім. М. Драгоманова; Падалка О.С. (ред.) та ін. Київ: Українська енциклопедія, 1995. 253 с.

А.Л. Зінченко,
аспірант кафедри педагогіки та методики технологічної освіти
Криворізький державний педагогічний університет
м. Нікополь

ОРГАНІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА ЯК ВАЖЛИВИЙ ІНСТРУМЕНТ ПОКРАЩЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

В умовах розвитку ринкової економіки та жорсткої конкуренції між українськими підприємствами набуває актуальності проблема якісної професійної підготовки випускників закладів фахової передвищої освіти у сфері суспільного виробництва. У сучасних умовах соціальне партнерство стає об'єктивно необхідною умовою підготовки молодших спеціалістів, якість яких задовольняло б умовам роботодавців.

Останнім часом, соціальне партнерство отримує все більш широке поширення у фаховій передвищій освіті України, так і в цілому. У світовій практиці воно націлене на підготовку молодших спеціалістів якісно нового рівня: творчих і компетентних особистостей, здатних до професійного саморозвитку, самореалізації. Переорієнтація діяльності закладів фахової передвищої освіти щодо проведення практично-професійної підготовки молодших спеціалістів до організації соціального партнерства, вносить якісні зміни не тільки у зміст форми навчання, але і вимагає, у свою чергу, посилення уваги до соціального партнерства як механізму задоволення вимог споживача освітніх послуг.

Проблема забезпечення якості фахової передвищої освіти являє собою проблему, що має надзвичайно важливе соціальне і державне значення. Гострота проблеми виражається в тому, що існують суперечності між якістю професійної підготовки молодших спеціалістів і сучасними потребами суспільного виробництва.

Головна мета фахової передвищої освіти – формування висококваліфікованого кадрового потенціалу, забезпечення сучасного рівня професійної підготовки до організації соціального партнерства та працевлаштування студентів.

Зараз особливо важливо звернутися на те нове і позитивне в організації соціального партнерства, що дозволяє успішно регулювати професійну підготовку студентів, підняти якість та ефективність реалізації змісту освітніх технологій, максимально задовольнити потребу підприємств у висококваліфікованих кадрах.

Аналіз теоретичних робіт показав, що проблема соціального партнерства закладів фахової передвищої освіти й підприємств як важливого інструменту покращення професійної підготовки студентів, у забезпеченні якості підготовки випускників, є досить гострою. Викладені обставини роблять

теоретичне й експериментальне дослідження проблеми професійної підготовки студентів до організації соціального партнерства закладів фахової передвищої освіти є надзвичайно актуальним.

Поняття «соціальне партнерство» в сучасній літературі визначається науковцями у залежності від їх погляду на організаційну форму співпраці освітніх закладів з роботодавцями, їх взаємозв'язок та місце у педагогічній системі навчального закладу з метою забезпечення начального процесу саме тим умовам, які б забезпечили якість професійної освіти відповідно до вимог Державних стандартів освіти та запитів роботодавців.

У дослідженнях українських науковців розглянуто проблеми з розвитку соціального партнерства (А. Колот [0], С. Українець [2], П. Кухарчук [3] та ін.). Науковці І. Лікарчук [4], В. Радкевич [5], Л. Сергеева [6] особливу увагу приділяли необхідності налагодження зв'язків між навчальними закладами та роботодавцями. Н. Сокур аналізує особливості формування соціального партнерства в Україні [7] та інші.

За результатами щорічного анкетування серед випускників, були виявленні основні характеристики якості професійної підготовки випускників НФК УДУНТ (теоретична та практична професійна компетенція, уміння використання сучасних комп'ютерних технологій, володіння іноземною мовою, рівень загальної професійної культури). Дані анкетування дозволяють проаналізувати роль професійної підготовки молодших спеціалістів до організації соціального партнерства у сфері обслуговування та внести необхідні корективи в подальшій науковій роботі.

Питання професійної підготовки студентів фахової передвищої освіти до організації соціального партнерства у сфері обслуговування є важливою педагогічною проблемою, що потребує детального теоретичного аналізу та практичного дослідження.

Список використаних джерел:

1. Колот А. Соціально-трудові відносини: теорія і практика регулювання: монографія, Київ: КНЕУ, 2004. 230 с.
2. Українець С. Соціальне партнерство в Україні : перспективи законодавчого регулювання. Україна : аспекти праці. 1998. № 2. С. 22-25.
3. Кухарчук П. М. Соціальне партнерство у процесі реформування системи освіти в Україні. Публічне урядування 2016, № 1. С. 171-180.
4. Лікарчук І. Л. Професійно-технічна освіта України: історичний шлях і перспективи. Київ : Педагогіка, 1999. 287 с.
5. Радкевич В. О. Принципи модернізації професійно-технічної освіти. Модернізація професійно-технічної освіти і навчання: проблеми, пошуки і перспективи. 2010, Вип. 1. С. 5–17
6. Сергеева Л. М. Управління розвитком професійно-технічного навчального закладу: теорія і методика : монографія. Київ : Видавництво Ліра-К, 2017. 124 с.

7. Сокур Н. В. Формування соціального партнерства в Україні. Актуальні проблеми державного управління: збірник наукових праць ОРІДУ. Одеса, 2006. Вип. 3(27). С. 254-258.

С.М. Зінченко,
директор Нікопольського регіонального Центру
моніторингу освіти та соціального партнерства УДУНТ,
відмінник освіти України
м. Нікополь

ПРОФЕСІЙНА АДАПТАЦІЯ СТУДЕНТІВ-ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ДО ПРОДУКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ ПОСЛУГ – ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМОК ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Студенти-військовослужбовці (учасники бойових дій) є специфічним об'єктом соціальної політики держави, тому що їх перехід до мирного життя пов'язаний з певними проблемами, які повинні вирішуватися шляхом видання державних програм, направлених на професійну адаптацію й до нових соціальних умов осіб, звільнених із лав ЗСУ.

Сучасні умови воєнного часу ускладнюють професійну адаптацію студента-військовослужбовця. Це пов'язано з тим, що зменшився ринок праці, зросли вимоги до професіоналізму працівника, зменшилася кількість приватних підприємств, на яких до того ж збільшилися вікові обмеження.

У юридичній енциклопедії поняття «військовослужбовець» викладено в такій редакції: громадянин України, який відбуває військову службу згідно із Законом «Про загальний військовий обов'язок і військову службу» [1].

Поняття «учасник бойових дій» визначається Законом України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», як «особи, яка брала участь у виконанні бойових завдань по захисту Батьківщини у складі військових підрозділів, з'єднань, об'єднань всіх видів і родів військ Збройних Сил діючої армії (флоту), у партизанських загонах і підпіллі та інших формуваннях як у воєнний, так і у мирний час» [2].

Згідно зі статтею 17 Конституції України держава забезпечує соціальний захист учасників бойових дій. З цією метою законодавством встановлено систему пільг – особливих прав, переваг та привілеїв. Однією такою пільгою для учасників бойових дій є забезпечення професійної адаптації до цивільного життя. Чинне законодавство передбачає, учасникам бойових дій низку пільг, серед яких – повна або часткова оплата навчання, надання пільгових довгострокових кредитів для здобуття освіти, виплата соціальної стипендії.

Професійна адаптація військовослужбовців буде успішною за умови забезпечення відповідних умов в оволодінні фахом, що також передбачає не лише здобуття іншої спеціальності і відповідних компетентностей, але також

надання здобувачеві освіти сучасних галузевих знань. Оскільки ми розуміємо процес адаптації також на рівні формування цілісної особистості студента-військовослужбовця (учасника бойових дій) як активного суб'єкта життєдіяльності, навчально-виховний і соціалізаційний механізми сприятимуть у подальшому досягненні конструктивного діалогу і гармонійній взаємодії громадянина й суспільства. На рівні управління професійна адаптація буде успішною в умовах урахування запитів і потреб регіону, держави в цілому.

В умовах реформування Збройних сил України, одним із найважливіших напрямків є науково обґрунтована діяльність, яка забезпечує вступну кампанію, запровадження механізмів, які передбачають процедуру вступу студентів-військовослужбовців (учасників бойових дій) у заклади освіти з урахуванням здатностей, вироблених компетентностей й освітніх запитів здобувачів освіти і потребу ринку праці. Державі необхідні студенти-військовослужбовці (учасники бойових дій), у яких шляхом багаторічного навчання, виховання, професійної адаптації у закладі освіти, повинна сформуватися працездатність, висока продуктивна діяльність.

Навчання у закладах освіти є складним багатостороннім процесом: навчання студентів-військовослужбовців (учасників бойових дій) у закладі освіти розуміють як особливі умови професійної адаптації його як майбутнього фахівця, а навчально-виробниче середовище закладу освіти – як комплекс засобів навчально-виробничої роботи, який безпосередньо впливає на студента-військовослужбовця (учасника бойових дій) під час навчання.

Ми підтримуємо позицію, що «студент-військовослужбовець (учасник бойових дій)» – це «громадянин України, який проходить військову службу» (відповідно до чинного законодавства України) для здійснення оборони держави, є здобувачем освіти (заочна форма навчання) за кошти державного бюджету.

Звертаючись до зарубіжного досвіду з проблем професійної адаптації військовослужбовців, слід згадати роботу Річа Моріна «Складний перехід від військового до цивільного життя» [2]. У роботах Е. Джонса [4], Р. Корнум, С. Меттюса, М. Селігмана [5], Т. Вайта [6] досліджено методики підвищення професійної адаптації військовослужбовців та їх ефективність. Роботи американських вчених Ельтнітські К., Фішер М., Блевінс К. «Реінтеграція військовослужбовців та ветеранів: концептуальний аналіз, уніфіковане визначення та ключові сфери» дають матеріали, які можна використати в практичній діяльності [6].

Різні моделі та чинники, що сприяють успішній соціальній адаптації військовослужбовців, досліджуються також болгарськими науковцями Венеліном Терзієвим та Севдаліною Дімітровою [7].

Професійна адаптація студентів-військовослужбовців (учасників бойових дій) нині стає визначальною для українського суспільства (соціалізації й інтеграції в мирне суспільство); соціалізація має ґрунтуватися не лише на соціальних компенсаційних механізмах, але також на професійній

реалізації, тому актуальним є питання трансформації освітньої політики, яка б передбачала на рівні законодавства надання освітніх послуг з урахуванням потреб ринку праці й освітніх запитів здобувачів освіти. Узагальнення й переосмислення наукових поглядів, які мають місце в Україні на цей процес, сприятимуть доповненню із використанням закордонного досвіду.

На нашу думку, професійна адаптація студентів-військовослужбовців (учасників бойових дій) є одним із головних завдань, що стоять перед сучасним українським суспільством і освітою.

Однією з актуальних задач є узагальнення та переосмислення існуючих в Україні програм з професійної адаптації студентів-військовослужбовців (учасників бойових дій), їх доповнення.

Можна констатувати, що важливо формувати у студентів-військовослужбовців (учасників бойових дій) професіоналізм, що відповідатиме міжнародним вимогам і стандартам. Водночас слід зауважити, що швидкість процесу професійної адаптації студентів-військовослужбовців (учасників бойових дій) впливає на зменшення витрат в управлінні персоналом, зменшення плинності кадрів у сфері послуг, поліпшення показників продуктивної діяльності, формування позитивного ставлення до праці. Подальшу роботу вбачаємо в удосконаленні роботи з професійної адаптації студентів-військовослужбовців (учасників бойових дій) до продуктивної діяльності у сфері послуг, як одного із пріоритетних напрямків діяльності закладів освіти України.

Список використаних джерел:

1. Юридична енциклопедія : в 6 т. / Редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова) та ін. Київ: Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 1998 Т. 1 : А – Г. 669 с.
2. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту: Закон України від 22.10.1993 № 3551-ХІІ, Редакція від 12.01.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text>.
3. Morin R. The Difficult Transition from Military to Civilian Life. Pew Research Center. URL: <http://www.pewsocialtrends.org/2011/12/08/the-difficult-transition-from-military-to-civilian-life>
4. Jones E. Historical approaches to post-combat disorders. *Philosophical Transactions of the Royal Society. Biological Sciences*. 2006. 361 (1468), Pp. 533–540.
5. Cornum R., Matthews M., Seligman M. Comprehensive Soldier Fitness. Building Resilience in a Challenging Institutional Context. *American Psychologist*. URL: <https://www.apa.org/pubs/journals/releases/amp-66-1-4.pdf>.
6. White T. The buddy system. Veterans help veterans combat PTSD. *Stanford Medicine, Balancing Act. The immune system*. Retrieved from <https://stanmed.stanford.edu/2014fall/the-buddy-system.html#>
7. Elnitsky Ch., Fisher M., Blevins C. Military Service Member and Veteran Reintegration: A Conceptual Analysis, Unified Definition, and Key

Domains. *Frontiers in Psychology*, 2017. Volume 8. URL: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5348503>.

8. Terziev V., Dimitrova S. A new view on social adaptation of the military, discharged from military service in Bulgaria. *European Scientific Journal*, 2014. vol. 2. URL: <https://eujournal.org/index.php/esj/article/viewFile/4792/4608>

М. М. Ігнатенко,
аспірант кафедри
основ виробництва та дизайну
Полтавського національного педагогічного
університету імені В.Г. Короленка
м. Полтава

ОГЛЯД МЕТОДОЛОГІЇ EDUSCRUM ЯК НАЙБІЛЬШ РОЗПОВСЮДЖЕНОГО СПОСОБУ ВИКОРИСТАННЯ AGILE В ПРАКТИЦІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

EDUSCRUM – це адаптована версія методології Scrum, призначена для використання в освітньому процесі. EDUSCRUM забезпечує студентам та викладачам ефективну співпрацю та комунікацію, раціональне планування та виконання проєктів, а також підвищення мотивації студентів.

EDUSCRUM використовує ітеративний та інкрементальний підхід до управління проєктами в освітньому процесі. Кожна ітерація (спринт) складається зі стандартних етапів Scrum, таких як планування спринту, розробка, тестування та огляд. У EDUSCRUM зазвичай залучаються і студенти, і викладачі, які працюють разом як одна команда [1].

Однією з основних переваг EDUSCRUM є те, що він забезпечує прозорість та відкритість в управлінні проєктами, дозволяє викладачу та студентам отримувати регулярний фідбек та вносити необхідні зміни в процесі навчання. Крім того, EDUSCRUM сприяє розвитку лідерських та комунікативних навичок студентів та формуванню ефективної командної роботи.

Ось кілька прикладів можливостей використання EDUSCRUM на практиці:

1. Проєктна робота з виробничого навчання: студенти можуть використовувати EDUSCRUM для співпраці та планування своїх завдань. Кожен студент може мати свій власний список завдань, які він повинен виконати, і може відстежувати їх виконання за допомогою візуалізації прогресу.

2. Дистанційна робота над проєктом: EDUSCRUM може бути використаний для координації роботи команди, що працює дистанційно. Кожен член команди може відстежувати прогрес проєкту, вносити свої ідеї та коментарі та спілкуватися з іншими членами команди.

3. Розробка та впровадження нового курсу: EDUSCRUM може бути використаний для розробки та впровадження нового курсу. Викладачі можуть планувати курс, визначати завдання та пріоритети, відстежувати прогрес та надавати студентам зворотний зв'язок.

4. Робота над науковим дослідженням: EDUSCRUM може бути використаний для організації роботи зі студентами над науковим дослідженням. Студенти можуть відстежувати прогрес дослідження, вносити свої ідеї та доповідати про результати дослідження.

5. Розробка програми навчання для дітей: EDUSCRUM може бути використаний для розробки та впровадження нової програми навчання для дітей. Викладачі можуть планувати програму, визначати завдання та пріоритети, відстежувати прогрес та надавати дітям зворотний зв'язок.

Основні кроки щодо побудови ефективної роботи над проектом.

Найчастіше в уяві у тих, хто щось чув про Scrum, перше, що виникає в голові це «переклеювання стікерів із завданнями по дошці». Дійсно, така частина є в методиці, але перш ніж дістатися до неї, потрібно приділити увагу кільком важливим етапам, без яких все так і залишиться на рівні «тепер ми замість роботи переклеюємо папірці» [2].

Отже, основні кроки, з яких складається побудова ефективної та раціональної роботи з eduScrum:

1. Створити робочий простір. Єдина можливість працювати відкрито, спілкуватися один з одним, обговорювати питання та приймати рішення – це безпечний робочий простір, в якому учасники ставляться з повагою один до одного. На початку важливо проговорити про правила роботи, почути і прийняти важливі моменти для обох сторін (викладач і студенти). Це перший крок до довіри та поваги.

2. Сформуванню команди. Команда – це основа роботи в eduScrum.. Командою потрібно стати та відчути себе її частиною. Для цього необхідно організувати правильний розподіл студентів по групах за допомогою командно-творчих ігор, дати можливість їм придумати свою назву, зрозуміти, що це їхня команда, а не розподіл. І тоді студенти готові розпочати працювати разом.

Формування команди зі студентів для роботи в рамках EDUSCRUM має свої особливості. Ось кілька порад, які можуть бути корисні при формуванні команди:

1. Різноманітність: команда повинна складатися зі студентів різного ступеня підготовки та навичок, щоб кожен міг вносити унікальний внесок в проєкт.

2. Розуміння мети проєкту: кожен учень повинен розуміти мету проєкту та мати ясне уявлення про те, що він повинен вносити у проєкт.

3. Співпраця: студенти повинні мати досвід співпраці в команді та знати, як працювати разом для досягнення спільної мети.

4. Лідерство: команда повинна мати студента-лідера, який зможе організувати роботу команди та забезпечити її ефективність.

5. Мотивація: кожен учень повинен мати мотивацію для участі в проєкті та бажання вносити свій внесок у спільну справу.

6. Рольова модель: команда повинна мати рольову модель, яка зможе допомогти студентам зрозуміти, як правильно працювати в команді та виконувати свої завдання.

7. Взаємодопомога: студенти повинні мати бажання допомагати один одному та ділитися знаннями та досвідом, щоб досягти спільної мети [1].

Важливо, щоб команда була рівномірно розподілена за ступенем підготовки та навичками, а також щоб кожен студент був зацікавлений у проєкті та міг вносити свій внесок у спільну справу.

8. Зрозуміти цілі проєкту. Принцип eduScrum говорить – викладач пояснює, що студенти повинні досягти наприкінці проєкту і навіщо їм потрібно це отримати. І лише чітко уявляючи кінцевий пункт, можна ефективно вибирати спосіб дістатися до нього.

9. Сформулювати правила гри. Щоб вся команда могла працювати злагоджено та мати можливість у разі несподіваних моментів мати орієнтир для прийняття рішень, потрібні єдині правила роботи, які приймаються командою спільно.

10. Розбити на завдання або задачі. Правильно розділити великий проєкт на окремі завдання – це вже зробити частину роботи. Що зробити раніше, а що наприкінці, скільки задач можна виконати за певний термін, розподіл задач між учасниками – це вибудовування сходів, за якими команда буде йти до мети.

11. Працювати над завданнями. Виконуємо завдання, рухаємо стікери дошкою, радіємо прогресу проєкту.

12. Оцінити підсумки роботи. Відчути реальний результат у навчанні складніше, ніж у робочій практиці, багато що йде від зворотного зв'язку з викладачем. Важливо зрозуміти, чи правильно було обрано інструменти вирішення завдань, наскільки добре та швидко команда досягла мети. Озвучення підсумків – це підтвердження команді, що роботу зроблено не дарма і результат прийнято.

13. Провести ретроспективу. Кожному учаснику важливо розуміти свій внесок у роботу; те, як він виріс, працюючи над проєктом; що було некомфортно йому та іншим. Додатково на цьому кроці ми обговорюємо, як відбувалася взаємодія. Це налаштування команди на роботу для того, щоб з кожним новим проєктом ще краще взаємодіяти, фокусуючись на цілі роботи, а не на проблемах у спілкуванні.

Робота з EDUSCRUM може мати багато користі для студентів. Ось декілька переваг, які можуть зробити роботу з EDUSCRUM корисною для студентів:

1. Розвиток навичок управління проєктами: EDUSCRUM дозволяє студентам отримати досвід управління проєктами, що може бути корисним в їх майбутній кар'єрі.

2. Розуміння командної роботи: EDUSCRUM підтримує командну роботу, що дає студентам можливість розвивати навички співпраці та взаємодії з іншими людьми.

3. Вдосконалення комунікаційних навичок: EDUSCRUM дозволяє студентам отримати досвід взаємодії з колегами та викладачами, що допомагає вдосконалити навички комунікації.

4. Розвиток креативності та інноваційності: EDUSCRUM може сприяти розвитку креативності та інноваційності студентів, дозволяючи їм працювати над проектами, які вимагають творчого підходу.

5. Розвиток навичок самоорганізації та самодисципліни: EDUSCRUM дозволяє студентам отримати досвід управління своїм часом та завданнями, що може допомогти їм розвивати навички самоорганізації та самодисципліни.

6. Підготовка до роботи в команді: EDUSCRUM може допомогти студентам навчитися працювати в команді та зрозуміти, як досягати спільних цілей.

7. Підвищення самооцінки та самопізнання: EDUSCRUM дозволяє студентам розвивати свої навички та відчувати себе більш компетентними, що може підвищити їхню самооцінку та самопізнання.

Список використаних джерел:

1. Методика EDUSCRUM в освіті. URL: <https://osvitanova.com.ua/posts/989-metodyka-edu-scrum-v-osviti> (дата звернення: 21.02.2023).

2. Сазерленд Д. SCRUM. Навчись робити вдвічі більше за менший час. / пер. Я. Лебеденко. Київ : Клуб Сімейного Дозвілля, 2022. 280 с.

О.Ю. Ільченко,
доктор педагогічних наук, професор
кафедри загальної педагогіки та андрагогіки
Полтавський національний педагогічний
університет імені В.Г. Короленка
м. Полтава

УМОВИ ФОРМУВАННЯ СТІЙКИХ МОТИВІВ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ

«Поганий учитель повідомляє істину, хороший – вчить її знаходити» (А. Дістерверг), а отже – пробуджує пізнавальну активність учнів і постійне їх бажання здобувати нові знання. Ця беззаперечна істина стала лейтмотивом думок і діяльності прогресивних педагогів усіх часів, актуальна вона і сьогодні. Безперечно, бажання вчитися у дитині може викликати лише мотивований до педагогічної діяльності професіонал. А мотивувати студента, майбутнього вчителя до навчання – це завдання викладачів закладу вищої освіти. Мотивований студент, у майбутньому вчитель – це професіонал, який

має стати для школи третього тисячоліття реальним «агентом змін» на краще. У зв'язку з цим, метою статті є аналіз провідних мотивів навчання майбутніх учителів; з'ясування характеру домінування мотивів (зовнішні/внутрішні) у професійній мотивації; виділення умов успішного формування професійної мотивації студентів педагогічного вишу.

З-поміж українських науковців, роботи яких присвячувались проблемі формування мотивів навчальної діяльності студентів у вищій школі, професійної мотивації називаємо: В. Георгієва – проаналізовано мотиваційний компонент у структурі професійної компетентності майбутніх офіцерів; І. Зайцеву – досліджено пізнавальну активність студентів вищих економічних навчальних закладів; С. Ігнатенко – розглянуто проблему формування мотивації студентів до самостійних занять фізичною культурою; Т. Клибанівську – проаналізовано мотивацію як детермінанту навчальної діяльності студентів вищих закладів освіти; Г. Костишину – розглянуто проблему формування мотивації до навчально-пізнавальної діяльності студентів вищих технічних закладів освіти; П. Лузана – проаналізовано навчальну активність студентів у сільськогосподарському виші; Ю. Сербіна – проаналізовано вплив особистісного адаптивного потенціалу студентів-гуманітарії на процес їхньої адаптації до навчання та ін. Окремі аспекти формування стійких мотивів до навчальної діяльності, професійної мотивації, креативної компетентності, мотиваційно-ціннісних детермінант майбутніх учителів досліджували українські вчені: І. Галян, Ю. Калюжна, А. Мельник, Л. Перетяцько, В. Фрицюк, В. Черній, С. Яланська та ін.

Проблематика досліджень закордонними ученими представлена також різними напрямками. Дослідження теорії мотивації крізь призму трьох фундаментальних потреб людини – необхідності автономії, необхідності належності, необхідності компетенції запропонували Lynley H. Anderman, Valerie S. Leake; зв'язок між мотивацією до навчання і освітніми результатами серед студентів технічних коледжів показали Chan, H., Wang, X.; дослідження навичок, мотивів і стратегій навчання студентів коледжу із симптомами СДВГ здійснили Stephanie L. Simon-Dack, P. Dennis Rodriguez, Geoff D. Marcum; взаємозв'язок навчання і мотиваційних навчальних стратегій студентів коледжу розкрив Bruce, W. Tuckerman; особливості моделювання вдовolenня і мотивації студентів в інтегрованому освітньому середовищі університету проаналізувала Stukalina, Y.; роль викладача у підготовці людини-професіонала з інтелектуальною, моральною і духовною культурою в сучасній парадигмі університетської освіти висвітлили Charikova, I., Zhadanov, V. T та ін. Отже, огляд джерел переконує, що проблема вивчення мотивів і мотивації у студентському середовищі є актуальною не лише на теренах України, а й у інших країнах світу. Досліджуються різні її аспекти: від теоретико-методологічних до практико-зорієнтованих.

Під мотивами навчальної діяльності розуміємо все те, що спонукає особистість до неї, всі фактори, що зумовлюють пізнавальну активність

людини – ідеали, цілі, потреби, інтереси, переконання, соціальні установки, почуття тощо. Враховуючи, що у вищому закладі освіти з'являється / зміцнюється професійна мотивація молодих людей, адже тут навчальна діяльність тісно пов'язана із професійно-педагогічною, доцільно говорити також про мотиви професійної діяльності здобувачів.

Навчально-пізнавальна діяльність студента у виші здійснюється за багатьма різними мотивами, її успішність і ефективність напряду залежить від того, який мотив домінує, – зовнішній (одержання диплому про вищу освіту, задоволення вимог батьків і рідних, звичка сумлінно навчатися, бажання завжди бути «відмінником» та ін.) чи внутрішній (самоактивність особистості, власне її пізнавальні інтереси і професійні мотиви). Це підтверджують результати нашого дослідження, проведеного серед студентів II, III курсів на базі Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка.

Серед опитаних респондентів, значущими для них мотивами навчання в університеті стали: бажання одержати диплом про вищу освіту – (45%, 42 особи); потреба отримувати хорошу стипендію – (3%, 3 особи); бажання виправдати сподівання батьків та не підвести їх – (4%, 4 особи); бажання завжди бути першим, зокрема і в навчанні – (2%, 2 особи); намір продовжити сімейні традиції – (3%, 3 особи); бажання здобути глибокі знання з навчання і виховання дітей для роботи в школі – (16,5%, 16 осіб); намір навчатися для виховання у майбутньому власних дітей – (3%, 3 особи); прагнення стати висококваліфікованим спеціалістом з фаху, але в школі не працювати – (16,5%, 16 осіб); жага до пізнання, прагнення до постійного саморозвитку – (7%, 7 осіб).

Таким чином, результати опитування свідчать, що більша половина студентів (57%, 54 особи) у здійсненні навчально-пізнавальної діяльності керується, переважно, зовнішніми мотивами, які визначають не зовсім високу їх пізнавальну активність, відображають прагнення «просто одержати знання» і не завжди для подальшої роботи в школі. Деяко менший відсоток майбутніх учителів (43%, 42 особи) все ж таки обирають внутрішні мотиви до навчально-пізнавальної діяльності, демонструючи високий пізнавальний інтерес, прагнення здобути глибокі знання та бажання до постійного саморозвитку і самоосвіти. Такі студенти зазвичай мотивовані до роботи в школі, прагнуть удосконалення навчального процесу, його змісту і організації, потребують нетрадиційних форм і методів навчання, нестандартного викладу матеріалу, висококваліфікованих, креативних, відкритих до співробітництва та співпраці викладачів.

Отже, внутрішні мотиви визначають ефективність і успішність навчально-пізнавальної діяльності студентів, вони є її рушійними силами. Провідним серед цієї групи мотивів є пізнавальний інтерес, у ході задоволення якого розумова активність студентів спрямовується на свідоме і міцне оволодіння знаннями. При цьому важливо зазначити, що формування пізнавальних мотивів у ході навчання студентів не повинно виключати /

заміняти розвитку мотивів до професійної педагогічної діяльності. Мотивацію до навчання і мотивацію до професії педагога необхідно розвивати в єдності одного з іншим.

Результати дослідження переконують, що ефективність і успішність навчально-пізнавальної діяльності студентів напряду залежить від рівня сформованості мотивів, серед яких внутрішні, професійно зорієнтовані мотиви (високий пізнавальний інтерес) мають домінувати над зовнішніми, вузько-особистісними (низький пізнавальний інтерес). Для забезпечення такого результату у виші має бути організована цілеспрямована, систематична робота на основі партнерства і суб'єкт-суб'єктної взаємодії учасників педагогічного процесу.

Як необхідні умови формування стійких мотивів навчально-пізнавальної діяльності студентів, виділяємо: процесуально-змістові: фасилітація навчальної діяльності; впровадження особистісно-орієнтованого навчання; індивідуалізація навчально-професійної діяльності; дотримання правильного співвідношення теоретичних знань і практичних умінь навчальної діяльності; урізноманітнення форм індивідуальної та групової роботи під час проходження студентами психолого-педагогічної практики; застосування компетентнісного підходу; гуманізація і демократизація навчального процесу; урізноманітнення форм і методів самостійної роботи студентів; відповідний стиль роботи педагога; дидактично-освітні: надання студентам більшої свободи вибору предметів, що вивчаються, та способу діяльності; уникання стереотипності проведення навчальних занять, використання методів, форм і прийомів навчання проблемного, інтерактивного та науково-дослідного характеру; нормування навчальної діяльності; структурування і диференціація навчального матеріалу за його важливістю; застосування принципу доступності й використання інших принципів дидактики; психологічні: формування стійкого інтересу до професії; розвиток розумових здібностей студентів, усвідомлення найближчих і кінцевих цілей навчання (близької і дальньої перспективи), теоретичної та практичної значущості засвоєваних знань, професійної спрямованості навчальної діяльності.

На завершення викладу матеріалу, хотілося б зазначити, що прагнення студентів до успішного оволодіння навчальною програмою вишу задля можливості застосувати свої знання і вміння на користь суспільству, бажання бути висококваліфікованим і креативним спеціалістом, задоволення особистої потреби постійного «саморуку» і освіти упродовж життя – це головні показники ефективної підготовки майбутніх учителів.

Д.І. Коломієць,
кандидат педагогічних наук, доцент,
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
м. Вінниця
Є.М. Івашкевич,

аспірант,
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
м. Вінниця

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТИ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

Починаючи з весни 2020 року навчання дітей у школах відбувається в умовах надзвичайних ситуацій (НС): спочатку пандемія COVID-19, а потім широкомасштабне вторгнення російської федерації в Україну та оголошення в нашій країні воєнного стану. Перша з НС спричинила проблеми, пов'язані з готовністю учасників освітнього процесу до дистанційної форми навчання, а в умовах другої добавились ще повітряні тривоги, ракетні обстріли по всій території України та воєнні дії в окремих регіонах. І якщо в умовах пандемії, долаючи певні труднощі, вчителі досить швидко навчилися організовувати різні види занять, то в умовах воєнного стану від учителя може залежати життя та здоров'я учнів.

Оскільки безпека освітнього процесу та формування культури безпечної поведінки учнів в НС значною мірою залежать від учителів, то саме в педагогічних ЗВО потрібно осучаснити методологічні підходи в організації вищої педагогічної освіти, оновити зміст відповідних навчальних дисциплін (психологічних, педагогічних, «Цивільний захист» тощо) і мають бути реалізовані спеціальні організаційно-педагогічні умови формування в майбутніх учителів культури безпеки професійної діяльності в надзвичайних ситуаціях, зокрема під час воєнного стану та в повоєнний час.

У Міністерстві освіти і науки України триває постійна робота з розроблення методичних матеріалів для учителів щодо того, як організувати безпечний освітній процес, зокрема як правильно структурувати урок під час війни; як стабілізувати емоційний стан учнів тощо (рис.1). У мережі Інтернет можна знайти численні безоплатні курси для підвищення викладацької кваліфікації. Зокрема курс «Спільно до навчання: ефективна та безпечна освіта під час війни» передбачає, що впродовж навчання вчителі дізнаються більше про укриття та евакуацію до нього під час уроків, як стабілізувати свій психологічний стан і допомогти заспокоїтись учням.

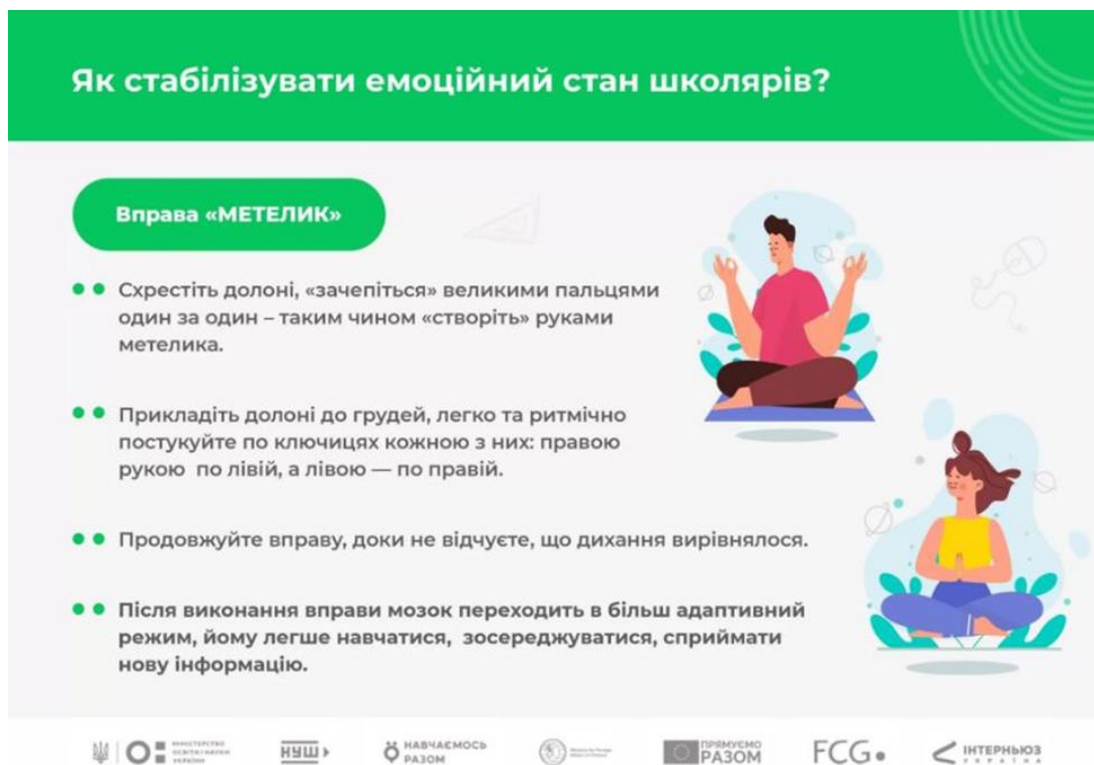

Рис.1. Фрагмент методичних матеріалів для учителів щодо організації безпечного освітнього процесу під час війни.

З перших днів повномасштабного російського вторгнення науковці України розгорнули роботу з опрацювання викликів, що постали перед українським суспільством. Ця робота здійснювалася на різних рівнях і за різними напрямками: розроблення та поширення інформативно-інструктивних і методичних матеріалів (інфографіки, рекомендації, інструкції) для педагогів, батьків з питань психологічної підтримки дітей у НС; практична робота з дітьми, їхніми батьками, вчителями, шкільними психологами з оволодіння техніками подолання стресу, зниження викликаної війною емоційної нестабільності, опанування паніки (вебінари, практичні заняття, консультації); розв’язання проблем організації освітнього процесу дітей, що виїхали за межі України; акумуляція та осмислення власного досвіду професійної діяльності в умовах війни (участь у масових науково-практичних заходах, їх організація та проведення); відтворення семантичного простору російсько-української війни (у вигляді термінологічного словника) тощо.

Науковці з різних установ України розпочали активні дослідження закордонного досвіду щодо організації освіти в умовах НС [1; 2] та проблем організації освіти в нашій державі за рік війни [9]. У статті [6] узагальнено досвід навчання студентів, напрацьований зусиллями колективу медичного університету під час російсько-української війни. Авторами зроблено висновок, що якісна освітня діяльність передбачає організацію неперервного навчального процесу за умови повної безпеки всіх його учасників, що може бути забезпечено використанням синхронного та асинхронного режимів навчання. Необхідною складовою професійної підготовки є набуття

студентами не лише практичних, а й комунікативних навичок, що здійснювалось у проекті «Літня школа закріплення практичних навичок» [6, с.61].

За результатами вивчення досвіду організації освітнього процесу в початковій школі під час війни українська дослідниця О. Онопрієнко робить висновок, що вчителі потребували відповідного методичного супроводу для реалізації навчання в такий складний період [3, с.51]. Аналіз закордонного досвіду також показав, що в умовах НС учителі виявились неготовими до адекватного реагування на надзвичайні події (теракти, землетруси, повені тощо).

Вплив НС на суспільство в епоху інформатизації та рівень залученості населення до їх обговорення суттєво посилюється широким висвітленням надзвичайних подій у ЗМІ [5]. Багато дітей піддаються інтенсивному висвітленню в ЗМІ деталей надзвичайних подій. Діти невпинно шукають інформацію про НС – через телебачення, газети, радіо, Інтернет. Проблемним аспектом тут є те, що діти шкільного віку не здатні самі обробити, сортувати та зрозуміти контекст НС соціального чи воєнного характеру. Необмежене використання медіа може посилити їхню плутанину та подальший страх. Тому необхідною є спеціальна психолого-педагогічна підготовка вчителів до правильного реагування на НС різного характеру

Узагальнюючи результати досліджень науковців з різних країн щодо підготовки вчителів до організації безпечного освітнього процесу в умовах НС, ми виокремили ті з них, які можуть бути використані педагогами в Україні:

1. У школах мають бути розроблені протоколи, якими керуватимуться вчителі та учні в умовах різних НС. Ці протоколи слід час від часу перевіряти, відпрацьовувати на практиці разом з командою вчителів і керівництва школи.

2. З учителями варто проводити психологічні тренінги з управління емоціями та пояснювати, як їхні реакції на НС можуть вплинути на учнів.

3. Необхідно навчити педагогів розпізнавати емоційні стани в дітей і здійснювати необхідну психосоціальну підтримку.

4. Учитель має бути обізнаним про сутність і причини НС, щоб за необхідності швидко й правильно пояснити учням, як саме потрібно діяти в тих чи інших умовах.

5. Для зняття стресу учитель має бути готовим до обговорення в класі НС, яка виникла, та дати можливість учням висловити своє ставлення до події. Перевагу слід надати розширенню історичних меж виникнення аналогічних НС, щоб відволікти учнів від конкретної події, що сталася.

6. Бажано, щоб учителі володіли знаннями про те, які способи та засоби протидії чи запобіганню НС є найдієвішими. Наукові дослідження підтверджують, що знання про конкретні НС та їх психологічне, технологічне та історичне розуміння можуть підвищити стійкість учнів у часи лиха [4; 7; 8].

Щоб перевірити ефективність дотримання вищезазначених рекомендацій, які є узагальненими висновками з багатьох досліджень у різних країнах, ми маємо прикру нагоду вивчити ще й досвід українських учителів, яким довелось організовувати навчальний процес в умовах воєнного стану. Результати такого дослідження можна буде узагальнити й запропонувати конкретні пропозиції для внесення доповнень до змісту професійної підготовки майбутніх учителів в педагогічних університетах України та інших країн.

Отже, актуальність проблеми дослідження, відсутність її цілісного наукового аналізу зумовлюють потребу в розробленні теоретичних основ і практичних методик психолого-педагогічної підготовки педагогів до формування культури безпечної поведінки шкільної молоді в умовах НС, особливо у воєнний і післявоєнний час з урахуванням досвіду інших країн. Вважаємо, що розроблення таких методик буде ефективнішим, якщо використати світовий досвід і напрацювання науковців, які досліджували проблеми організації освітнього процесу в умовах НС.

Список використаних джерел:

1. Коломієць А. М., Громов Є. В., Жовнич О. В., Коломієць Д. І., Івашкевич Є. М. Актуалізація навичок педагога, що необхідні для організації освітнього процесу в умовах надзвичайних ситуацій. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. 2022. Вип. 65. С. 147-154.
2. Коломієць Д. І., Івашкевич В. М., Грицак А. В., Добринський В. С., Хомік О. М. Необхідність вивчення європейського досвіду організації освітнього процесу в умовах воєнного стану та в післявоєнний час. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова. Серія 5 Педагогічні науки: реалії та перспективи. 2022. С. 164-172.
3. Онопрієнко О. В. Результати вивчення досвіду організації освітнього процесу в початковій школі під час війни (контекст використання навчально-методичної літератури). Проблеми сучасного підручника: навчально-методичне забезпечення освітнього процесу в умовах воєнного часу : збірник тез доповідей. Педагогічна думка. 2022. С. 50-52.
4. Berson M. J. A counter-response to terrorism: The hope and promise of our nation's youth. *Theory & Research in Social Education*, 2002. 30(1), P.144.
5. Gereluk D. Education, extremism and terrorism: What should be taught in citizenship education and why. Bloomsbury. 2012. 12 p.
6. Ivanchenko O. Z., Melnikova O. Z., Lurie K. I. Experience in the organization of the educational process in the medical university during the war in Ukraine. *Scientific trends and trends in the context of globalization : Proceedings of the 4th International Scientific and Practical Conference, Umeå, Sweden, 19-20.08.2022.* Umeå, 2022. С. 60-66.
7. Journell W. The challenges of political instruction in a post-9/11 United States. *The High School Journal*, 2011. 95(1), P.3-4.

8. Lévesque S. Bin Laden is responsible; it was shown on tape: Canadian high school pupils historical understanding of terrorism. *Theory & Research in Social Education*, 2003. 31(2), P.174–202.

9. Soichuk R., Petrenko O., Budz I., Pustovit H., Pavelkiv R. Specifics of National Self-Assertion Upbringing of Students in Extracurricular Activity Against a Background of the Russian Armed Aggression. *THE New Educational Review*. 2022. Vol. 68. P. 19-31.

І.Д. Конопля,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
кафедри теорії і методики технологічної освіти
Полтавського національного педагогічного
університету імені В.Г. Короленка
м. Полтава

ТЕХНОЛОГІЯ ПОРТФОЛІО У ФОРМУВАННІ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У тезах розглядається питання використання технології портфоліо у процесі підвищення професійної компетентності викладачів вищої освіти. Автор аналізує принципи побудови портфоліо викладача, переваги та недоліки цієї технології в навчальному процесі. Зазначається, що використання технології портфоліо дозволяє викладачам стежити за своїм професійним розвитком, оцінювати свої досягнення та визначати напрямки подальшого зростання.

У сучасному світі, де освіта є ключовим фактором успіху, викладачі закладів вищої освіти повинні мати високий рівень компетентності. Однак, процес формування компетентності викладачів є складним і вимагає від них не лише володіння професійними знаннями, але й вміння систематизувати та представити свої досягнення. У цьому контексті, технологія «портфоліо» може стати ефективним інструментом для формування компетентності викладачів вищої освіти. Ця технологія дозволяє викладачам збирати та представляти свої досягнення, навички та знання у вигляді портфоліо, що допомагає не лише в оцінці власної роботи, але й у взаємодії зі студентами та колегами.

Технологія портфоліо є ефективним інструментом у формуванні компетентності викладачів вищої освіти до науково-педагогічної роботи. Вона дозволяє викладачам систематично збирати, організовувати та аналізувати інформацію про свої досягнення у науковій, педагогічній та інших сферах діяльності. Завдяки технології портфоліо викладачі можуть самостійно планувати свою професійну діяльність, відстежувати свій розвиток та вдосконалювати свої компетенції. Окрім цього, технологія портфоліо є важливим інструментом у процесі атестації викладачів вищої освіти. Зібрана в портфоліо інформація може слугувати підґрунтям для

оцінки професійних досягнень викладача. У процесі застосування технології портфоліо викладачі вищої освіти мають можливість розвивати такі компетенції, як рефлексія, самооцінка, самопізнання, аналітичність, критичне мислення та інші.

Таким чином, технологія портфоліо є потужним інструментом у формуванні компетентності викладачів вищої освіти та може використовуватись як для самостійної роботи викладача, так і в процесі оцінки його професійних досягнень.

У наукових статтях досліджується застосування технології портфоліо у процесі формування професійної компетентності викладачів вищої освіти. Автори досліджують теоретичні засади використання портфоліо та практичний досвід його впровадження у вищих навчальних закладах. У статтях також визначено переваги використання технології портфоліо у процесі формування професійної компетентності викладачів та показано ефективність її використання.

У статті «Технологія портфоліо як засіб формування професійної компетентності викладачів вищої освіти» авторами Євтушенко С.В. та Костенко О.А. [5] досліджено технологію портфоліо в процесі формування професійної компетентності викладачів вищої освіти. Результати дослідження показали ефективність застосування цієї технології.

Крім того, у статті Васильєва О.П. та Гриценко І.В. «Використання технології портфоліо як засіб підвищення якості підготовки фахівців у вищих навчальних закладах» [2] досліджено застосування технології портфоліо у вищих навчальних закладах для підвищення якості підготовки фахівців. Розглянуто теоретичні засади технології портфоліо, основні етапи створення та використання портфоліо. Автори проаналізували практичний досвід впровадження технології портфоліо у вищих навчальних закладах та оцінили ефективність використання цієї технології. Результати дослідження свідчать про те, що використання технології портфоліо може позитивно впливати на якість підготовки фахівців у вищих навчальних закладах.

У статті «Технологія портфоліо як інструмент забезпечення якості вищої освіти» Вербицький В.Г. та Лисенко Л.С. [3] досліджено можливості застосування технології портфоліо у забезпеченні якості вищої освіти. Розглянуто теоретичні засади технології портфоліо та основні підходи до створення портфоліо вищою школою. Автори проаналізували практичний досвід використання технології портфоліо у вищих навчальних закладах, зокрема, її впровадження для оцінки рівня професійної підготовки викладачів та оцінки якості навчального процесу.

Продовжуючи розкриття теми «Технологія портфоліо у формуванні компетентності викладачів вищої освіти», можна сказати, що ця технологія є ефективним інструментом для розвитку професійних компетенцій викладачів вищої освіти.

Основна мета використання технології портфоліо полягає в забезпеченні комплексного аналізу професійної діяльності викладача, який допомагає у

розвитку і вдосконаленні його професійної компетентності. Завдяки використанню технології портфоліо, викладач може стежити за власним професійним зростанням та планувати подальші дії щодо удосконалення своєї діяльності. Крім того, це дає змогу зберегти інформацію про свої досягнення та успіхи у професійній діяльності. Технологія портфоліо дозволяє викладачам вищої освіти збирати та систематизувати інформацію про свою професійну діяльність, таку як плани та програми навчання, різноманітні методичні матеріали, наукові публікації, рецензії та ін. Крім того, викладач може додати до свого портфоліо результати своїх досліджень, участь у наукових конференціях та семінарах, а також результати викладацької діяльності [1].

Одним з переваг використання технології портфоліо є можливість створення індивідуального плану професійного розвитку викладача на основі аналізу його портфоліо. Це дозволяє викладачу планувати свої дії та розвивати свої компетенції, враховуючи свої сильні та слабкі сторони. Крім того, технологія портфоліо дозволяє викладачам бути більш відповідальними за своє навчання та професійний розвиток, збільшує їх мотивацію до саморозвитку та постійного вдосконалення професійних навичок [4].

Ще однією перевагою використання технології портфоліо є можливість оцінювання компетентності викладача з більшою об'єктивністю та узгодженістю між оцінювачами. Завдяки цьому викладачі можуть отримати більш точний та реалістичний огляд своїх компетенцій і можуть виявити області, в яких потрібно покращення. Технологія портфоліо також сприяє підвищенню мотивації студентів до навчання та дозволяє їм бути більш відповідальними за своє навчання. Це досягається завдяки тому, що студенти можуть більш свідомо та самостійно планувати свої академічні цілі, визначати свої потреби у розвитку, а також активно взаємодіяти з викладачами та іншими студентами [6]. Крім того, технологія портфоліо є інноваційним методом оцінювання навчальних досягнень, який дозволяє враховувати не лише академічні показники, а й особистісні риси та розвиток компетенцій студента в процесі навчання.

Отже, можна стверджувати, що використання технології портфоліо в процесі формування професійної компетентності викладачів та студентів є важливим елементом успішної реалізації освітніх програм та підвищення якості навчання. Завдяки технології портфоліо викладачі можуть ефективно відстежувати свій особистий та професійний розвиток, ретельно аналізуючи свої досягнення та помилки, що допомагає їм покращувати свою роботу та підвищувати ефективність навчання студентів.

Список використаних джерел:

1. Аднікіна О.І. Формування професійної компетентності викладача вищої школи за допомогою технології портфоліо. Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2019. №10. С. 5–12.
2. Васильєва О.П., Гриценко І.В. Використання технології портфоліо як засіб підвищення якості підготовки фахівців у вищих навчальних

зкладах. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Педагогіка. Психологія. Філософія. 2019. №296(1). С. 104–111.

3. Вербицький В.Г., Лисенко Л.С. Технологія портфоліо як інструмент забезпечення якості вищої освіти. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Педагогіка. Психологія. Філософія. 2016. №258(1). С. 105–111.

4. Горбань Н. Використання технології портфоліо як засіб формування професійної компетентності майбутніх викладачів вищої школи. Наукові записки кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи. 2018. №6(1). С. 27–33.

5. Євтушенко С.В., Костенко О.А. Технологія портфоліо як засіб формування професійної компетентності викладачів вищої освіти. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Педагогіка. Психологія. Філософія. 2018. №289(1). С. 50–56.

6. Коноваленко І.І. Формування професійної компетентності викладача вищої школи за допомогою технології портфоліо. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Педагогіка і психологія. 2020. №34. С. 61–64.

С.С. Корнієнко,
аспірант I року навчання,
Криворізький державний педагогічний університет
м. Кривий Ріг

ЧИ МОЖЛИВИЙ КОМПЕТЕНТНИЙ ПРОФЕСІЙНО- ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАХІВЕЦЬ В 20-Х РОКАХ ХХІ СТОЛІТТЯ?

Останніми роками відбулося багато змін як в Україні так і в світі: дистанційне навчання через карантин, міжнародне напруження в зазвичай спокійних регіонах, збройні конфлікти, в тому числі війна в Україні. Подібні події докорінно змінюють не лише форми навчання, а і диктують нові вимоги до змісту навчального матеріалу. Хоча зміст освіти поки що не був підданий кардинальній перебудові, проте цифрові засоби навчання вже стали невід'ємною частиною сучасної освіти на всіх ланках, тому актуальним буде розглянути можливі способи інтернет-діяльності для працюючих професійно-педагогічних фахівців, а також для здобувачів освіти професійних спеціальностей.

Компетентність фахівця найкраще проявляється в результатах його роботи, і для педагогів цим результатом є гармонійно всесторонньо розвинена особистість учня. Процес формування і розвитку цієї особистості окреслюється триединою метою освіти: вивчити нову інформацію, розвинути існуючі навички та виховати загальнолюдські цінності, тож як ця триединая мета може бути реалізована за відсутності аудиторії та зібраного в

ній класу (чи академічної групи)? Слушним буде зауважити, що ця діяльність має не перенавантажувати як викладача, так і студента, а в ідеалі враховувати індивідуальні особливості та зберігати позитивний психологічний фон. Саме на межі навчання та розваги і існують наведені далі засоби інформаційно-комп'ютерних інноваційних педагогічних технологій: короткі інформаційні відео (меми), ментальні карти та штучний інтелект. Цей перелік не є вичерпним, однак в сучасній Україні саме ці засоби закріплення то передачі інформації отримали широкого розголосу.

Мем (англ. meme) – одиниця важливої для культури інформації. Завдяки поширенню масової культури слово «мем» набуло несерйозного забарвлення, синонімом слова «жарт», однак за своїм значенням це самостійна одиниця інформації. Яка може існувати окремо від творця чи блоку інформації з якого була взята. Ситуація схожа з крилатими висловами, які існують окремо від джерела з якого були взяті.

Мем (як одиниця інформації) надзвичайно актуальна для професійно-педагогічних фахівців, оскільки задовольняє всі вимоги до навчального матеріалу саме професійної освіти: інформативність, стислість, візуалізація. Сучасні розважальні застосунки дозволяють створювати відео з величезною кількістю ефектів, в тому числі підписів, що неймовірно ефективно для професійно-педагогічних фахівців. Весь теоретичний матеріал можна розбити на короткі (до 1 хвилини) ролики, зняті у форматі «запитання-відповідь», із безпосередньою наочністю і психологічно приємним оформленням. Це не лише дозволить поглибити знання студентів під час аудиторних чи он-лайн занять, але і дозволить студентам в яких немає стабільного доступу до мережі Інтернет отримати базові знання в зручний для них час. Крім того кожен викладач може самостійно обирати рівень формальності та деталізації своїх роликів.

Ментальні карти (англ. Mind map) – це вдосконалена форма звичних схем. Передусім ментальна карта копіює процес мислення, коли окремі одиниці інформації (слова) пов'язані в складну та розгалужену систему, і сортуючи інформацію від більшої теми до меншої ми зможемо записати велику кількість інформації паралельно додаючи асоціації і ключові слова. Ментальні карти можна розглядати у вузькому і широкому трактуванні: у вузькому – це саме схема, яка має розгалужену тематичну будову, у широкому – це всі асоціативні візуалізації, що конкретизують тему.

Сфера застосування ментальних карт надзвичайно широка, загалом можна виділити три основні напрями: самоорганізація (візуалізація опрацьованої інформації, планування виступу тощо), планування (в рамках проекту чи іншої групової роботи), навчання (безпосереднє складання учнями ментальної карти під керівництвом вчителя). Для професійно-педагогічних фахівців подібна візуалізація буде особливо корисною. Одним із варіантів ментальної карти є створення спільної схеми в застосунку Google Jamboard, це дозволить поставити будь-яке зображення чи напис, а потім, в режимі реального часу, описати його разом з класом. Вчитель може

контролювати роботу учнів, спрямовувати її, одразу коментувати, учні ж, залучені до зворотного зв'язку, завжди можуть повернутися до цієї схеми, повторно її проаналізувати. Однак варто зазначити, що такий метод роботи потребує тривалої підготовки: підготовка матеріалу та попереднє прогнозування відповідей. Крім того, учні мають бути готові до такої форми роботи та мати навички аналізу, виокремлення деталей та аргументації.

Наступним засобом, який має стати важливим доповненням до вже існуючої системи засобів педагогічних технологій, має стати «генеративний попередньо навчений трансформер» - штучний інтелект, який може працювати в режимі діалогу. Тобто користувач задає запитання на які штучний інтелект відповідає подібно до живої людини. Цей засіб є дуже молодим, він був запущений в 2022 році, і досі вдосконалюється, його база даних наповнювалася до 2021 року, що обмежує отримання інформації від нього про події сучасності, він був тривалий час недоступний на території України (через сусідство з РФ) проте зараз дає широкий функціонал, щоправда, для письменників та програмістів.

Для професійно-педагогічних фахівців подібний застосунок навряд стане окремим навчальним засобом. Більш ймовірним буде застосовувати його для створення «завдань з помилками», наприклад згенеровані тексти технічної документації, які потрібно виправити, або завдання початкових рівнів складності. Подібний підхід дозволить вирішити одразу декілька завдань: створення навчального матеріалу без зайвого навантаження на викладача, розвиток штучного інтелекту (він навчається на запитах) та залученням студентів до роботи з надсучасними технологіями.

Підсумовуючи вище сказане можна стверджувати, що сучасна освіта потребує вдосконалення, передусім через адаптацію до реалій, а компетентний професійно-педагогічний фахівець має добре знатися на сучасних засобах інтернет-комунікації, оскільки засоби та технології здобуття та засвоєння інформації стають важливою, а іноді і рівнозначною до практичного досвіду частиною освіти. Компетентні фахівці можуть вдосконалювати ці засоби одразу на декількох рівнях: на глобальному (впровадження та розширення інноваційних педагогічних технологій) та інструментальному («серйозне», не для розваг, використання мемів, ментальних карт та штучного інтелекту). Саме завдяки своєчасному обговоренню та засвоєнню новинок сучасної інформаційної сфери відбувається прогрес, і в педагогічній сфері також.

Г.В. Красильникова,
доктор педагогічних наук, професор
кафедри технологічної та професійної освіти і
декоративного мистецтва.
Хмельницький національний університет
м. Хмельницький
С.Р. Красильников,

кандидат технічних наук, доцент
кафедри технологічної та професійної освіти і
декоративного мистецтва.
Хмельницький національний університет
м. Хмельницький

РОЛЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УДОСКОНАЛЕННІ ЗМІСТУ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ

Освітні програми (ОП) як єдиний комплекс освітніх компонентів, на базі якого організовується професійна підготовка майбутніх фахівців певних спеціальностей в закладах вищої освіти, потребують моніторингу та періодичного перегляду [1]. Згідно з «Критеріями оцінювання якості освітньої програми», викладеними у «Положенні про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти», затвердженому наказом МОН України від 11 липня 2019 року № 977, у процесі періодичного перегляду освітніх програм та процедурах забезпечення їх якості беруть участь як зовнішні стейкхолдери (роботодавці, випускники), так у внутрішні – учасники освітнього процесу (викладачі та здобувачі вищої освіти) [2].

Критерій 8 «Внутрішнє забезпечення якості освітньої програми» передбачає залучення здобувачів вищої освіти до періодичного перегляду освітніх програм безпосередньо та через органи студентського самоврядування і урахування їх позиції під час удосконалення ОП. Відтак, заклади вищої освіти унормовують залучення здобувачів вищої освіти до перегляду та оновлення ОП відповідними положеннями, у т.ч. порядок проведення опитування (анкетування) різних груп стейкхолдерів [3].

Зокрема, з метою організації анкетування учасників освітнього процесу в Хмельницькому національному університеті щорічно реалізується Програма опитування стейкхолдерів, яка містить анкету «Оцінювання освітньої програми» [4]. Здобувачі вищої освіти, відповідаючи на запитання анкети, можуть висловити свою думку щодо змісту ОП в цілому та актуальності її окремих компонент, запропонувати оновити або вилучити окремі компоненти освітньої програми, рекомендувати шляхи подальшого удосконалення освітньої програми та процесу її реалізації.

Оцінювання змісту окремих компонент освітньої програми (навчальних дисциплін) здобувачами вищої освіти відбувається щосеместрово після проведення екзаменаційних сесій. Як правило оцінюванню підлягають три обов'язкові навчальні дисципліни, що вивчалися в семестрі (анкета «Оцінювання якості викладання навчальної дисципліни»). Результати анкетування здобувачів вищої освіти обговорюються на засіданнях відповідних кафедр та розміщуються на їх сайтах. Відповідальність за урахування висловлених здобувачами вищої освіти пропозицій та

рекомендацій щодо змісту ОП несе гарант освітньої програми та завідувач кафедри.

З метою ознайомлення здобувачів вищої освіти з правом їх участі в удосконаленні освітніх програм на засадах партнерства в університеті практикується проведення періодичних тематичних зборів з представниками студентства усіх спеціальностей та рівнів вищої освіти, так званими учасниками студентських фокус-груп із забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти. Під час таких зустрічей здобувачі освіти навчаються конструктивно висловлювати свої зауваження та побажання щодо переліку і змісту окремих дисциплін ОП, пропонувати шляхи оновлення змісту освітніх компонент та їх подальшого удосконалення.

У подальшому планується продовження практики урахування позицій здобувачів вищої освіти в процесі періодичного перегляду ОП шляхом їх участі у круглих столах з адміністрацією університету, в органах студентського самоврядування, роботі студентських фокус груп із забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти. Потребує подальшого удосконалення механізм моніторингу урахування пропозиції різних груп стейкхолдерів до змісту освітніх програм та зниження рівня заформалізованості зазначених процедур.

Список використаних джерел:

1. Про вищу освіту: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення 29.03.2023).

2. Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти : наказ МОН України від 11 липня 2019 року № 977. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0880-19#Text> (дата звернення 29.03.2023).

3. Положення про участь стейкхолдерів процедурах забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти у Хмельницькому національному університеті. [URL: <http://surl.li/cohka> (дата звернення: 29.03.2023).

4. Програма опитування стейкхолдерів на 2022-2023 н.р. у Хмельницькому національному університеті. URL: <http://surl.li/fysko> (дата звернення: 29.03.2023).

О.В. Красних,
завідувач навчально-виробничою практикою,
викладач, методист
Відокремленого структурного підрозділу
«Криворізького фахового коледжу
Державного університету економіки і технологій»
м. Кривий Ріг

СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ ПРОФЕСІЙНОЇ МОВЛЕННЕВОЇ КУЛЬТУРИ

Людина реалізується в культурі думки, культурі праці й культурі мови. Адже мова підносить людину над світом природи, виділяє її як інтелектуальний феномен, який здатний пізнавати і творити світ. Мова дає можливість людині реалізувати себе як духовну особистість, ідентифікуватися з власним «я», з колективом, суспільством, нацією. Вона моделює вчинки, щоденну прагматику людини. Знецінення мови знецінює її носіїв – мовців, знецінює націю і її духовну культуру [1]. Сьогодні культура і мова виявилися об'єднаними в царині духовних вартостей кожної людини і всього суспільства. Мабуть, ніхто не буде заперечувати, що в низькій культурі мови виявляються виразні ознаки бездуховності [3].

Основною соціальною детермінантою, яка визначає морально-духовне зростання молодшої людини, є її професійно-пізнавальна діяльність. Саме вона має бути джерелом розвитку морально досконалої особистості. Така діяльність безпосередньо трансформується згодом у власне професійну діяльність, пов'язану з духовними пошуками. Вхідження у професійну діяльність вимагає від людини не тільки настійних зусиль з володіння засобами професійної діяльності, а й значної перебудови як самосвідомості, так і всієї свідомості в цілому, добропорядності, лагідності, шляхетності. Одним з істотних показників людської шляхетності є культура мовлення – поняття не тільки лінгвістичне, але й психологічне, естетичне й етичне.

Життя людини – це спілкування. Основним засобом людського спілкування є мова. Мовленнєва комунікація – це спілкування словом через використання засобів мовлення. Завдяки мовленню індивідуальна свідомість людини збагачується досвідом інших людей, одержує знання й уміння. Спілкування – це насамперед спроба порозумітися, культурно-психологічна готовність до взаємодії. Без культури в суспільстві немає моральності. Без елементарної моральності не діють соціальні закони, економічні закони, не виконуються укази й не може існувати сучасна наука. Загальнокультурна вихованість відбиває рівень соціалізації особистості, її культурну релевантність. Культура розглядається сьогодні як фактор соціального розвитку, як засіб людської самореалізації, невичерпне джерело духовного розвитку.

Людську діяльність можна визначити як соціально спрямовану активність людей, регульовану й координовану механізмами культури. Культура є саме те, що актуалізує закладені в людських індивідах (як біологічних істотах) потенції, регулює, координує й направляє їх у необхідному для збереження суспільства й поліпшення його організації руслі, дозволяє діяти в навколишньому світі, змінювати його й адаптуватися до нього. Сенс життя людини – досягнення вищого блага через діяльність. Не самі по собі якості і характеристики людини роблять її кращою; це досягається через розумну діяльність, у процесі якої вони розкриваються. На відміну від біологічного індивіда, що одержує в спадщину разом з видоспецифічною організацією тіла основну програму життя й головних засобів її здійснення, людський індивід фізично існувати може, лише

засвоюючи в спілкуванні з іншими людьми форми, способи й засоби утвору загальнолюдської культури. І те, що запрограмовано у тварин, визначено інстинктами їхньої поведінки. Головними ж засобами передачі програми, що визначає поведінку людей, є мова (членороздільна мова), показ і приклад. Місце генетичних інструкцій займають норми, місце спадковості - наступність і т.п. Специфічне для людини нормативно спадкоємне програмування поведінки називається культурою. Математик М.Лобачевський затверджував, що «не стільки розуму нашому, скільки дарунку слова повинні ми всією нашою перевагою над іншими тваринами». Суспільство не може розвиватися без окультуреної, одухотвореної Людини. Про це яскраво свідчать соціокультурна динаміка та історія розвитку цивілізацій. Чим вища «культурність» членів суспільства, чим вищий рівень одухотвореності кожної особистості, тим вищі мораль, суспільні ідеали, духовні потреби і культурні смисли людського буття [2].

Проблеми професійної мовленнєвої культури невід'ємні від проблем етики та культури загальної, так само як і від проблем освіченості й грамотності. Чим грамотніше й розкутіше користується людина мовленнєвими засобами й технічними прийомами мовлення, тим більш незалежною є її свідомість. Професійну мовленнєву культуру спеціаліста можна розглядати як показник:

- інтелектуального потенціалу особистості (тезаурус, пізнавальний потенціал, професійні вміння й здатності) ;
- соціальної спрямованості особистості;
- духовно-моральні мовленнєві поведінки.

Отже, професійна мовленнєва культура пов'язана з використанням мови в найрізноманітніших ситуаціях людського спілкування з урахуванням усіх його складових – від професійно-комунікативно-ситуативних до глибинно-психологічних, духовних.

Список використаних джерел:

1. Мацько Л.І., Мацько О.М. Риторика: Навч.посіб. Київ: Вища школа, 2003. 311 с.
2. Шевченко Г.П., Євтух М.Б. Духовна культура і педагогіка// Формування духовної культури учнівської молоді. Збірник наукових праць /За заг. Ред. Г.П.Шевченко.-Видавництво СУДУ. Луганськ, 1997. С.200-202.
3. Шевчук С.В. Українське ділове мовлення: Навч.посібник. Київ: Літера, 2000. 480 с.

Є.В. Кулик,
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри основ виробництва та дизайну
Полтавського національного педагогічного
університету імені В.Г.Короленка
м. Полтава
О.А. Коваль,

МОДЕРНІЗАЦІЯ ОСВІТНІХ ПРОФЕСІЙНИХ ПРОГРАМ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ У КОНТЕКСТІ ГУМАНІЗАЦІЇ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Технологічна освіта відноситься до однієї із специфічних сфер вищої освіти. Її специфіка полягає в тому, що уже понад 200 років наука і технології докорінно змінюють теоретико-концептуальний сутнісний вимір світу, визначають технокультурні процеси розвитку суспільств і поряд з системою правових відносин формують систему становлення і розвитку основних цінностей світової цивілізації яка відображається через технологічну культуру особистості.

В Україні формування технологічної культури особистості учнів покладено на освітній предмет «Технології» (трудове навчання). Закономірний і специфічний (формує рівень життя) постійний розвиток науки і технологій вимагає постійного корегування змісту технологічної освіти. Зміст предмету «Технології» повинен постійно реагувати на зміну суспільних цінностей, змісту характеру і умов праці, появу нових видів предметно-перетворювальної діяльності, коли мова йде про впровадження в повсякденне життя нових техніко-технологічних засобів життєдіяльності, екологію, енергоефективність, технологічну культуру.

Проведений нами аналіз витрачених ресурсів на виготовлення виробів, в яких інтегровано закладено різноманітні технології (наприклад автомобіль, телевізор) або переробних технологій (сміттєвий завод, нафтопереробний завод) виготовлених в ЄС і Україні показав, що за всіма показниками якості і затрачених енергоресурсів українські вироби і технології суттєво відстають від європейських зразків.

Аналіз за показниками PEST і SWOT (використовуються в країнах ЄС) показав, що більшість показників, за якими можна оцінити розвиток технологічної освіти, її вплив на суспільство не використовуються в Україні ні на рівні законодавства ні в практичній діяльності освітян.

Сформованість у вчителів технологій (Полтава, Умань, Тернопіль) технокультурологічних компетентностей знаходиться на низькому рівні (майже 30%).

На нашу думку, головною причиною даного стану справ є те, що існуюча система технологічної освіти в Україні функціонувала в парадигмі соціалістичного буття людини, в основі якого була жорстка тоталітарна модель розвитку суспільства. Ця модель сформувала відповідну культуру у всіх галузях господарювання. Була сформована цінність та престижність людської праці і професій. Сформувалася відповідна культура освоєння знань, яка поширювалася на культуру виробництва товарів і засобів

виробництва, культуру їх споживання, культуру експлуатації, культуру утилізації відходів виробництва і функціонування людини. В основі цієї культури були покладені сциєнтично-технократичні цінності, які передбачали домінування інтересів держави над інтересами особистості. Основними характеристиками цієї культури, які перейшли в систему освіти, були: раціоналізм; монологічність; утилітарність виробів. У відповідності до такого стану сформувалися галузеві знання, які породили професійні спеціалізації. Одночасно, у парадигму філософії освіти була закладена культурна матриця техногенної цивілізації, яка предметно-перетворювальну діяльність людини розглядала як головне її призначення («підкорення природи») з відповідною системою цінностей. Основним методологічним підходом формування особистості був визначений діяльнісний підхід який формував сциєнтично-технократичну особистість.

Поряд з тим, проведений аналіз змісту формування технологічної культури особистості в передових країнах ЄС, в яких якість виробів і система життєвих цінностей є практично зразком для України, показав, що в основу змісту технологічної освіти покладено ідею гуманізму і демократії.

Тобто, якщо українське суспільство претендує на входження в ЄС, то українську систему технологічної освіти необхідно трансформувати у контексті загальноєвропейських цінностей, а зміст технологічної освіти повинен формувати не сциєнтично-технократичну особистість а гуманістичну.

Тому концептуальною ідеєю модернізації змісту технологічної освіти в Україні повинна бути ідея гуманізації технологічної освіти і демократизації

Гуманізація технологічної освіти це довготривалий процес. Для його реалізації в першу чергу необхідно організувати підготовку вчителів технологій готових до викладання предмету відповідно до нової гуманістичної парадигми.

Оскільки, по мірі розвитку технологій закладається культурна матриця цінностей техногенної цивілізації, то такий феномен як наука і технології необхідно розглядати на перехресті двох планів її аналізу філософсько-методологічного і філософсько-гуманітарного. Такий аналіз дозволяє констатувати, що джерела кризи сучасної цивілізації появляються із штучно створеного людиною середовища яке визначає соціальне буття. Сучасні філософи освіти вказують, що для того щоб зберегти природу необхідно від техногенного розвитку суспільства перейти до антропогенного. Тобто треба перейти від ідеї «підкорення природи» до ідеї «виживання». Тому діяльнісний підхід, який зараз домінує у філософському визначенні взаємодії людини з природою, в системі технологічної освіти в Україні, треба доповнити буттєво-онтологічним підходом. Використання такого методологічного підходу дозволить нам запропоновану модернізацію змісту технологічної освіти розглядати в контексті двох самостійних функцій освіти: методологічної (яка узагальнила закономірності пізнання, передусім методи матеріально-практичної, наукової і науково-технічної діяльності

людей) і духовно-ціннісної (аксіологічної). У такому контексті компетентнісний підхід (формування цінностей особистості) стає визначальним в професійній підготовці вчителя технологій. Впровадження компетентнісного підходу актуалізує проблему формування особистих якостей. За теоретичну основу покладено наше трактування феномену професійна компетентність вчителя технологій в контексті гуманізації технологічної освіти. Під даним феноменом ми розуміємо інтегративний феномен особистості який відображає наявність у особистості знань, умінь і особистих якостей, які дозволяють використати наявні знання в практичній діяльності. Тобто, наявність у особистості класичних знань, без відповідних людських якостей є недостатньою умовою успішної реалізації особистості у житті. Такий підхід вказує на те що в систему професійної підготовки особистості необхідно вводити системи направлені на формування особистих якостей які будуть сприяти використовувати наявні знання на практиці. В основі такої підготовки повинно знаходитися формування відповідного мислення. Яке повинно бути критико-рефлексивним. Поряд з розвитком ключових умінь (у сфері математики, природничих і технічних наук, іноземних мов), необхідно впроваджувати ідею розвитку так званих «трансверсальних» або «м'яких» умінь (брати на себе відповідальність здатність аналізувати й організовувати складну інформацію, управляти ризиками, приймати ефективні рішення, працювати в команді тощо). Такий підхід дозволить вести підготовку особистості готової до виконання будь-якої роботи, забезпечить готовність працівника швидко адаптуватися до непередбачуваних змін майбутніх технологій. Особливу увагу необхідно приділити формуванню комунікативним і підприємницьким умінь, тому що вони відіграють головну роль в адаптації на ринку праці (сприяння працевлаштуванню і створенню нового бізнесу). Вивчення змісту і структури поняття «знання» показали, що самі знання в процесі свого росту і розвитку не можуть бути пояснені тільки в рамках класичного знання. Оскільки знання входять у структуру науки, взаємодіючи з філософсько-світоглядними, соціокультурними, етичними і естетичними передумовами й установками, то для пізнавальної діяльності людини необхідно враховувати ті знання які існують у неявній, схованій формі, і проявляються через відчуття. Тобто, крім раціональних знань, на результат діяльності людини впливають ірраціональні знання, які проявляються через особисті якості людини, тому їх вивчення теж необхідно ввести в зміст технологічної освіти.

Висновки: 1. Модернізувати зміст освітніх професійних програм професійної підготовки майбутніх вчителів технологій необхідно в напрямку гуманізації технологічної освіти. Для цього в освітні програми необхідно ввести предмети «Ергономіка», «Дизайн», «Технологічна культура» (проектування виробництва, споживання, утилізації відходів, цінність праці) зміст яких повинен відображати ідею гуманізації технологічної освіти. Необхідно модернізувати зміст методології професійної підготовки майбутніх вчителів технологій, який в трудовому навчанні предметно-

перетворювальну діяльність (діяльнісний підхід в) будуть погоджувати з буттєво-онтологічним підходом у відношенні до середовища.

2. Необхідна модернізація формування особистих якостей при професійній підготовці майбутніх вчителів технологій. За теоретичну основу необхідно покласти наше трактування феномену професійна компетентність вчителя технологій в контексті гуманізації технологічної освіти.

3. Поряд з професійними вміннями у майбутніх вчителів технологій необхідно формувати «трансверсальні» або «м'які» вміння.

4. Сприяти впровадженню пріоритетів європейського співробітництва в сфері технологічної освіти і навчання. В освітню професійну програму, до загальних знань і вмінь необхідно ввести знання мови, культури, правової і соціальної систем країн-партнерів ЄС, оскільки реалізація стратегії «Європа-2020» передбачає це як пріоритети європейського співробітництва в сфері освіти і навчання що буде сприяти європейській інтеграції єдиних професійних кваліфікацій.

Ю.С. Кулінка,

кандидат педагогічних наук, доцент,
в.о. декана факультету дошкільної і технологічної освіти,
Криворізького державного педагогічного університету
м. Кривий Ріг

ТЕХНОЛОГІЯ НАВЧАННЯ РЕСТОРАННОЇ СПРАВИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ В ПРОЦЕСІ НАУКОВО-ПРЕДМЕТНОЇ ПІДГОТОВКИ

Ресторанне господарство в усі часи було затребуваним та економічно вигідним видом в індустрії гостинності. Досягнення науки, техніки й технологій також зумовлюють підвищення рівня обслуговування населення та вимагають внесення відповідних змін у процес професійної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання у сфері обслуговування.

Інтеграційні процеси зумовлюють зміну форм обслуговування, а саме: нове обладнання потребує фахівців у здійсненні технологічного процесу; нові досягнення технологій зумовлюють появу нових типів закладів та форм обслуговування (караоке-бар, інтернет-кафе, фрі-фло, фуд-корт тощо).

Нині якість ресторанних послуг визначається характером потреб людей у сервісі з організації споживання різноманітних послуг. Ресторатори в конкурентній боротьбі за споживачів використовують різні інструменти: авторську, креативну та кухню ф'южн спрямування; високоякісне спеціалізоване та поліфункціональне устаткування; ексклюзивний посуд та аксесуари сервірування; сучасний дизайн; музичне обслуговування, в тому числі шоу-програми; пропонують послуги сомельє, фумельє, бариста, впроваджують різні дисконтні програми та атрактивні елементи.

Деякі питання професійної підготовки майбутніх спеціалістів індустрії гостинності досліджували С. Кобзова, В. Обозний, Г. Сорокіна та ін. Проте

суперечність між нагальною потребою у забезпеченні розвитку ресторанного бізнесу та туризму в Україні високопрофесійними кадрами та недостатньою компетентністю випускників закладів вищої освіти, об'єктивною потребою сучасного теоретичного та дидактичного забезпечення професійної підготовки і неузгодженістю основних складових цього забезпечення існує. Тому всі інновації ресторанного бізнесу потрібно враховувати при підготовці майбутніх педагогів професійного навчання. У місті Кривий Ріг широко розвивається індустріальний та промисловий туризм, тому ринок послуг повинен бути забезпечений кваліфікованими професіоналами індустрії гостинності. Криворізький державний педагогічний університет забезпечує підготовку фахівців за спеціальностями 015 Професійна освіта (Сфера обслуговування) та 242 Туризм.

Однією з провідних дисциплін циклу науково-предметної підготовки є вивчення технології організації ресторанного господарства, що побудована на засадах компетентнісного підходу та відпрацюванні професійних навичок студентів на основі таких форм роботи, як майстер-класи, тренінги, кейс-методи, екскурсії, самостійна робота, розбір ситуаційних завдань тощо.

Нормативний освітній компонент «Технології організації готельного і ресторанного господарства» [2] займає важливе місце в системі підготовки майбутніх педагогів професійного навчання. Основні положення дисципліни визначаються сучасними вимогами до формування теоретичних і практичних знань, що висуваються до організації ресторанного господарства, зміст і якість якого впливає на подальший розвиток індустрії гостинності. «Фундаментом» вивчення блоку «Організація ресторанного господарства» в курсі є умови організації конкретної ресторанної послуги та вивчення особливостей інфраструктури ресторанного господарства.

У відповідності до освітньо-кваліфікаційних вимог здобувачі освіти за спеціальностями 015 Професійна освіта (Сфера обслуговування) та 242 Туризм повинні бути готовими до діяльності в соціальній та виробничій сфері, при цьому виконувати ряд функцій – проектувальну, організаційну та контрольну, які вони професійно виконують після вивчення даної дисципліни.

Проектувальна функція включає в себе збір, обробку, аналіз та систематизацію інформації щодо послуг гостинності, узагальнення вітчизняного та світового досвіду з питань виробництва послуг гостинності, використовуючи сучасні методи наукових досліджень. Ця функція важлива для формування наступної функції – організаційної, яка займає значну частину в підготовці майбутніх фахівців та полягає в умінні застосовувати сучасні технології організації та управління ресторанним господарством. Контрольна функція підводить підсумки попередніх етапів роботи та робить певні висновки.

У процесі навчання студенти отримують необхідні знання під час проведення аудиторних занять: лекційних, практичних. Особливе значення в процесі вивчення та закріплення знань відіграє самостійна робота студентів.

Традиційно використовуються такі форми організації та проведення самостійної роботи студентів: семестрові завдання для самостійної й індивідуальної роботи; консультації; індивідуальні заняття; тестування тощо. Проте, останнім часом форми такої роботи урізноманітнилися пошуком інформації в системі Інтернет, виконання завдань за допомогою комп'ютера. Запропоновані форми проведення дозволяють підвищити рівень проведення самостійної роботи студентів з курсу.

Кожна практична робота з блоку «Організація ресторанного господарства» передбачають вивчення технології організації ресторанного господарства та містить ряд завдань [1]. Наприклад:

Практична робота. Тема: Основні види та методи обслуговування в закладах ресторанного господарства. Мета: ознайомитися з поняттями процесу обслуговування та умовами обслуговування; класифікацією видів та методів обслуговування. Вимоги до організації обслуговування споживачів.

Зміст теми: Класифікація методу самообслуговування споживачів. Класифікація методу обслуговування споживачів офіціантами. Характеристика змішаних форм обслуговування споживачів у закладах ресторанного господарства. Обслуговування зі споживання продукції за межами ресторанного господарства.

Завдання для самостійної роботи: 1. Розробити технологічну схему обслуговування споживачів у закладі ресторанного господарства у такому порядку: прийом замовлення, зустріч гостей, подача меню, оформлення замовлення, обслуговування споживачів. 2. Запропонувати вказівки щодо успішного ведення переговорів по прийому замовлення. 3. Провести ділову гру (за групами) щодо прийому різних категорій відвідувачів. Наприклад: ділові люди, літні люди, гості-інваліди, гурмани, іноземні гості, відвідувачі з домашніми тваринами, гості, які потребують спеціальної дієти. 4. Розробити презентацію на тему «Основні правила якісного обслуговування споживачів у закладах ресторанного господарства».

У такому порядку структуровано всі практичні роботи до вивчення даного курсу.

Також запропоновано виконання ситуаційних завдань (самостійно або під час заняття з подальшим груповим обговоренням). Перший вид завдань – це завдання зі складання меню для обслуговування споживачів у закладах ресторанного господарства (Розробити планове меню на тиждень і план-меню їдальні при ЗВО на 150 місць. Весняно-літній період сезону. Скласти наряд-замовлення для овочевого цеху їдальні). Другий вид – завдання з обслуговування споживачів (Ви працюєте барменом у пул-барі. Вам необхідно дати характеристику моктейлів. Підібрати посуд для подавання моктейлів та коктейлів).

Написання реферату є важливим напрямком самостійної роботи студента. Працюючи над рефератом, студент має можливість більш глибоко дослідити той чи інший аспект курсу, що вивчається студентом. Виконання реферативного дослідження передбачає роботу з великою кількістю

літературних джерел, тому реферат допомагає студенту навчитися самостійно працювати з останніми. Тематику рефератів подано у методичних матеріалах до курсу «Організація ресторанного господарства» [1, с. 29-30]. У вигляді рефератів студенти виконують індивідуальні завдання.

З метою виявлення відповідного рівня підготовки здобувачів освіти з курсу було проведено експериментальне дослідження. Для цього було обрано контрольну (26 студентів) та експериментальну (29 студентів) групи, загальною кількістю 55 студентів 2-4 курсів за спеціальностями 015 Професійна освіта (Сфера обслуговування) та 242 Туризм.

У процесі експериментальної роботи зафіксовано позитивні зрушення у студентів експериментальної групи, що виявлялися, передусім, у підвищенні рівня знань із теорії організації ресторанного господарства, пошукової активності студентів, сформованості пізнавальних потреб та прагненні їх реалізувати, особистісній зацікавленості до вивчення блоку «Організація ресторанного господарства», вияві активності й творчості в процесі опанування даного освітнього компоненту тощо.

Формами проміжного й підсумкового контролю оцінки знань із дисципліни «Технології організації готельного і ресторанного господарства» були відповіді студентів на практичних заняттях, виконання завдань самостійної роботи та на екзамені. Результати діагностики виявили якісне покращення успішності у студентів на формульованому етапі (рис. 1).

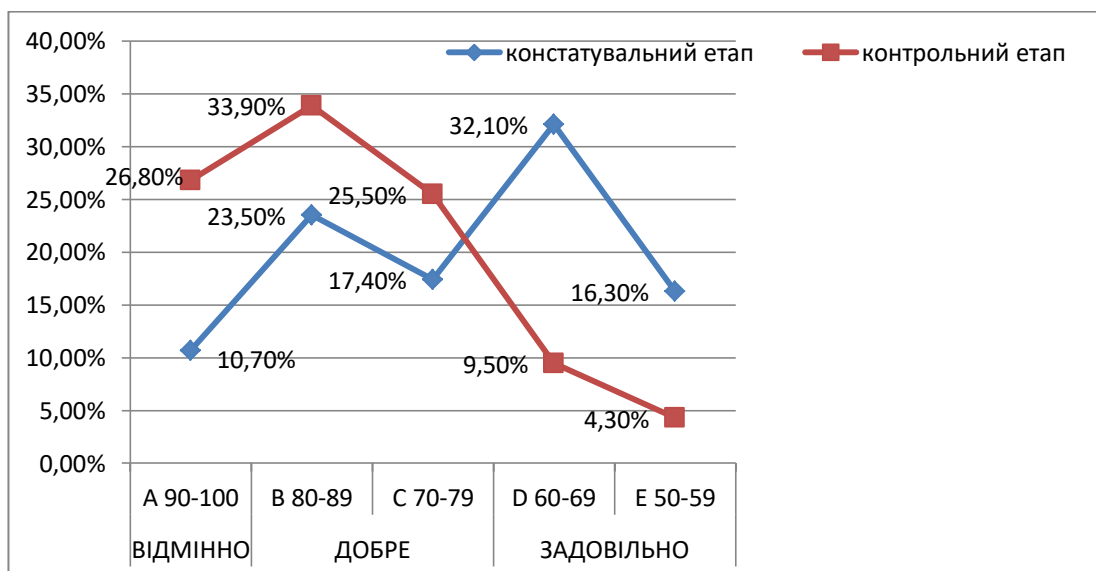

Рис. 1. Динаміка успішності студентів при вивченні блоку «Організація ресторанного господарства» за освітнім компонентом «Технології організації закладів готельно-ресторанного господарства»

За результатами дослідження констатовано здобуття студентами навичок самоорганізації пізнавальної діяльності з основ організації ресторанного господарства і сформовану особистісну потребу поглиблювати професійні вміння й навички фахової спрямованості.

Таким чином, нормативний освітній компонент «Технології організації готельного і ресторанного господарства» циклу науково-предметної підготовки є професійно спрямованим на формування у студентів компетенцій з організації діяльності ресторанного бізнесу, технологічного процесу обслуговування гостей ресторану, організації ресторанного сервісу тощо.

«Технології організації готельного і ресторанного господарства» допомагає студентам краще ознайомитися зі своєю майбутньою спеціальністю, прискорює процес адаптації до специфічних умов професійної діяльності в сфері гостинності, розширює знання про роль, значення та організацію обслуговування клієнтів у закладах ресторанного господарства.

Список використаних джерел:

1. Кулінка Ю. С. Організація ресторанного господарства. Навчально-методичний комплекс дисципліни для здобувачів вищої освіти спеціальності 242 Туризм. Кривий Ріг : КДПУ, 2019. 58 с.

2. Кулінка Ю. С. Технологія організації готельного і ресторанного господарства. Програма навчальної дисципліни для студентів спеціальності 015 Професійна освіта (Сфера обслуговування). Кривий Ріг : КДПУ, 2019. 58 с.

В.В. Кучанська,

здобувачка першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти, групи ПСО-19

спеціальності 015 Професійна освіта (Сфера обслуговування)

Криворізький державний педагогічний університет

м. Кривий Ріг

Науковий керівник:

Л.О. Савченко,

доктор педагогічних наук, професор,

завідувач кафедри педагогіки та методики технологічної освіти,

Криворізький державний педагогічний університет

м. Кривий Ріг

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ

Компетентісний підхід гарантує високий рівень і результативність підготовки майбутніх фахівців, а також сприяє оновленню змісту педагогічної освіти, посилює її практичну орієнтацію. Сучасний світ потребує висококваліфікованих фахівців, які б не лише володіли знаннями та навичками професійного викладання гуманітарних дисциплін у вищих навчальних закладах, але й орієнтувалися в новаціях, швидко реагували на

вимоги суспільства, прагнули до особистого розвитку, були конкурентоспроможними на ринку праці [2].

На думку вченої Л.М. Овсієнко, концептуальна сутність компетентнісного підходу полягає в наступному:

- в озброєнні студентської молоді чітко визначеною системою професійних компетенцій, яка об'єктивується характером, рівнем і тенденціями розвитку економіки, науки, освіти, культури – усіх сфер і видів життєдіяльності людини й суспільства як у нашій країні, так і в європейському просторі;

- у зверненні в освітньому процесі до людини, з опорою на антропологічні та аксіологічні засади її розвитку (світогляд, критичність мислення, відношення до праці, фаху, до себе і колег, здатність до власної самооцінки);

- у використанні специфіки особистісно орієнтованого підходу на протипагу знання орієнтованому як умови модернізації вищої освіти [1].

Професійна компетентність фахівця є, складним інтегральним інтелектуальним, професійним і особистісним утворенням, який формується у процесі його професійної підготовки у ВНЗ, проявляється, розвивається і вдосконалюється у професійній діяльності, а ефективність її здійснення суттєво залежить від видів його теоретичної, практичної та психологічної підготовленості до неї, особистісних, професійних і індивідуально-психічних якостей, сприйняття цілей, цінностей, змісту та особливостей цієї діяльності.

Отже, вона виявляється в діяльності і не може обмежуватися тільки певними знаннями, вмінням та навичками. Можна навести багато прикладів щодо студентів-відмінників, які не змогли оптимально застосувати набуті фахові знання в конкретних виробничо-управлінських ситуаціях. У зв'язку з цим, щоб бути компетентним фахівцем, мало мати фундаментальну теоретичну і практичну підготовку, а необхідно бути творчою особистісно, професійно та психологічно готовим і здатним до ефективного застосування набутих фахових знань у професійній діяльності.

Список використаних джерел:

1. Ковалинська І. В. Проблеми впровадження компетентнісного підходу : thesis. 2008. URL: <http://er.nau.edu.ua/handle/NAU/20905> (дата звернення: 03.04.2023).

2. Савченко К. Ю. Проблеми змісту підготовки майбутніх вихователів у світлі компетентнісного підходу. Криворізь. нац. ун-т, 2016. URL: <https://doi.org/10.31812/0564/644> (дата звернення: 03.04.2023).

В.В. Ланін,
аспірант кафедри загальної педагогіки та андрагогіки
Полтавського національного педагогічного
університету імені В.Г. Короленка
м. Полтава

ОСВІТНЬО-ПРОСВІТНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ІОАННА МАКСИМОВИЧА (КІНЕЦЬ XVII – ПОЧАТОК XVIII СТОЛІТТЯ)

Богослов'я на українських землях в період життя Іоанна Максимовича (кінець XVII – початок XVIII століття) зазнало значного впливу з боку західних догматів. Це відображалося й на освіті, зокрема на духовній. Розглядаючи причини такої популярності західного богослов'я в Україні, слід зазначити, що до середини XVII століття Західна Європа була головним бастионом освіченості. Ще однією підставою такої популярності можна вважати перебування українських земель впродовж минулих століть під владою католицьких Європейських країн, що значною мірою позначилося у всіх сферах життя.

Розуміючи виклики, які постали перед розвитком вітчизняної освіти у 1615 році під керівництвом Петра Могили засновано Києво-Могилянську колегію, яка збрала навколо себе всю інтелектуальну еліту. В той час знання класичних мов – грецької та латинської було не лише ознакою освіченої людини того часу, але й відкривало їй шлях до пізнання античної культурної спадщини й сучасної європейської літератури й науки. Латинь була мовою науковців, письменників, поетів, судової справи, міжнародного спілкування. Викладання в університетах Європи велось латинською мовою. Всі вищі науки, починаючи з поезії, в Києво-Могилянській-Академії також викладались латинською мовою. В академії вивчали грецьку та старослов'янську мови, історію, світову літературу, поезію, музику, риторику, філософію, богослов'я. Заснування Києво-Могилянської колегії сприяло духовно-інтелектуальному вихованню цілого покоління, з якого вийшли згодом відомі церковні ієрархи, а також діячі культури і науки [2].

Одним із видатних випускників Київської академії був талановитий педагог і просвітник, активний культурний, громадський та церковний діяч – Іоанн Максимович. Народився Іоанн Максимович у 1651 році в місті Ніжин в шляхетній родині Максима та Євфросинії Васильківських. Іоанн був старшою дитиною в родині і виховувався разом із десятьма, а за іншими даними з шістьма братами. З дитячих років він захопився читанням і мав доступ до книг, оскільки у будинку була велика бібліотека. З самого дитинства Іван Максимович виховувався в істинному християнському благочесті, приклад якого він бачив у своїх батьках. Наприкінці 60-х років XVII століття сім'я майбутнього святителя перебралася до Києва, де він вступив до Києво-Могилянського колегіуму, по завершенню якого залишився викладачем латинської мови [1].

Того ж року, в Святій Успенській Києво-Печерській Лаврі, у 24-річному віці, Іоанн приймає чернецтво з ім'ям на честь святителя Івана Злотоустого. А вже через більше ніж 20 років по тому, а саме в 1697 році, Іоанна обрано на Чернігівську кафедру та висвячено на Єпископа Чернігівського з возведенням у сан Архієпископа. Саме в цей період життя і розпочалася його активна просвітницька діяльність [3].

Як відомо, жоден навчальний заклад не може розвиватися без науки, а наука не може розвиватися без видавництва. За безпосередньої підтримки Іоанна Максимовича Чернігівський Троїцький Іллінський монастир отримав дозвіл Патріарха Адріана на книговидавництво. Умовою Патріарха було те, щоби всі книги видавалися «під наглядом Чернігівського Архієпископа». У друкарні видавалися богослужбові книги, навчальні посібники, переклади праць з латині, а також твори схоластів [4, с. 12–14].

Інтерес Максимовича до західної теології викликав підозри серед духівництва. Деякі сучасники Іоанна Максимовича висловлювали своє невдоволення через його захопленість творами католицьких авторів. Через це, деякі твори Іоанна Максимовича протягом тривалого часу залишалися неопублікованими або оголошувалися забороненими. Це пояснювалося наявністю в них поглядів, які не відповідають православному віровченню.

Однак, Іоанн Максимович, будучи високо освіченою людиною, розумівся на питаннях віровчення та міг відрізнити православну думку від того, що вважалося ересю. Оскільки погляди автора, які були відмінні від православного віровчення не брались до уваги під час перекладення.

Таким чином, вітчизняна теологія, починаючи із XVII століття, яка піддалася впливу західної схоластики, почала збагачуватися. Цьому сприяла діяльність Києво-Могилянської колегії, її зачинателям та продовжувачам. Іоанн Максимович, як один із фундаторів освіти кінця XVII століття сприяв поширенню творів католицьких авторів. До того ж, він активно користувався ними у своїй проповідницькій та літературній діяльності. Просвітницька діяльність Іоанна Максимовича відображена у його видавничих працях, а також у перекладацькій та письменницькій працях.

Досліджуючи просвітницьку діяльність Максимовича, слід зауважити, що розкрилася вона, здебільшого у трьох формах: його видавничих працях, перетворенні духовного навчального закладу у Чернігові на духовну колегію, а також письменницької та перекладацької діяльності.

Саме літературна та перекладацька діяльність Іоанна Максимовича стали найпродуктивнішими у його діяльності. Практично всі твори були написані під час перебування на Чернігівській кафедрі. Серед основних творів можна перерахувати наступні: «Алфавіт, складений від писань» «Божественний промисл», «Царський путь Хреста Господня», «Феатрон повчальний, або повчальне зерцало для царів, князів і деспотів», «Богомисліє на користь правовірнимта інші. Більша частина яких є перекладами праць західних богословів. Твори, що вийшли з-під його пера, мали велику популярність серед православного населення. Максимович прагнув використати всі свої накопичені знання та можливості щоб підвищити рівень духовності народу та його грамотності.

Список використаних джерел:

1. Архімандрит Арсеній (Бочкар Андрій Олександрович), доктор богослов'я. Митрополит Іоанн Тобольський. URL: <https://parafia.org.ua/biblioteka/zhyttya-svyatyh-i-podvyzhnykiv/mytropolyt-ivan-maksymovych/>

2. Діяльність Києво-Могилянської академії. URL: https://vuzlit.com/480361/diyalnist_kiyevo_mogilyanskoyi_akademiyi

3. Скосырев Н. Очерк жития Митрополита Тобольского и всея Сибири Иоанна Максимовича, 1651–1715 года. Типо-лит, 1892. URL: <https://www.prilib.ru/item/436036>

4. Фомин С. Последний Царский святой. Общество свт. Василия Великого. 2003. С. 12–14.

А.Ф. Литвин,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри теорії та методики професійної підготовки,
Університет Григорія Сковороди в Переяславі
м. Переяслав

СУЧАСНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ОХОРОНИ ПРАЦІ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Сьогодні у зв'язку зі зростанням числа нещасних випадків на виробництві та погіршенням умов праці зростає значення підготовки фахівців з охорони праці. Особливу увагу при цьому потрібно приділяти питанням безпеки та здоров'я людей на робочих місцях. У зв'язку з цим виникає потреба відповідних кадрів, які здатні застосовувати сучасні педагогічні технології для підготовки фахівців з охорони праці.

Крім того, в Україні відбувається процес інтеграції у європейський освітній простір, що вимагає реформування системи вищої освіти. Сучасні педагогічні технології є одним з найважливіших факторів у цьому процесі.

У зв'язку з цим, варто розглянути питання застосування сучасних педагогічних технологій при підготовці фахівців з охорони праці у закладах вищої освіти.

Тема підготовки фахівців з охорони праці у закладах вищої освіти є актуальною не тільки в Україні, але й у багатьох інших країнах світу. Ця проблема вивчалась досить широко у наукових дослідженнях вчених різних країн.

Українські науковці також досліджували питання застосування сучасних педагогічних технологій у підготовці фахівців з охорони праці. Зокрема, проблема підготовки кадрів з охорони праці досліджувалась в роботах таких вчених, як І. Бобер, В. Вергун, О. Гаращук, О. Ковальова, Т. Попова та ін.

Метою даного дослідження є визначення сучасних педагогічних технологій, які можна використовувати для підготовки фахівців з охорони праці у закладах вищої освіти. Також метою є аналіз досліджень вчених з цієї теми, визначення їхніх результатів та узагальнення отриманих висновків.

У зв'язку зі зростанням числа нещасних випадків на виробництві та погіршенням умов праці зростає значення підготовки фахівців з охорони праці. Сучасні педагогічні технології можуть бути корисним інструментом

для підвищення ефективності навчання студентів з даної спеціальності. Серед сучасних педагогічних технологій, які можна використовувати в підготовці фахівців з охорони праці, можна виділити наступні:

1. Проблемне навчання.

Проблемне навчання – це метод навчання, в якому студентам пропонується вирішувати практичні задачі та проблеми з реального життя. Цей метод дає можливість студентам навчитися вирішувати реальні проблеми з охорони праці та здати на практиці знання, які вони отримали на лекціях та практичних заняттях.

2. Кейс-метод.

Кейс-метод полягає у використанні реальних ситуацій з життя, які стосуються охорони праці, для навчання студентів. Використання кейс-методу дає можливість студентам навчитися розуміти та аналізувати реальні проблеми з охорони праці, знаходити рішення та здати знання на практиці.

3. Рольові ігри.

Рольові ігри – це метод навчання, в якому студентам пропонується грати певні ролі та ситуації з життя, пов'язані з охороною праці. Цей метод дає можливість студентам навчитися працювати в команді, приймати рішення та діяти в нестандартних ситуаціях.

4. Електронні навчальні платформи.

Електронні навчальні платформи – це програмні продукти, які дають можливість студентам отримати знання та навички з охорони праці в онлайн-режимі. Використання електронних навчальних платформ дає можливість студентам вивчати матеріали у зручний для них час та темп, проводити самостійну роботу та перевіряти свої знання в тестах та інтерактивних завданнях.

5. Комп'ютерне моделювання.

Комп'ютерне моделювання – це метод навчання, в якому студентам пропонується моделювати різні ситуації, пов'язані з охороною праці, за допомогою спеціальних програм та інструментів. Цей метод дає можливість студентам навчитися працювати з сучасними інструментами та технологіями, які використовуються у професійній діяльності з охорони праці.

Українські вчені проводять дослідження з використанням сучасних педагогічних технологій у підготовці фахівців з охорони праці у закладах вищої освіти.

Сучасні педагогічні технології в охороні праці допомагають підготувати кваліфікованих фахівців, які зможуть забезпечити безпеку на робочому місці та запобігти виникненню небезпечних ситуацій. З висновків досліджень видно, що використання інтерактивних технологій та інших сучасних методів навчання покращує якість знань, збільшує інтерес студентів до навчального процесу, знижує кількість пропусків занять, а також сприяє розвитку критичного мислення та комунікативних навичок.

Для ефективної підготовки фахівців з охорони праці важливо використовувати сучасні педагогічні технології та методи навчання, зокрема,

інтерактивні технології, проектне навчання, методи розв'язання проблем та інші. Також важливо постійно вдосконалювати навчальні програми та методики навчання, щоб вони відповідали сучасним вимогам та потребам ринку праці.

Українські вчені приділяють велику увагу впровадженню сучасних педагогічних технологій у навчальний процес з охорони праці. Вони проводять дослідження та впроваджують нові методики та технології навчання, які допомагають підготувати висококваліфікованих фахівців з охорони праці, які зможуть ефективно працювати в умовах сучасного ринку праці.

Отже, можна зробити висновок, що сучасні педагогічні технології в охороні праці є дуже важливим інструментом для підготовки кваліфікованих фахівців з охорони праці, які зможуть ефективно забезпечувати безпеку на робочому місці та запобігати виникненню небезпечних ситуацій. Використання цих технологій допомагає покращити якість навчання, збільшити інтерес студентів до навчального процесу та сприяє розвитку критичного мислення та комунікативних навичок.

У зв'язку зі зростаючою кількістю небезпечних ситуацій на робочому місці, підготовка кваліфікованих фахівців з охорони праці стає все важливішою. Сучасні педагогічні технології допомагають вчителям та тренерам підготувати студентів до вирішення складних проблем з охорони праці, а також розвивати навички, необхідні для успішної роботи в цій сфері.

Одним з найбільш ефективних методів навчання з охорони праці є інтерактивне навчання. Цей метод дає студентам можливість активно брати участь у процесі навчання та сприяє розвитку критичного мислення та комунікативних навичок. Також використання проектного навчання, методів розв'язання проблем та інших сучасних педагогічних технологій допомагає забезпечити більш ефективну підготовку студентів до практичної роботи.

Важливо зазначити, що дослідження в сфері охорони праці та впровадження сучасних педагогічних технологій у навчальний процес є постійним процесом.

С.В. Лісова,
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри професійної освіти,
трудового навчання та технологій
Рівненський державний гуманітарний університет
м. Рівне

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК КЛЮЧОВИЙ КОМПОНЕНТ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ГОСТИННОСТІ

Сучасний ринок праці вимагає підготовки нового покоління фахівців, готового до здійснення інноваційної діяльності. Інноваційність – ознака

сучасного суспільства, об'єктивна реальність, яку потрібно усвідомити та прийняти. Зважаючи на розвиток індустрії гостинності, важливо зауважити, що якісна підготовка майбутніх фахівців даної галузі набула нового значення

Провідна роль у підготовці фахівців, здатних задовольнити сучасний ринок праці належить педагогічним працівникам. Це передбачає розробку нових методичних матеріалів, готовність викладачів здійснювати відповідну інноваційну діяльність (уміння по-новому формулювати мету даного предмета, бачити індивідуальні здібності студентів та вміння їх розвивати, володіти технологіями інноваційного навчання тощо). Тому саме питання впровадження інноваційної діяльності у процес підготовки майбутніх фахівців сфери гостинності і зумовило мету нашого дослідження.

Підвищення якості послуг готельних підприємств, неможливе без досягнення високого рівня професіоналізму фахівців цієї сфери, які повинні бути мобільними не тільки для вирішення стандартних професійних завдань, але й здатними адаптуватися до умов, що постійно змінюються, пов'язаними з впровадженням інновацій у сфері готельного сервісу [6].

Професійна підготовка в навчальному процесі вищої школи, має бути наближеною до практики, що значно полегшує адаптацію випускників до готельного сервісу. За таких умов зростає роль освітніх програм, спрямованих на організацію навчання фахівців сфери гостинності, що відповідають сучасним вимогам щодо фахівців цієї галузі [2].

Поняттям «інновація» позначають нововведення, новизну, зміну, впровадження чогось нового. Стосовно педагогічного процесу, інновація означає введення нового в цілі, зміст, форми і методи навчання та виховання; в організацію спільної діяльності вчителя і учня, вихованця. Отже, під педагогічною інновацією розуміють результат творчого пошуку оригінальних, нестандартних рішень різноманітних педагогічних проблем. Педагогічним продуктом інновацій як процесу творчої діяльності є зростання педагогічної майстерності вчителя і керівника, рівня його культури, мислення, світогляду [5].

Основу інноваційних процесів в освіті складають дві важливі проблеми педагогіки – проблема вивчення, узагальнення і поширення передового педагогічного досвіду та проблема впровадження досягнень психолого-педагогічної науки в практику. Результатом інноваційних процесів слугує використання теоретичних і практичних нововведень, а також таких, що утворюються на межі теорії і практики. Педагог може виступати автором, дослідником, користувачем і пропагандистом нових педагогічних технологій, теорій, концепцій [4].

Інноваційна діяльність є дуже важливим компонентом у підготовці майбутніх фахівців сфери гостинності та має складатись з наступних напрямів інноваційної діяльності, як: створення авторських програм, запровадження у навчальний процес різноманітних видів, форм, методів навчання, ефективного поєднання традиційних та інноваційних підходів [1].

Головним суб'єктом інноваційної діяльності виступає педагог. Він як професіонал не лише має орієнтуватися в освітніх інноваціях, застосовувати їх у своїй роботі та володіти різними технологіями викладання свого предмету, але й як творча особистість, має бути готовим до самореалізації в діяльності та самостійного інноваційного пошуку. Саме тому досить важливим у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців сфери гостинності є готовність педагогів до впровадження педагогічних інновацій у навчально-виховний процес.

Сучасні вимоги до конкурентоспроможного фахівця обумовлюють і диверсифікацію поглядів на професійну підготовку кадрів високої кваліфікації. Методологічними підходами такої підготовки у контексті сучасної освітньої парадигми є аксіологічний, культурологічний, діяльнісний, контекстний та компетентнісний підходи [3].

Основні положення аксіологічного підходу в освіті пов'язані з розвитком загальнолюдських та національних цінностей у сфері матеріальної та духовної культури соціуму, суспільства, кожної людини. У результаті усвідомлення та прийняття цінностей особистістю, створюються умови для її залучення до загальнолюдської культури, відбувається адекватне осмислення дій та вчинків, самореалізація у життєдіяльності та професії.

Цінності являють собою симбіоз позитивного досвіду, виявляються у вигляді ідеалів, норм, а також виступають в якості зразка у міжособистісній взаємодії між людьми, самореалізації у професійній діяльності. Аксіологічний підхід знаходиться в основі залучення особистості майбутнього фахівця до професійних цінностей, формування його домінуючих професійних смислів. Ціннісні установки як цілеспрямовані конструкти особистості сприяють її самореалізації в життєвому просторі, впливають на її професійний саморозвиток та самовдосконалення.

Список використаних джерел:

1. Алфімов Д.В. Інноваційна освітня система вищої школи: шляхи відродження. Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи: зб. наук. пр. / Ред. кол. Л. І. Даниленко та ін. Київ : Логос, 2000. С. 158-160.
2. Безрученков Ю. В. Формування професійної культури майбутніх фахівців сфери ресторанного господарства у вищому навчальному закладі : автореф. дис. ... канд. пед. наук : [спец.] 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти»; Луганськ. ун-т імені Тараса Шевченка. Луганськ, 2014. 20 с.
3. Віндюк А.В. Професійна підготовка майбутніх фахівців з готельно-курортної справи в умовах ступеневої освіти: теорія та методика: монографія. Запоріжжя : КПУ, 2011. 340 с. URL: http://eir.zntu.edu.ua/bitstream/123456789/1936/1/Vindyuk_Professional_preparation.pdf.
4. Носова І. О., Машкова О. В., Хаєт Л. Г. Концептуальні підходи до підготовки фахівців готельно-ресторанної справи URL:

http://seanewdim.com/uploads/3/2/1/3/3213611/nosova_i._mashkova_o._hayet_1._the_concept_of_education_in_hotel_and_re_staurant_business.pdf

5. Стрілець С.І. Інноваційні педагогічні технології у вищій школі : навч.-метод. посіб. Чернігів : ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка, 2012. 200 с.

6. Федорченко В.К. Уніфіковані технології готельних послуг: навч. посіб. / В.К. Федорченко, Л.Г. Лук'янова, Т.Т. Дорошенко, І.М. Мініч. Київ: Вища шк., 2001. 237 с.

Т.М. Мавдрик,
методист Навчально-методичного центру ПТО
у Дніпропетровській області
м. Кривий Ріг

ВІРТУАЛЬНИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР: НОВІ МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Зараз у світі відбувається Промислова революція 4.0 («Industrie 4.0»), яка наскрізь пронизана автоматизацією процесів виробництва, інтернету речей та великих даних. Саме штучний інтелект став рушієм четвертої промислової революції. Роботи навчилися якісно виконувати технічну роботу, замінивши на цьому фронті людину.

Індустрія 4.0 принесе багато вигоди, але водночас і багато краху в різних галузях виробництва. Як результат, це змінить звичні професії та матиме вплив на життя людей. Важко уявити, яким буде світ надалі, але вже сьогодні треба розробити правильну стратегію, як використати можливості цієї революції і як підготувати кожну людину до майбутнього.

Вітчизняне будівництво зараз в складній ситуації. Повномасштабне військове вторгнення РФ в Україну спричинило значні руйнування цивільної, промислової та військової інфраструктури. Українські міста та громади зазнали величезних пошкоджень, зруйновані вщент регіони. Тому, після перемоги України, у межах повоєнного відновлення країни, ключовим викликом для держави стане масштабна відбудова. Це надасть поштовх до цифрової трансформації – нагальними стануть технології, що пропонують інноваційні рішення в сфері будівництва.

Технічні перевороти завжди радикально впливають на освіту, бо саме освіта повинна забезпечити суспільство новими знаннями сучасного виробництва. На потребу Індустрії 4.0 освіта повинна відповідати вимогам сьогодення, бути інноваційною і більш персоналізованою.

Дистанційна освіта, збройна агресія РФ, необхідність навчання під час воєнного стану, зруйновані заклади освіти – це великі виклики українській системі навчання. У таких умовах, українській освіті, звісно, набагато важче ніж в інших країнах Європи, підготувати висококваліфікованого робітника, який буде відповідати потребам Індустрії 4.0..

Міністерство освіти і науки України разом з освітянами, науковцями,

міжнародними партнерами та експертами підготували проєкт великої трансформації «Освіта 4.0: український світанок», на основних засадах та принципах Плану відновлення України. Стратегічний напрям – гармонізація українського та європейського освітніх просторів задля відповідності вітчизняної системи освіти технологічному укладу Industrie 4.0. Як зауважив, на той час, міністр освіти і науки Сергій Шкарлет: «Попри тимчасові складнощі, у нас немає часу на зволікання, адже процес відбудови України розпочався. Сфера освіти, науки та інновації – це фундамент майбутнього нашої держави».

Від закладу професійної освіти вимагається готувати своїх вихованців бути активними, самостійними, мобільними, креативними та конструктивними. Щоб мали високий рівень професійної та цифрової компетентності, вміли приймати критичні рішення та були здатними адаптуватися до стрімких промислових змін.

На допомогу ЗП(ПТ)О в Україні створили цифрову навчальну платформу «Професійна освіта онлайн» для здобувачів освіти, педагогів та всіх охочих опанувати нову професію чи освоїти нові навички. На платформі розміщені навчальні курси з професій, що є ключовими напрямками нашого ринку праці, які першочергово потребують забезпечення фахівцями, зокрема, і будівельної галузі. Кожен курс розроблений в інтерактивному стилі. «Ключові функції платформи – забезпечення вчителів і учнів закладів професійної освіти актуальними освітніми матеріалами, розроблення наочних мультимедійних матеріалів для використання педагогами в освітньому процесі... На платформі є також перелік онлайн-курсів для підвищення кваліфікацій і додаткових навичок педагогічних працівників. Кожен охочий може отримати відповідні матеріали для самоосвіти», – зазначила генеральний директор директорату професійної освіти Ірина Шумік.

Також багато корисної та цікавої інформації розміщено на платформі «EU4Skills: Кращі навички для сучасної України», де представлені короткострокові онлайн-курси для підтримки відбудови України та курс для тренінгу керівників закладів П(ПТ)О в онлайн-форматі «Сучасні підходи до управління закладом П(ПТ)О в умовах інтеграції в європейський освітній простір». Курси охоплюють сфери охорони здоров'я, будівництва, інформаційно-комунікаційних технологій, соціально-психологічної роботи, педагогіки, підприємництва та менеджменту та враховують сучасні підходи до управління в умовах інтеграції в європейський освітній простір.

З метою оперативного оновлення змісту та підвищення якості професійної освіти ЗП(ПТ)О повинен постійно змінювати змістове наповнення віртуального освітнього середовища; використовувати в освітньому процесі максимально ефективні технології навчання, інструменти візуалізації освітнього контенту, нові механізми оцінювання тощо. Педагогічні працівники закладу освіти повинні бути в постійному пошуку, вивчати та впроваджувати сучасні педагогічні та виробничі технології, бути

зорієнтовані на нове та актуальне, що стане в нагоді при підготовці майбутніх кваліфікованих робітників; створювати авторську сучасну літературу, цифровий освітній контент; мотивувати здобувачів освіти до здобуття нових знань.

Застосування цифрових інструментів та технологій в освіті – наразі одні з найбільш важливих і стійких тенденцій розвитку світового освітнього процесу. Внаслідок свого розмаїття та інтерактивності візуального представлення вони дозволяють урізноманітнити віртуальне освітнє середовище, зробити його більш цікавим, насиченим та ефективним; віртуально наблизити навчально-виробничий процес до умов виробництва; підвищити мотивацію до навчання. На сьогодні існує велика кількість сучасних технологій візуалізації інформації: мобільне навчання, хмарні технології, віртуальні лабораторії, гейміфікація, робототехніка, скрайбінг, створення ментальних карт, інтерактивних плакатів тощо. Серед інтернет-ресурсів можна виділити сервіси Learning Apps, Triventy, Word Art, Linoit, Mind Meister, MozaBook, Prometheus, ClassDojo та ін. Заслужують на увагу сучасні цифрові інструменти: інтерактивні книги, QR-коди, 3D моделі, хмари слів, таймлайни, генератори кросвордів, ребусів та інш.

Використання таких технологій та інструментів під час професійної підготовки надають здобувачам освіти нові можливості та перспективи, збільшують швидкість та якість сприйняття, допомагають більш глибоко зрозуміти складні поняття, означення, готують до реальних виробничих ситуацій, допомагають сформулювати ключові, професійні та ІТ-компетентності.

Цифрові технології дозволяють зробити процес навчання мобільним, диференційованим та індивідуальним.

Наведу приклади цифрових інструментів, якими користуються педагоги ЗП(ПТ)О Криворіжжя під час професійної підготовки майбутніх робітників: QR-коди, мобільний додаток «Augment», інтерактивні плакати графічних редакторів «Canva», «ThingLink», інфографіку, дошку Padlet, міждисциплінарні веб-квести, комп'ютерні тренажери-симулятори «Kran-Simulator» (крановий) та «ZDSimulator» (залізничний), комп'ютерну гру «Car Mechanic Simulator» (автомобільний симулятор), мобільний додаток «Cat® Technology Experience» для навчання майбутніх машиністів важкої будівельної техніки, додатки «Sweet Home 3D, FloorPlan 3D, SketchUp», «House Flipper» – «занурюють» у світ ремонту будинку та ін.

Список використаних джерел:

1. <https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/43136/1/1.pdf>
2. <https://mind.ua/publications/20221422-promislova-revolyuciya-4-0-yak-uzhivatimutsya-mizh-soboyu-lyudi-j-roboti>
3. <https://naurok.com.ua/zastosuvannya-cifrovih-tehnologiy-pid-chas-distanciynogo-navchannya-uchniv-pochatkovo-shkoli-v-osvitnomu-procesi-205566.html>

4. <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3640132-mon-prezentuvalo-platformu-profesijna-osvita-onlajn.html>

Л.І. Малишко,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 014.10 Середня освіта
(Трудове навчання та технології)
групи ТНзм- 22-1
Хмельницького національного університету
м. Хмельницький

ШЛЯХИ ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ВСІХ РІВНЯХ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЯК ЗАСОБУ СТАНОВЛЕННЯ ЯКІСНОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ

Використання сучасних технологій які домінують, тенденцій розвитку людства. Сучасні технології пов'язані із загальними процесами в суспільстві, глобальними проблемами та інтеграцією знань. Сучасні інноваційні технології забезпечують умови розвитку особистості, здійснення її права на творчий внесок, на особистісну ініціативу, на свободу саморозвитку. Основна задача загально освітніх закладів освіти: підготовка сучасного здобувача освіти, який відповідає вимогам потребам сучасного суспільства. Отже, і програма навчання, і форми та методи викладення програмного матеріалу повинні теж адаптуватись і стати якісною базою для підготовки необхідних спеціалістів. Сучасні викладачі у своєму арсеналі мають безліч нових форм та методів, різноманітних технологій викладання навчального матеріалу. Досвідчений викладач уміло використовує педагогічні технології та складає свій арсенал інновацій у методиці викладання предмета. Викладачі з певних предметів мають безліч готових проєктів, розробок уроків, практичних та лабораторних занять. Ми самі з великої кількості методичного матеріалу обираємо той, що найкраще підходить до викладання предметів й дає можливість його адаптувати під умови здобувачів освіти.

Слово «інновація» італійського походження і в перекладі означає «новизна, нововведення». Педагогічна інновація – це структура логічних, спрямованих дій, які спрямовані на її оновлення, видозмінювання цілей, змісту, організації, форм і методів навчання та виховання, адаптації освітнього процесу до нових умов. Позитивні результати навчання залежать від рівня пізнавальної діяльності здобувачів освіти, їх активності та педагогічних можливостей викладачів, які проводять заняття. У професійній педагогіці існує значна кількість форм і методів навчання. Вони можуть бути:

Пасивними, якщо здобувачі освіти засвоюють матеріал, поданий їх викладачем;

Активними, якщо не тільки засвоюють навчальний матеріал, але й відтворюють його у вигляді творчого виконання самостійних завдань;

Інтерактивними, коли проходить взаємодія між викладачем та здобувачем освіти, здобувачів освіти між собою.

Такі дії передбачають колективні форми організації навчання. Сучасні засоби навчання захоплюють їх, пробуджують у них інтерес і мотивацію, навчають самостійно мислити й діяти, сприяють формуванню цінностей, створюють атмосферу співробітництва, взаємодії. Це передбачає зміну моделі навчання з авторитарно-дисциплінарної на особистісно орієнтовану, визначальною рисою якої є взаєморозуміння, взаємодія, творча співпраця. Педагоги повинні не тільки передати слухачам певну суму знань та вмінь, а й сприяти формуванню ключових компетенцій, навчити їх методам самоосвіти, що дозволить їм самостійно розширити свої знання і застосовувати їх на практиці. Поряд з традиційними формами та методами навчання сьогодні все популярнішими стають:

Проектне навчання, хмарні технології, вебквести, кейс-технологія, коучинг та багато інших. Кожен з них має право на життя та на впровадження в освітній процес або повною методикою, або окремими елементами.

Список використаних джерел:

1. Даниленко Л. І. Теорія і практика інноваційної діяльності в загальній середній школі. Управління освітою. 2001. №3. С. 18-24
2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології. Київ, 2004.
3. Ігнатенко М. Сучасні освітні технології. Математика в шк., 2003. №4.
4. Педагогические технологии / Под общей ред. В.С. Кукушкина. Ростов н/Д., 2002.
5. Химинець В. В. Інноваційна освітня діяльність Ужгород: Інформаційно-видавничий центр ЗППО, 2007. 364 с.

А.В. Матвієнко,

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти групи 548 педагогічного факультету спеціальності 013 Початкова освіта, Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського
м. Миколаїв

Науковий керівник:

С.І. Якименко,

доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри початкової та дошкільної освіти, Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського
м. Миколаїв

СТРУКТУРА ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ УЧНІВ

У рамках нашого дослідження ми розглядаємо одну зі складових готовності майбутнього вчителя початкових класів – готовність до організації самостійної роботи учнів. Необхідно розглядати формування готовності майбутнього вчителя початкової школи до організації самостійної роботи учнів як складний процес професійної підготовки, під час якого відбувається оволодіння знаннями, навичками та вміннями проектувати, планувати та ефективно організовувати самостійну роботу учнів, що характеризується вмотивованим, ціннісним ставленням до педагогічної діяльності, а також здатністю до критично-аналітичної рефлексії власної діяльності.

Глибоке знання реальних навчальних можливостей учнів початкової школи, психологічних закономірностей їх розвитку, з одного боку, та досконале володіння майбутніми педагогами початкової школи вміннями використовувати набуті знання про основи, види та структуру самостійної роботи учнів, з іншого боку, дозволить викладачам підійти до планування вибору методів, форм організації та навчального матеріалу в організації самостійної роботи учнів початкової школи науково обґрунтувати та реалізувати навчання [2, с. 56].

Як бачимо, сьогодні назріла необхідність переосмислення підходів і вимог до професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи, до формування їх професійної готовності та до організації самостійної роботи учнів. У ЗВО необхідно створити педагогічні умови, які забезпечуватимуть формування заявленої готовності. Для їх визначення необхідно з'ясувати структуру готовності майбутнього вчителя початкової школи, організувати самостійну роботу учнів, яка сприятиме оптимальному вирішенню проблема ефективної підготовки зазначеної готовності майбутнього вчителя.

Оскільки готовність до професійної діяльності є багатограним і багатокомпонентним новоутворенням, звернемося до аналізу його структури. Структура (лат. *structūra*) — розташування і певний взаємозв'язок компонентів цілого, внутрішня структура. Структура також може стосуватися розташування, організації чогось [1, с. 147].

У науковому середовищі немає єдиного підходу до визначення структурних компонентів професійної зрілості майбутнього вчителя. Тому виникає потреба проаналізувати вітчизняну та зарубіжну роботу щодо проблеми структури професійної зрілості вчителя.

Узагальнення теоретичних положень, запропонованих різними дослідниками Г. Болл, С. Гріншпун, А. Деркач, К. Дурай-Новакова.

На основі аналізу компонентів структури готовності майбутніх учителів початкової школи до професійної діяльності, які мають бути сформовані у майбутніх випускників, та на основі спостережень за навчальною діяльністю студентів ми виокремили такі компоненти сформованості готовності: майбутніх учителів початкової школи організації самостійної роботи учнів: мотиваційний, когнітивний, праксеологічний і рефлексивний.

Мотиваційний компонент дає змогу виявити професійно значущі потреби майбутнього вчителя початкової школи до педагогічної діяльності та мотиви формування професійної готовності до організації самостійної роботи учнів початкової школи, характеризує стан мобілізації внутрішніх сил майбутнього вчителя початкової школи для здійснення зазначеної діяльності, розробки цілей педагогічної діяльності.

Цей компонент включає розуміння вчителем початкової школи поняття «мотивація» з урахуванням цього феномену в педагогічній діяльності. Майбутній вчитель початкової школи повинен усвідомлювати, що особистісна мотивація відновлює внутрішні сили і орієнтує його діяльність на пошук нових шляхів професійного вдосконалення. Ю. Кулюткін зазначає, що розуміння сутності мотивації дає вчителю можливість знайти відповідь на питання: для чого здійснюється навчально-пізнавальна діяльність.

Наступною, другою складовою готовності майбутнього вчителя початкової школи до організації самостійної роботи учнів, яку ми виділили, є когнітивний.

Слушна думка О. Тихомандрицької, яка вважає беззаперечним акцентувати увагу на когнітивному компоненті в структурі готовності, оскільки когнітивний компонент виконує функцію засвоєння системи знань, розвитку пізнавальних інтересів, пізнавальних здібностей, пізнавальної активності, розумової діяльності. Активність студентської молоді, а отже один із головних чинників успішного формування особистості висококваліфікованого спеціаліста.

Когнітивний компонент готовності майбутнього вчителя початкової школи до організації самостійної роботи учнів поєднує низку психолого-педагогічних, методичних і спеціальних знань викладача про сутність та особливості самостійної роботи, його види та ознаки. Цей компонент є результатом пізнавальної діяльності. Характеризується обсягом знань (широтою, глибиною, системністю), стилем мислення вчителя.

Реалізація когнітивної складової готовності педагога до організації самостійної роботи учнів початкової школи означає для нього потребу самовизначитися професійно, тобто усвідомити норми, модель своєї професії та оцінити свої здібності відповідно. Важливою частиною когнітивної складової є також фахові знання та предметно-дидактичні знання.

Однак знання не можуть існувати окремо від умінь. Тому вважаємо обов'язковою наявність праксеологічного компоненту в структурі готовності майбутнього вчителя початкової школи до організації самостійної роботи учнів. Практикологічний компонент – це система умінь і навичок особистості, реальної життєвої поведінки, розвиток якої оцінюється рівнем здібностей, гнучкості та адаптивності виконання конкретних видів діяльності.

Праксеологічний компонент включає професійно значущі інформаційні вміння та навички. Навчання майбутніх фахівців не може бути успішним без формування в них певної системи умінь і навичок.

Зазначений компонент ідентифікується зі сформованістю таких показників: умінь, навичок, володіння методами та навичками організації процесу саморозвитку професійно значущих якостей, самовиховання, самовиховання на фоні прагнення до свого ідеалу через свідоме самоуправління.

Праксеологічний компонент готовності майбутнього вчителя початкової школи до організації самостійної роботи учнів включає володіння комплексом умінь і навичок, необхідних студенту для організації самостійної роботи учнів, які він може вдосконалювати. у майбутньому, а також знання методів і технологій для забезпечення якомога більшої ефективності організації самостійної роботи учнів.

Вважаємо, що в структурі готовності майбутнього вчителя початкової школи до організації самостійної роботи учнів важливу роль відіграє рефлексивний компонент, оскільки він дає змогу оцінювати та співвідносити успіхи та недоліки навчання.

Формування рефлексивного компонента сприяє саморозвитку особистості, що виводить людину з «безпосереднього потоку життя».

А. Хуторської зазначає, що рефлексивна свідомість контролює процес побудови та впровадження інновацій, критично аналізуючи всі етапи діяльності.

Рефлексивний компонент готовності майбутнього вчителя початкової школи до організації самостійної роботи учнів характеризує знання та перевірку вчителем явищ власної свідомості та вчинків. Цей компонент реалізується через такі рефлексивні процеси, як саморозуміння та іншорозуміння, самооцінка та іншооцінка, самоінтерпретація та іншоінтерпретація.

Отже, мотиваційний, когнітивний, праксеологічний та рефлексивний компоненти в сукупності представляють структуру готовності майбутнього вчителя початкової школи до організації самостійної роботи учнів. З цього можна зробити висновок, що ступінь готовності майбутнього вчителя початкової школи до організації самостійної роботи учнів початкової школи залежить від цілеспрямованої професійної підготовки, яка визначається єдністю компонентів і передбачає формування пізнавальної мотивації, інтересу та свідоме ставлення вчителя до ролі самостійної роботи у вирішенні актуальних проблем педагогічної освіти, формування знань, стилю мислення, компетентності вчителя, а також уміння самооцінювати себе як суб'єкта педагогічної діяльності. Достатня сформованість складових компонентів досліджуваної готовності і їх цілісна єдність – показник необхідного рівня готовності майбутнього педагога початкової школи до організації самостійної роботи учнів.

Список використаних джерел:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [В. М. Білоноженко, А. А. Бурячок, Г. М. Гнатюк, І. С. Гнатюк, С. І. Головащук, Г.

Н. Горюшина] ; Ін-т укр. мови НАН України ; Ін-т мовознав. НАН України ; Всеукр. т-во «Просвіта» ім. Тараса Шевченка. Київ: Дніпро, 2009. 1329 с.

2. Свистун В. І., Мельничук Т. Ф. Готовність до професійної діяльності педагога аграрного ВНЗ. Вісник львівського університету: Педагогіка, 25. (Ч. 3), 2009. С. 53-60.

І.М. Мізан,

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти, гр.ТНІМ-22 спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології)

факультету дошкільної і технологічної освіти

Криворізького державного педагогічного університету

м. Кривий Ріг

Науковий керівник:

Н.В. Волкова,

кандидат педагогічних наук, доцент

кафедри педагогіки та методики технологічної освіти

Криворізького державного педагогічного університету

м. Кривий Ріг

РОЛЬ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ПРИ ВИВЧЕННІ ТЕХНОЛОГІЧНОГО ЦИКЛУ ДИСЦИПЛІН

Перехід від дошки з крейдою до інформаційно-комп'ютерних технологій - основний тренд розвитку системи освіти в Україні. Сучасні комп'ютерні технології – це новий спосіб навчання, що розширює можливості доступу до якісної освіти незалежно від фактору місцезнаходження здобувача освіти та вчителя. Вибудовується відповідна технологічна інфраструктура, що забезпечує подібний доступ у максимально зручній як для вчителя, так і для здобувачів освіти формі – йдеться про систему спеціалізованих інтернет-платформ, інтернет-ресурсів, програм для проведення відеоконференцій у дистанційному режимі. Неоднозначний феномен онлайн-навчання із факультативного засобу проведення занять стає самостійним форматом здобуття освіти.

Можливість віддаленого підключення, безперечно, важлива, але далеко не головна характеристика застосування інформаційно-комп'ютерних технологій в освіті. Освіта завжди виступала основною базою впровадження новітніх інформаційних технологій, тому реформа шкільництва «Нова українська школа» спрямована на вдосконалення форм, засобів та методів навчання підрастаючого покоління для підготовки до поринання в інформаційний простір та швидкої адаптації до нього [1]. У соціально-економічних умовах, що склалися, інформаційні технології навчання повинні зайняти провідне місце.

Сучасні комп'ютерні технології на даному етапі інформатизації освіти виступають новим засобом навчання, що має великі навчальні можливості, до кінця ще не вивчені і не використані в методиці викладання трудового навчання.

Використання новітніх комп'ютерних технологій у навчальному процесі є необхідною умовою модернізації освіти. Комп'ютеризації навчального процесу присвячені праці багатьох освітян.

Питання використання комп'ютерних технологій як необхідної умови підвищення ефективності освіти в останні десятиліття вивчали В. Глушков, М. Жалдак, Н. Наволокова, Є. Машбиць, А. Хуторський, О. Агапова, Л. Панченко, Н. Морзе, Є. Полат, Л. Вінарик, Д. Чернілевський.

Зарубіжні дослідження в цій галузі, що вплинули на впровадження комп'ютерних технологій у навчальний процес світових освітніх систем, відображені в працях Р. Вільямса, К. Девіда, Х. Джонассена, Г. М. Клеймана, Д. Крема, Ст. С. Пейперта, У. Річмонда, Б. Ф. Скіннера, Л. М. Столарова, Б. Хантера та ін.

Різні аспекти застосування комп'ютерних технологій навчання у викладанні трудового навчання розкриваються у роботах В. Гриценко, С. Сисоєва, С. Семерікова, С. Ракова, Б. Гершунського, В. Кухаренка, Ю. Триуса, Ю. Машбиця, Л. Цветкова та інших [2]. Методична доцільність застосування новітніх комп'ютерних технологій у навчальному процесі визначається широкими можливостями роботи з інформаційними джерелами як в умовах школи, так і за самостійної роботи всіх учасників навчального процесу.

Разом з тим, в методичній літературі та освітній практиці приділяється недостатня увага питанню застосування сучасних комп'ютерних технологій навчання у викладанні трудового навчання в середній школі.

У дев'ятому класі завершується навчання дитини у середній загальноосвітній школі. Основне завдання, яке стоїть перед здобувачами освіти дев'ятого класу - прийняття рішення про характер подальшої освіти. Школяр повинен або вибрати форму завершення середньої освіти (продовжити навчання в опорній школі, вступити в іншу, до коледжу тощо), або зовсім відмовитися від його продовження. Зрозуміло, що підвищується рівень вимог педагогів до дев'ятикласників – з'являються нові предмети, відбувається поглиблення змісту вже знайомих дисциплін. Саме тому необхідно максимально зацікавити здобувачів освіти на уроках трудового навчання творчою діяльністю за допомогою знайомих їм новітніх технологій.

Сучасні комп'ютерні технології можуть бути успішно використані на всіх етапах уроку трудового навчання, сприяючи активізації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти при засвоєнні нового матеріалу або впливаючи на контрольні-оціночні функції уроку. Комп'ютери дозволяють домагатися вищого рівня наочності пропонованого матеріалу, значно розширюють можливості включення різноманітних вправ у процес навчання, надаючи йому у ряді випадків характеру гри. Безперервний зворотний

зв'язок, підкріплений ретельно продуманими стимулами вчення, поживляє навчальний процес, підвищує його динамізм, що сприяє формуванню позитивного ставлення здобувачів освіти до матеріалу, що вивчається [3].

На основі вивчення психолого-педагогічної та методичної літератури, а також зарубіжного та вітчизняного досвіду використання комп'ютерних технологій у масовій школі, був досліджений стан проблеми використання комп'ютерних технологій у викладанні трудового навчання та зроблені такі висновки:

1. Проектування моделі уроку із застосуванням комп'ютерних технологій має ґрунтуватися на дидактичних засадах навчання: науковості, системності, творчій активності, наочності, доступності, гуманізації та раціональності;

2. Сучасні комп'ютерні технології навчання мають високий мотиваційний ефект, створюють під час уроку трудового навчання атмосферу творчості та співробітництва, активізують здобувачів освіти на самостійне вивчення додаткового матеріалу;

3. Застосування комп'ютерних технологій на уроці має носити епізодичний характер, тому що повна автоматизація уроку може призвести до швидкої перевтоми і одноманітності, що позначиться на результатах навчання; сучасні комп'ютерні технології дозволяють підвищити якість педагогічної праці, але не замінюють вчителя;

4. Підвищення якості засвоєння елементів знань трудового навчання з використанням комп'ютерних технологій підтверджено психологічним та статистичним аналізом.

Список використаних джерел:

1. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р "Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти "Нова українська школа" на період до 2029 року".

2. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій . Автор-укладач Н. П. Наволокова. Харків. Вид. група «Основа». 2009. 176 с.

3. Нікіфорова, Інна. Новітні інформаційні технології: повсякденність чи недосяжна мрія українського школяра? 2015. № 3. С. 42-47

Н.О. Мірошник,

здобувачка другого (магістерського) рівня

вищої освіти, групи ЗТНІм-22

спеціальності 014.10 Середня освіта

(Трудове навчання та технології)

Криворізький державний педагогічний університет

м. Кривий Ріг

ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ ФОРМ НАВЧАННЯ В ГРУПОВІЙ РОБОТІ

Розвиток культури суверенної України ставлять нові більш високі вимоги, потребують науково обґрунтованих підходів до формування системи освіти. Суспільство висуває до школи високі вимоги: вона повинна випускати зі своїх стін людей з високим рівнем готовності до життя. Якість засвоєних у школі знань визначає на довгі роки їх можливості в сфері матеріальної і духовної культури.

Навчання, в основі організації якого лежить ігровий підхід, реалізує творчий стиль пізнавальної діяльності. Ігрова імітація навчальної інформації обумовлює підбір викладачем змісту навчального матеріалу згідно критеріям проблемного навчання. В процесі виконання ігрових завдань відносини учнів будуються у формі діалогу. Ігрові завдання будуються за принципом: порівняй, доведи, виділи головне, зроби вибір і аргументуй його, виріши навчальну проблему. При такому стилі навчання діяльність учнів носить частково-пошуковий, проблемний, дослідницький характер. У іграх часто використовуються різні предмети: іграшки, малюнки, картки, таблиці, макети, моделі, карти, сценарії, діалоги, вірші, прислів'я, приказки та інші матеріали. Групова діяльність є активною формою навчання. Вона викликає значний інтерес педагогічної громади з огляду на те, що дає змогу створити оптимальні умови до навчальної діяльності учнів, розвитку інтелектуальних, творчих здібностей особистості і, як наслідок, підвищити рівень навчальних досягнень учнів з трудового навчання. За останні десять років значний внесок у дослідження означеної проблеми зробили науковці: К. Баханов, Н. Мірошніченко, І. Пальшкова, О. Пошетун, Н. Савельєва та інші [2].

Навчальна група дітей у складі п'яти осіб здатна розвинути високий рівень інтеграції індивідуальних зусиль, вміння слухати; продемонструвати мобільність, толерантність і співпереживання; сформувати навички організованої співпраці; максимально збільшити активність, не порушуючи дисциплінарного порядку на занятті; стимулювати вільний обмін думками і контролювати внесок кожного у вирішення поставленого групі завдання.

Наступним кроком нашої роботи було з'ясування відношення вчителів до ігрового навчання. З цією метою ми провели бесіду з вчителями, їм були запропоновані питання:

1. Чи вважаєте ви потрібним запровадження ігрового навчання в школі?
2. Як часто ви проводите ігрові уроки?
3. Які труднощі виникають при проведенні цих уроків?
4. Від чого залежить успішність проведення таких уроків?

Проведення бесіди серед вчителів дало можливість побачити, що розуміння необхідності, ефективності ігрового навчання властиве далеко не всім. Третина (35%) вчителів майже ніколи не використовують ігрове навчання, пояснюючи це відсутністю часу; 43% здійснюють імітаційно-ігрове навчання час від часу. І лише 22% вчителів впроваджують в навчальний процес ігрове навчання. Аналіз бесід показав, що не всі вчителі

віддають перевагу даному виду навчання у підвищенні якості знань учнів, вважаючи його «несерйозним» видом навчання. Серед труднощів, які виникають у вчителів при організації ігрового навчання 45% вчителів зазначили браком методичних рекомендацій, низьким рівнем підготовленості учнів. 32% вчителів серед труднощів назвали відсутність інтересу в учнів до навчання. Аналіз результатів свідчить про те, що вчителі використовують ігрове навчання дуже рідко у своїй роботі не надаючи цьому виду навчання певної уваги.

Для організації групової роботи використовуються інтерактивні методи навчання, що передбачають введення упорядкованих способів взаємозалежної діяльності вчителя й учня, учня з іншим дітьми або групою, діалог між ними. До інтерактивних методів навчання можна віднести такі, як «Акваріум», «Мозковий штурм», «Дебати», «Синтез думок», «Загальний проект», «Пошук інформації», «Коло ідей» та інші [1].

Метод «Акваріум» дозволяє проілюструвати сутність організації групової роботи, коли іншим дітям представляється можливість спостерігати «прозора» за діяльністю групи під час вирішення нею завдання.

Метод «Пошук інформації» передбачає організовану групову роботу дітей за задалегідь сформованим інформаційним пакетом: роздавальним матеріалом [2].

Отже, ігрове навчання максимально стимулює пізнавальну діяльність учнів, їхню ініціативність, самостійність, творчу активність. Ігрове навчання - це активна пізнавальна діяльність у ігровій формі, в процесі якої учні, під керівництвом вчителя, являючись учасниками. Ігрові ситуації, проявляючи ініціативу, самодіяльність і самостійність, оволодівають знаннями, уміннями, навичками, виробляють активну пізнавальну позицію та творчий стиль діяльності. Групова форма навчальної роботи – яскравий приклад ефективного поєднання психології і педагогіки.

Список використаних джерел:

1. Пометун О.І. Критичне мислення як педагогічний феномен Український педагогічний журнал. 2018. № 2. С. 89-98. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ukrpj_2018_2_14
2. Шевчук Л.М. Форми й види групової роботи учнів URL: <https://lib.iitta.gov.ua/720746/1/%D0%A8%D0%B5%D0%B2>

І.А. Моргун,
магістрантка кафедри теорії і методики технологічної освіти
Полтавського національного педагогічного
університету імені В.Г. Короленка
м. Полтава

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ВИСТАВКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У тезах розглядається значення виставкової діяльності як засобу формування професійної компетентності майбутніх спеціалістів. Виставки дозволяють студентам продемонструвати свої знання та навички в певній галузі, а також сприяють розвитку креативності та аналітичних здібностей. Крім того, виставкова діяльність допомагає студентам розвивати комунікативні та організаційні навички та бути в курсі тенденцій і нових технологій. У тезах зроблено висновок про те, що виставкова діяльність є важливою складовою професійної підготовки, у тому числі учителів трудового навчання.

Виставкова діяльність є важливим засобом формування професійної компетентності майбутніх фахівців. Цей метод навчання передбачає організацію виставок, які дозволяють студентам продемонструвати свої знання та навички у певній галузі. Виставкова діяльність є не тільки ефективним способом навчання, але й стимулює розвиток творчих та аналітичних здібностей учасників.

Організація виставкової діяльності може відбуватися в різних форматах, від масштабних виставок до невеликих тематичних проєктів. Головною метою такої діяльності є демонстрація досягнень студентів, а також формування їхньої професійної компетентності. Учасники виставок мають можливість продемонструвати свої навички та здібності, навчитися спілкуватися зі співрозмовниками, а також отримати корисний досвід взаємодії зі своїми колегами.

Виставкова діяльність може бути проведена в будь-якому напрямку підготовки фахівців, від інформаційних технологій до медицини. Наприклад, у галузі туризму та готельно-ресторанної справи можна провести виставку страв національної кухні, де студенти мають можливість продемонструвати свої кулінарні навички. У сфері медицини можна організувати виставку здорового способу життя, де студенти презентують свої проєкти з питань здорового харчування, фізичної активності та профілактики захворювань.

У своїй науковій праці Герасименко розглядає виставкову діяльність як засіб підвищення професійної компетентності майбутніх вчителів технологій. Автор обґрунтовує важливість проведення виставкової діяльності у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців та наводить приклади різних видів виставкової діяльності, які можуть використовуватися у навчальному процесі [2, с. 45].

Коваленко у своїй науковій роботі досліджує роль виставкової діяльності у формуванні професійної компетентності майбутніх вчителів технічної освіти. Автор наводить приклади використання виставкової діяльності в навчальному процесі та розглядає переваги цього методу навчання [6, с. 312].

У своїй науковій статті «Використання виставкової діяльності у процесі професійної підготовки майбутніх вчителів трудового навчання» Іванова О. В. [4, с. 145] зосереджується на ролі виставкової діяльності в підготовці майбутніх вчителів трудового навчання. Вона досліджує можливості

використання виставкової діяльності для формування професійних компетенцій майбутніх вчителів трудового навчання та для забезпечення їх професійного розвитку. Авторка стверджує, що виставкова діяльність дозволяє майбутнім вчителям трудового навчання розвивати свої комунікативні та організаційні навички, здійснювати проектну діяльність, досліджувати та вивчати нові технології та матеріали, що можуть бути використані в навчальному процесі.

Також, авторка акцентує увагу на тому, що виставкова діяльність дозволяє майбутнім вчителям трудового навчання отримати додатковий досвід у взаємодії з роботодавцями та іншими фахівцями з галузі, що сприяє покращенню їх професійних навичок та можливостей для трудової діяльності у майбутньому. Авторка дослідження доводить, що виставкова діяльність є необхідним компонентом професійної підготовки майбутніх вчителів трудового навчання та сприяє їхньому професійному розвитку.

Виставкова діяльність є одним з найефективніших методів формування професійної компетентності майбутніх фахівців. Цей метод полягає у створенні та експонуванні виставок, які демонструють досягнення студентів у різних галузях. Виставки можуть бути як індивідуальними, так і колективними, а також вони можуть бути фіксованими в певний момент часу або тривати протягом деякого періоду.

Однією з переваг виставкової діяльності є можливість студентам продемонструвати свої досягнення та набуті компетенції у відкритому доступі. Це дає змогу не тільки підвищити самооцінку студентів, але й сприяє формуванню навичок комунікації з аудиторією, розвитку вміння доводити свою точку зору та ділитися своїм досвідом з іншими [3, с. 88]. Крім того, виставкова діяльність може бути корисною для взаємодії між студентами, викладачами та роботодавцями. Вона дозволяє створити платформу для обговорення питань, пов'язаних з навчальним процесом та професійною діяльністю майбутніх фахівців. Також виставкова діяльність може стати можливістю для студентів проявити свої творчі здібності та дослідницький підхід до професійної діяльності. Відвідувачі виставки можуть оцінити рівень підготовки майбутніх фахівців, а також зацікавитися можливостями співпраці з вищим навчальним закладом. Нарешті, виставкова діяльність може стати стимулом для саморозвитку студентів та пошуку нових ідей та рішень у професійній сфері. Це може бути важливим аспектом в підготовці майбутніх фахівців до реалій сучасного ринку праці.

Отже, виставкова діяльність є важливим засобом формування професійної компетентності майбутніх фахівців. Вона дозволяє студентам не лише продемонструвати свої знання та навички, але й розвинути творчість, комунікаційні та організаційні здібності. Така діяльність сприяє формуванню у студентів позитивної мотивації до професійного розвитку та може стати основою для подальшої успішної кар'єри.

Виставкова діяльність також допомагає студентам розвивати навички комунікації та взаємодії з іншими людьми, що є важливим аспектом

професійної діяльності в будь-якій сфері. Крім того, виставкова діяльність дозволяє студентам ознайомитися зі світовими тенденціями в обраній сфері діяльності та з новітніми технологіями, що допомагає підвищити рівень їхньої професійної компетентності [1, с. 53].

Виставкова діяльність є важливим компонентом професійної підготовки майбутніх фахівців, включаючи вчителів трудового навчання. Вона дозволяє студентам не лише показати свої досягнення та навички, а й поглибити своє розуміння того, що означає бути вчителем трудового навчання. Виставкова діяльність може бути використана для демонстрації різноманітних проектів, які студенти підготували протягом навчального процесу. Це може включати, наприклад, виготовлення різних виробів, їх дизайн та технічні характеристики. Виставка дає можливість студентам продемонструвати свої знання та навички в дії, а також отримати поверхневі та глибокі відгуки від відвідувачів виставки. Виставкова діяльність також може бути корисною для вчителів трудового навчання, оскільки вона дає можливість продемонструвати їх професійні знання та навички. Виставка може включати презентації, демонстрації технологій та методик, які використовуються у навчальному процесі. Це дає можливість отримати відгуки та поради від колег та інших учасників виставки, а також поширити свої ідеї та знання серед широкого кола людей.

У контексті роботи вчителя трудового навчання, виставкова діяльність може мати особливу значимість. Вона дозволяє студентам не лише продемонструвати свої проекти та роботи, але й показати свої уміння та навички у проведенні практичних занять з учнями. Крім того, виставки можуть стати платформою для обговорення актуальних проблем у сфері трудового навчання та пошуку співробітництва з потенційними роботодавцями.

Таким чином, виставкова діяльність є важливим елементом професійної підготовки майбутніх вчителів трудового навчання та може значно збільшити їх шанси на успішну кар'єру в цій сфері.

Список використаних джерел:

1. Білоконь І.І. Використання виставкової діяльності як засобу формування професійної компетентності майбутніх вчителів трудового навчання. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. 2018. Т. 44. №2. С. 52–56.

2. Герасименко Т.В. Виставкова діяльність у системі професійної підготовки майбутніх вчителів технологій: теоретичний аспект. Педагогіка і психологія професійної освіти. 2021. №1(35). С. 44–50.

3. Єфремова Н. Виставкова діяльність як засіб формування професійної компетентності майбутніх технічних фахівців. Вісник Хмельницького національного університету. 2020. №5. С. 87–92.

4. Іванова О.В. Використання виставкової діяльності у процесі професійної підготовки майбутніх вчителів трудового навчання. Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського.

Педагогічні науки. 2018. Т. 1. №2. С. 144–150.

5. Коваленко О.А. Виставкова діяльність як засіб формування професійної компетентності майбутніх вчителів технічної освіти. Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. 2019. Т. 23. №2. С. 311–324.

Н.О. Нагорна,
кандидат педагогічних наук,
майстер виробничого навчання
кафедри теорії і методики технологічної освіти
Полтавського національного педагогічного
університету імені В.Г. Короленка
м. Полтава

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ ДИЗАЙН-ПРОЄКТУВАННЯ ВИРОБІВ ІНТЕР'ЄРНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ДЛЯ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ

У тезах розглядаються практичні аспекти впровадження дизайн-проектування виробів інтер'єрного призначення в освітній процес для майбутніх вчителів технологій. Описуються сучасні методики та підходи, які дають змогу розвивати творчі та практичні навички майбутніх вчителів технологій, такі як проєктна діяльність, інтерактивні технології та інше.

У сучасних умовах розвитку інформаційних технологій та дизайну, освітні процеси потребують оновлення та вдосконалення підходів до викладання різних предметів. Особливо актуальною стає проблема впровадження дизайн-проектування виробів інтер'єрного призначення в освітній процес для майбутніх вчителів технологій. Дизайн-проектування виробів інтер'єрного призначення є важливим елементом візуалізації простору, що допомагає створювати комфортне та естетичне середовище для життя та роботи людей. Відповідно, майбутні вчителі технологій повинні мати знання та навички в області дизайну, а також здатність застосовувати їх у навчальному процесі.

Таким чином, тема «Практичні аспекти впровадження дизайн-проектування виробів інтер'єрного призначення в освітній процес для майбутніх вчителів технологій» є важливою та актуальною для сучасної освіти, оскільки вона сприяє формуванню професійних компетентностей майбутніх вчителів технологій та підготовці їх до викладання новітніх технологій у навчальному процесі.

У сучасному світі дизайн є необхідним елементом життя. Він зустрічається нам у всіх сферах діяльності – від побутових речей до промислового виробництва. Однак, дизайн також може бути використаний у навчанні, як спосіб розвитку творчих здібностей студентів технологічного факультету. У зв'язку з цим, проблема впровадження дизайн-проектування в

освітній процес для майбутніх вчителів технологій є актуальною і потребує вивчення.

Одними з науковців, які присвятили свої дослідження впровадженню дизайн-проектування в освітній процес є Марина Венедиктова, Наталія Кондратенко та Наталія Кузьменко. Марина Венедиктова досліджує проблеми викладання дизайну в школах та розробляє методичні підходи до впровадження дизайн-проектування в навчальний процес [1]. Наталія Кондратенко працює над проблемами впровадження дизайн-проектування в освітній процес для майбутніх вчителів технологій, розробляє методичні матеріали та навчальні програми з цієї теми [2]. Наталія Кузьменко проводить дослідження в галузі дизайн-проектування, розробляє методiku впровадження дизайну в навчальний процес та вивчає психологічні аспекти викладання дизайну [3].

Отже, робота над впровадженням дизайн-проектування в освітній процес є важливим завданням для майбутніх вчителів технологій та науковців. Результати досліджень Марини Венедиктової, Наталії Кондратенко та Наталії Кузьменко дозволяють зробити висновок, що впровадження дизайн-проектування в освітній процес є доцільним та необхідним. У своїх наукових працях ці вчені акцентують увагу на методичних підходах та навчальних програмах, які можуть допомогти майбутнім вчителям технологій засвоїти основи дизайну та використовувати їх у практичній діяльності. Вони розробляють концепції, які дають змогу вчителям навчати студентів не тільки теорії дизайну, а й практичним навичкам проектування. Одним із напрямків досліджень цих науковців є вивчення психологічних аспектів викладання дизайну. Вони розглядають, як викладання дизайну може впливати на мотивацію та інтерес студентів, що допомагає вчителям зробити навчання більш цікавим та ефективним.

Таким чином, дослідження Марини Венедиктової, Наталії Кондратенко та Наталії Кузьменко допомагають зрозуміти важливість впровадження дизайн-проектування в освітній процес та розробляти методичні підходи та навчальні програми для його ефективного викладання.

Впровадження дизайн-проектування в освітній процес є важливим кроком у підготовці майбутніх вчителів технологій, оскільки це дає змогу розвивати у них не тільки практичні навички, а й креативність та інноваційність. Дизайн-проектування є важливим елементом інтер'єрного дизайну, який має на меті створення зручного та функціонального простору для людей. Він передбачає розробку дизайн-проекту, який включає в себе планування простору, вибір матеріалів та кольорів, встановлення меблів та освітлення. Впровадження дизайн-проектування в освітній процес дає змогу майбутнім вчителям технологій оволодіти такими навичками, як розробка дизайн-проекту, вибір матеріалів, виконання робіт з ремонту та оздоблення приміщень. Для успішного впровадження дизайн-проектування в освітній процес необхідно використовувати сучасні методики та підходи, які дають змогу розвивати творчі та практичні навички майбутніх вчителів технологій.

Для цього можна використовувати такі методи, як проєктна діяльність, інтерактивні технології і методи відкритого навчання. Проєктна діяльність передбачає розвиток студентів через практичну роботу над конкретними проєктами, що дозволяє відчувати реальний досвід та підвищити мотивацію до навчання.

Вироби інтер'єрного призначення – це різноманітні предмети і деталі, які призначені для декорування інтер'єру приміщення. Вони можуть бути функціональними (наприклад, меблі, підлогові покриття, світильники тощо) або ж тільки декоративними (картина, скульптура, ваза, гобелен, текстильні вироби тощо). Вироби інтер'єрного призначення мають велике значення у створенні затишної та гармонійної атмосфери в будь-якому приміщенні, тому їх вибір та розміщення важливі елементи дизайну інтер'єру.

Проєктування виробів інтер'єрного призначення може бути чудовою можливістю для майбутніх вчителів технологій розвивати творчі та практичні навички своїх учнів. На уроках технологій можна використовувати проєктну діяльність, щоб створити умови для саморозвитку та самореалізації учнів. При проєктуванні виробів інтер'єрного призначення на уроках технологій, вчителі можуть поєднувати теоретичний та практичний підходи до навчання, розкривати технічні та технологічні аспекти процесу виготовлення виробів, навчати учнів роботі з різними матеріалами та інструментами. Крім того, проєктування виробів інтер'єрного призначення на уроках технологій може допомогти розвивати учнівську творчість та фантазію, збільшувати їхній інтерес до навчання, а також виховувати в них вміння співпрацювати в команді та вирішувати творчі завдання разом. Застосування дизайн-проєктування в освітньому процесі може допомогти майбутнім вчителям технологій розробити нові методики навчання та сприяти формуванню креативної та інноваційної особистості учнів.

Отже, вивчення виробів інтер'єрного призначення є важливою складовою процесу підготовки майбутніх вчителів технологій. Це дає змогу студентам отримати практичні навички та знання, які необхідні для проєктування та створення інтер'єрів.

Також важливо забезпечити студентів необхідними матеріалами та інструментами для роботи. Наприклад, студентам можна надати доступ до комп'ютерів з програмним забезпеченням для дизайну та візуалізації, а також до різноманітних матеріалів, таких як тканини, штучна шкіра, меблеві фурнітури, декоративні елементи та інші.

Навчання в групах та колективні проєкти також допоможуть студентам розвивати комунікативні та колаборативні навички, які є важливим елементом в проєктуванні та розробці інтер'єрів. Майбутні вчителі технологій повинні навчитися ефективно працювати в команді та співпрацювати з іншими спеціалістами в галузі.

Отже, впровадження дизайн-проєктування в освітній процес для майбутніх вчителів технологій має великий практичний потенціал. Використання сучасних методик і підходів дозволяє розвивати творчі та

практичні навички учнів, формувати їх інтелектуальні та креативні здібності, а також стимулювати інтерес до процесу навчання. Вивчення виробів інтер'єрного призначення на уроках технологій дозволяє майбутнім вчителям технологій отримати практичні навички у дизайні інтер'єрів, виробництві виробів інтер'єрного призначення, розвитку та удосконаленні дизайнерських проєктів. Застосування проєктної діяльності та інтерактивних технологій на уроках дозволяє підвищити рівень мотивації учнів та їх активну участь у процесі навчання, що є важливим чинником у формуванні практичних навичок та вмінь.

Отже, впровадження дизайн-проєктування в освітній процес для майбутніх вчителів технологій є важливим кроком у підготовці фахівців, які зможуть реалізувати свій творчий потенціал, розробляти нові ідеї та вирішувати складні завдання в галузі дизайну інтер'єрів.

Список використаних джерел:

1. Венедиктова М.В. Методичні підходи до впровадження дизайн-проєктування в навчальний процес. Наукові записки. Серія «Педагогічні науки». 2018. №165. С. 98–103.
2. Кондратенко Н. І. Розвиток професійної компетентності майбутніх учителів технологій у процесі викладання дизайну. Наукові записки. Серія «Педагогічні науки». 2019. №186. С. 92–98.
3. Кузьменко Н.О. Методика викладання дизайну в освітньому процесі. Наукові записки. Серія «Педагогічні науки». 2019. №184. С. 60–66.

А.С. Олійников,

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти гр. ТНІМ-22 спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології)
факультету дошкільної і технологічної освіти

Криворізького державного педагогічного університету
м. Кривий Ріг

Науковий керівник:

Н.В. Волкова,

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри педагогіки та методики технологічної освіти
Криворізького державного педагогічного університету
м. Кривий Ріг

ОРГАНІЗАЦІЯ ХУДОЖНЬО-КОНСТРУКТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ЗАНЯТТЯХ З ОСНОВ ДИЗАЙНУ

Дослідження питання про визначення поняття «дизайну» в енциклопедичних, тлумачних і спеціальних словниках [1; 2; 3] та навчально-методичній літературі дозволило нам сформулювати робочі визначення поняття «дизайн», що найбільше підходить до досліджуваної проблеми.

Це художньо-проектна діяльність, спрямована на формування гармонійного предметного середовища і її елементів [4; 5].

Дизайн поєднує 2 аспекти:

- утилітарний, який забезпечує задоволення практичних життєвих вимог, що припускає технічну досконалість, технологічну доцільність, економічну і ергономічну ефективність;

- естетичний, що відображає потребу в прекрасному, гармонійному, у художньо-оснащеному середовищі, який обумовлює позитивність емоцій, естетичну виразність, художню образність, знакову асоціативність.

З метою реалізації основних аспектів дизайн-освіти можна використовувати елементи художнього конструювання, зокрема:

- єдність кольору і форми;

- поєднання матеріалу і форми;

- відповідність форми функціональному призначенню;

- пропорційність різних форм у композиції.

Цей комплекс знань ми називаємо художньо-конструкторськими або дизайнерськими.

Технічна естетика, що вивчає закономірності формування предметного середовища, вимагає від проєктувальників створення зручних, корисних і красивих виробів. При цьому до всіх предметів, крім функціональних, ергономічних і економічних вимог, ставляться й такі, як відповідність кольору і форми, форми і матеріалу, форми і призначення. Останні з зазначених вимог можна назвати естетичними, тому що їхня сукупність дозволяє судити про красу речей. Впливаючи на органи почуттів студентів, предмет викликає визначене відношення до неї. Постійне “спілкування” з красивими предметами, сприяє формуванню естетичного смаку, естетичної культури.

У процесі формування в молодій людини відбувається не тільки зміна, ускладнення знань, умінь, навичок, але й розвиток загальних властивостей особистості. У ході навчання і виховання змінюються різні сторони психічної діяльності студентів, відбувається нагромадження і зміна способів, умінь виконувати все більш різноманітні дії, змінюються знання, формуються нові мотиви й інтереси. Серед усієї різноманітності цих змін психологи виділяють найбільш загальні і визначальні властивості:

1. Особиста спрямованість.

2. Психологічна структура діяльності.

3. Рівень розвитку механізмів мислення.

Крім названих властивостей, необхідно розвивати в студентів зорову пам'ять, «зоровий досвід», оцінити зорові враження.

Формуванню зазначених властивостей особистості можуть сприяти художньо-конструкторські знання й уміння, якими опановують юнаки під впливом навколишнього предметного середовища та в результаті спеціального навчання.

Розглянемо найбільш розповсюджені форми організації роботи студентів із створення нових для них конструкцій виробів.

1. Конструювання під диктування викладача.

Викладач по черзі показує конструкції деталей, демонструє прийоми їх виготовлення і з'єднання, порядок обробки виробу, використання за призначенням. Студенти займаються репродуктивною діяльністю, відтворюють, копіюють дії викладача.

2. Конструювання за аналогією.

Після того, як студенти під керівництвом викладача виготовляють виріб, їм пропонується самостійно провести конструювання аналогічного чи по конструкції більш складного, але подібного виробу.

3. Конструювання за зразком.

Студенти аналізують конструкцію зразка, з'ясовують із яких деталей він складається, визначають порядок і прийоми виконання окремих операцій, збирання й обробки виробу. У даній формі навчання конструюванню забезпечується в основному пряма передача студентам готових знань. Це необхідний етап, у ході якого студенти одержують інформацію про властивості матеріалу, опановують технікою конструювання. Тобто, конструювання за зразком, в основі якого лежить наслідувальна діяльність, є важливим підготовчим етапом, що забезпечує підхід до самостійної пошукової діяльності.

4. Конструювання за власним задумом.

Це вид конструювання на основі самостійного розв'язку завдання на конструювання виробу, для виготовлення якого потрібно застосовувати відомі студентам матеріали, інструменти і засвоєні раніше прийоми праці.

5. Конструювання за письмовими чи графічними описами виробу включає загальні технічні вимоги до готового виробу (його призначення, умови використання, матеріал, загальні вимоги до конструкції тощо).

6. Конструювання за умовами.

Не даючи зразка і способів виготовлення, студентам задають лише умови.

7. Конструювання в колективі з 2-4 чоловік із розподілом обов'язків по створенню конструкції і її втіленню в матеріалі, іспиту в дії.

Дуже важливо, щоб студент виявив художній смак: почуття кольору, ритму, форми і композиції, додав своєму виробу виразність.

Зміст конструювання повинен бути представлений як система знань у різних проявах цієї загальної конструктивної залежності.

Такий зміст вимагає добору адекватних методів і прийомів навчання конструюванню. Зокрема, встановлена висока ефективність використання в навчанні конструюванню таких задач, вимагає від студентів нових для них способів дії, тобто, задач проблемного характеру.

Постановка перед студентами таких задач сприяє розгортанню самостійної пошукової діяльності, що складається з практичних спроб використання різних способів розв'язку проблеми, аналізу умов задачі з

метою застосування найбільш адекватних способів вирішення і практичного їхнього випробування.

В умовах систематичного вирішення конструктивних задач проблемного характеру в студентів формується правильне відношення до своїх помилок, формуються узагальнені способи аналізу, значно підвищується розумова активність.

Одним із аспектів конструкторської діяльності є результат, що виражається в закінченому виробі. Одна з найважливіших задач навчання конструюванню полягає в тому, щоб вчити студентів не тільки навичкам сумлінної роботи, але й почуттю форми, поєднанню кольорів, композиції, симетрії.

Процес конструктивної діяльності складається з 2 етапів:

- створення задуму;
- процес його виконання.

Під час створення задуму відбувається обмірковування майбутньої діяльності, представлення кінцевої мети, вибір способів досягнення цієї мети, планування послідовності практичних дій. Однак, практична діяльність, спрямована на виконання задуму, не є чисто виконавчою, вона поєднує розумові і практичні дії. При цьому особливу роль відіграють практичні дії, що носять пошуковий характер, вони є як би джерелом думки студентів, його подальших міркувань.

У процесі конструктивної діяльності в студентів формуються уміння цілеспрямовано розглядати предмети, аналізувати їх, і на основі такого аналізу порівнювати однорідні предмети, робити узагальнення.

Вирішуючи конструктивні задачі, студенти вчаться аналізувати їхні умови й знаходити самостійні рішення, створювати задум конструкцій і відповідно до нього планувати свою діяльність. В основу систематизації змісту навчання конструювання повинна бути покладена залежність конструктивних об'єктів від їхнього практичного призначення.

Список використаних джерел:

1. Антонович Є.А. Російсько-український словник-довідник з інженерної графіки, дизайну та архітектури: Навч. посібник / Є. А. Антонович, Я. В. Васишин, В. А. Шпильчак. Львів: Світ, 2001. 240 с.
2. Сидоренко В.Ф. Вопросы о программе развития дизайна. М.: Техническая эстетика, 1989. №4. С. 9.
3. Техническое творчество (пособие под ред. Столярова Ю. С.). М.: Просвещение, 1989. 306 с.
4. Художественное проектирование / Под ред. Нешумова Б. В., Щедрина Е. Д. М.: «Просвещение». 243 с.
5. Шумега С.С. Дизайн. Історія зародження та розвитку дизайну. Історія дизайну меблів та інтер'єра: Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2004. 300 с.

Н.С. Орлова,
кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри
основ виробництва та дизайну
Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка
м. Полтава

ФОРМУВАННЯ КОМФОРТНОГО НАВЧАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА ПІД ЧАС ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Від раціонально підібраних форм навчання та формування комфортного навчального середовища залежить якість організації освітнього процесу. У сучасних умовах надання послуг на здобуття вищої освіти провідною залишається кредитно-трансферна технологія навчання. Організаційний компонент кредитно-трансферної технології засвоєння змісту навчальних модулів становить сукупність різних форм і методів організації навчального процесу: лекційних, семінарських, практичних, лабораторних занять, індивідуальної і самостійної роботи.

Творчий процес підготовки майбутніх фахівців з дизайну реалізується в межах багатоманітної цілісної системи організаційних форм навчання. Підвищення мотивації у студентів, інтересу до навчання, припускає використання у освітньому процесі нетрадиційних форм занять. Вони сприятимуть більш успішному сприйняттю і запам'ятовуванню наочно представленого навчального матеріалу, дозволяючи активізувати розумову діяльність, глибше проникати в сутність явищ, що вивчаються [1].

Вибір форми проведення лекції залежить від етапу навчання та виду її спрямованості. Популярні нетрадиційні форми лекційних занять: проблемна лекція, лекція-бесіда, лекція-дослідження, лекція-консультація та лекція-візуалізація.

Лекції-візуалізації передбачають перекодування текстової інформації в графічну. В її основу покладено принцип наочності. Таке викладання у процесі підготовки майбутніх фахівців з дизайну поглиблює розуміння проблеми, теми, привчає студентів користуватися різними знаковими системами. Умовою успішної підготовки лекції-візуалізації є наявність комплекту технічних засобів навчання. При традиційних формах лекції сприймається переважно усна мова викладача, тоді як лекція-візуалізація дає можливість використовувати крім слухового аналізатора ще й зоровий, спиратися на образне мислення. Викладач у даному випадку виступає в ролі коментатора. При підготовці лекції-візуалізації можуть бути використані різні засоби подання інформації: схеми, рисунки, технічні рисунки, геометричні фігури, а також різні кольори, що сприяють кращому усвідомленню поданого матеріалу [3].

Однією із важливих організаційних форм навчання, які широко використовуються є майстер-клас. Це одна з важливих форм ефективного, художньо-професійного, активного, навчання. Вона відрізняється від лекції тим, що під час майстер-класу викладач розповідає і, що ще більш важливо, показує, як застосовувати на практиці нову техніку, метод, стиль тощо.

Крім вище представлених видів лекційних занять у процесі підготовки майбутніх фахівців з дизайну доцільно використовувати нестандартні форми і прийоми організації практичних занять та практикумів, які є одним з найбільш ефективних засобів залучення студентів до творчої, продуктивної діяльності, враховуючи при цьому розбіжності в рівні їх підготовленості і різні природні здібності. Практикум, як одна з форм практичного навчання, забезпечує самостійне виконання студентами практичних занять і застосування засвоєних раніше знань, умінь і навичок. Технологія проведення практикуму передбачає поділ студентів на малі групи, кожна з яких виконує певний вид практичної роботи, таким чином реалізується диференційоване навчання. Складні роботи доручають студентам із високим рівнем підготовки. Засобом управління навчальною діяльністю під час проведення практикуму є інструкція, яка регламентує і визначає дії студентів. Водночас, практичні заняття мають бути дослідницькими, спрямованими на формування критичного мислення, наприклад, заняття зі створення складної форми поверхні виробу засобами фактурного формоутворення [2].

Невід'ємною складовою підготовки майбутніх фахівців з дизайну, які повинні органічно поєднувати широкий науковий кругозір зі справжнім професіоналізмом, високим рівнем фахової практичної підготовки є навчально-технологічна та художньо-проектна практики. Під час проходження практики у студентів є можливість стажуватись на реальних підприємствах у сфері дизайну, позашкільних мистецьких установах (дизайн-студіях, театрах мод тощо), застосувати на практиці отримані знання та навички, реалізувати свій творчий потенціал. Вони вирішують проблеми використання технологій сучасного формотворення при створенні нових проєктів, набувають практичного досвіду майбутньої професійної діяльності і спілкування у виробничому колективі.

Кредитно-трансферна система навчання передбачає значний обсяг самостійної роботи студентів, доцільно застосовувати такі види самостійної роботи:

- репродуктивну самостійну роботу, що здійснюється за певним зразком (виконання тренувальних завдань, що вимагають осмислення, запам'ятовування і простого відтворення раніше отриманих знань);
- евристичну самостійну роботу, спрямовану на вирішення проблемних завдань, отримання нової інформації, її структурування і використання в нових ситуаціях (побудову технологічних карт, розв'язання творчих завдань);

– дослідницьку самостійну роботу, яка орієнтована на проведення наукових досліджень (проектування макетів, теоретичні дослідження та ін.).

Доцільно в організації самостійної роботи застосовувати випереджувальні завдання. Ці завдання спрямовані на повне або часткове попереднє самостійне вивчення студентами навчального матеріалу, який буде висвітлюватися викладачем через деякий час. Попередньо вивчений студентами матеріал можна розглядати на лекціях, обговорювати у процесі дискусії та використовувати на практичних заняттях.

З метою закріплення, поглиблення й узагальнення знань, одержаних студентами за час навчання та придбання практичних навичок, їх застосування при вирішенні проблем сформульованих у рамках предметної області, виконується індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ), як один з видів дослідницької самостійної роботи студентів. У процесі виконання ІНДЗ, разом з теоретичними знаннями і практичними навичками за фахом, студент повинен продемонструвати здібності до науково-дослідної роботи та вміння творчо мислити, навчатися розв'язувати науково-прикладні актуальні задачі.

Важливою умовою успішної навчальної діяльності майбутніх фахівців з дизайну є створення комфортного, гармонійного, естетично оформленого навчального середовища, що стає запорукою позитивного емоційного налаштування та творчий навчальний процес, стимулює сприйняття навколишнього середовища як джерела натхнення, змушує аналізувати й синтезувати культуру праці. Гармонійне навчальне середовище, сповнене цінностями творчості, забезпечує самореалізацію і саморозвиток особистості у творчій професійній діяльності.

Одним із способів створення навчального середовища для майбутніх фахівців з дизайну є дизайн-студії, де використання центрального фізичного простору сприяє розвитку ідей студентів, випробуванню концепцій і реалізації проєктів на професійному рівні. Студія – це місце, де студенти проводять велику кількість свого часу у мозковому штурмі, проектуванні, створенні, виготовленні й спілкуванні один з одним із різним рівнем втручання викладачів, а іноді й зовнішніх критиків, у таких заходах, як перегляд проєктів та критичний розбір студентських робіт. Навчання у студії забезпечує місце для індивідуальної і групової роботи [2].

Також необхідними є виставкова зала та віртуальне навчальне середовище MOODLE (Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment) – це модульне об'єктно-орієнтоване динамічне навчальне середовище, яке надає викладачам та студентам розвинутий набір інструментів для комп'ютеризованого навчання, в тому числі дистанційного; програмне комп'ютерне забезпечення для дизайн-проєктів, таке як AutoCAD, 3DMAX – дво- і тривимірні системи автоматизованого проєктування і креслення; Adobe Photoshop – потужний графічний редактор для створення ескізів, обробки фотографій; Adobe Acrobat Professional – для створення і редагування альбомів креслень у форматі PDF; XnView, Irfan View, ACDSee

– для перегляду та редагування зображень, Adobe Illustrator, Corel Draw – редактори векторної графіки тощо. Вдало сформоване початкове середовище та наявність хоча б кількох видів програмного забезпечення дозволять організувати навчання на тому рівні, що відповідає вимогам до сучасних виробничих технологій і до фахової компетентності дизайнера.

Список використаних джерел:

1. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи. URL: <http://westudents.com.ua/glavy/50386-32-zagalna-harakteristika-form-organizatsnavchannya-u-vischy-shkol.html> (дата звернення: 21.02.2023).

2. Фурса О. О. Організація навчально-виховного процесу у мистецькому коледжі: метод. рекомендації. Київ, 2005. 58 с.

3. Шевченко А. І. Методика навчання художнього проектування майбутніх фахівців з дизайну : дис. ... канд. пед. наук : Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. 351 с.

І.О. Пальшкова,

доктор педагогічних наук, професор
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»

м.Одеса

ПРОБЛЕМА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Одним з найбільш важливих здобутків сучасної педагогічної науки стало усвідомлення того, що підготовка вчителів до професійної діяльності функціонує і розвивається як складна за своїм змістом і структурою система, яка тісно пов'язана з навколишнім середовищем і власними внутрішніми властивостями.

Звертаючись в своєму дослідженні до виявлення тенденцій і закономірностей, що зумовлюють формування професійно-педагогічної культури вчителя початкових класів, ми виходили з того, що з одного боку, підготовка вчителів до професійної діяльності існує і розвивається як складова системи педагогічної освіти, вищої професійної освіти і освіти в цілому. З іншого – вона є елементом більш складної системи соціальних інститутів, які виникають і змінюються під впливом потреб суспільства у соціалізації людини, її цілеспрямованої підготовки до активної і продуктивної життєдіяльності, творення нового заради себе і інших людей. Цілі, зміст, способи підготовки вчителів до професійної діяльності, проблеми, що виникали на шляху їх усвідомлення і реалізації є відображенням тих процесів, які виникають на перетині освітніх потреб суспільства та власних можливостей системи підготовки щодо їх задоволення.

Ряд дослідників розглядають професійно-педагогічну культуру як системне утворення. Так, М.Васильєва, С.Омельченко підходять до аналізу професійно-педагогічної культури як до динамічної системи педагогічних знань, умінь, цінностей, діяльності і професійної підготовки. О.Гармаш розуміє її як системне, динамічне утворення особистості вчителя, що включає професійно-етичні, особистісно-професійні, громадянські якості. Є.Бондаревська розглядає професійно-педагогічну культуру як динамічну систему педагогічних цінностей, творчих способів діяльності й особистісних досягнень учителів, показниками якої є гуманістична позиція, психолого-педагогічна компетентність, освіченість з фахового предмету, досвід творчої діяльності, культура професійної поведінки.

Проведення експериментального етапу дослідження вимагало з'ясування відповідності і реальних можливостей змісту і структури процесу підготовки вчителів початкових класів щодо формування у них професійно-педагогічної культури. З цією метою було проведено аналіз чинних навчальних планів, програм та навчальних курсів факультетів підготовки вчителів початкових класів.

Тобто на дисципліни психолого-педагогічного циклу за навчальними планами відводиться майже вдвічі більше, ніж на предмети гуманітарної і природничої підготовки. Отже, стверджувати, що навчальних годин недостатньо для формування у майбутніх вчителів початкової школи професійно-педагогічної культури на матеріалі професійно-педагогічної і практичної підготовки немає підстав.

Педагогічна практика є складовою і обов'язковою частиною професійної підготовки фахівців. Освітньо-професійна програма підготовки бакалаврів визначає такі види практичної підготовки та мінімальний навчальний час на кожен її вид:

- польова практика проводиться у II семестрі протягом двох тижнів. Завданням цієї практики є поглиблення знань про рослинний і тваринний світ даної місцевості, навчання студентів використовувати набуті знання у процесі викладання у початкових класах природознавства;

- педагогічна практика в дитячих таборах проводиться у IV семестрі протягом 4-х тижнів з метою вироблення у студентів умінь організувати дитячий колектив, організувати різні види діяльності дітей за інтересами, відповідально ставитись до безпеки їх життєдіяльності, застосовуючи знання з дисциплін психолого-педагогічного циклу;

- позакласна та позашкільна освітньо-виховна практика проводиться без відриву від навчання у III семестрі протягом всього семестру на базі знань з вступу до спеціальності, загальних основ педагогіки, теорії виховання та окремих методик;

- спостереження за навчально-виховною роботою вчителя початкових класів проводять протягом 4 тижнів у V семестрі з метою підготовки студентів до вивчення досвіду вчителя початкових класів з питань адаптації дітей до умов життєдіяльності і роботи в умовах школи, планування та

організації навчально-виховного процесу, психолого-педагогічного вивчення дитини, роботи з батьками тощо;

- навчально-виховна практика в школі проводиться у VI семестрі протягом 6 тижнів під керівництвом педагога, методиста кафедри та вчителя з метою вироблення у студентів первинних професійних вмінь з різних видів діяльності: навчальної, виховної, соціальної, діагностичної, методичної;

- виробнича (стажистська) педагогічна практика проводиться в VII семестрі протягом 8 тижнів з метою набуття досвіду організації цілісної професійної діяльності у навчанні і вихованні учнів початкових класів.

Вивченню підлягали:

I. Зміст і методичне забезпечення навчальних предметів професійно-орієнтованого психолого-педагогічного циклу. У процесі цієї роботи визначалось:

а) наявність навчальних планів та робочих програм та їх змістове наповнення;

б) зміст та спрямованість методичного забезпечення навчальних дисциплін;

в) зміст та спрямованість завдань для самостійної і науково-дослідної роботи студентів;

II. Зміст та методичне забезпечення підготовки до педагогічної практики. Аналізу піддавались:

а) програми та методичні рекомендації щодо проходження різних видів педагогічної практики;

б) аналіз якості проходження практики за продуктами діяльності студентів (звіти, розробки поурочних планів, результати самоаналізу і вивчення досвіду професійної діяльності вчителів).

Аналіз інформації, одержаної за результатами роботи показав, що на всіх кафедрах, що забезпечують викладання предметів професійно-орієнтованого психолого-педагогічного циклу, є в достатній кількості робочі програми з навчальних дисциплін, які щорічно оновлюються і доповнюються.

Отже, можна констатувати, що, з одного боку, за обсягом часу в процесі психолого-педагогічної теоретичної і практичної підготовки є реальні передумови для формування професійно-педагогічної культури у майбутніх учителів початкових класів. З іншого – у змісті цієї підготовки така мета не виокремлюється і, відповідно не досягається.

Цей висновок підтверджується результатами вивчення обізнаності студентів-випускників і вчителів, які працюють у початкових класах, щодо сутності професійно-педагогічної культури вчителів початкової школи. У змісті підготовки майбутніх учителів початкових класів до професійної діяльності даний підхід відтворюється у критичному осмисленні фактів, в яких представлено практичний досвід навчання і виховання дитини в умовах початкової школи, обставин, що сприяли створенню такого досвіду, його цінності для минулого часу, теперішнього і майбутнього.

С.О. Перехрест,
студентка Харківського національного
університету імені В. Н. Каразіна
м. Харків

Науковий керівник:
М. Ю. Бєлявська,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри романо-германської філології
Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна
м. Харків

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ НА БАЗІ ПРОБЛЕМНИХ СИТУАЦІЙ

Метою педагогічної діяльності сучасного викладача є формування в студентів вміння швидко орієнтуватися та адаптуватися в життєвих ситуаціях, які постійно змінюються, самостійно набувати знання, яких не вистачає для самореалізації. Саме проблемне навчання можна розглядати як один із методів навчальної діяльності, який ґрунтується на самостійній пізнавальній діяльності студентів, а особливості проблемного навчання як цілої методичної системи, яка об'єднує різноманітні методи навчання.

Ідея проблемного навчання набула інтенсивного розвитку та поширилася в освітній практиці у ХХ столітті під впливом Джорджа Дьюї. Він заснував експериментальну школу, в якій проводилася ігрова та трудова діяльність, замість типового навчання. Американський філософ та психолог відкидав традиційне догматичне навчання і протиставляв йому активну самостійну практичну діяльність учнів під час розв'язання проблем. Також у ХХ столітті концепцію проблемного навчання розглядали вітчизняні та закордонні педагоги і психологи: А. Алексюк, Дж. Брунер, І. Лернер, В. Оконь, М. Скаткін, А. Матюшкін, М. Махмутов, М. Кругляк, Т. Кудрявцев, С. Жуйков, Н. Дайрі, В. Заботін, Л. Айзерман та інші.

У педагогічній практиці розрізняють три методи проблемного навчання, які характеризуються системами дій викладача та студентів: проблемний виклад навчального матеріалу, частково-пошуковий та дослідницький методи.

Сутність проблемного викладу навчального матеріалу полягає в тому, що, створивши проблемну ситуацію, викладач не просто повідомляє кінцеві висновки науки, а ніби проходить разом зі студентом шлях до відкриття, розкриває внутрішні протиріччя між об'єктами, демонструючи тим самим шлях наукового пошуку. Метод проблемного викладу є перехідним від виконавської до творчої діяльності. Він застосовується переважно з метою розвитку навичок творчої навчально-пізнавальної діяльності, осмисленого і

самостійного оволодіння знаннями. Проблемний виклад навчального матеріалу може здійснюватися в процесі проблемної розповіді, проблемно-пошукової бесіди, лекції, під час використання наочних методів проблемно-пошукового типу і проблемно-пошукових вправ [2].

Проблемні тексти – викладені у письмовій формі з яскраво вираженим протиріччям між тим, що студенти знали досі, і тим, що їм відкривається в процесі навчання, що створює проблемну ситуацію, з формулюванням проблеми, а також з організацією творчої пошукової діяльності, яка передбачає вирішення проблемної ситуації шляхом розкриття логіки руху до цього рішення.

На проблемній лекції, новий теоретичний матеріал подається як невідоме, яке слід відкрити, вирішивши проблемну ситуацію. Завдання педагога полягає в необхідності забезпечити участь студентів в аналізі виниклого протиріччя, залучати їх до вирішення проблемних ситуацій, вчити висувати гіпотези і використовувати різноманітні методи для їх вирішення.

Частково-пошуковий метод навчання вимагає від студентів прояву більш високого рівня пізнавальної самостійності й активності. Цей метод передбачає, що студенти під керівництвом викладача частково здійснюють самостійне вирішення проблеми, знаходять нові, більш оптимальні шляхи вирішення поставленої проблеми, знаходячись при цьому під постійним контролем зі сторони викладача, який направляє пошук у потрібне русло. Виклад навчального матеріалу може здійснюватися в процесі евристичної бесіди, коментованої вправи з формулюванням висновків, творчої вправи, лабораторного чи практичного заняття [2].

Евристична бесіда – метод навчання, який передбачає, що викладач за допомогою спеціальних вміло поставлених запитань, дозволяє студентам самостійно прийти до правильних відповідей та шляхів вирішення проблем. Евристична бесіда є ніби діалогом між викладачем і студентом, який підпорядковується конкретній меті. Цей метод можуть застосовуватися на всіх етапах навчання: під час підготовки до засвоєння нового матеріалу, в процесі його пояснення, засвоєння, застосування та узагальнення [1].

Навчальна дискусія – це тематично спрямована суперечка в академічній групі, учасники якої висловлюють думки, доповнюючи та уточнюючи певні судження чи факти, в результаті чого відбувається зіткнення різних точок зору, позицій, підходів. Дискусія має певну динаміку, в якій чітко виділяються три етапи: зав'язка, колективне обговорення, підведення підсумків.

Круглий стіл – дискусія, в якій «на рівних» бере участь невелика група студентів (зазвичай близько 5 чоловік), під час якої відбувається обмін думками, як між ними, так і з рештою аудиторії.

Дослідницький метод навчання передбачає творче застосування знань, оволодіння методами наукового пізнання, формування досвіду самостійного наукового пошуку. Дослідницький метод активізує пізнавальну діяльність студентів, але вимагає тривалого часу, специфічних умов, високої

педагогічної кваліфікації викладача. Оволодіння навчальним матеріалом здійснюється в процесі спостереження, пошуку висновків під час роботи з книгою, вправ з доведенням закономірності, практичних і лабораторних занять [2].

Мозковий штурм (Brainstorming) – один із найпопулярніших методів стимулювання творчої активності ефективним способом швидкого включення всіх студентів групи в роботу на основі вільного вираження своїх думок. Мозковий штурм складається з таких етапів: постановка проблеми; генерація ідей; групування, відбір та оцінка ідей. Для проведення мозкового штурму студенти або працюють разом, або діляться на такі групи: генератори ідей (учасники, які за певний пропонують максимальну кількість варіантів вирішення проблеми) та аналітики ідей (учасники, які класифікують, аналізують та оцінюють запропоновані рішення) [3].

Кейс-метод (Case study) або метод аналізу конкретних ситуацій – інтерактивний метод, який дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності спеціалістів. Мета кейс-методу – поставити студентів у таку ситуацію, за якої їм необхідно буде шукати вихід. Вони мають визначити істотні й другорядні факти, вибрати основні проблеми і виробити стратегії та рекомендації щодо подальших дій. Використовуючи цей інтерактивний метод навчання реалізуються майже всі практичні знання, а також уміння прогнозувати різні ситуації, вести бесіду, висловлювати свою думку, відстоювати свої погляди, переконувати співбесідника, адекватно сприймати критику, аналізувати та робити висновки [1].

Проектний метод – це метод навчання, за яким студенти здобувають знання і уміння в процесі планування і виконання конкретних завдань (проектів): мультимедійних презентацій, буклетів, стінгазет, фотоколажів, відеорепортажів тощо. Під час організації навчального проектування викладач виконує функції організатора, помічника, консультанта, допомагає в пошуку необхідних джерел, підтримує і заохочує пошукову активність студентів, самостійну роботу – індивідуальну, групову, парну – яку студенти виконують протягом певного часу. Розрізняють певні типи проектів: дослідницькі, творчі, ігрові, інформаційні та прикладні (практико-орієнтовані) [4].

Отже, суть проблемного навчання – це формування та подальший розвиток творчих здібностей студентів шляхом активізації їхнього мислення на базі проблемних ситуацій, які створює педагог під час процесу оволодіння студентами новими знаннями, вміннями та навичками.

Проблемне навчання розвиває самостійність мислення та уміння формулювати, висловлювати й аргументовано захищати власну думку; допомагає у формуванні гармонійно розвиненої особистості, яка здатна логічно мислити, знаходити рішення в різних проблемних ситуаціях, систематизувати й накопичувати знання, яка здатна до самоаналізу та саморозвитку.

Список використаних джерел:

1. Азатьян В. І. Проблемні методи навчання в процесі вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням майбутніми медичними фахівцями. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2017. № 6 (81). С. 14–19.

2. Василюк А. Метод проблемних завдань і ситуацій у навчанні групового спілкування. Навчання групового спілкування англійською мовою за допомогою проблемних завдань: блог. URL: http://alinkavasylets.blogspot.com/2014/11/blog-post_73.html (дата звернення: 10.03.2023).

3. Зайцева І. В. Проблемний метод навчання англомовного діалогічного мовлення майбутніх філологів. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія «Педагогіка і психологія»*. 2011. Вип. 20. С. 111–119.

Яблоков С. В., Адамова Г. О. Технологія проблемного навчання як ефективний спосіб навчання англійської мови. *Психолого-педагогічні науки. Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя*. 2018. № 3. С. 152–160.

Т.М. Пісна,
аспірантка кафедри педагогіки та методики технологічної освіти,
Криворізького державного педагогічного університету
м. Кривий Ріг

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ВИКАДАЧА ЯК ФАХІВЦЯ СФЕРИ ОСВІТИ

В умовах соціально-економічних перетворень, переосмислення суспільних цінностей і становлення нових, реформування системи вищої освіти підвищуються вимоги до фахової майстерності викладача. Вхідження України до світового освітнього простору супроводжується суттєвими змінами в педагогічній теорії і практиці. Реалізація цього завдання уможлиблюється на основі орієнтури професійної підготовки здобувачів освіти на розвиток творчої особистості – фахівця нової генерації, здатної до самореалізації й самовдосконалення, такого, який би не лише моделював академічний дискурс, але також транслював цінності, інтеріоризація яких сприятиме формуванню цілісної особистості.

Від рівня професійної майстерності викладача залежить результат фахової підготовки здобувачів у закладах професійної освіти й ефективність їхнього особистісного зростання. Педагогічний досвід доводить, що майстерність педагога неможлива без елементів творчості, новизни, які поєднуються з необхідними знаннями та вміннями, усвідомленням власної творчої індивідуальності.

Актуальність питання щодо необхідності підготовки висококваліфікованих і мобільних викладачів, як фахівців, спроможних до прояву своєї індивідуальності в професійній діяльності задекларовано в низці

нормативних документів. Так, у Законі України «Про освіта» [2] наголошено, що одним із шляхів розвитку особистості здобувачів освіти в процесі професійної підготовки є реалізація індивідуальної освітньої траєкторії, що «формується за урахування його здібностей, інтересів, потреб, мотивації, можливостей і досвіду, ґрунтується на виборі здобувачем освіти видів, форм і темпу здобуття освіти, суб'єктів освітньої діяльності та запропонованих ними освітніх програм, навчальних дисциплін і рівня їхньої складності, методів і засобів навчання». У Законі України «Про вищу освіту» [2] обґрунтовано важливість щодо удосконалення професійної підготовки майбутніх педагогів у напрямі створення освітнього середовища, яке сприятиме творчому засвоєнню професійних знань і виробленню професійних умінь, спонукаючи до самостійності й ініціативності здобувачів освіти.

Аналіз фахової та психолого-педагогічної літератури, дисертаційних праць свідчить про посилену увагу до проблеми професійної підготовки майбутнього викладача та розвитку загальних і професійних компетентностей фахівців. Проблемі професійної підготовки майбутнього викладача приділяли значну увагу Р. Горбатюк, І. Каньковський, З. Курлянд, Н. Ничкало, Н. Мирончук, З. Слєпкань, Д. Чернілевський та ін.

Реформування освіти в Україні є частиною процесів оновлення освітніх систем, що пов'язані зі з'ясуванням значущості знань як рушія суспільного прогресу. У науковій літературі зафіксовано різні підходи до трактування понять «підготовка», «готовність до праці», «готовність учителя до педагогічної діяльності». Ключовим словом є «підготовка», термін «підготовленість» кваліфікують як «наявність» підготовки або «властивість», «стан» підготовленого.

Поняття «професійна готовність» уживається у кількох значеннях або ототожнюється з «професійною підготовкою». При цьому ключовим виступає слово «підготовка». Термін «підготовленість» пояснюється, як «наявність» підготовки або «властивість», «стан» підготовленого.

З'ясуємо насамперед поняття «підготовка», яку розглядають як формування та збагачення настанов, знань і вмінь, які необхідні індивіду для адекватного виконання специфічних завдань, як запас знань, досвід, здобутий у процесі навчання, практичної діяльності.

Теоретико-методичні засади професійної підготовки педагогічних кадрів у різні роки досліджували С. Батишев, О. Коберник, В. Мадзігон, В. Сидоренко, Н. Слюсаренко та ін. Питання професійної підготовки вчителів є предметом пошуку багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців (Ю. Бабанський, Є. Барбіна, О. Біда, В. Бондар, Н. Волкова, О. Дубасенюк, Л. Кондрашова, З. Курлянд, О. Лаврентьева, Л. Петухова, І. Підласий, Ю. Сорокопуд, Н. Тализіна та ін.).

Окремі науковці (О. Абдуліна, Н. Кузьміна, Н. Тализіна та ін.) зазначають, що професійна підготовка майбутніх педагогів є процес формування й набуття настанов, знань та вмінь, необхідних спеціалісту для

належного виконання спеціальних завдань освітнього процесу. Такі науковці, як Л. Ахмедзянова, І. Богданова, Е. Карпова, Н. Кузьміна, З. Курлянд, Р. Хмелюк, О. Цокур, наголошують на тому, що професійна підготовка майбутніх учителів – це цілісний процес засвоєння й закріплення загальнопедагогічних та соціальних знань, умінь і навичок.

Науковець М. Нечаєв виокремлює три рівні підготовки майбутніх фахівців: «предметний», «теоретичний» і «практичний», де кожному з них відповідає набір професійних характеристик, необхідних для вирішення специфічного рівня професійних знань. Схарактеризуємо кожен рівень професійної підготовки.

Предметна діяльність є не тільки засобом об'єктивації змісту мисленнєвої діяльності студента, скільки вихідним пунктом формування системи професійних характеристик. У цьому полягає «базова роль «предметного» рівня професійної підготовки.

Теоретичний рівень. На цьому рівні формується внутрішній план дії у формах і методах професійного мислення і діяльності. Формування як процес і результат засвоєння змісту професійної діяльності здійснюється здебільшого у «штучних» умовах цілеспрямованого навчання, що висвітлює найбільш характерні проектні ситуації, завдяки чому складається основний каркас професійних характеристик, «виробляється професійно визначений тип мислення і нормативно задані методи діяльності; межа цього рівня – потенційна здібність до виконання професійної діяльності».

Кінцевий етап підготовки – «практичний». На думку М. Нечаєва, саме тут формуються потенційні можливості для переходу до якісно іншого етапу оволодіння діяльністю, професійного удосконалення. В цей період проходить формування ядра другої особистості спеціаліста, які утворюються ієрархією професійно значущих цінностей, що складаються. Ці характеристики у подальшому стають первинними, активізуючи, у свою чергу, розвиток професійних якостей і здібностей. На цьому рівні починають «встановлюватися певні типи діяльності, які характеризуються вираженою спеціалізацією» [10].

Сучасна система професійної підготовки майбутніх викладачів, на думку О. Кучерявого, є цілісною педагогічною системою, метою якої є підготовка професіоналів і яка виконує суспільне замовлення з підготовки компетентних фахівців та враховує потреби студентів щодо їхнього особистісного і професійного становлення [3].

За О. Павлик, професійно-педагогічна підготовка – це організований, систематичний та цілеспрямований процес формування професійно-педагогічних знань, умінь і навичок, необхідних для майбутньої професійної діяльності [1].

Перебудова професійної освіти у контексті змістовно-технологічних змін відповідно до вимог Стандартів, спрямована на поліпшення якості підготовки фахівців, у тому числі викладацьких кадрів, покликаних підняти на новий рівень освіти і професійно-творчу підготовку майбутніх фахівців до

креативної професійно-педагогічної діяльності [8; 9].

Професійна підготовка – це процес, у перебігу якого осмислюють, оптимізують навчання, дбають про об'єктивний аналіз освітніх характеристик, які забезпечують можливість успішної роботи з певної професії; при вивченні педагогічних та спеціальних дисциплін.

Список використаних джерел:

1. Білоконна Н., Лисевич О., Павлік О. Професійна підготовка фахівця початкової освіти у нових реаліях. Український педагогічний журнал. 2020. № 4 С. 83–91.

2. Закон України «Про освіту»: URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 26.04.2022).

3. Кучерявий О. Г. Якість педагогічної освіти України: тенденції і перспективи : навч. посіб. Київ : Талком, 2019. 192 с.

4. Орбан-Лембрик Л. Е. Психологія професійної комунікації : навч. посіб. Чернівці : Книги-XXI, 2010. 528 с.

5. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / З. Н. Курлянд, Р. І. Хмелюк, А. В. Семенова та ін. ; за ред. З. Н. Курлянд. [3-тє вид., перероб. і доп.]. Київ : Знання, 2007. 495 с.

6. Педагогічна майстерність: підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін.; за ред. І. А. Зязюна. Київ : СПД Богданова А.М., 2008. 376 с.

7. Професійна освіта: Словник : навч. посіб. / уклад. С. У. Гончаренко та ін. ; за ред. Н. Г. Ничкало. Київ : Вища шк., 2000. 380 с.

8. Стандарт вищої освіти України перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 01 – «Освіта / Педагогіка», спеціальність 015 – «Професійна освіта (за спеціалізаціями)». Затверджено і введено в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 21.11.2019 р. № 1460.

9. Стандарт фахової передвищої освіти освітньо-професійного ступеня фаховий молодший бакалавр, галузь знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальність 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями). Затверджено і введено в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 25.01.2022 р. № 58.

Шама І. П. Формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх учителів у процесі використання кейс-технологій : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 Старобільськ, 2018. 340 с.

Є.Г. Прокоф'єв,

кандидат педагогічних наук, старший викладач
Національний університет фізичного
виховання і спорту України
м. Київ

СТРУКТУРА ПІДГОТОВКИ І ПРОВЕДЕННЯ СЕМІНАРСЬКОГО ЗАНЯТТЯ ДЛЯ МАГІСТРІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

Тези присвячені теоретико-методичному обґрунтуванню змісту професійної підготовки магістрів з фізичної культури і спорту на сучасному етапі трансформації вищої освіти України.

Проаналізовано зміст педагогічної професійної підготовки дисципліни «Педагогіка вищої освіти» за напрямом підготовки освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» Національного університету фізичного виховання і спорту України.

Визначено, що структура та проектування педагогічно процесу – це цілеспрямоване творче попереднє визначення і конструювання програми спільної діяльності суб'єктів та її подальшої реалізації, яка спрямована на забезпечення особистісно-орієнтованого підходу [3, с. 104].

Особливого значення за останні три роки набуває переформатування стратегії проведення семінарських занять в бік їх якіснішого методичного забезпечення та психолого-педагогічного супроводу за умов он-лайн навчання. Системний, структурний підхід, що полягає в конструюванні кожного етапу діяльності суб'єктів навчання, де попередній крок має, не тільки, логічно інтегруватись з наступним, а й надавати позитивну мисленеву перспективу подолання наступних зусиль щодо розв'язання більше складніших творчих завдань. Такий структурований підхід надаватиме змогу здобувачу освіти оперативно використовувати щойно отримані знання. Однією з передумов такого структурного підходу до підготовки та проведення семінару, є ретельна підготовка (проектування структурованого) плану з визначенням загальної дидактичної мети, що полягає в систематизації та використанні здобутих раніше знань магістра. Це сприяє зближення процесу вчення до процесу наукових досліджень, де формування знань здобувачів освіти відбувається конструктивніше, ефективніше, швидше. Збільшує можливість формування раціональному погляду на світ і розвиток здібностей та пізнавальних інтересів, а також позитивної й своєрідної мотивації навчання [1, с. 63], здобувачів освіти, коли вони протягом одного семінарського заняття застосовують тільки, що отримані знання і вже заслуговують на додаткові бали.

Структура семінарського заняття має бути професійно-спрямованою, забезпечувати розкриття на конкретних прикладах з майбутнього фаху органічної єдності теорії і практики, використання методів навчання, які сприяють формуванню у здобувачів освіти творчого підходу до трактування і вирішення проблем, залучають їх до колективної пізнавальної діяльності, формування і відстоювання власної думки, уміння вести дискусію.

Ефективність семінарського заняття значною мірою залежить від готовності викладача до проектування загальної мети, що полягає в постійному системному прирощенні знань, певній структурованості, де створення магістром власних творчих продуктів одразу ж надає перспективу їх застосування на семінарі та спонукати до наступних продуктивних кроків на наступних семінарах [2, с. 225].

Завдання дослідження: виявити структурні підходи ефективнішої підготовки магістра за наданим прикладом проведення тематичного семінарського заняття – «Особливості застосування методів навчання у вищій школі. Засоби навчання. Форми організації навчання у вищій школі».

Здобувачу освіти пропонується самостійно до початку заняття виконати два творчих (за вибором) завдання та повторити лекційний матеріал. Плани семінарських занять вільно доступні на електронній платформі навчання Moodle НУФВСУ та для зручності і надійності продубльовані на Google диску.

План заняття складається з назви теми, мети основних понять що розглядаються, основної літератури що була використана для підготовки лекційного матеріалу та літературних джерел, що рекомендовані і тісно корелюються з тематикою творчих завдань. Літературні джерела за наявністю продубльовано Інтернет-посиланнями. Також надається короткий інформаційно-методичний матеріал, де в стислій лаконічній формі надаються методичні рекомендації (не більше однієї екранної сторінки) здобувачу освіти щодо виконання творчих завдань і де можна знайти відповіді на можливі запитання здобувачів освіти.

Службова інформація плану семінарського заняття містить розподіл часу на види діяльності, рекомендований регламент виступу щодо підготовленого повідомлення, загальну і критеріальну оцінку діяльності здобувача освіти. Така інформація не тільки визначає регламент і хронометраж пари, а й надає можливість магістру – майбутньому викладачу ознайомитись з можливими варіантами оформлення плану семінарського або практичного заняття.

При доборі тем творчих завдань-презентацій для магістрів, використовувались ідеї конструктивного підходу де основу складав попередній досвід здобувача освіти, його попередньої освіти, які є більш значимими для систематизації, педагогізації щодо інтеграції з новими здобутими педагогічними званнями. Це значною мірою сприяє формуванню умінь і навичок які будуть застосовуватись в майбутній професійній педагогічній діяльності магістра. Адже, між здобувачами освіти створювалась певна соціальна взаємодія в межах якої кожному належала певна роль активного і пасивного (рефлексійного) учасника навчально-виховного процесу. На такому груповому занятті доповідачі, згідно ролі, по черзі розкривали власну тему, інші їх слухали (спостерігали, аналізували і в такий спосіб також навчалися). Таким чином спостерігалась певна позитивна дія засвоєння академічною групою знань, що надалі вже системно і програмовано застосовувалась для вирішення складніших або інших наступних завдань.

Повертаючись до застосування проектного-педагогічного підходу ефективнішої підготовки магістра, здобувачу освіти при виконання першого творчого завдання, наприклад, «Підготуйте план практичного заняття на тему «Діагностика результатів навчання студентів»; в інформаційно-

методичному матеріалі магістру пропонується взяти за основу план семінарського заняття викладача, та на його «еталонній» основі підготувати власне. Змістовні компоненти (питання, завдання, тести, анкети, методичні рекомендації, літературні джерела тощо) пропонуються запозичити в наданих літературних джерелах плану, Інтернеті, або визначити на власний розсуд використовуючи досвід попереднього навчання та професійної діяльності магістра.

Друге творче завдання полягає у складанні відгуку на попередньо-проведене у групі практичне, лабораторне або семінарське заняття з будь-якої дисципліни навчального плану. Або у разі труднощів, пропонується скласти відгук на «уявне» семінарське або практичне (лабораторну). Адже, тут головне оволодіти структурними елементами і навчитись складати такі відгуки, тому, що взаємовідвідування занять буде невід'ємною частиною подальшої викладацької діяльності магістра у ЗВО.

Наприкінці пари третім найлегшим завданням магістрам буде запропоновано пройти тест за наданим посиланням Google диску з теми «Педагогіка». Основна мета цього тесту не перевірка знань з педагогіки (хоча магістр має змогу з'ясувати власний рівень знань з педагогіки та зробити певний висновок...), а ознайомлення з методикою створення тестових завдань закритого типу з чотирьом запропонованими відповідями одне з яких правильне. Продивитись методику формування поставлених питань або суджень тестового завдання. Бали можуть нараховуватися за оперативність, активність та слушні запитання та поради щодо виконаного магістром тестового завдання.

До наступного семінарського заняття тематика якого буде присвячена компонентам дидактичного діагностування здобувачів вищої освіти, магістрам буде запропоновано створити вдома власне тестове завдання за вибором запропонованих тем та подальшим розміщенням на Google диску (або ін.) і подальшій демонстрації і обговоренні на семінарському занятті.

У структуру проведення семінарського заняття для магістрів фізичної культури і спорту задіяні такі компоненти:

1. Застосування здобувачами освіти щойно отриманих знань задля вирішення наступних завдань. Мотивація та спонукання до позитивних дій навчання.

2. Формування нових умінь і навичок відбувається за умов конструктивного підходу і раніше отриманого досвіду та попередньої освіти і здобутих професійних знань.

3. Створення певної соціальної взаємодії між здобувачами освіти в межах якої кожному належала певна роль активного і пасивного (рефлексійного) учасника навчально-виховного процесу.

4. Виконання творчих самостійних завдань магістрів (підготовка плану заняття і відгуку на взаємовідвідування) проходило керовано згідно чітко структурованих вимог, зразків та визначеної літератури наставником.

Список використаних джерел:

1. Аніщенко О.В. Сучасні педагогічні технології: курс лекцій/О.В. Аніщенко, Н.І. Яковець ; за заг. ред. Н.І. Яковець. Ніжин : Вид-во ім. М. Гоголя, 2005. С. 63

2. Дольнікова Л. Професійна педагогіка: навч. посіб. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2021. С. 225.

3. Пехота О.М. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій : навч. посіб. / О.М. Пехота, В.Д. Будак, А.М. Старевата ін. ; за ред. І.А. Зязюна, О.М. Пехоти. Київ, А.С.К., 2003. С. 104

К.Р. Рибець,

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
групи 548 педагогічного факультету спеціальності 013 Початкова освіта,
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

м. Миколаїв

Науковий керівник:

С.І. Якименко,

доктор педагогічних наук, професор,

завідувач кафедри початкової та дошкільної освіти,

Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського

м. Миколаїв

ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ГРУПОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ В УМОВАХ НУШ

Стратегія співпраці України з Європейським Союзом передбачає поступове впровадження європейських норм і освітніх стандартів, інтеграцію національної системи вищої освіти в європейський освітній простір для підготовки професійно-компетентних фахівців. Професійна компетентність має формуватися в процесі навчання і включати знання, уміння, ставлення, досвід роботи та моделі поведінки особистості, звертає увагу О. Пометун [2, с. 64]. Сучасна професійна діяльність майбутнього вчителя початкових класів базується на підготовці до високопрофесійного фахівця, обізнаного із сучасними світовими вимогами до навчально-виховного процесу початкової школи, готового організувати навчальну діяльність молодших школярів як навчальну взаємодію, спрямовану на при розвитку кожної особистості, їх підготовка спрямована на вирішення життєтворчих завдань.

У педагогіці та психології вищої школи неперервно досліджується професійно-педагогічна підготовка майбутнього вчителя початкових класів як компетентного, здатного до саморозвитку: підготовка майбутнього вчителя початкових класів до роботи в умовах нової структури і змісту початкової освіти (Н. Бібік, О. Савченко), загальні принципи організації

педагогічного процесу та основні напрями конструювання змісту психолого-педагогічної підготовки, що забезпечують формування вчителя-дослідника, який перебуває у постійному пошуку ефективних і раціональних методів навчання і виховання (Л. Хомич), формування творчої особистості майбутнього вчителя (Н. Кічук, С. Сисоєва), організація професійного самовиховання майбутніх вчителів початкових класів (О. Кучерявий), формування етичної компетентності майбутніх вчителів початкових класів (Л. Хоружа) та ін.

Відзначаючи важливі результати досліджень стосовно застосуванню групової навчальної діяльності учнів в практиці початкової школи на розвиток особистості молодшого школяра маємо визначити, що ґрунтовних досліджень з предмету підготовки майбутнього вчителя початкових класів до організації групової навчальної діяльності учнів не отримано.

Зосереджуючи увагу на визначенні та обґрунтуванні поняття «готовність вчителя до організації групової навчальної діяльності учнів», ми ґрунтовно проаналізували дослідження Н. Кузьміної, А. Линенко, В. Сластьоніна та ін. стосовно готовності вчителя у майбутній професійній діяльності взагалі.

Проведення теоретичного аналізу основних дефініцій з проблеми дослідження дало нам змогу узагальнити поняття «організація групової навчальної діяльності молодших школярів» і визначити його як взаємодію учнів та вчителя, яка направлена на стимуляцію й опосередковане керівництво навчальною діяльністю школярів згідно з цілями навчання в початковій школі та відбувається у відповідному режимі - при об'єднанні учнів в малі навчальні групи, що дозволяє забезпечити становлення кожного учня як суб'єкта навчання для успішного формування системи його знань та оволодіння досвідом репродуктивної або частково пошукової та творчої діяльності. Ефективне впровадження групової навчальної діяльності в навчально-виховний процес початкової школи вимагає від педагога готовності до її організації.

Готовність майбутнього вчителя до професійної діяльності трактується вченими (А. Капська, А. Линенко та ін.) як особистісне утворення, що забезпечує внутрішні мотиви діяльності, педагогічну самосвідомість, педагогічні здібності, знання, вміння та навички, здатність до інтегрування знань, професійно значущі якості особистості. Воно включає особистісну складову (педагогічної самосвідомості, інтересу до діяльності, потреби в ній, мотивів діяльності) та процесуальну (педагогічні здібності, знання про предмет і способи діяльності, навички й уміння, професійно значущі якості) [1] і мобілізує особистість на включення у професійну діяльність.

Готовність майбутнього вчителя початкових класів до педагогічної діяльності базується на психологічній, педагогічній і предметній підготовці, що передбачає насамперед сформованість особистісних якостей педагога (І. Шапошникова).

Узагальнюючи підходи вчених до готовності як до результату професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя можна

стверджувати, що готовність є цілісним стійким утворенням і, на думку А. Линенка, С. Сисоевої та ін., має ряд позитивних якостей:

- ґрунтується на досвіді, легко актуалізується;
- є стійкою, не потребує постійно нового формування у зв'язку з непередбаченою педагогічною ситуацією;
- є динамічною, піддається розвитку і може досягати більш високих рівнів.

Готовність майбутнього вчителя до організації групової навчальної діяльності учнів виділяємо як частину професійної компетентності вчителя початкових класів і певний стан, який виникає внаслідок інтеграції мотивів, установок, психологічних якостей, професійно-педагогічних знань, умінь і навичок, досвіду з організації групової навчальної діяльності в багатопредметному середовищі початкової школи. Цілісність цього утворення визначається повноцінним розвитком його складових компонентів (за О. Пехотою): ціле-мотиваційний компонент (прагнення включити молодших школярів у спільну діяльність; віра в можливості та здібності кожного учня; вміння усвідомлювати потреби і мотиви молодших школярів); змістовий (знання теоретичних основ організації групової навчальної діяльності; його психолого-педагогічного забезпечення; володіння методикою проведення уроків із застосуванням групової навчальної діяльності учнів з навчальних предметів початкової школи); операційний (уміння організовувати групову навчальну діяльність учнів; практичні дії з організації ділового спілкування школярів); інтеграційний (уміння співпрацювати з різними партнерами в групі та команді, виконувати різні ролі й функції у колективі, проявляти ініціативу, підтримувати та керувати власними взаєминами з іншими; впевненість у власних професійних можливостях; ініціативність; відповідальність; володіння навиками саморефлексії - самоаналізу, саморегуляції, самооцінки і самоконтролю, самоактуалізації).

Таким чином, узагальнююча характеристика компонентів готовності майбутнього вчителя стала для нас основою для визначення їх критеріїв, виявлення особливостей та рівнів готовності майбутнього вчителя початкових класів до організації групової навчальної діяльності учнів.

Список використаних джерел:

1. Линенко А.Ф. Теорія і практика формування готовності студентів педагогічних вузів до професійної діяльності: Автореф. дис. доктора пед. наук. 13.00.04. Київ: 1996. 44 с.

2. Пометун О.І. Дискусія українських педагогів навколо питань запровадження компетентнісного підходу в українській освіті. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О. В. Овчарук. Київ: «К.І.С.», 2004. 112 с

Л.О. Савченко
Доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки та методики технологічної освіти,
Криворізький державний педагогічний університет
м. Кривий Ріг

ДІАГНОСТИКА ЯКОСТІ ОСВІТИ ЯК УМОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

Глибокі соціальні, духовні й економічні зрушення, що відбуваються на межі третього тисячоліття в Україні, вимагають підвищення рівня компетентності працівників сфери освіти. Більшість існуючих на сьогоднішній день діагностичних методик є досить складними та неоднозначними. Для підвищення надійності отриманого результату перевірки використовують комплексне поєднання різних методик. У реальній педагогічній практиці викладачі, фахівці визначають лише деякі елементи розвитку особистості, але за цими результатами не можна давати загальну оцінку компонентів розвитку. Нині розробленням цієї проблеми займаються М. Ржецький, Н. Розенберг, В. Бондар, І. Распопов, І. Булах, Ю. Мальований, Л. Момот, О. Козаков, С. Гончаренко та інші українські дослідники. Вони започаткували новий підхід до аналізу педагогічних явищ і процесів якості освіти, що ґрунтується на знаннях закономірностей та умов їх функціонування. Вивчаючи роботи вчених Р. Вітупака, К. Гуревича, П. Підласого, О. Шмельова та інших, ми дійшли висновку, що педагогічна діагностична – це система способів, процедур, методика, методів висвітлення обставин, умов і чинників функціонування педагогічних процесів, установлення ефективних і наслідків щодо заходів, які передбачаються або здійснюються.

Разом з тим, ми вивчали досвід викладачів та дійшли до висновку, що можливості використання діагностичних методик як засобу підвищення якості підготовки майбутніх фахівців у вищих навчальних закладах не застосовують в певній мірі.

Все вище сказане дозволяє констатувати, що на сьогоднішній день в психолого-педагогічній діяльності досить гостро стоїть проблема розробки, вдосконалення та впровадження різних діагностичних методик в освітньому процесі.

Проводити діагностику, контроль, перевіряти та оцінювати знання, вміння та навички студентів необхідно в тій логічній послідовності, в якій відбувається їх навчання. І в цьому процесі необхідно виділяти наступні кроки: попереднє виявлення рівня знань студентів, поточний контроль, повторний контроль, періодична перевірка знань за значною частиною курсу, підсумковий контроль. Особливим видом є комплексний контроль. З допомогою такого контролю діагностується здатність студентів

застосовувати отримані ними знання з різних навчальних предметів, вміння розв'язувати практичні завдання (проблеми).

Розрізняють діагностику як загальний підхід та діагностику як процес (складову частину) практичної педагогічної діяльності. Діагностика – це виявлення всіх обставин перебігу дидактичного процесу, точне визначення його результатів. Без діагностики неможливе ефективне управління дидактичним процесом, досягнення оптимальних для наявних умов результатів.

Розрізняють діагностику освіченості, тобто наслідків, досягнутих результатів та здатності до навчання. Освіченість розглядається так само, як досягнутий на момент діагностування рівень (ступінь) реалізації наміченої мети. Метою дидактичної діагностики є своєчасне виявлення, оцінювання та аналіз перебігу навчального процесу в поєднанні з його продуктивністю.

Як бачимо, в діагностику вкладається більш широке та більш глибоке значення, ніж в традиційну перевірку знань, умінь студентів. Перевірка лише констатує результати, але вона не пояснює їх причини. Діагностика розглядає результати в поєднанні зі шляхами, способами їх досягнення, виявляє тенденції, динаміку формування продуктів навчання. Діагностика включає контроль, перевірку, оцінювання, накопичення статистичних даних, їх аналіз, виявлення динаміки, тенденцій, прогнозування подальшого розвитку подій.

Використання різних діагностичних методик на заняттях у закладах вищої школі має бути невід'ємним процесом навчання. При цьому діагностування має проводитися об'єктивно, систематично, наочно, в тій логічній відповідності, в якій відбувається навчання в даному навчальному закладі.

При оцінці якості знань студентів слід розрізняти наступні особливості:

1) оцінка якості знань не зводиться лише до тестування знань студентів (хоча це й залишається одним із основних показників);

2) оцінка якості знань повинна здійснюватися комплексно, вивчаючи студентів з точки зору різних навчальних предметів, життєвого досвіду тощо.

Гарантія якості повинна вирішуватися в першу чергу шляхом використання моніторингу якості, що означає поетапне спостереження за процесом формування знань студентів, щоб впевнитися в оптимальному виконанні кожного з навчальних етапів, що, в свою чергу, теоретично дає змогу максимально покращити процес навчання та з мінімальними затратами досягти поставленої мети (стандарту).

Беручи до уваги все вище сказане, можна зазначити, що наступні елементи є частиною системи моніторингу якості знань студентів:

- визначення стандартів якості;

- операціоналізація стандартів в індикаторах (оцінювання якості);

- встановлення критеріїв, згідно з якими можна говорити про досягнення загально прийнятих стандартів;

- збір даних та оцінка результатів;

- вживання відповідних заходів згідно отриманих даних та оцінювання результатів вжитих заходів відповідно до прийнятих стандартів.

На нашу думку, діагностика якості освіти повинна включати в себе: навчальний аудит якості; традиційне та незалежне тестування; орієнтація студентів в навчальній інформації щодо регіонального та аудиторського тестування; розробка методик педагогічного аналізу та інтерпретації результатів різних видів тестування.

Отже, діагностування включає в себе контроль, перевірку, оцінювання, накопичення статистичних даних, їх аналізу, вивчення тенденцій, динаміки та прогнозування подальшого розвитку подій.

Пріоритетні завдання стратегічного планування визначаються не лише розробкою загального плану розвитку освітньої установи на деякий проміжок часу, але й осмисленням та переглядом головних напрямів освітніх послуг, що надаються даним навчальним закладом, і їх відповідності запитам споживачів, прогнозування розвитку суспільства в найближчому та віддаленому майбутньому.

К.Ю. Саф'ян,

кандидат педагогічних наук, доцент
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
м. Київ

ПРОЄКТУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНИХ СИТУАЦІЙ ЯК ЗАСОБУ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

У сучасних умовах все більш гостро відчувається потреба в людях, які отримали професійні знання, які володіють культурою мовного спілкування та здатних вільно звертатися на іноземній мові. Інтернаціоналізація відносин в діловому світі підвищує вимоги до якості навчання в умовах загальноосвітньої школи і визначає необхідність пошуку шляхів удосконалення рівня іншомовної комунікативного потенціалу випускників сучасних вищих навчальних закладах.

У зв'язку з цим актуалізується необхідність теоретичного обґрунтування проблеми формування комунікативних умінь студентів як важливого засобу становлення професіоналізму майбутнього фахівця. На сучасному етапі ми стикаємося з низьким рівнем мовної культури фахівців сфери обслуговування, недооцінки мови як засобу комунікації в системі «викладач-студент».

Проектування професійно-педагогічних ситуацій дозволяє врахувати особливості студентів, їх інтереси, розширює контекст діяльності, виступає ефективним засобом створення мотиву до іншомовного діалогічного

спілкування, сприяє реалізації діючого підходу до навчання іноземній мові, коли в центрі уваги знаходиться студент зі своїми інтересами і потребами.

Проектування професійно-педагогічних ситуацій можливо завдяки таким підходам:

1. Інтегрувати раніше набуті знання і вміння студентів, враховувати міжпредметні зв'язки.

2. Відповідати темі заняття, мати зв'язок із практикою і життям, ураховуючи ціннісні соціокультурні пріоритети.

3. Орієнтуватися на формування у студентів складових професійної компетентності.

4. Реалізація матеріалів курсу «Професійна педагогіка», може здійснюватися шляхом створення проблемно-пошукових ситуацій і використання активних методів навчання.

Пропонуємо рольову гру, де студентам потрібно було, за допомогою допоміжних слів, привітатися з різними людьми при різних обставинах /американським другом, вчителем, познайомити своїх батьків зі своїм викладачем англійської мови/, студентам пропонувалося завдання відповісти на запитання, які потребували певних мовленнєвих вмінь, та дати додаткові тлумачення своїх відповідей, якщо ситуація вимагала цього. Наступне завдання було спрямоване на виявлення в студентів вміння зрозуміло висловлювати власні думки, дискутувати. Вони аналізували проблемні ситуації, розв'язання яких залежало від уміння виявити причину проблеми і уміння донести свою думку до інших. Інше завдання повністю вимагало активної участі учнів у складанні діалогів, вміння вести розмову, слідкувати за ходом думок своїх однокласників і певним чином висловлювати свої пропозиції, ідеї, шляхи розв'язання проблеми. Студентів першого курсу ми забезпечили довідковими матеріалами; списком основних слів, виразів та кліше, які допомагали їм під час дискусій. Опрацювання учнями всіх цих завдань, їх відповіді в процесі активного діалогічного режиму роботи на занятті дозволили з'ясувати більш конкретно наявність вмінь вести бесіду на будь-яку тему.

Наведемо деякі приклади. Так, на кожному занятті були систематично використовували питально-відповідальні вправи, головною метою яких є отримання інформації. Слід зазначити, що питання завжди несуть у собі комунікацію, вони спрямовані на співрозмовника, вимагають відповіді. Використання таких запитань спонукало студента використовувати не тільки наданий дидактичний матеріал (текст, малюнок), але й активно застосовувати свої раніше набуті знання, життєвий досвід для висловлювання власних думок.

За допомогою питально-відповідних вправ, на кожному занятті проводили мовленнєву розминку. Питання пропонувалися всім студентам підгрупи (фронтально-послідовна форма роботи), парами (індивідуальне підключення), окремим студентам для відповіді з місця чи перед групою.

Залежно від обставин, мети та етапу заняття, серія запитань мала комунікативну спрямованість.

Ми намагалися встановити цілісний контакт зі студентами привернути їхню увагу, спонукати їх до участі в навчально-пізнавальній діяльності.

Наприклад. Ви питаєте народного депутата міської ради. Отримайте інформацію про реалізацію генерального плану будівництва міста (селища), про житлове і культурне будівництво, про побутове обслуговування, про міський транспорт, торгівлю. Guide words: Scheme of bulding, stores, housing programmer, personal service establishments, public transport.

Візитні картки. Мета: активізація навичок та умінь спілкуватися під час знайомства. Хід гри: кожний гравець отримує візитну картку, в якій зазначені відомості про нього /ім'я, прізвище, хобі і т. ін./.

Дуже ефективним методом у формуванні комунікативних умінь висловлювати власні думки виявився «Мозкова атака» – методи колективного вирішення проблеми. Перед студентами ставилася окрема ситуація, яка вимагала обговорення й виявлення можливих шляхів її вирішення. Кожна версія розглядалася окремо, обов'язково виокремлювалися переваги та недоліки. Кінцевий результат – обиралася найбільш вдала думка.

Отже, використання на кожному занятті різних педагогічних ситуацій (мовленнєвих, спрямованих на навчання діалогічного та монологічного мовлення; ігор з навчання спілкуванню; різних ділових ігор) було спрямовано на удосконалення мовленнєвої практики володіння іноземною мовою. Це буди ігрові ситуації для мовленнєвої розминки, ігри на здогадку, рольові ігри, та ділові. Мета кожної з них складала мовленнєве тренування студентів.

І.Ю. Серьогіна,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки та методики технологічної освіти
Криворізький державний педагогічний університет
м. Кривий Ріг

ТРЕНІНГ «ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЛОВОГО ЕТИКЕТУ У ГОТЕЛЬНОМУ БІЗНЕСІ» ПРИ ВИВЧЕННІ КУРСУ «ОРГАНІЗАЦІЯ ГОТЕЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА»

Власний досвід роботи дозволяє стверджувати, що підвищенню якості навчання буде сприяти впровадження у навчально-пізнавальний процес вищої школи інтерактивних технологій навчання. Прикладом таких технологій можемо вважати проведення на практичних заняттях тренінгів для студентів.

Аналіз літератури дозволяє зазначити, що тренінг – це форма активного навчання, що дає змогу студенту ефективно формувати навички й уміння в побудові продуктивних міжособистісних відносин, аналізувати соціально-

психологічні ситуації зі своєї точки зору та позиції партнера, розвивати в собі здібності пізнання та розуміння себе й інших у процесі спілкування. Так, заслуговує на увагу тренінг «Правове забезпечення ділового етикету у готельному бізнесі», який ми проводимо у процесі вивчення дисципліни «Організація готельного господарства» серед студентів 3 курсу спеціальності 242 «Туризм» Криворізького державного педагогічного університету.

У підготовці до тренінгу ми спиралися на наукові погляди фахівців А. Красько та О. Бордун [2], які справедливо зазначають, що правове забезпечення ділового етикету у готельному бізнесі ґрунтується на Глобальному етичному кодексі туризму, що був схвалений на Генеральній асамблеї Всесвітньої туристської організації (ВТО) у Сантьяго (Чилі) 1 жовтня 1999 р. Глобальний етичний кодекс туризму встановлює комплекс орієнтирів для відповідального і стійкого розвитку світового туризму на зорі нового тисячоріччя. У ньому закладені ідеї багатьох попередніх аналогічних декларацій і діючих професійних кодексів, і він несе в собі нове мислення, що відбиває зміни в нашому суспільстві наприкінці ХХ століття [2, с.43].

З огляду на те, що згідно з прогнозами обсяги міжнародного туризму в найближчі двадцять років потрояться, члени Всесвітньої туристської організації переконані, що Глобальний етичний кодекс туризму необхідний для того, щоб допомогти максимально підсилити вигоди від розвитку готельного бізнесу та туризму для населення туристських центрів і звести до мінімуму його негативні впливи на навколишнє середовище і культурну спадщину.

Змістом тренінгу буде представлений Кодекс, до складу якого входять 9 статей, що визначають «правила гри» для готельного бізнесу, туристських напрямків, урядів, туроператорів, забудовників, туристських агентств і самих мандрівників:

Стаття 1. Внесок туризму у взаєморозуміння і повагу між народами і суспільствами.

Стаття 2. Туризм – вагомий фактор постійного індивідуального і колективного удосконалювання.

Стаття 3. Туризм – фактор стійкого розвитку.

Стаття 4. Туризм – сфера, що використовує культурну спадщину людства і вносить свій внесок у його збагачення.

Стаття 5. Туризм – діяльність, вигідна для приймаючих країн і співтовариств.

Стаття 6. Обов'язки учасників туристського процесу.

Стаття 7. Право на туризм.

Стаття 8. Воля туристських подорожей.

Стаття 9. Права працівників і підприємців готельної та туристської індустрії [2, с. 44].

У готельному та туристичному бізнесі найчастіше зустрічаються наступні форми договорів, що детально розглядатимуться на практичних заняттях:

- Договір про комісійні між туристичним оператором та туристичним агентом.
- Договір між туристичним підприємством та туристом.
- Договір між туристичним підприємством та транспортною фірмою чи готелем [2, с. 45].

Усі питання тренінгу активно обговорюються, моделюються певні ситуації, кожен учасник тренінгу отримав задалегідь цікаве практичне завдання та питання до аудиторії, наприкінці тренінгового заняття тренер (викладач) підбиває підсумки та учасники здійснюють самоаналіз і самооцінку, пропонують теми та ідеї для наступного тренінгу тощо.

Отже, можемо зробити висновок, що інтерактивні технології навчання створюють умови для формування і закріплення професійних знань, умінь і навичок студентів; сприяють розвитку вмінь самостійно мислити, орієнтуватися в новій ситуації, знаходити свої підходи до вирішення проблем, встановлювати ділові контакти з колективом; позитивно впливають на підготовку студентів до майбутньої професійної діяльності.

Таким чином, аналіз результатів нашої роботи підтвердив доцільність використання тренінгу як інтерактивної технології навчання на практичних заняттях з «Організації готельного господарства» серед студентів 3 курсу спеціальності 242 «Туризм» Криворізького державного педагогічного університету. Це дозволило активізувати навчально-пізнавальну діяльність студентів, підвищити їх загальну мотивацію, професійну самостійність, рівень їх творчого розвитку тощо.

Перспективою подальших досліджень вбачаємо у розробці розвивальних тренінгів при вивченні окремих дисциплін на факультеті дошкільної та технологічної освіти для студентів спеціальності 015 «Професійна освіта (Сфера обслуговування)» Криворізького державного педагогічного університету.

Список використаних джерел:

1. Головка О.М. Організація готельного господарства. Виробнича санітарія і гігієна праці: навчальний посібник. Київ: Кондор, 2011. 410 с.
2. Красько А.Б., Бордун О.Ю. Бізнес-етика в індустрії гостинності: методичні рекомендації. Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. І.Франка, 2020. 50 с.
3. Мальська М.П., Бордун О.Ю., Жук І.З. Управління персоналом в туризмі: теорія та практика: підручник. Київ: Центр навчальної літератури, 2013. 386 с.

А.О. Сємак,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти гр. ЗПСО-19
спеціальності 015 Професійна освіта (Сфера обслуговування)
Криворізький державний педагогічний університет
м. Кривий Ріг

ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ

Початок ХХІ століття ознаменовані стрімким зростанням інформаційного потоку, який надзвичайно швидко почав змінювати якість і зміст життя суспільства. Незалежно від бажання людей, у їхнє життя інтегрувалися і стали його органічною часткою електронні засоби зв'язку, цифрові технології, комп'ютерна техніка. Проникнення сучасних, зокрема мультимедійних, технологій у галузь освіти є закономірним і невідворотним. Саме новітні розробки в навчанні комп'ютерних технологій і методів у сукупності називають мультимедіа. Арсенал мультимедіа технологій становить анімаційна графіка, відеофільми, звук, інтерактивні можливості, використання віддаленого доступу й зовнішніх ресурсів, робота з базами даних тощо.

Метою застосування відеоматеріалів та інших мультимедійних засобів є ліквідація прогалів у наочності викладання. Мультимедійні засоби навчання універсальні, їх використовують на різних етапах заняття: під час мотивації як формулювання проблеми перед вивченням нового матеріалу; у ході пояснення нового матеріалу як ілюстрації; у процесі закріплення й узагальнення знань; для оцінювання навчальних досягнень. Серед різноманіття навчальних мультимедійних систем виокремлюють засоби, які є найбільш ефективними на заняттях: комп'ютерні тренажери; автоматизовані навчальні системи; навчальні фільми; мультимедіа-презентації; відео-демонстрації. Графіка, анімація, фото, відео, звук, текст в інтерактивному режимі роботи створюють інтегративне інформаційне середовище, у якому користувач знаходить якісно нові можливості.

Після проведення дослідної роботи, було діагностовано рівні підготовки майбутніх учителів до застосування мультимедійних засобів у навчальній діяльності за допомогою визначених критеріїв. Аналіз результатів засвідчив, що суттєво зросли кількісні показники критеріїв в експериментальній групі, проте в контрольній групі зміни були незначними. Сформованість мотиваційного ставлення майбутніх учителів до застосування мультимедійних технологій у навчальній діяльності в експериментальних групах зросла на 28,1 %, у контрольних – на 5,6 %; сформованість загальної інформаційної освіченості в експериментальних групах збільшилася на 30 %, у контрольних – на 3,1 %; сформованість мультимедійно-творчої грамотності в експериментальних групах зросла на 30,6 %, у контрольних – на 2,6 %.

Мультимедійна презентація допомагає опанувати будь-яку тему більш ефективно й глибоко. Студентів навчають створювати презентації відповідно до трьох етапів: призначення комп'ютерних презентацій, демонстрація студентських презентацій, ознайомлення студентів із методом проєктів, завантаження програми для створення презентацій; способи створення презентацій (створення слайдів, додавання, вилучення слайдів тощо); створення інтерактивного інтерфейсу презентацій; практична робота, під час

якої студенти закріплюють знання на створення, редагування, форматування слайдів, використовуючи різні типи об'єктів (текстові, графічні, числові, звукові, відео) для розроблення презентацій (зв'язані та вбудовані об'єкти, створені в інших прикладних програмах); продукування презентацій, їх оформлення й способи демонстрації слайдів, копіювання презентації на електронні носії).

Отже, використання засобів мультимедійної технології підвищує інтенсивність й ефективність процесу навчання; створює умови для самоосвіти, оптимізуючи перехід до безперервної освіти; у поєднанні з телекомунікаційними технологіями розв'язує проблему доступу до нових джерел різноманітної за змістом і формою представлення інформації.

О.О. Скрипник,
директор Державного професійно-технічного
навчального закладу
«Криворізький центр професійної освіти
робітничих кадрів торгівлі та ресторанного сервісу»
м. Кривий Ріг

КРИТЕРІЙ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ЗП (ПТ) О

Застосування критеріїв оцінки в управлінні ЗП (ПТ) О є дуже важливим аспектом удосконалення їх роботи. У деяких випадках це питання розглядається паралельно або перетинається з визначенням критеріїв ефективності роботи ЗП (ПТ)О або його керівника. Воно активно використовується в повсякденній практиці, міцно увійшло в спеціальну термінологію багатьох теоретичних дисциплін і поряд з термінами «система», «управління», «інформація» набуло статусу загальнонаукового поняття. Разом з тим, зміст цього поняття ще недостатньо визначений. За цими авторами, поняття «ефективність» у самій загальній формі означає ступінь наближення до максимального чи оптимального результату при мінімальних негативних наслідках або витратах. Стосовно конкретних задач необхідно прагнути знаходити його кількісні ознаки [2, с. 28-29].

Словник іншомовних слів визначає «критерій» (гр. *kriterion*) як ознаку, на підставі якої виробляється оцінка, визначення або класифікація чогось [3, с. 262].

Г. Дмитренко наголошує на тому, що поняття «оцінка» має двоаспектний характер. Перший зводиться до того, що оцінка відіграє роль чіткого критерію, який визначається однозначно (оцінка-критерій) і відображає будь-який результат дій чи діяльності, представлений мірою кількісною чи якісною.

Другий аспект поняття «оцінка» полягає в тому, що оцінка має функціональне значення – це процедура оцінювання якої-небудь діяльності (дії), підсумком якого є якась конкретна величина (показник). До оцінки-

процедури також пред'являються вимоги, причому трохи специфічні (мається на увазі, що їй також треба відігравати роль важеля мотиваційного впливу на учасників процесу, який оцінюється) [1, с. 29-30].

Існує два основних способи, що дозволяють подолати труднощі вибору критеріїв: перший вимагає, щоб велика, складна проблема була визначена за допомогою таких же широких критеріїв; інший спосіб полягає в тому, щоб розбити велику складну систему на невеликі групи і сконструювати придатні вузькі критерії для кожної групи.

Багато сучасних вчених пов'язують критерії ефективності роботи організації, перш за все, з виконанням керівником функції контролю. Вони зазначають, що у процедурі контролю є три чітко помітних етапи: вироблення стандартів і критеріїв, зіставлення з ними реальних результатів, необхідність коригувальних дій. З їх точки зору, цілі, які можуть бути використані як стандарти для контролю, відзначають дві дуже важливі особливості. Вони характеризуються наявністю тимчасових рамок, у межах яких повинна бути виконана робота, і конкретного критерію, відносно якого можна оцінити ступінь виконання роботи.

Конструктивний підхід, описаний сучасними вченими, висвітлює загальні підходи до вироблення критеріїв роботи організації. Однак він недостатньо відпрацьований в управлінні соціально-педагогічними системами, однією з яких і є ЗП (ПТ) О. З нашої точки зору, цей напрямок потребує подальшої теоретичної розробки і технологізації.

Разом з тим, управління ЗП (ПТ) О має свої особливості, що це, перш за все, неможливість точного прогнозування й виміру результатів освіти, а також термінів їхнього досягнення, особливо в частині виховання і розвитку здобувачів освіти. Однак на відміну від усіх інших сфер значна частина результатів з дуже великими труднощами й обмеженнями може бути задана операціонально, а тому керівники користуються описовими (якісними, кваліметричними) показниками.

До цього ж напрямку ми відносимо критерії оцінювання проекту нової системи ЗП (ПТ)О управління інноваційними процесами:

1. Якість обґрунтування актуальності проблеми відновлення системи управління розвитком ЗП (ПТ)О або її окремих ланок.

2. Корисність освоєння проекту. Оцінюється відповідно до параметрів: інноваційний потенціал пропонованої розроблювачами моделі управління; надійність моделі – ймовірність одержання в результаті її освоєння очікуваних результатів управлінської діяльності; перспективність даної моделі управління, тобто тривалість збереження корисного результату її освоєння.

3. Запровадженість моделі даним навчальним закладом. Оцінюється за такими показниками: тимчасові, кадрові, матеріально-технічні, програмно-методичні, фінансові, нормативно-правові можливості школи; психологічна й організаційна готовність колективу школи до освоєння моделі.

Розроблені такі критерії оцінки просування ЗП (ПТ)О у своєму розвитку й оцінки розвитку здобувачів освіти:

1. Інноваційна діяльність ЗП (ПТ)О – відновлення змісту освіти (базисного і додаткового компонентів, програм навчання і виховання); відновлення педагогічних технологій, методів і форм роботи (методики освоєння програм, перевага індивідуальних або групових форм організації пізнавальної діяльності над фронтальними); сполучення самоаналізу, самоконтролю із самооцінкою і оцінкою партнерів по спільній пізнавальній діяльності.

2. Організація навчально-виховного процесу ЗП (ПТ)О – самоврядування, співробітництво учнів, їхніх батьків та вчителів у досягненні цілей навчання, виховання і розвитку; спільне планування та організація діяльності викладача та майстра виробничого навчання й учня як рівноправних партнерів; високий рівень мотивації учасників педагогічного процесу; комфортне просторове і психолого-педагогічне середовище для всіх учасників цілісного педагогічного процесу; право вибору змісту, профілю, форм одержання освіти учнями.

3. Ефективність навчально-виховного процесу – порівняння відповідності кінцевих результатів запланованим (ступінь вихованості та навченості здобувачів освіти, їхня начитаність і глибоке пізнання будь-якої галузі науки, ставлення до навчання, праці, природи, суспільних норм і законів, ставлення до себе).

З нашої точки зору, є актуальним при створенні критеріїв ефективності управління ЗП (ПТ)О взяти за основу діяльність його підсистем як цілісної, відкритої, динамічної соціально-педагогічної системи. Розроблені критерії повинні бути доступними і мати відпрацьовану технологічну процедуру їх застосування.

Список використаних джерел:

1. Дмитренко Г.А. Стратегічний менеджмент у системі освіти: Навч. посіб. Київ: МАУП, 1999. 176 с.
2. Колесников Л.Ф., Турченко В.Н., Борисова Л.Г. Эффективность образования. М.: Педагогика, 1991. 272 с.
3. Словарь иностранных слов. 14-е изд., испр. М.: Рус. яз., 1987. 608 с.

О.С. Созонюк,
аспірантка кафедри педагогіки та
методики технологічної освіти
Криворізького державного педагогічного університету
м. Кривий Ріг

ЛОГІСТИЧНИЙ ПІДХІД ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ

Модернізація освітньої складової розвитку суспільства відповідно до інтеграційних і глобалізаційних тенденцій світового ринку праці вимагає новітнього підходу до процесу становлення особистості майбутнього фахівця сфери обслуговування: вмотивованого, компетентного, кваліфікованого, з високим рівнем професійної свободи та бажанням вдосконалення протягом життя.

Різноманітність можливостей, які пропонує сучасність для професійного зростання, самореалізації й самовдосконалення фахової майстерності вражає: вебінари, семінари, вокршопи, освітні платформи, віртуальні лабораторії, інтерактивні інтернет-ресурси і таке інше. Тому вкрай важливо майбутньому фахівцю вміти грамотно організувати свою діяльність з можливістю безперервного професійного розвитку.

Одним із пріоритетних завдань професійної освіти є підготувати компетентного робітника, який спроможний надавати якісні, своєчасні послуги; створювати цінність на робочому місці, що слугує ефективним підґрунтям для економічного зростання країни в цілому. Досягнення такого кінцевого результату неможливе без якісної організації самостійної роботи здобувача освіти, яка формує важливі професійні якості майбутнього фахівця: самостійність у розв'язанні завдань, пошуку всіх можливих варіантів, систематизації та аналізі, знаходженні конструктивних рішень; професійна самореалізація і саморозвиток впродовж життя.

Самостійна робота нині займає 50% навчальної діяльності студентів закладів вищої освіти, що вимагає певних змін в організації академічного процесу. Так як передати увесь об'єм професійних знань, умінь та навичок, які формуватимуть фахову компетентність робітника впродовж всієї кар'єри, неможливо, тому необхідно навчити студентів самостійно опановувати саме той обсяг інформації, який потрібен для їх професійного росту.

На нашу думку, саме логістичний підхід в організації взагалі будь-якої діяльності (і самостійної роботи зокрема) є певною мірою інноваційним, нестандартним й ефективним методом, який дозволяє спланувати свою роботу так, щоб вистачало певного ресурсу. Більшість науковців (Д.Дж. Бауерсокс, А. Кальченко, Д.Дж. Клосс, Є. Крикавський, Ю. Пономарьова, І. Таранський, І. Чекур, В. Ясененко та ін.) сходяться на думці, що сьогодні логістика – новий образ мислення, нова стратегія, яка несе практичний характер і реалізується завдяки нехарактерним тактичним принципам, засобам й методам управління матеріальними та інформаційними потоковими процесами [3]. Логістичний підхід в організації самостійної роботи майбутнього фахівця сфери обслуговування має системний характер і кожний стан досліджуваного об'єкта та їх сукупність розглядаються у взаємозв'язку, наступності та розвитку, у переході до якісно нового стану. Застосування саме такого підходу в організації самостійної діяльності формує у здобувача вищої освіти вміння визначити цілі подальшого розвитку і знаходження їх оптимального поєднання; шляхи і засоби досягнення цих цілей через виявлення зв'язків і дослідження взаємодії

врахованих чинників і розглянутих об'єктів в кількісній формі; взаємопов'язаність цілей і засобів їх досягнення з потребою в ресурсах, враховуючи обмеженість останніх. Тобто такий підхід вчить планувати, організовувати, контролювати й за необхідності регулювати власну діяльність з оптимальними витратами ресурсів.

Логістичний підхід до організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування послуговується загальними принципами логістики, серед яких виділяють: комплексність, науковість, конкретність, конструктивність, надійність, варіативність. Комплексність – організація власної діяльності для забезпечення руху потоків; координація дій, забезпечення контролю виконання поставлених завдань; налагодження співпраці з потенційними споживачами. Науковість – детальний розрахунок руху потоку на всіх стадіях, від планування до аналізу. Конкретність – забезпечення чіткості й точності у підході до оцінювання використання всіх видів ресурсів. Конструктивність – безперервне відстежування за переміщенням і зміною кожного об'єкту потоку і оперативне корегування його руху. Надійність – всебічне використання сучасних технічних засобів переміщення і управління рухом потоку; забезпечення оперативності та якості збору інформації та технології її обробки. Варіативність – забезпечення оперативності та гнучкості реагування на зміни та інші впливи зовнішнього середовища [1].

Головна особливість логістичного підходу до організації самостійної роботи у майбутніх фахівців сфери обслуговування полягає в застосуванні системного підходу – побудова складних за своєю організацією об'єктів як систем, функція яких розкрити їх цілісність, виявити різні типи зв'язків та об'єднати їх в одну теоретичну картину [4]. Тобто майбутній фахівець сфери обслуговування повинен навчитись приймати оптимальні рішення у сфері організації своєї діяльності та виконувати їх. Він має складати прогнози і плани; проектувати певного роду логістичну систему й впроваджувати її в життя; розраховувати свої можливості, ресурси й необхідність своєї роботи у відповідності до основних правил логістики (необхідний товар чи послуга необхідної якості у необхідній кількості у точно визначений час та місце для відповідного споживача з мінімальними витратами).

Отже, застосування логістичного підходу в організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування формує їх логістичну компетентність – єдність теоретичної і практичної професійної підготовки, необхідної для успішного виконання діяльності за фахом. Логістичний підхід дозволяє отримувати, передавати, засвоювати, впроваджувати й застосовувати знання, що здатні трансформувати здобувача освіти на конкурентоспроможного, кваліфікованого спеціаліста своєї справи.

Список використаних джерел:

1. Іванов Ю. Використання логістичного підходу в системі освіти. Матеріали III Міжнар. наук.-практ. конференції «Конкурентоспроможна

модель інноваційного розвитку економіки України», м. Кропивницький, 2020. С. 18-20.

2. Мельник Ю., Пипенко І. Запровадження педагогічної логістики у вищій школі. Науковий Збірник наукових статей вісник Льотної академії. Сер. : Педагогічні науки. зб. наук. пр. Кропивницький: КЛА НАУ, 2017. Вип. 1. С. 100–105.

3. Пономарьова Ю. Логістика: Навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2003. 192 с.

4. Сергеева Л., Микитюк С. Управління розвитком закладу професійної (професійно-технічної) освіти на засадах педагогічної логістики: методичні рекомендації. Чернівці: Видавничий дім «Букрек», 2022. 56 с.

В. В. Стешенко,
доктор педагогічних наук, професор,
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»,
м. Слов'янськ

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ – ВАЖЛИВИЙ ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ ОСВІТНЬО- НАУКОВОЇ ПРОГРАМИ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРА

Сьогодення характеризується розробкою та запровадженням у виробництво високих технологій, психологічними проявами нового покоління учнів – цифрового (покоління Z), увагою економістів, науковців і практиків до проблем розвитку індивідуальних якостей особистості, зокрема творчих здібностей. Все це неповний перелік ознак четвертої промислової революції – цифрової – яка набирає все більших і більших обертів у нашій країні.

Відповідно до викликів цифрової революції МОН України запланувало програму великої трансформації «Освіта 4.0. Український світанок». Програма передбачає запровадження високих технологій не тільки у зміст освіти, а й у методику навчання та організацію самої роботи вчителя [2]. Науковці уже зараз роблять значний вклад у реалізацію основних положень програми. Так, вони розробляють цифрові інформаційні ресурси, особливості організації виробничого середовища, проблеми цифрової професійної підготовки майбутніх педагогів в умовах дистанційного навчання та ін.

У цих умовах, як і в будь-яких інших, не обійтися від узагальнень раніше накопиченого досвіду та від використання методологічних узагальнень при розробці нових проблем. А саме: від визначення та застосування світоглядних категорій, стратегій і тактик розвитку освіти. Ці аспекти розкриваються у філософії освіти, зокрема в методологічних основах освітньої діяльності.

Важливу роль у становленні особистості учня закладу загальної освіти відіграє технологічна освітня галузь, яка на сьогодні на жаль обґрунтована

найменше серед інших. Таким чином можна вважати, що вирішення проблеми методологічних аспектів технологічної освітньої галузі є важливим аспектом досліджень науковців і важливою складовою професійної підготовки вчителя і організатора нової української школи.

На необхідність оволодіння методологічними основами технологічної освітньої галузі вказується і в Національній рамці кваліфікацій [1]. Так, відповідно до неї педагог-магістр має володіти спеціалізованими концептуальними знаннями, що включають сучасні наукові здобутки у сфері професійної діяльності або галузі знань і є основою для оригінального мислення та проведення досліджень. Очевидно, що без володіння методологічними основами освітньої галузі такий вчитель не зможе критично осмислювати проблеми у своїй галузі та на межі з іншими галузями знань; проводити дослідження та/або впроваджувати інновації; вирішувати проблеми у нових або незнайомих умовах за наявності неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності тощо.

Таким чином виникає необхідність обґрунтування введення відповідного освітнього компонента до змісту освітньої програми для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності «0.14 Середня освіта (Трудове навчання та технології)».

Отже, проєкт Стандарту вищої освіти зі спеціальності 014 «Середня освіта» на другому (магістерському) рівні передбачає набуття здобувачами вищої педагогічної освіти спеціальності «014 Середня освіта (Трудове навчання та технології)» таких компетентностей [3]:

загальні:

– виявляти та вирішувати проблеми у сфері професійної діяльності, бути критичним і самокритичним;

– генерувати нові ідеї (креативність) та приймати обґрунтовані рішення;

– розробляти та презентувати освітні проєкти, управляти ними та мотивувати виконавців на досягнення спільної мети;

фахові:

– поглиблено розуміти предметну галузь і професійну діяльність;

– використовувати інновації у професійній діяльності;

предметні:

– розуміти функції та тенденції розвитку технологічної освіти, цілі, зміст та структуру освітніх програм різних рівнів;

– сприймати інновації в галузі технології та висвітлювати їхню суть у процесі реалізації технологічної освіти;

– застосовувати принципи і методи наукового пізнання для визначення проблем у галузі технологічної освіти, тенденцій їх розвитку, а також знаходження ефективних шляхів їх вирішення.

Для формування цих компетентностей необхідно ввести до освітньої програми другого (магістерського) рівня «Середня освіта (Трудове навчання та технології)» відповідний курс «Методологічні основи технологічної

освітньої галузі». Запровадження такого курсу забезпечить формування у майбутніх учителів трудового навчання методологічної компетентності в галузі технологічної освіти учнів закладів загальної середньої освіти.

Результатом вивчення такого курсу буде:

– розуміння рівнів методологічного знання та методологічних підходів, які застосовуються в технологічній освітній галузі;

– розуміння здобувачами освіти найбільш загальних закономірностей і принципів, що визначають зміст технологічної освіти, спрямованої на підготовку учнів до перетворювальної діяльності в умовах постіндустріального суспільства;

– трактування змісту навчальних предметів технологічної освітньої галузі на основі найбільш загальних закономірностей і принципів технологічної освіти;

– осмислення значимості загальних закономірностей і принципів змісту навчальних предметів (складових) технологічної освітньої галузі в умовах до індустріального, індустріального та постіндустріального (цифрового) суспільства;

– широкий науковий світогляд, високий інтерес до професійної діяльності, творче використання знань.

Введення до освітньої програми такого курсу буде сприяти підготовці кваліфікованого вчителя трудового навчання та технологій, здатного до інноваційної діяльності в умовах оновленої української школи.

Список використаних джерел:

1. Національна рамка кваліфікацій. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/1341-2011-%D0%BF#Text> (дата звернення: 13.04.2021).

2. Програма великої трансформації «Освіта 4.0: Український світанок». URL: <http://surl.li/eijqj> (дата звернення: 23.04.2023).

3. Проект стандарту вищої освіти зі спеціальності 014 «Середня освіта» на другому (магістерському) рівні вищої освіти. URL: <http://surl.li/gohag> (дата звернення: 28.03.2023).

Т.О. Тараненко,
асистент кафедри педагогіки та методики технологічної освіти,
Криворізького державного педагогічного університету
м. Кривий Ріг

ХУДОЖНЄ ПРОЄКТУВАННЯ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНО-ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ДИЗАЙНУ

Художнє проектування у процесі підготовки майбутніх фахівців з дизайну забезпечує можливість для саморозвитку, самоактуалізації особистості у відповідності до Національної доктрини розвитку освіти України у XXI столітті. У своїй практичній іпостасі поєднує в собі установки

на проектну доцільність і художню виразність, функціональну чіткість і ціннісну ясність просторово-образних рішень.

Аналіз Державного стандарту професійної (професійно-технічної) освіти та освітньо-професійних програм з підготовки майбутніх фахівців з дизайну висуває на передній план необхідність упровадження художньо-проектної діяльності у процес професійної підготовки, а саме при вивченні практичної складової.

У різні періоди на необхідності організації художньо-проектної діяльності як підґрунтя професійної освіти наголошували відомі мистецтвознавці у галузі дизайну В. Даниленко, Ю. Легенький, В. Сидоренко та ін. Ученими художнє проектування розглядається як феномен і фундамент культуротворчої системи професійної (професійно-технічної) освіти, що має стратегічний потенціал і методологію, які дозволяють сформулювати різнобічно розвинену особистість. Головним завданням вони вважали створення системи дизайн-освіти, поширення художньо-проектних знань й умінь на різних рівнях освіти задля розв'язання виховних, розвивальних і просвітницьких завдань.

У сучасній освіті проектування розглядається як високоякісна технологія «роботи з майбутнім», розробка задумів перетворення людської дійсності. Воно передбачає окреслення мети і замислів свідомої художньо-практичної діяльності, її методів, засобів та форм. Причому особливою значущістю володіє загальний (узгоджений) предмет діяльності – проектна ідея. Художньо-проектні новації постають втіленням неординарного стилю мислення у майбутніх фахівців з дизайну.

Провідним напрямом реалізації нового змісту професійно-практичної підготовки майбутніх фахівців з дизайну є технолого-конструкторська діяльність, в якій поряд з формуванням фахових умінь починається й розвиток художньо-проектних умінь. Проблемі застосування проектно-художньої діяльності присвячені наукові праці О. Коберника, С. Кучер, М. Курача, В. Сидоренка, В. Симоненка, С. Ящука та ін. Проте, недостатньо дослідженим залишається питання професійно-практичної підготовки майбутніх фахівців з дизайну засобами художньо-проектної діяльності, що є основою для формування технолого-конструкторської компетентності майбутніх фахівців.

Мета – розкрити особливості художнього проектування як складової професійно-практичної підготовки майбутніх фахівців з дизайну, обґрунтувати підходи науковців щодо сутності досліджуваного феномену.

Художньо-проектна діяльність – це важливий засіб формування творчої особистості, здатної підійматися на високий рівень інтелектуальної та трудової активності. Спостереження за здійсненням технолого-конструкторської діяльності майбутніх фахівців з дизайну вказує на необхідність включення всіх компонентів художнього проектування в систему професійно-практичної підготовки для забезпечення належних умов становлення та творчого самовираження особистості здобувача освіти,

розвитку його творчого потенціалу. Проте, для здійснення якісної організації такої діяльності майбутній фахівець повинен володіти вміннями організації художнього проектування під час технолого-конструкторської діяльності. Тому важливим залишається питання обґрунтування сутності художнього проектування діяльності як складової фахової підготовки студентів.

Діяльність людини визначає її сутність, виступає в ролі субстанції культури всього людського світу. Філософія дає широке визначення діяльності – це спосіб існування людини і суспільства в цілому, діяльність полягає в активному ставленні людини до світу, спрямована на його доцільну зміну і перетворення. На конкретно-науковому психологічному рівні діяльність визначається як сукупність процесів реального буття людини, опосередкованих свідомим відображенням.

При визначенні сутності діяльності вихідними виступають наступні положення: 1. Діяльність – це процес реалізації відносин людини до навколишньої дійсності. 2. Будь-який вид діяльності являє собою єдність практичної та розумової діяльності. 3. Процес реалізації відносин людини до навколишньої дійсності – це не односторонній процес впливу людини на природу, а взаємодія.

Таким чином, підтримуючи думку С. Рубінштейна, вважаємо, що діяльність – це процес активного ставлення людини до дійсності, в ході якого відбувається досягнення суб'єктом поставлених раніше завдань, задоволення різноманітних потреб й освоєння суспільного досвіду [4, с. 28]. Діяльність – це форма взаємозв'язку особистості з навколишнім середовищем, в якій вона здійснює свідомо поставлену мету. Далі необхідно розглянути поняття «творчість» і «проектування», так як художньо-проектна діяльність за своєю суттю є творчою – пошук оптимального проектного рішення – це творчий процес.

Е. Роземблум відзначає, що поняття художнього проектування висунуте в кінці 60-х років як альтернатива, з одного боку – архітектурному підходу, що склався в той період, з іншої – «художньому конструюванню» спиралося на практику образотворчого мистецтва [3, с. 30].

Завдання художнього проектування є образне, комплексне рішення середовища. З цього визначення відразу з'являється можливість провести межу між художником-конструктором і художником-проектантом. Якщо завдання першого – створення на основі естетичних, технічних і функціональних вимог еталонів виробів, призначених для масового тиражування, то завданням другого являється створення образного рішення середовища, по-своєму унікального і не тиражованого [1, с. 15].

Таким чином, художнє проектування визначає як процес створення опису, зображення або концептуальної моделі неіснуючого об'єкта із заданими функціональними, ергономічними та естетичними властивостями. Дизайн, як вид художнього проектування, об'єднує науково-технічний підхід з художньо-образним підходом до побудови моделі майбутнього об'єкта. Художньо-проектна діяльність, на її думку, – це творча діяльність,

спрямована на перетворення навколишнього предметно-просторового середовища шляхом створення якісно нових моделей (об'єктів) предметно-просторового середовища, культурних зразків і суб'єктивно або об'єктивно значущих цінностей.

Організація художньо-проектної діяльності у процесі навчання дозволяє вирішувати завдання формування та розвитку інтелектуальних (критичного проектного і творчого мислення) і практичних умінь, уважає О. Полат. У процесі художнього проектування розкривається характер взаємодії практичної діяльності з розумовою. У дизайнера активність в пізнанні проявляється на пошуковій стадії виконання проекту і на стадії збору інформації. Творче мислення включається в роботу на стадії генерування оригінальних проектних ідей, критичне – на стадії оцінки в процесі проектного моделювання. Практичні вміння при організації художньо-проектної діяльності – це вміння підносити проектні ідеї в графічній формі, в макеті або моделі тощо. У творчій проектній діяльності поряд з практично-перетворювальною діяльністю, відбувається пізнавально-оціночна діяльність, результатом якої є нове знання.

Для ефективної реалізації якісної професійно-практичної підготовки майбутньому фахівцю з дизайну необхідно оволодіти високим рівнем художньо-дизайнерської та технолого-конструкторської підготовки, що залежать від належного засвоєння дисциплін науково-професійного циклу і безпосередньо предметів, пов'язаних із вивченням художньої, технологічної та конструкторської обробки матеріалів.

Ефективність створення сприятливих умов для творчого розвитку студентів у процесі художньо-трудої діяльності, на думку Л. Оршанського [2, с. 186], зумовлена: використанням індивідуальних психофізіологічних карт на кожного студента; запровадженням системи навчальних завдань творчого характеру, за допомогою яких створюються творчі ситуації, прямо чи опосередковано ставиться мета, завдання та вимоги до творчої художньо-трудої діяльності; чітким алгоритмом перебігу творчого процесу:

- 1) перші враження, творчі нагромадження і виникнення творчого задуму;

- 2) розробка художнього проекту декоративно-ужиткового виробу (нової форми, конструкції, моделі, оригінальної орнаментальної композиції тощо);

- 3) корекція і завершальне втілення художнього проекту в матеріалі та його публічний захист; систематичним та об'єктивним контролем за результатами творчої діяльності, взаємоконтролем учасників художньо-трудоого процесу.

Реалізація художньо-проектної діяльності в процесі професійно-практичної підготовки майбутніх фахівців з дизайну відбувається у декілька етапів (рис.1).

Рис. 1. Зміст організації художньо-проєктної діяльності майбутніх фахівців з дизайну

Отже, художнє проєктування – це інтегрована діяльність, метою якої є створення не лише матеріальних, а й духовних цінностей зображувальними, конструктивними і декоративними засобами. Домінуючою в ній є конструктивна форма художнього мислення, яка забезпечує розвиток якостей, необхідних для формування просторових уявлень. У процесі художньо-проєктної діяльності активізуються і зображувальне, і декоративне художнє мислення, яке з часом має перспективи перетворитися на світоглядну складову.

Список використаних джерел:

1. Глушич А.О., Міроненко В.П. Художнє проєктування та умови формування його основних засад. *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. Мистецтвознавство. Архітектура*. 2012. № 9. С. 14–16.
2. Оршанський Л. В. Художньо-трудова підготовка майбутніх учителів трудового навчання: монографія. Дрогобич : Швидко Друк, 2008. 278 с.
3. Роземблом Е. А. Художественное проектирование: стратегия и практика. *Декоративное искусство*. 1989. №9. С. 30 – 35.
4. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии. 2002. 720 с.

О.О. Терентьєва,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
кафедри теорії і методики технологічної освіти
Полтавського національного педагогічного
університету імені В.Г. Короленка
м. Полтава

ІНФОРМАЦІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ФАКТОР ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ

Тези присвячені розгляду інформаційної компетентності як важливого фактору ефективності навчання технології. У тезах розглядається сутність інформаційної компетентності та її значення в навчальному процесі.

Інформаційна компетентність – це ключовий фактор успішної освіти в сучасному світі, де інформаційні технології переповнюють наше повсякденне життя. Учасники навчально-виховного процесу, включаючи вчителів технології та їх учнів, повинні мати достатній рівень інформаційної компетентності, щоб ефективно використовувати інформаційні технології в навчанні та особистому житті.

У статтях: «Інформаційна компетентність учнів як передумова розвитку технічної творчості» автор І. Ю. Кравченко обґрунтовує важливість формування інформаційної компетентності учнів на уроках технології для успішного розвитку технічної творчості; «Формування інформаційної компетентності учнів на уроках технології в початковій школі» автор І.М. Білецька [1] розглядає методику формування інформаційної компетентності учнів початкової школи на уроках технології; «Інформаційна компетентність як складова особистісного розвитку учнів на уроках технології» автор О. О. Кравченко [4] досліджує взаємозв'язок між розвитком інформаційної компетентності та особистісним розвитком учнів на уроках технології; «Формування інформаційної компетентності майбутніх учителів технології» автор Н. В. Свистун [7] досліджує проблему формування інформаційної компетентності майбутніх учителів технології та розглядає особливості впровадження інформаційних технологій на уроках технології; «Роль інформаційної компетентності у формуванні професійних компетенцій майбутніх учителів технології» автор Н. І. Колесник [2] розглядає проблеми формування професійних компетенцій майбутніх учителів технології з урахуванням розвитку інформаційної компетентності. Крім того, у статті Левченко О.М. «Інформаційна компетентність як основа розвитку технічної творчості молодших школярів на уроках технології» досліджується взаємозв'язок між інформаційною компетентністю учнів та їх технічною творчістю на уроках технології. Авторка аналізує методи формування інформаційної компетентності та рекомендує ефективні підходи до розвитку технічної творчості молодших школярів [5]. Також у статті Мельник О.І. «Інформаційна компетентність як ключовий фактор розвитку технологічної грамотності учнів» розглядається важливість інформаційної компетентності для розвитку технологічної грамотності учнів. Авторка проаналізувала та систематизувала різні підходи до визначення технологічної грамотності та надає рекомендації щодо формування інформаційної компетентності учнів для досягнення цієї мети [6].

Отже, з огляду на різноманітність підходів та методів формування інформаційної компетентності на уроках технології, можна стверджувати, що це завдання є важливим та актуальним для сучасної освіти. Розвиток інформаційної компетентності учнів впливає на їхню успішність у навчанні, розвиток технічної творчості та технологічної грамотності, що має велике значення у змінюючомуся світі інформаційних технологій.

Зокрема, вивчення технології передбачає роботу з великою кількістю інформації та детальний аналіз процесів виробництва. Інформаційна компетентність дозволяє учням ефективно працювати з цією інформацією, розуміти її зміст, обирати найбільш оптимальний спосіб збору та аналізу даних, та використовувати їх для розв'язання різних завдань.

У даному контексті, розвиток інформаційної компетентності учнів є важливою метою освітнього процесу. Вчителі технології відіграють важливу роль у розвитку інформаційної компетентності своїх учнів. Вони мають вміти не тільки використовувати інформаційні технології на уроках, але й виховувати учнів до критичного мислення та вміння знаходити та аналізувати інформацію.

Таким чином, інформаційна компетентність є ключовим фактором ефективності навчання технології та успішної адаптації учнів до швидко змінюючогося світу інформаційних технологій.

З огляду на швидкий розвиток сучасних технологій, вчителі технології повинні постійно вдосконалювати свою інформаційну компетентність, вивчати нові програмні засоби та технології, досліджувати можливості їх використання у навчальному процесі. Це є важливим аспектом розвитку інформаційної компетентності учителів технології, який, в свою чергу, дозволяє забезпечити розвиток інформаційної компетентності учнів на уроках технології. Сучасні технології надають вчителям технології можливості використовувати різноманітні програмні засоби для створення презентацій, відеоуроків, інтерактивних завдань та ігор, що забезпечує більш ефективне засвоєння матеріалу учнями. Однак, щоб успішно використовувати ці технології, вчителі повинні мати достатні розуміння їх функціональності та можливостей, а також уміти адаптувати їх до конкретних потреб учнів та навчальних завдань. Тому важливим елементом формування інформаційної компетентності вчителів технології є професійний розвиток та постійне навчання.

Під час навчання учнів на уроках технології, вчителі повинні також створювати сприятливу навчальну середовище, що сприяє розвитку їх інформаційної компетентності. Це може бути досягнуто за допомогою використання сучасних інтерактивних методів та технологій, які дозволяють створювати учням стимулюючу та цікаву навчальну ситуацію. Наприклад, використання віртуальних технологій, що дозволяють учням експериментувати та виконувати завдання в безпечному віртуальному середовищі.

Доповнена та віртуальна реальності – це технології, які можуть бути використані на уроках технологій для покращення навчального процесу та розвитку інформаційної компетентності учнів. Доповнена реальність (Augmented Reality – AR) – це технологія, яка дозволяє доповнити реальний світ віртуальними об'єктами за допомогою камери та додатку на мобільному пристрої. Наприклад, використання AR може допомогти учням більш детально дослідити будову та принцип роботи різноманітних механізмів та машин. Учні можуть сканувати реальні об'єкти та отримувати детальну інформацію про їх будову та принцип роботи. Віртуальна реальність (Virtual Reality – VR) – це технологія, яка створює віртуальне середовище, в якому користувач може взаємодіяти з об'єктами та отримувати різноманітні візуальні та звукові ефекти. Використання VR на уроках технологій може допомогти учням віртуально створити та перевірити роботу різноманітних механізмів, машин та інших пристроїв. Крім того, AR та VR можуть бути використані для створення віртуальних туристичних подорожей, історичних реконструкцій, архітектурних проектів та інших проектів, що допоможуть учням краще зрозуміти та запам'ятати матеріал. Однак, використання AR та VR на уроках технологій потребує додаткового обладнання та програмного забезпечення, а також підготовки вчителя до використання цих технологій в навчальному процесі.

Уроки технологій в сучасному світі не можуть обійтися без формування інформаційної компетентності учнів. Інформаційна компетентність стає все важливішою в епоху швидкого розвитку технологій, де знання та навички в галузі інформаційних технологій є ключовим фактором для подальшого успіху в кар'єрі. Для ефективного формування інформаційної компетентності учнів на уроках технологій, вчителі повинні використовувати різноманітні методи та технології, такі як доповнена та віртуальна реальність, щоб зробити навчання більш цікавим та зрозумілим для учнів. Застосування сучасних технологій на уроках технологій допомагає створити більш інтерактивну та цікаву навчальну атмосферу, яка сприяє ефективному формуванню інформаційної компетентності учнів.

Список використаних джерел:

1. Білецька І. М. Формування інформаційної компетентності учнів на уроках технології в початковій школі. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2019. № 9 (89). С. 53–60.
2. Колесник Н. І. Роль інформаційної компетентності у формуванні професійних компетенцій майбутніх учителів технології. Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Серія: Педагогічні науки. 2020. № 57. С. 68–77.
3. Кравченко І.Ю. Інформаційна компетентність учнів як передумова розвитку технічної творчості. Технологія і техніка друкарства. 2018. Вип. 4 (64). С. 68–71.
4. Кравченко О. О. Інформаційна компетентність як складова особистісного розвитку учнів на уроках технології. Науковий вісник

Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Педагогіка і психологія. 2019. № 40. С. 54–57.

5. Левченко О. М. Інформаційна компетентність як основа розвитку технічної творчості молодших школярів на уроках технології. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Педагогіка і психологія. 2018. № 45. С. 63–66.

6. Мельник О. І. Інформаційна компетентність як ключовий фактор розвитку технологічної грамотності учнів. Науковий вісник Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди. Серія: Педагогічні науки. 2019. № 144. С. 178–183.

7. Свистун Н. В. Формування інформаційної компетентності майбутніх учителів технології. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2018. № 7 (87). С. 67–75.

Т.Д. Тертична,
практичний психолог I категорії відділу
молодіжної політики та соціальної роботи,
Вінницький державний педагогічний
університет імені Михайла Коцюбинського
м. Вінниця

АКТУАЛЬНІСТЬ ВИХОВАННЯ ЕМОЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Освітній процес в умовах повномасштабного вторгнення в Україну вимагає кардинальних змін у ставленні вчителя до педагогічної діяльності, в усвідомленні ним педагогічних дій і сприйняття учня, власної ролі в навчанні й вихованні дітей і необхідності постійного пошуку шляхів розв'язання проблем, пов'язаних із викликами воєнного стану.

Сьогодні педагог знаходиться у досить складній психологічній ситуації, для якої характерними є: високий рівень емоційного навантаження, пов'язаний з відповідальністю за життя і здоров'я дітей та значною кількістю екстремальних ситуацій; негативне інформаційне навантаження; специфіка режиму праці дистанційного навчання; багатофункціональність педагогічної діяльності, що зумовлена необхідністю одночасного виконання принципово різних функцій за відсутності оптимальних для роботи зовнішніх умов [5].

Шкільний вік є періодом прогресивних перетворень здібностей, характеру, звичок, особистості учня. Особлива роль у цьому належить учителю початкових класів. В умовах викликів сучасності успішність і самопочуття дітей наряду залежать від того, чи забезпечить їм учитель належну підтримку, сприятливе освітнє середовище та психологічний комфорт. Тому для особистості вчителя початкових класів ключовою є сформованість достатнього рівня емоційної культури, що слугуватиме

основою створення сприятливих соціально-психологічних умов для освітньої діяльності учнів [2, с. 34].

Мета тез полягає у визначенні актуальності виховання емоційної культури майбутніх учителів початкових класів в умовах воєнних дій.

Аналіз науково-педагогічної літератури показує, що питання емоційної культури вчителя досліджувалося багатьма науковцями. Різні аспекти цієї проблеми висвітлюються у дисертаційних дослідженнях І. Анненкової, Т. Васецької, І. Головської, І. Могилей, Н. Павленко, Л. Соколової, Л. Страхової, Л. Хомич, М. Шпак, В. Ямницького. Вивчаючи емоційний компонент педагогічної діяльності, вчені В. Гаврик, В. Кан-Калик, О. Лобач, І. Юсупов вбачали в емоційній сфері педагога запоруку успіху професійно-педагогічного спілкування [2; 6]. Дослідник А. Бойко зазначає, що емоційна культура вчителя забезпечує емоційний аспект виховних відносин [1, с. 10]. Важливі положення щодо формування емоційної культури вчителя сформульовані у працях сучасних науковців, зокрема І. Зязюна, Н. Кузьміна, О. Рудницької [7, с. 16].

Однак, до повномасштабного вторгнення РФ в Україну науковцями не розглядалися питання актуальності формування емоційної культури майбутнього педагога як важливої компоненти освітньої діяльності вчителя в умовах надзвичайних ситуацій воєнного характеру.

Особливого значення в професійній діяльності педагога під час воєнного стану набувають виокремлені науковцями складові емоційної культури майбутнього вчителя початкових класів: емоційна чутливість, адекватна емоційно-експресивна виразність, емоційна гнучкість, емоційна регуляція та самоконтроль, емоційна ідентифікація (здатність педагога проникати в емоційний стан вихованця через емоційне співпереживання), психоемоційна стійкість (резильєнтність), емоційний зворотній зв'язок [3; 6].

У складних реаліях воєнного часу навчальна, виховна та здоров'язбережувальна діяльність учителя початкових класів висувають серйозні вимоги до його емоційної сфери, потребують щоденного витрачання душевних сил та емоцій. Сформованість емоційної культури педагога передбачає такі вміння й навички:

- володіти собою, власними емоціями й почуттями у критичних ситуаціях, справлятися з їх перебігом і наслідками;
- розуміти емоційний стан і мотиви поведінки учнів;
- знаходити адекватний спосіб вираження почуттів та емоцій;
- позбавлятися негативних емоцій і необдуманих емоційних реакцій;
- створювати позитивний емоційний настрій і сприятливий психологічний клімат у класі тощо [4; 8].

Накопичення емоційного напруження, невміння контролювати та регулювати власні емоції безпосередньо впливають на психологічний стан учнів і можуть призвести до «професійного вигорання» вчителя й у звичних умовах. А в умовах довготривалого стресу, пов'язаного з веденням бойових

дій на території України, володіння навичками резильєнтності є життєво необхідними.

Спостережливість, розуміння емоційного стану учня, «тонке» відчуття і сприйняття його особистості допоможуть учителеві попередити негативні наслідки екстремальних ситуацій. Саме на учителя лягає обов'язок фізично й емоційно захистити дітей, допомогти їм впоратися з негативними емоціями, більшість з яких учні переживають вперше під час війни. Адже, коли учні молодшого шкільного віку чують звук повітряної тривоги, спускаються в безпечне місце, тривалий час перебувають в укритті, вони намагаються знайти заспокоєння в очах учителя, транслюють його емоційний стан і поведінку. Тому педагогу важливо в будь-якій ситуації зберігати спокій, вміти розпізнати такі стани як панічна атака, стрес, страх, надмірна тривожність, знати та вміти використовувати базові психологічні навички й техніки заспокоєння, надання першої психологічної допомоги.

Отже, можна зробити висновок, що формування емоційної культури вчителя початкових класів набуває особливої актуальності в складних і непередбачуваних умовах сучасності. Вища школа має надавати майбутнім педагогам не тільки фахову кваліфікацію, а й створювати умови для виховання педагога як людини високої емоційної культури, яка має значний виховний вплив на особистість, особливо молодшого школяра, адже вчитель для цієї категорії дітей – це авторитет, зразок для наслідування. Саме тому одним із важливих завдань, яке стоїть перед закладами вищої педагогічної освіти, є впровадження в освітній простір сучасних методик і практик задля підвищення рівня знань студентів із загальної, вікової, соціальної, педагогічної, кризової психології та формування необхідних емоційних компетенцій для успішної діяльності в умовах надзвичайних ситуацій.

До перспективних напрямів досліджень відносимо розробку нових методик розвитку емоційної культури майбутніх учителів з урахуванням вимог сучасності.

Список використаних джерел:

1. Бойко А. М. Концептуальні основи особистісно-соціального виховання. Педагогічні науки: збірник наукових праць. 2013. Вип. 3. С. 5–15.
2. Григорович О. П., Демченко, О. П., Родюк, Н. Ю. Формування інноваційної культури педагога як стратегічна мета національної системи освіти. Рідна школа. 2018. Вип. 9. С. 32–38.
3. Казьмірчук Н. С., Яковишина М. С. Вивчення емоційної культури майбутніх учителів початкових класів. *Newinception*. 2022. Вип. 2. С. 41–48.
4. Карпенко І. М., Сілютіна І. М. Емоційна культура майбутнього вчителя. Рідна школа. 2008. Вип. 6. С. 3–5.
5. Коломієць А. М., Громов Є. В., Жовнич О. В., Коломієць Д. І., Івашкевич Є. М. Актуалізація навичок педагога, що необхідні для організації освітнього процесу в умовах надзвичайних ситуацій // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. 2022. Вип. 65. С. 147–154.

6. Лобач О. О. Емоційна культура майбутнього вчителя як умова емоційної вихованості дитини. Збірник наукових праць Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. 2002. Вип. 5/6. С. 177–187.

7. Поліщук В. М. Виховання особистості: повсякдення і стереотипи. Глухів: РВВ ГДПУ, 2004. 169 с.

8. Якубовська О. М., Анненкова І. П. Основи формування емоційної культури майбутніх учителів: навч. посіб. Одеса : Астропринт, 2002. 160 с.

О.О. Титаренко,
кандидат сільськогосподарських наук, доцент
кафедри теорії і методики
технологічної освіти Полтавського національного
педагогічного університету імені В.Г. Короленка
м. Полтава

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ У ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Останнім часом стрімко зростає інформаційний потік у світі. Сучасній людині вкрай необхідні уміння орієнтуватися, виділяти важливе і потрібне з цього обсягу знань та застосовувати їх на практиці. Тому постає проблема підготовки вчителів, здатних формувати у майбутніх конкурентоспроможних громадян прагнення до інтелектуального, духовного і професійного розвитку особистості шляхом організації науково-дослідницької діяльності.

Найширше різнобічне охоплення повсякденного життя відбувається у школі на уроках технологій, тому важливо розвивати саме у майбутніх учителів технологій критичне мислення, здатність аналізувати та оцінювати наукові дослідження. Необхідно змінювати методи навчання, використовуючи більше практичних завдань та проектів, які вимагають від майбутніх учителів технологій самостійності та творчості у вирішенні поставлених задач. Актуальним завданням є забезпечення студентів необхідними знаннями та практичними навичками для успішного їх використання у сфері науки та інновацій.

Суттєвим недоліком освітньої системи є базування навчального процесу на знаннєвій парадигмі. Навчальний процес будується на асоціативно-репродуктивній схемі, що не дає студентам можливості зайняти позицію суб'єкта науково-дослідницької діяльності та не забезпечує необхідної практичної готовності до самостійної науково-дослідної роботи, що є важливим етапом у розвитку професійних навичок, це веде до того, що зміст професійної підготовки майбутніх учителів технологій не спрямований на формування науково-дослідницьких умінь та навичок, а лише передає суму знань. Оволодіння знаннями не означає готовності до науково-дослідної

роботи, тому необхідно забезпечувати систематичну підготовку студентів до вирішення професійних науково-дослідницьких завдань шляхом введення практичних занять з різних галузей знань.

Зміна знаннєвої парадигми на навчання через дослідження має на меті сприяння прагненню майбутніх фахівців до навчання впродовж життя та адаптації бази знань і навичок до потреб суспільства.

З метою з'ясування стану підготовки майбутніх учителів технологій до науково-дослідницької діяльності ми здійснили аналіз нормативних документів деяких закладів вищої освіти (на прикладі педагогічних спеціальностей), а саме: Бердянського державного педагогічного університету, Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, Криворізького державного педагогічного університету, Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.

Дослідження показало, що освітньо-професійні програми «Середня освіта (Трудове навчання та технології)» спеціальності 014 Середня освіта за предметною спеціальністю 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології) першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти в галузі 01 Освіта/Педагогіка містять навчальну дисципліну відповідного змісту як обов'язкову чи вибіркового компоненту.

На першому (бакалаврському) рівні вищої освіти в університетах вивчається дисципліна «Основи наукових досліджень»/ «Основи наукових досліджень та академічна доброчесність», яка охоплює від 3 до 4 кредитів. Кількість годин також різниться. У Дрогобицькому державному педагогічному університеті імені Івана Франка та Криворізькому державному педагогічному університеті виділяється по 16 годин лекцій та практичних занять, а у Полтавському національному педагогічному університеті імені В.Г. Короленка – по 24 години. При успішному проходженні дисципліни студент отримує залікову оцінку.

На другому (магістерському) рівні вищої освіти вивчається дисципліна «Методи наукових досліджень»/ «Методологія наукових досліджень»/ «Методологія та методика наукових досліджень»/ «Теорія і методика педагогічного експерименту» загальним обсягом від 3 до 4 кредитів. На опанування цього курсу здобувачеві пропонується в різних закладах вищої освіти від 14 до 16 годин лекцій та стільки ж практичних занять. Підсумковий контроль проходить у вигляді заліку чи екзамену.

Ці дисципліни дозволяють здобувачам вищої освіти ознайомитись з теоретичними засадами наукових досліджень та методиками, що необхідні для підготовки наукових праць. Такі знання є корисними для студентів, оскільки вони дозволяють розширити можливості для професійного росту та розвитку.

Ефективною формою науково-дослідницької діяльності є проведення досліджень при підготовці курсових та магістерських робіт. Під час аналізу освітньо-професійних програм було з'ясовано, що не всі університети використовують можливість долучити здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня до науково-дослідницької діяльності шляхом виконання кваліфікаційної роботи. На нашу думку, таким чином втрачається можливість підготувати студентів до чергового рівня науково-дослідницької діяльності і порушується принцип наступності.

Виконання магістерської роботи передбачено в усіх досліджуваних педагогічних закладах вищої освіти.

Загалом дані свідчать про те, що в українських університетах приділяється увага науково-дослідницькій діяльності в межах виконання освітньо-професійної програми як плідному напрямку підвищення розвитку соціально-професійної зрілості особистості майбутнього вчителя технологій.

Ю.М. Тітенко,
консультант комунального закладу
«Центр професійного розвитку педагогічних працівників»
Криворізької міської ради
м. Кривий Ріг

ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ СУЧАСНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ – УМОВА ДОСЯГНЕННЯ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ

А. Енштейн:
*«Безумство – діяти по-старому
і чекати нові результати»*

Що краще – копіювання педагогічного досвіду (ПД) чи розвиток власних творчих надбань?

Використовуючи ПД та спираючись на нього виникає поняття Педагогічна майстерність – це право чи обов'язок учителя?

Право! Це кожен учитель здатний розвивати свою майстерність і донести її до учнів.

Обов'язок, це без педагогічної майстерності неможливо виховати творчу, обдаровану особистість.

Сьогодні сучасний педагогічний працівник передбачає готовність до застосування нових освітянських ідей, здатність постійно навчатись, бути в постійному творчому пошуку.

Що потрібно зробити школі? Бути творчими людьми, не боятися впроваджувати в життя новітні методи навчання, наближати навчання до реального життя.

Для вчителя самим головним на сьогодні є самоосвіта –безперервний процес саморозвитку та самовдосконалення вчителів. Вона (самоосвіта) є основною формою підвищення професійної педагогічної компетентності, яка

складається з удосконалення знань та узагальнення педагогічного досвіду шляхом цілеспрямованої самоосвітньої роботи.

У ефективності самоосвіти педагогів сприяє робота професійної спільноти педагогічних працівників саме вчителів трудового навчання, перед якими окреслені завдання: створювати для вчителя умови щодо інтелектуального, соціального чи духовного розвитку; самореалізації особистості; досягати оптимальної реалізації впливу самоосвіти на свій розвиток та учнів; забезпечити максимальну мобілізацію психічних ресурсів особистості з метою забезпечення самореалізації.

Основною формою організації освітньої діяльності практично в усіх країнах світу є класно-урочна система. стало закономірним і неминучим обов'язковим засвоєнням загальноосвітніх знань і вмінь.

Але критика класно-урочної системи пов'язана з пасивністю учнів на уроках та загальним зниженням інтересу до навчання.

І сьогодні в педагогіці виникло нове поняття «Технологія», яке стало вживатися у зв'язку зі зростаючою роллю інформаційних технологій. Якщо звертатися до джерел виникнення поняття «технологія», то ми повинні зафіксувати, що воно походить із двох грецьких слів: *tehne* – мистецтво, майстерність і *logos* – слово, навчання. Технологія вказує на конкретні способи і засоби здійснення професійної діяльності та, з іншого боку, на результати поставленої задачі перед здобувачами освіти. Ступінь досягнення поставленої мети у вчителя характеризується майстерністю педагога.

Отже, технологія – це форма реалізації людського інтелекту, сфокусованого на розв'язанні суттєвих проблем буття.

І це одне з них модульне навчання — суть технології полягає в тому, що учень самостійно чи з певною долею допомоги досягає конкретної мети навчання в процесі роботи з навчальним модулем. Перевага даної технології: модулі дозволяють перевести навчання на суб'єкт – суб'єктивну основу, індивідуалізувати роботу з окремими учнями, дозувати індивідуальну допомогу, виміряти форми спілкування педагога з учнями, творчості учня та його вчителя, для пошуку модуля та наступної моделі.

Хотілось висловити ще щодо предметної проектно-технологічної компетентність, яка формується в межах трудового навчання основної школи повною мірою сприяє формуванню ключових компетентностей навчальної програми. Її набуття сприяє досягненню певного рівня культурного, особистісного розвитку кожного учня, з урахуванням його природних, діяльнісних й особистісних здібностей і можливостей.

Компетентний учень володіє комплексом пов'язаних між собою особистісних якостей, здібностей, знань, умінь, які забезпечують можливість ефективно діяти у відповідній сфері. Володіння учнями базовими знаннями, вміннями, способами проектно-технологічної діяльності здатна ефективно діяти в невизначеній ситуації – це саме те, що необхідно у технологічній освіті.

Навчальна програма закладів загальної середньої освіти останнім часом складається з комплексу модулів та послідовно ускладнених дидактичних завдань. Процес трудового навчання та технології здобувачів освіти претендує на загальнотрудові вміння та розв'язування техніко-технологічних задач, конструювати і виготовляти суспільно-корисні вироби, засвоювати обов'язковий мінімум (стандарт) знань про місце та роль виробництва у житті суспільства.

На сьогодні ми можемо говорити, що учителі нашого міста трудового навчання мають достатньо високий рівень майстерності, про що свідчить їх оцінка праці за наслідками атестації:

- всього вчителів – 131;
- вищу категорію мають – 78;
- 1 категорію – 24.

Багато зараз говориться щодо погіршення матеріально-технічної бази з трудового навчання в закладах загальної середньої освіти, оскільки протягом останніх років ця база не поновлюється і не поповнюється.

Але є в місті заклади загальної середньої освіти, які мають укомплектованість майстерень та кількість верстатів й швейних машин, які містяться в них – в робочому стані, що ці школи є взірцем для всього міста з даного питання.

Це:

Довгинцівському районі – 8 шкіл;

Інгулецькому – 4 школи;

Металургійному – 4 школи;

Покровському районі – 5 шкіл;

Саксаганському – 5 шкіл;

Тернівському – 2 школи;

Центрально-Міському районі – 4 школи.

На жаль, сьогодні жоден ліцей академічного спрямування немає технологічного профілю в місті, але до початку реформування освіти існувало останнім часом в 11 школах.

Нам необхідно не стояти на місці, на досягнутому, а шукати, застосовуючи до сьогоднішніх потреб і вимог суспільства ефективні шляхи і способи формування людини – працівника нового типу, володіючого професійною компетентністю, який уміє впевнено, творчо підходити до вирішення будь-яких завдань.

Т.І. Тонконогова,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
групи 548 педагогічного факультету
спеціальності 013 Початкова освіта
Миколаївський національний університет
імені В. О. Сухомлинського
м. Миколаїв

Науковий керівник:
С.І. Якименко,
доктор педагогічних наук, професор
завідувач кафедри початкової та дошкільної освіти
Миколаївський національний університет
імені В. О. Сухомлинського,
м. Миколаїв

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Система освіти сьогодні зазнає значних змін, що пов'язані із внесенням коректив у цілі, завдання та зміст освітнього процесу. Сьогодні в школі виникла необхідність інтегрування і втілення в практику принципово нових педагогічних ідей, концепцій, методик, технологій, у центрі яких – особистість дитини з її потребами й інтересами, життєвими цінностями. Адже найважливіша справа будь-якої школи – турбота про здоров'я учнів. Від здоров'я, гарного самопочуття і бадьорості дітей залежить їх духовне життя, розумовий розвиток, рівень навчальних досягнень, світосприйняття, віра у свої сили. Незаперечною є думка, що суспільство, яке прагне жити в гармонії з довкіллям, має не лише декларувати, а й формувати систему істинних цінностей у кожного громадянина. Тому одним із чинників благополуччя індивідуальності, родини та суспільства в цілому має стати здоров'я.

Проблема формування здоров'язбережувальної компетентності учнів була і залишається актуальною, оскільки все менше дітей, які приходять, навчаються і закінчують школу є здоровими. Саме тому важливою складовою освітнього процесу в школі є формування мотивації до збереження і зміцнення здоров'я школяра.

Формування здоров'язбережувальної компетентності та позитивної мотивації на здоровий спосіб життя – це цілеспрямований процес сприяння дітей в усвідомленні ними здоров'я як найвищої життєвої цінності, переконання у потребі дбати про своє здоров'я шляхом дотримання правил здорового способу життя, включення у процес його індивідуальних можливостей та здібностей.

Формування мотивації учнів до здорового способу життя буде успішним за умов: активізації позитивного ставлення до здорового способу життя, розширення знань учнів та набуття ними вмінь та навичок здорового способу життя, застосування сучасних педагогічних та соціально-оздоровчих технологій у процесі формування в школярів компетентісного та особистісно зорієнтованого ставлення до власного здоров'я. Адже саме за допомогою мотивування особистість нерідко виправдує свої дії та вчинки і приводить їх у відповідність до своїх особистісних норм.

Збереження здоров'я дітей повинно відбуватися без шкоди для вирішення навчальних, виховних і розвиваючих завдань уроку. Більш того, валеологізація уроку повинна сприяти загальному підвищенню ефективності навчання. Аналізуючи досвід учених і педагогів (Д. Колесова, В. Базарного, Г. Скакунової, Н. Смирнова), ми з'ясували, що саме нам для цього необхідно:

- дотримання санітарно-гігієнічних умов проведення уроку (провітрювання, чистота, освітлення);
- валеологічно доцільне включення позитивного настрою на урок;
- вибір адекватних віку форм і методів проведення уроку;
- вибір темпу і ритму уроку (темп уроку залежить від інтенсивності розумової працездатності учнів класу, чергування напруження й відпочинку);
- регламентація тривалості основних видів навчальної діяльності (дотримання норм неперервного письма, читання, обсягу диктантів, норми роботи з комп'ютером);
- зміна видів діяльності на уроці;
- формування позитивної мотивації до навчальної діяльності та стимулювання пізнавального інтересу (початком активної розумової діяльності повинен бути не примус, а бажання);
- залучення більшої кількості органів чуття учнів: слуху, зору, нюху, дотику (багатоканальність доступу інформації забезпечує кращу активність мозку);
- створення умов для творчості в навчальній діяльності (творчість є одним із факторів збереження здоров'я, бо це є спосіб задоволення базових здібностей учнів);
- включення в процес пізнання емоційно-чуттєвої сфери (інформація, змальована емоціями, краще запам'ятовується);
- диференціація й індивідуалізація процесу навчання в залежності від особистих особливостей і стану здоров'я учнів (передусім, повинні враховуватись особливості нервової системи);
- утворення на уроці ситуації, яка стимулює пошукову активність (учень повинен чітко знати, що якщо він виконає завдання в повному об'ємі й рекомендованим способом, то його відповідь буде успішною);
- діагностика початкових стадій стомлення учнів, зняття напруги від статичної пози, профілактика порушень постави і зору (проведення фізпаузи не лише в ігровій формі, але і з розвантаженням тих систем органів дитини, які найбільш напружені на уроці);
- психологічна атмосфера уроку, стиль спілкування вчителя (підтримка позитивної психологічної атмосфери уроку, вибір демократичного стилю педагогічної взаємодії) [2, с.13].

На основі аналізу науково-педагогічної літератури нами було визначено здоров'язберезувальні аспекти сучасного уроку та запропоновано критерії здоров'язберезувальної оцінки уроку, які передбачають спостереження за напрямками: організаційно-навчальний, оцінка санітарно-гігієнічних умов,

хронометраж уроку, валеологічний, психологічний та методичний супровід, моніторинг групи ризику шкільної втомлюваності [2, с.15].

Підсумовуючи вищезазначене, зауважимо, що реалізація здоров'язбережувальних ідей сучасного уроку сприяє розвитку особистості школяра, має істотний потенціал для його становлення. Цей потенціал полягає в меті, оновленому та здоров'язбережувальному змісті освіти, її формах та методах, які сприяють:

- формуванню творчої спрямованості особистості, що передбачає усвідомлення нею значення насамперед творчих, гуманістичних потреб, мотивів, цілей як провідних у її розвитку та майбутній життєдіяльності;
- формуванню позитивної мотивації на здоровий спосіб життя учнів;
- розвитку в учнів необхідних життєвих вмінь і спеціальних навичок, які зменшують схильність молоді до ризикованої поведінки.

Список використаних джерел:

1. Коваль Л. Здоров'язберігаюча організація навчально-виховного процесу як пріоритет нового педагогічного мислення майбутнього вчителя початкової школи URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Shps/2007_22-23/Koval_2007.pdf
2. Ващенко О. Здоров'язберігаючі технології в загальноосвітніх навчальних закладах // Директор школи. 2006. № 20. С. 12-15.
3. Гладощук О. Здоровий спосіб життя: виховання та контроль // Вища освіта України. 2007. № 1. С. 99-102.
4. Дубогай О. Навчання в русі: Здоров'язберігаючі педагогічні технології в початковій школі / За ред. О. Дубогай. К.: Шк. Світ. 2005. 112 с.

І.В. Федорейко,

аспірантка вечірньої форми навчання,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ БАКАЛАВРІВ У ГАЛУЗІ ТРАНСПОРТУ В ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ В СУЧАСНИХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ

Невід'ємною частиною системи освіти і одним з основних елементів забезпечення стабільного та ефективного розвитку людського потенціалу та соціально-економічного розвитку України є процес підготовки кваліфікованих робітничих кадрів [1]. Сфера підготовки кваліфікованих робітничих кадрів пройшла досить непростий історичний шлях становлення – від невеликих навчальних майстерень та ремісничих шкіл до мережі фабрично-заводських училищ, а згодом – до системи професійно-технічних училищ, а нині – до технікумів та коледжів [3, с. 29]. Система професійної освіти протягом усього шляху власного розвитку формувалася з урахуванням

соціальної та економічної ситуації в країні, забезпечуючи висококваліфікованими робітничими кадрами та фахівцями-технологами соціальну сферу та реальний сектор економіки.

З огляду на це, Міністерством освіти і науки України розроблено Проект Стратегії розвитку професійної (професійно-технічної) освіти на період до 2023 року з такими цілями:

- забезпечувати якісну та ефективну підготовку висококваліфікованих робітничих кадрів та фахівців середньої ланки з урахуванням вимог суспільства та економічної системи;

- оперативно реагувати на зміни у соціумі та економіці;

- забезпечувати широкі можливості для різних верств та груп населення з формування необхідних умінь та прикладних кваліфікацій протягом усього періоду трудової діяльності [4].

Досягнення цих цілей можливе на основі належного забезпеченні освітніх організацій системи професійно-технічної освіти, що реалізують програми підготовки робітничих професій, професійно-педагогічними кадрами, зокрема й бакалаврами у галузі транспорту як інженерів-педагогів.

Розглядаючи модернізацію сучасної професійно-педагогічної освіти, зазначимо, що необхідність її оновлення стала найочевиднішою починаючи з 2008 р., коли глобальна економічна криза спровокувала у професійній освіті низку негативних тенденцій, що виявилися у зниженні якості підготовки кваліфікованих робітників та фахівців середньої ланки. Кризові явища стали причиною зниження зацікавленості роботодавців та керівників органів виконавчої влади у розвитку професійної освіти, посилюючи цим невідповідність змісту професійної підготовки потреб ринку праці.

Водночас необхідно врахувати, що вимоги до професійно-педагогічної діяльності майбутніх інженерів-педагогів змінюються в напрямі:

- формування механізмів та інфраструктури гнучкого налаштування регіональних систем професійно-технічної освіти на потреби ринку праці у кількості та якості робочої сили;

- модернізація змісту та технологій виробничого навчання згідно з актуальними та перспективними потребами ринку праці та професійних стандартів та формування системи методичного забезпечення підготовки робітничих кадрів;

- створення умов для формування системи оцінки якості виробничого навчання на основі принципів прозорості, об'єктивності, відкритості та суспільно-професійної участі [2; 5].

Діяльність майбутніх бакалаврів у галузі транспорту як інженерів-педагогів є симбіозом педагогічного та виробничо-технологічних компонентів [6]. Ключова особливість діяльності майбутніх бакалаврів у галузі транспорту як інженерів-педагогів полягає в тому, що вони формують з учнів «модель себе» [5]. У сучасних соціально-економічних умовах вимоги до підготовки майбутніх бакалаврів у галузі транспорту як інженерів-педагогів загалом зумовлена вимогами потенційних роботодавців,

конкретними виробничими умовами та робочими місцями. Сучасний ринок праці досить гнучкий та динамічний, де роботодавець залежно від рівня розвитку, особливостей та потреб конкретного виробничого підприємства ставить перед потенційним працівником завдання, пов'язані зі знанням технічних, технологічних та соціально-економічних можливостей та перспектив виробництва, особливостей взаємовідносин між працівниками. Отже, однією з умов реалізації цих завдань є те, що майбутні бакалаври у галузі транспорту як інженери-педагоги повинні бути добре обізнаними та орієнтуватися у потребах потенційних роботодавців, гарантуючи цим високу ефективність підготовки майбутніх робітничих кадрів [2]. Тому для майбутніх бакалаврів у галузі транспорту як інженерів-педагогів значущими є знання техніки та технологій, можливості їхньої самостійної реалізації та отримання конкретних продуктів праці. Тому результатом підготовки майбутніх бакалаврів у галузі транспорту повинна стати їхня готовність до повноцінного вирішення психолого-педагогічних та техніко-технологічних завдань, що сприятиме ефективній модернізації виробничої сфери.

Для підготовки майбутніх педагогів-інженерів, які працюватимуть в умовах ринкової економіки, необхідна ґрунтовна взаємодія між їхньою професійною та гуманітарною складовою, оскільки сучасна інженерно-педагогічна діяльність все більше набуває соціально-інженерного характеру і вимагає знань цілого комплексу соціальних, гуманітарних, екологічних, інформаційних, лінгвістичних дисциплін [6].

Ключові зміни у підготовці професійно-педагогічних кадрів зумовлені динамічними соціально-економічними умовами, оновленням характеру та змісту трудових операцій та відповідними суперечностями, що виникають у системі майбутніх бакалаврів у галузі транспорту як інженерів-педагогів. Потреба в модернізації підготовки майбутніх бакалаврів у галузі транспорту в педагогічних ЗВО в сучасних соціально-економічних умовах зумовлена й такими чинниками: глобалізацією суспільного життя, потребою підвищення рівня конкурентоздатності фахівців, їхньої адаптивної здатності до сучасного світу; переорієнтованістю на фундаментальні цінності світової культури у поєднанні із збереженням національної самобутності в зв'язку з інтеграцією окремих країн у світовий освітній простір, приєднанням до Болонського процесу.

Можливими шляхами модернізації підготовки майбутніх бакалаврів у галузі транспорту як інженерів-педагогів у педагогічних ЗВО визначаємо:

- 1) розширення та поглиблення міждисциплінарних знань майбутніх інженерів-педагогів, зорієнтованих на вирішення проблемних ситуацій у науковій, проектній, педагогічній та інженерній діяльності;
- 2) підвищення рівня сформованості методів пізнавальної, професійної, комунікативної та аксіологічної діяльності;
- 3) забезпечення синтезу інженерно-гуманітарного знання та переходом до комплексних критеріїв продуктивності, ефективності та якості діяльності;

4) розширення наукового базису соціально-професійної діяльності шляхом її методологізації та різних видів моделювання.

Таким чином, підготовка майбутніх бакалаврів у галузі транспорту в педагогічних ЗВО в сучасних соціально-економічних умовах є підсистемою професійної освіти, що базується на положеннях професійної педагогіки як науки [2]. Сучасна система підготовки майбутніх бакалаврів у галузі транспорту в педагогічних ЗВО не лише повинна створювати об'єктивні умови для освоєння професійних компетентностей майбутніми інженерами-педагогами, а спрямовуватися на збагачення досвіду оволодіння механізмами пізнавальної, практичної та соціальної діяльності, формувати цілісну, гармонійно розвинену, креативну особистість. З огляду на це актуалізується необхідність узагальнення, систематизація та переосмислення наявного педагогічного досвіду, визначення комплексу адекватних сучасній освітній ситуації методів та прийомів у підготовці майбутніх бакалаврів у галузі транспорту в педагогічних ЗВО, які в існуючих умовах забезпечують ефективність та враховують специфіку професійної освіти як галузі педагогічної теорії та практики.

Список використаних джерел:

1. Горбатюк Р. М., Кабак В. В. Моніторинг якості навчальної діяльності майбутніх інженерів-педагогів як педагогічна проблема. Професійна освіта: методологія, теорія та технології. 2020. Вип. 12. С. 45–55.

2. Каньковський І. Система професійної підготовки майбутнього інженера-педагога автотранспортного профілю: монографія. Хмельницький, 2014. 195 с.

3. Кравець Ю. Змістові аспекти професійної підготовки робітничих кадрів. Professional Pedagogics. 2014. Вип. 7. С. 27–33.

4. Проєкт Стратегії розвитку професійної (професійно-технічної) освіти на період до 2023 року. Взято з <https://mon.gov.ua/storage/app/media/kolegiya-ministerstva/2020/12/Proyekt%20Stratehiyi%20rozvytku%20proftekhosvity%20do%202023.pdf>

5. Титова Н. М. Теоретико-методичні основи психолого-педагогічної підготовки майбутніх педагогів професійного навчання: монографія / за ред. М. С. Корця. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. 352 с.

6. Bradbury H. Professionalism and practice: critical understandings of professional learning and education. Studies in Continuing Education. 2015. Vol. 37 (2). P. 125–130.

О.В. Шишлакова,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
групи 548 педагогічного факультету
спеціальності 013 Початкова освіта
Миколаївський національний університет
імені В. О. Сухомлинського
м. Миколаїв

Науковий керівник:
С.М. Паршук,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри початкової та дошкільної освіти
Миколаївський національний університет
імені В. О. Сухомлинського
м. Миколаїв

ІДЕЇ ДУХОВНОСТІ В ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

Видатний педагог В. Сухомлинський вважав, що духовно-моральне виховання тісно пов'язане з навчанням, але в деякій мірі вони незалежні одне від одного. Людина може мати визнання, вміти працювати, але в плані духовності та моральності бути не розвинутою. Як зазначав видатний педагог, основним завданням учителя є зробити безцінні моральні багатства людства особистим здобутком кожної дитини.

Своє розуміння духовності він розкриває так: «...ми включаємо в поняття «духовний світ», «духовне життя» такий смисл: сфера духовного життя людини - це розвиток, формування і задоволення її моральних, інтелектуальних та естетичних запитів і інтересів у процесі активної діяльності. Духовність – осмислення особистістю гуманістичного сенсу цілей власного життя, людської життєдіяльності загалом» [3, с.104]. Таке осмислення дає змогу збагнути високу мету, задля якої живе людина, відчути власну неповторність, усвідомити відповідальність за все, що вона робить, зрозуміти, «що життя – це постійна, невідступна боротьба зі злом в ім'я перемоги добра на землі» [3, с.105].

У своїх працях видатний педагог виділяє три основні завдання, які стоять перед учителем щодо формування морально-духовних цінностей дітей: формування морально-духовних звичок, передусім звички поступитися власними інтересами, якщо треба віддати свої сили в ім'я добробуту іншої людини; виховання моральної звички в саморозумінні, емоційному переживанні й самооцінюванні власних вчинків, особливо тих, які відображають ставлення до своїх рідних, близьких, праці; розвиток педагогічних основ духовно-моральних звичок та рис.

Аналіз спадщини В. Сухомлинського в аспекті формування морально-духовних цінностей показує, що критеріями вихованості дитини вчений вважав: життєрадісне світосприймання дитини; здатність бачити поруч із собою людину, брати близько до серця її радощі і горе, тривоги і хвилювання; віра в іншу людину; багате духовне життя в світі прекрасного.

Формування морально-духовних цінностей у працях В. Сухомлинського розглядається як шлях від поняття до переконання, що включає виховання моральних почуттів, ідеалів, знань, вчинків, звичок.

У творах В. Сухомлинського є низка суджень, положень, які підкреслюють велику роль самосвідомості в морально-духовному розвитку особистості. Самосвідомість як процес включає такі основні складові: саморозуміння, емоційне переживання та оцінювання самого себе. На його думку, саме на ці види самоствавлення має звернути увагу вчитель, починаючи з перших днів навчання дитини в школі й акцентуючи на них увагу в підлітковому віці. Але розуміння, емоційне переживання й оцінювання самого себе має бути не ізольованим від суспільства, а пов'язаним із життям серед людей, із творенням добра для людей.

Вивчаючи з дітьми азбуку моральної культури, видатний педагог використовував методи роз'яснення, переконання, повчання, спонукання до діяльності. «Ти живеш серед людей. Не забувай, що кожний твій вчинок, кожне твоє бажання позначається на людях, що тебе оточують. Знай, що є межа між тим, що тобі хочеться, і тим, що можна. Перевірй свої вчинки, запитуючи сам себе: чи не робиш ти зла, незручності людям? Роби все так, щоб людям, які тебе оточують, було добре» [3, с 246].

В. Сухомлинський, як ніхто, бачив велику виховну небезпеку в тому, що освіта орієнтувалася на інтелектуальний розвиток школяра, не приділяючи належної уваги людському серцю, не розгортаючи систематичної рефлексивної діяльності в цьому напрямі. Сутність процесу виховання підростаючої особистості він вбачав у культивуванні сердечності. «Виховання серця – це цілий світ турбот і тривоги, про які ми, дорослі, ніколи не повинні забувати. Я бачу своє найголовніше виховне завдання в тому, щоб у дитячій душі стверджувалися співчуття, жалість, доброта до всього прекрасного, що є в світі, і насамперед до людини» [3, с. 14].

Саме чуйність, піклування, емпатія і складають систему добрих почуттів, які в своїй єдності В. Сухомлинський визначив як сердечність. Становлення сердечності перш за все має стосуватися всього живого на землі – рослин, тварин, людей. «Щоб запобігти безсердечності, ми виховуємо дітей у дусі сердечної турботи, неспокою про живе і красиве, про рослини, про квіти, про птахів, про тварин. Дитина, яка бере близько до серця, що в зимову холоднечу синичка беззахисна, і рятує її від загибелі, оберігає деревце, ця дитина ніколи не стане жорстокою, безсердечною і щодо людей» [1, с.149].

Як наголошував В. Сухомлинський, щоб сформувати морально-духовні цінності, недостатньо забезпечити глибоке усвідомлення вихованцями чуйності, піклування, емпатії як етичних понять, необхідно організувати процес емоційного переживання дитиною цих почуттєвих утворень. І найкращим способом розгортання цього процесу мають бути вчинок - піклування, вчинок-чуйність, вчинок-емпатія, в яких дитина виступала їх об'єктом. Суб'єктами цих вчинків мають бути рідні дитини. На думку В.Сухомлинського, це принципово важливо, тому що теплі родинні взаємини, впливаючи на перебіг цих вчинків, справляють на дитину сильне

враження, а батьківська чуйність та піклування спонукають дитину до морально-духовних вчинків.

Виняткового значення у вихованні особистості дитини й розвитку її духовних цінностей В. Сухомлинський надавав особистості педагога. На його думку, лише духовно багатий, морально довершений вихователь здатний збагнути складну, часто сповнену суперечностей душу дитини і плекати у неї паростки духовності. Так, педагог відзначав, що школа для учнів, особливо першокласників, – це насамперед учитель. Його дії, ставлення до інших людей і школярів виступають для учнів початкових класів як реальний моральний ідеал, за зразком якого будується їхня поведінка і всі інші відносини. У молодшого школяра безмежна довіра до вчителя, його вимог, слів, учинків, оцінок.

Обґрунтовуючи ідею виховання цілісної гармонійної особистості, великий педагог докладно розглядав інтелектуальне, моральне, трудове і фізичне виховання. Проте основну увагу він приділяв емоційному розвитку дитини і його передумові – емоційному розвитку вчителя. За його переконанням, увійти в душевний світ можна через глибоке розуміння, вислуховування, через емоційне співпереживання. Для В. Сухомлинського емоційна культура сприймання, тонкість переживання за людину є головним у культурі педагога.

Отже, на наш погляд, необхідно спрямувати діяльність сучасного педагога на пошук засобів пробудження тих чи інших емоційних переживань, які слугуватимуть спонуками до зовнішніх учинків і поведінки особистості.

Таким чином, педагогічна творчість В. Сухомлинського є джерелом організації сучасних пошуків ефективних шляхів виховання підростаючого покоління, особливо в галузі формування в молоді духовних цінностей.

Список використаних джерел:

1. Бех І. Д. Виховання особистості. Київ: Либідь, 2003. 320 с.
2. Каралаш Н. Г. Криза духовності та ціннісних орієнтацій індивіда. Духовність українства: збірник наукових праць / за ред. Н.Г. Каралаш. ЖДПУ, 2001. Випуск 3. С. 36-38.
3. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. Київ: Радянська школа, 1977. Т. 3. 304 с.

В.О. Штиба,
здобувачка першого рівня вищої освіти
факультету початкового навчання
спеціальності 013 Початкова освіта,
ВСП «Дубенський педагогічний фаховий коледж РДГУ»
м. Дубно

СУЧАСНІ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Навчання майбутніх професійно-педагогічних фахівців є важливою складовою розвитку суспільства. Марк Твен писав: «Вчити себе самого - благородна справа, але ще більш благородна – вчити інших; до речі, останнє куди легше». Проте, на сьогоднішній день існує безліч соціальних та психолого-педагогічних проблем, які ускладнюють процес професійної підготовки майбутніх професійно-педагогічних фахівців.

Однією з найбільших проблем є недостатня підготовка майбутніх професійно-педагогічних фахівців до роботи зі спеціальними категоріями дітей та молоді, зокрема з дітьми з особливими освітніми потребами та соціально незахищеними дітьми. Це призводить до того, що учні з особливими потребами не отримують належної уваги та допомоги, а їхній процес навчання та виховання не ефективний.

Іншою серйозною проблемою є низький рівень педагогічної культури та професійної майстерності майбутніх професійно-педагогічних фахівців, що ускладнює ефективну організацію навчального процесу та виховання учнів. Недостатнє знання майбутніми фахівцями педагогічних методів та технологій, а також низький рівень підготовки до роботи зі студентами з різними потребами та здібностями призводить до незадоволення з боку студентів та погіршення якості навчання.

Ще одною серйозною проблемою є відсутність належного підходу до підготовки майбутніх професійно-педагогічних фахівців з питань використання сучасних технологій у навчальному процесі. У сучасному світі інформаційні технології відіграють важливу роль у всіх сферах життя, в тому числі в освіті. Використання сучасних технологій у навчальному процесі може покращити ефективність навчання та виховання, зробити його більш доступним та привабливим для учнів.

Проте, майбутні професійно-педагогічні фахівці часто не отримують достатньої підготовки щодо використання сучасних технологій у навчальному процесі. Це призводить до того, що вони не можуть ефективно використовувати сучасні технології у своїй роботі, що в свою чергу погіршує якість навчання та виховання.

Додатковою проблемою є недостатнє використання сучасних технологій у процесі самої підготовки майбутніх професійно-педагогічних фахівців. Наприклад, не всі вищі навчальні заклади надають студентам можливість використовувати сучасні технології у навчанні, а також не всі педагогічні факультети мають достатній рівень технічної оснащеності та кваліфікованих кадрів для навчання майбутніх фахівців у сфері використання сучасних технологій.

Отже, соціальні та психолого-педагогічні проблеми трудової та професійної підготовки майбутніх професійно-педагогічних фахівців є

досить серйозними і вимагають негайного вирішення. Серед них можна виділити:

- Низький престиж педагогічної професії та відсутність належного статусу педагога в суспільстві;
- Недостатня оплата праці педагогів, що не відповідає їх професійним знанням та вмінням;
- Недостатнє забезпечення вчителів та інших педагогічних працівників необхідними навчальними матеріалами та методиками;
- Відсутність належної підготовки майбутніх професійно-педагогічних фахівців з питань використання сучасних технологій у навчальному процесі.

Для вирішення цих проблем необхідно залучення більшої уваги з боку держави, навчальних закладів та громадськості в цілому. Зокрема, необхідно збільшувати фінансування освіти, поліпшувати умови праці педагогів та забезпечувати їх необхідними ресурсами та матеріалами, а також розвивати систему підвищення кваліфікації та підготовки майбутніх фахівців у сфері використання сучасних технологій.

Крім того, необхідно проводити додаткові дослідження та аналізувати практику роботи вчителів та інших педагогічних працівників з метою виявлення проблем та розробки ефективних методик підвищення якості навчання та виховання. Також важливо залучати до цієї роботи всіх зацікавлених сторін, зокрема батьків, учнів та громадських організацій. Залучення цих сторін може допомогти у створенні позитивного оточення для освіти, забезпеченні підтримки та сприяттні здійсненню необхідних змін у системі освіти.

Батьки можуть бути залучені до процесу навчання та виховання своїх дітей, зокрема, через регулярний контакт з вчителями та іншими педагогічними працівниками. Важливо, щоб вчителі та батьки мали спільну мету – забезпечення найкращої освіти для дітей.

Учні також можуть брати участь у покращенні якості навчання та виховання. Вони можуть висловлювати свої думки щодо методів навчання та використання сучасних технологій, що допоможе вчителям та іншим педагогічним працівникам у покращенні процесу навчання.

Громадські організації та інші зацікавлені сторони можуть забезпечити допомогу в розробці програм навчання та виховання, організації тренінгів та семінарів для вчителів та інших педагогічних працівників, а також сприяти впровадженню сучасних технологій у навчальний процес.

Отже, вирішення соціальних та психолого-педагогічних проблем трудової та професійної підготовки майбутніх професійно-педагогічних фахівців є можливим через спільні зусилля всіх зацікавлених сторін.

Список використаних джерел:

1. Упровадження сучасних освітніх технологій при підготовці кваліфікованих робітників: електронний зб. матеріалів Регіон. наук.-практ. семінару, м. Черкаси, 24 квітня 2020 р. / за заг. ред. С. В. Соболевої, І. В. Арестової. Біла Церква: БІНПО ДЗВО «УМО» НАПН України, 2020.

2. Освіта України в умовах воєнного стану. Інноваційна та проєктна діяльність: Науково-методичний збірник/ за загальною ред. С. М. Шкарлета. Київ-Чернівці «Букрек». 2022.

О. О. Шумська,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри фортепіано,
Харківська гуманітарно-педагогічна академія
м. Харків

ПСИХОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА-МУЗИКАНТА ДО КОНЦЕРТНОГО ВИСТУПУ

Професійна підготовка вчителя музичного мистецтва в системі вищої професійної музично-педагогічної освіти традиційно передбачає як педагогічну, так і музично-виконавську складові. Як показує досвід, недооцінка виконавської підготовки, важливим аспектом якої є виконавська практика, негативно впливає на ступінь готовності випускників до професійно-педагогічної діяльності.

Загальновідомо, що успішність концертного виступу залежить не тільки від попередньої роботи над інтерпретацією музичного твору, фразуванням, видобуванням звуку, аплікатурою тощо, але й від того, як «налаштована» при цьому психіка виконавця, яке в нього психологічне самопочуття під час концертного виконання. Ця обставина має дуже важливе, а іноді навіть вирішальне значення для здобувача освіти, адже саме вона визначає успіх або невдачі його праці. Відповідне психологічне налаштування є необхідною умовою для досягнення повного, найбільшого успіху, умовою, порушення якої іноді буває достатньо аби зазнати поразки навіть за наявності прекрасних виконавських здібностей і висококваліфікованого викладача.

Отже, окрім професійних задач у музичному виконавстві існує й інший, не менш важливий аспект – психологічний, який безпосередньо пов'язаний з підготовкою студента-музиканта до публічного виступу і передбачає вольову саморегуляцію, що ґрунтується на об'єктивному контролі власних дій, а також гнучкій корекції їх за необхідності. Саме психологічна підготовка визначає здатність успішно здійснювати свої творчі наміри в стресовій ситуації виступу перед аудиторією.

На жаль, у навчальному процесі такій підготовці з тих чи інших причин викладачами приділяється значно менше уваги, ніж формуванню власне виконавської готовності до виступу, хоча для молодих, малодосвідчених музикантів вона є надзвичайно важливою і вирішення цієї проблеми для кожного з них потребує професійної допомоги та підтримки з боку викладача.

Слід зазначити, що публічний виступ завжди пов'язаний із ситуацією оцінювання виконавця з боку інших людей, які можуть підвищити або

знизити його самооцінку. Це викликає зростання психічної напруженості, яка спочатку підвищує, а потім знижує стійкість прояву вироблених психічних процесів – уваги, пам'яті, сприйняття, мислення, рухових реакцій. В умовах психічної напруженості здобувачу освіти не завжди вдається контролювати свої дії керівною силою волі. Але у музикантів, які мають виконавську обдарованість, стан естрадного хвилювання викликає особливе піднесення духу, що допомагає їм під час виступу. Здатність перебувати в найкращому концертному стані тісно пов'язана з такими характеристиками особистості, як відсутність почуття тривоги, занепокоєння, сором'язливості, скутості. Найголовнішим тут є палке бажання виступати перед слухачами та спілкуватися з ними за допомогою музики.

Найчастіше невдалі концертні виступи бувають у музикантів, у яких:

- відсутні навички психічної мобілізації на виконання;
- не сформована потреба у виступі перед слухачами;
- твори, що виконуються, недостатньо вивчені;
- відзначається висока особистісна тривожність і, як наслідок, – зниження емоційної стійкості;
- сформований рефлекс на обов'язкове хвилювання перед виступом і його негативний вплив на виконання;
- внутрішня установка спрямована не стільки на розкриття художнього образу під час виконання творів, скільки на самооцінку власної особистості.

Отже, зростає значущість педагога, який, окрім творчого наставництва, має бути в змозі вплинути на позитивне ставлення здобувача освіти до публічних виступів, закласти основи сценічної культури, допомогти студенту у виборі засобів психологічної підготовки до концертних виступів. У будь-якому разі, результат буде більш ефективним у тісній творчій взаємодії з викладачем, який сам знає тонкощі концертно-виконавської діяльності.

Таким чином, можемо підсумувати, що підготовча робота музиканта до відповідального виступу істотно впливає на формування комплексу емоційних станів і стійких психоемоційних відчуттів, що відтворюються його організмом згодом на концертній естраді. Грамотно побудована робота викладача, спрямована на формування стійкості нервової системи здобувача освіти до зовнішніх подразників (депресантів), що впливають на виконавця, оволодіння ним прийомами саморегуляції власного психічного стану сприятимуть досягненню студентом-музикантом стану оптимальної концертної готовності.

О.Л. Шумський,

Доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри іншомовної підготовки,
європейської інтеграції та міжнародного співробітництва
Українська інженерно-педагогічна академія
м. Харків

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНИХ МЕТОДІВ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Інтеграція України у світовий освітній простір зумовила переорієнтацію іншомовної підготовки майбутніх фахівців на навчання професійно-орієнтованої іноземної мови – мови для спеціальних цілей (English for Specific Purposes – ESP). Проте, багаторічна викладацька практика свідчить про те, що навчання за допомогою традиційних технологій не дозволяє у повній мірі розвинути у здобувачів вищої освіти загальні і фахові компетентності. Вирішити цю проблему можна за рахунок розумного поєднання як традиційних, так і інтерактивних технологій навчання.

Основним недоліком існуючої системи іншомовної підготовки у закладах вищої професійної освіти є відірваність отриманих на виході знань, умінь та навичок від практичних цілей та реалій фахової діяльності. Це пояснюється тим, що традиційно викладання дисципліни «Англійська мова за спеціалізацією» будується на репродуктивному принципі та граматико-перекладному методі, основу якого складає заучування готових граматичних конструкцій та лексичних одиниць, які вводяться в процесі перекладу або переказу текстів у межах програмних вимог та знаннєвого підходу.

На наш погляд, побудова навчального процесу з професійно орієнтованої іноземної мови має ґрунтуватися на застосуванні низки методів. Зокрема, метод комп'ютеризованого навчання, а саме: комплексне використання методів комп'ютерної презентації навчального матеріалу в різноманітних формах; робота з програмними системами, електронними підручниками, словниками та ресурсами мережі Інтернет, а також комп'ютерний контроль, оцінювання та корегування результатів навчання. Застосування методу комп'ютеризованого навчання створює сприятливі умови для формування іншомовної компетентності здобувачів освіти, максимально враховуючи їхні професійні та особистісні потреби і можливості.

Метою комунікативного методу є набуття студентами знань, розвиток умінь та особистісних якостей, необхідних для здійснення ефективного професійно-орієнтованого іншомовного спілкування в полікультурному середовищі. Сутністю комунікативного методу є те, що практична мовленнєва спрямованість є не лише метою, але й засобом навчання. Тому навчання на основі комунікативного методу передбачає вивчення не системи мови, а системи мовленнєвих засобів, які застосовуються в реальному спілкуванні. При цьому використання рідної мови на заняттях зводиться до мінімуму, в результаті чого створюється імітація природного мовного середовища, що, в свою чергу, стає додатковим стимулом для спілкування іноземною мовою.

Важливою умовою комунікативного методу є ситуативність навчання, що дозволяє відтворити певний контекст комунікативної реальності,

стимулюючи цим інтерес не лише до процесу комунікації, але й до вивчення іноземної мови в цілому, адже знання, засвоєні без інтересу, не стають активним надбанням людини. Студенти мають навчитися будувати процес комунікації, виходячи з власних комунікативних намірів, і підтримувати його відповідно до ситуативно заданих умов; вирішувати проблемні професійно-орієнтовані комунікативні завдання, вільно використовуючи як професійну термінологію, так і загальноживану лексику.

Аудіолінгвальний метод можна використовувати як допоміжний, адже він супроводжує комунікативний метод навчання іноземної мови. Сутністю даного методу є те, що оволодіння основами мови відбувається не за допомогою заучування окремих лексичних одиниць та граматичних правил, а на основі засвоєння цілісних мовних структур, поданих у вигляді мовленнєвих зразків, які необхідно наповнити відповідним мовним змістом. Основний обсяг зазначених мовленнєвих зразків складають діалоги, які заучуються напам'ять, розігруються студентами в парах, а потім окремі структури з цих діалогів відпрацьовуються за допомогою інтенсивного тренування, зокрема, на основі виконання таких вправ, як багаторазове повторення фраз, підставлення слів, трансформація структури шляхом перефразування тощо. Оскільки йдеться про динамічне оволодіння іноземною мовою для спеціальних цілей, словниковий запас і набір граматичних структур обмежується найнеобхіднішим, ретельно відбирається, при чому необхідна лексика та граматики вивчаються лише в контексті.

Аудіовізуальний метод базується на синтезі звукового та зорового сприйняття, що дозволяє максимально враховувати індивідуальні особливості домінуючих каналів сприйняття інформації. Повна назва методу, яка найбільш точно передає його особливості, – «аудіовізуальний структурно-глобальний метод», – означає, що навчальний матеріал призначається для сприйняття переважно на слух, а його зміст розкривається за допомогою засобів зорової наочності. Навчання ж мови здійснюється шляхом засвоєння структур (моделей речень, мовленнєвих творів), які глобально (цілісно) сприймаються в аудіовізуальній формі.

Робота з навчальними аудіофайлами із застосуванням аудіолінгвального та аудіовізуального методів навчання іноземної мови, орієнтована насамперед на розвиток умінь розуміти монологічне та діалогічне іншомовне мовлення, буде більш продуктивною із застосуванням засобів інформаційних технологій, адже комп'ютер дозволяє, в залежності від конкретних дидактичних завдань, паралельно вивести на екран або весь текст, або окремі опорні слова чи речення, що сприяє не лише формуванню мовленнєвих, рецептивних, структурно-вимовних та ритміко-інтонаційних навичок, але й розвитку візуального мислення і внутрішнього мовлення, стійкості уваги та слухової пам'яті, вмінню слідкувати за логікою побудови мовленнєвих творів, що в сукупності сприятиме формуванню у студентів почуття мови.

Варто загострити увагу на тому, що професійно орієнтована іншомовна підготовка передбачає обов'язкове використання на заняттях з іноземної

мови інтерактивних методів навчання, які умовно можна угрупувати в чотири основні блоки: комунікативно-інтерактивні методи (тренінговий метод, зокрема психолінгвістичні тренінги; дискусійні методи; групова дискусія); ігрові методи (ділові та рольові ігри); контекстний метод (метод імітації професійної діяльності, наприклад, ділове листування або ведення документації іноземною мовою; метод інсценізації ситуацій професійного спілкування); конструктивістські методи (метод проектів, мозковий штурм), а також дослідницькі методи (пізнавально-дослідницький, інформаційно-пошуковий, проблемно-пошуковий, творчо-пошуковий). Використання цих методів навчання дозволить розвинути у студентів уміння конкретизувати й узагальнювати іншомовну інформацію та подавати її, наприклад, у формі граматично та стилістично правильного написання есе на тематику майбутньої професійної діяльності, вільно оперуючи фаховою термінологією.

Отже, узагальнюючи вищесказане, можна стверджувати, що різні методики навчання вимагають різних підходів до проведення занять. При цьому якщо класична методика викладання спрямована на набуття студентами певного обсягу нових знань та оволодіння відповідними вміннями та навичками з іноземної мови, новітні методики спрямовані на використання багатокомпонентного методу формування іншомовних знань та вмінь і вимагають наявності не стільки обсягу певних знань та навичок, скільки вміння студентів застосовувати ці знання та вміння на практиці, аналізувати конкретну ситуацію, логічно мислити.

С.Я. Якименко,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
кафедри теорії і методики технологічної освіти
Полтавського національного педагогічного
університету імені В.Г. Короленка
м. Полтава

ВІД ТРАДИЦІЙ ДО ІННОВАЦІЙ: ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ДЛЯ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ

У тезах йдеться про впровадження інноваційних педагогічних технологій у підготовку майбутніх учителів у сучасній Україні. У тезах також висвітлюється поширена практика залучення активних студентів до дослідницького процесу та наукових проектів, що дозволяє їм брати участь у розвитку педагогічної науки та практики. У тезах також підкреслюється важливість розробки практичних завдань і вправ, які дозволяють студентам застосовувати отримані знання в реальних ситуаціях і розвивати педагогічні навички.

У сучасній Україні питання впровадження інноваційних педагогічних технологій у підготовку майбутніх вчителів є актуальним. З одного боку, у

нашій країні існує достатньо багато вищих навчальних закладів, які надають педагогічну освіту та розробляють власні програми підготовки майбутніх вчителів. З іншого боку, використання інноваційних педагогічних технологій у процесі навчання та підготовки майбутніх вчителів є неодмінним елементом їх професійного зростання та успіху.

Також в Україні поширена практика включення студентів у процес досліджень та наукових проєктів, що дозволяє їм активно долучатися до розвитку педагогічної науки та практики. Більшість університетів та коледжів також працюють над підвищенням якості педагогічної освіти та впровадженням інноваційних підходів у процес навчання.

Особлива увага до проблеми впровадження інноваційних педагогічних технологій у підготовці майбутніх вчителів приділяється в наукових працях. У статті Кравчук Н. В. зосереджується на важливій проблемі впровадження інноваційних педагогічних технологій у підготовці майбутніх вчителів. Згідно з автором, впровадження інноваційних технологій в освітній процес є ключовим фактором для формування вчителів-новаторів, які будуть здатні впроваджувати нові ідеї та підходи у свою роботу. Кравчук обґрунтовує, що педагогічні інновації можуть допомогти вчителям удосконалення їхньої роботи, розвитку креативності та стимулювання інтересу до навчання учнів [2, с. 48].

У статті Хоменко Л. І. розглядаються питання використання інноваційних педагогічних технологій у підготовці майбутніх вчителів. Автор наголошує на важливості використання таких технологій у процесі навчання, тому вони могли б ефективніше формувати професійні компетенції майбутніх вчителів. Хоменко обґрунтовує, що використання інноваційних педагогічних технологій у підготовці майбутніх вчителів є елементом модернізації освіти, дозволяє підвищити якість підготовки майбутніх педагогів та забезпечити їх здатність до розвитку та впровадження нових підходів у навчальний процес. Дослідник акцентує увагу на тому, що використання інноваційних педагогічних технологій дозволяє збільшити мотивацію майбутніх вчителів до навчання, стимулює їхню творчу активність та забезпечує розвиток навичок самостійної роботи та критичного мислення. Крім того, використання інноваційних технологій дозволяє залучити студентів до активного спілкування та співпраці, що позитивно впливає на формування їхніх соціальних навичок та підготовку до роботи в колективі [6, с. 68].

У статті Лисенко О. М. досліджує проблему використання інноваційних педагогічних технологій у процесі підготовки майбутніх учителів. У статті проведено аналіз існуючих методів впровадження інноваційних технологій у закладах освіти та визначено їх переваги та недоліки. Розглянуто використання інформаційно-комунікаційних технологій, ігрових технологій, проєктної діяльності та інших інноваційних методів у підготовці майбутніх учителів. У статті також подано власні рекомендації автора щодо використання інноваційних педагогічних технологій у підготовці

майбутнього вчителя, зокрема щодо розробки курсів з використанням інноваційних методик, формування компетентностей вчителя-інноватора, організації практичних занять з використанням інноваційних технологій [4, с. 126].

Впровадження інноваційних педагогічних технологій у процес підготовки майбутніх вчителів має важливе значення для підвищення ефективності навчального процесу та формування професійних компетенцій майбутніх педагогів. Використання інноваційних методик дозволяє створювати сприятливі умови для розвитку творчого потенціалу майбутніх вчителів, формувати їхню готовність до впровадження новітніх підходів та технологій у процес навчання.

Одним із основних принципів впровадження інноваційних технологій у процес підготовки майбутніх вчителів є індивідуальний підхід до кожного студента. Необхідно створити умови для розвитку індивідуальних здібностей та потреб кожного студента, щоб він зміг реалізувати свій творчий потенціал. Важливо також забезпечити взаємодію між студентами та викладачами, сприяти активній участі студентів у процесі навчання та пошуку нових ідей.

Для успішного впровадження інноваційних технологій у підготовку майбутніх вчителів необхідно враховувати специфіку навчання педагогів, а саме – поєднання теоретичних знань з практичним досвідом. Важливо розробляти практичні завдання та вправи, що дозволяють студентам застосовувати отримані знання у реальних ситуаціях та розвивати педагогічні навички.

Отже, впровадження інноваційних педагогічних технологій у процес підготовки майбутніх вчителів є важливою складовою сучасної освітньої системи. Використання інноваційних технологій дозволяє ефективніше формувати професійні компетенції майбутніх вчителів та забезпечити їх здатність впроваджувати інновації в навчальний процес.

Основною метою використання інноваційних педагогічних технологій у підготовці майбутніх вчителів є формування вчителів-новаторів, які зможуть впроваджувати сучасні технології в навчальний процес, забезпечуючи якісну та ефективну освіту учнів.

Отже, використання інноваційних педагогічних технологій у підготовці майбутніх вчителів є необхідним кроком на шляху до сучасної, якісної та ефективної освіти.

Пандемія COVID-19 значно змінила умови навчання, зокрема, зумовила великий попит на дистанційне навчання, що вимагає застосування інноваційних педагогічних технологій. У зв'язку з цим, використання цих технологій у підготовці майбутніх вчителів стало особливо актуальним [5]. Дистанційне навчання вимагає від вчителів володіння сучасними технологіями, здатністю до організації ефективного процесу навчання та контролю знань студентів. Інноваційні педагогічні технології, такі як використання онлайн-платформ, відеоуроків та вебінарів, є необхідними для організації дистанційного навчання. Однак, при переході на дистанційне

навчання, майбутні вчителі також повинні вчитися ефективно взаємодіяти зі своїми студентами та викладачами у віртуальному середовищі, розробляти та застосовувати інноваційні методики оцінювання знань та здібностей студентів [1]. Таким чином, впровадження інноваційних педагогічних технологій є важливим для підготовки майбутніх вчителів до сучасних умов навчання, включаючи дистанційне навчання, що стало актуальним під час пандемії COVID-19.

Трудове навчання є важливою складовою загальної освіти, а вчителі, які викладають цей предмет, відіграють важливу роль у формуванні професійних знань та навичок учнів. В Україні на сьогодні існує певний дисбаланс у викладанні трудового навчання: з одного боку, існує велика потреба в кваліфікованих робітниках з різних галузей, з іншого – вчителі, які б відповідали цим потребам і могли навчати майбутніх фахівців.

Одним з рішень цієї проблеми є підвищення кваліфікації вчителів трудового навчання та впровадження інноваційних методик навчання, що сприятиме формуванню в учнів не тільки технічних, а й творчих, інноваційних компетенцій. Наприклад, застосування віртуальної реальності та робототехніки у навчальному процесі може стимулювати інтерес учнів до вивчення трудового навчання та формувати у них навички, необхідні на сучасному ринку праці [3].

Отже, впровадження інноваційних педагогічних технологій у процес підготовки майбутніх вчителів є надзвичайно важливим завданням, яке стоїть перед освітніми закладами. Сучасний світ швидко змінюється, і учителі мають бути готові до використання новітніх технологій, щоб ефективно викладати матеріал і підготувати студентів до майбутньої професійної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Захарова, І. В. Особливості впровадження дистанційного навчання у вищій школі під час карантину. Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. С. Сковороди. Серія «Педагогіка». 2020. Вип. 62. С. 202-211.
2. Кравчук Н. В. Впровадження інноваційних педагогічних технологій у процес підготовки майбутніх вчителів. Інноваційна педагогіка. 2017. № 5. С. 47-52.
3. Кузьменко О. В. Впровадження інноваційних технологій у професійну підготовку майбутніх учителів технологій. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2018. Вип. 9 (79). С. 225-233.
4. Лисенко О. М. Інноваційні педагогічні технології у підготовці майбутніх вчителів. Наукові записки. 2019. Т. 185. С. 125-130.
5. Осередко, І. Ю., Чорна, О. В. Використання інноваційних технологій в педагогічній практиці під час пандемії COVID-19. Освітні технології та суспільство. 2021. №4(2). С. 171-184.
6. Хоменко Л. І. Інноваційні педагогічні технології в підготовці майбутніх вчителів. Вісник Хмельницького національного університету.

Iwona Pałgan,
dr nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki, prorektor EUST Radom
Mirosław Bieńkowski,
mgr zdrowia publicznego, terapeuta uzależnień
Polska

BAJKOTERAPIA FORMĄ PROMOCJĄ ZDROWIA

Dzisiejsze czasy cechuje szereg gwałtownych zmian we wszystkich sferach życia społecznego, ekonomicznego, rodzinnego oraz w zakresie medycznym - zarówno w obszarze fizycznym jak i psychicznym. Powoduje to konieczność dopasowania się do tych szybko postępujących zmian zarówno dorosłych jak i dzieci. Niestety wiele tych zmian ma charakter negatywny jak chociażby pandemia i związana z tym izolacja, wojna na Ukrainie, liczne uzależnienia, zmiana trybu życia, większa liczba zaburzeń osobowości oraz chorób psychicznych, depresje i samobójstwa dotyczących coraz młodsze osoby. Każdy musi wypracować skuteczne sposoby radzenia sobie.

Jednym ze sposobów jest udanie się w świat baśni i bajek. Właśnie one dają wsparcie, kompensują niezaspokojone potrzeby, przedstawiają inne wzory myślenia i działania, a tym samym budują zasoby osobiste, stymulują rozwój. Umożliwiają poznanie i rozumienie cudzych, a następnie własnych motywów działania. Uwrażliwiają na piękno i dobro, zabezpiecza najważniejsze potrzeby psychiczne: bezpieczeństwa, miłości, uznania

Bajki terapeutyczne leczą, obniżają napięcie, pomagają radzić sobie z lękiem. Tworzone na potrzeby chwil pomagają nie tylko dzieciom, także ich rodzicom, nauczycielom i terapeutom. Pozwalają wejść w świat marzeń dziecięcych, wzajemnie się zrozumieć i razem przeżywać smutki i radości bohaterów, poczuć więź łączącą z innymi, dbają o zdrowie psychiczne i uczą też troski o fizyczne.

Bajki terapeutyczne to „historie niezwykle, świadomie tak skonstruowane i napisane, by dzieci odnajdywały w nich część siebie, swoich uczuć, emocji, konkretnych problemów, z którymi się borykają. Młodzi i najmłodszy czytelnicy (...) mogą utożsamić się z bohaterem i przeżyć z nim daną historię, pozostając w bezpiecznym miejscu, nierzadko w ramionach mamy lub taty.”¹ Akcja ich odbywa się w realnym świecie, którego dziecko może odczuwać. Pozwalają one zrozumieć dzieciom, że ich problemy nie są odosobnione, że inne dzieci doświadczają takich samych trosk, rozterek, emocji. Bajki te wspierają, bo pokazują dziecku, że „bać się, smucić, wstydić – to jest normalne. Inni też przeżywają takie uczucia”². Dają poczucie bezpieczeństwa, zawierają wiele wskazań pomocnych w poradzeniu

¹ K. Jakubczyk Bajkoterapia jako metoda pracy z dzieckiem w wieku przedszkolnym Nauczyciel i Szkoła 2013, 1 (53), s. 249-258

² Ibid

sobie z problemem, które są propozycją, prezentacją sposobu jego rozwiązania przez dziecko. Bajka terapeutyczna buduje wiarę w siebie, we własny potencjał w zwalczaniu trudności. Daje jasny przekaz: „Z każdego kłopotu jest wyjście. Można sobie poradzić. Dasz sobie radę. Działaj”³

Wykorzystywanie bajki jako instrumentu terapeutycznego sięga czasów starożytnych, bo już Grecy stosowali bajkę jako narzędzie wpływu na emocje, postawy i zachowania człowieka. Jedne z najpopularniejszych bajek, które przetrwały do dziś, to bajki Ezopa. Ezop w swym zbiorze bajek drwił z ludzi, ukazując ich pod postaciami zwierząt. Z pozoru zabawne, pisane prozą bajki Ezopa zawierają gorzką prawdę i głęboką mądrość.⁴

Bajkoterapia może także oddziaływać leczniczo, redukując negatywne napięcie emocjonalne oraz poprzez korekcję i parafrazę kształtować nowy, właściwy (pozytywny, optymistyczny, adekwatny) obraz własnej osoby i konstruktywny obraz świata. Mechanizmy psychologiczne, determinujące proces zachodzących zmian, to głównie mechanizmy poznawcze i behawioralne oraz identyfikacja i naśladownictwo, przewarunkowanie i habituacja.

Bajkoterapia we wczesnych okresach rozwoju dziecka może pomóc w efektywnym radzeniu sobie z sytuacjami trudnymi, jak np. sytuacje zagrożenia, przeciążenia, bólu, deprivacji czy frustracji. Trudne okoliczności, które często wywołują lęk, są nierozłączne z importem przez dziecko doświadczeń np. pierwsze dni pobytu dziecka w przedszkolu, szkole, sytuacje blamażu, troska o zdrowie, pobyt w szpitalu, śmierć ulubionego zwierzątka, pojawienie się nowego dziecka w rodzinie, niepomyślności szkolne i wiele innych.

Małe dziecko takiego oparcia wymaga z wielu powodów. Silne emocje, jakich doznaje, powodują zachowania, które budzą kontestację otoczenia i są nieakceptowane przez samo dziecko, które często dokonuje ich projekcji na inne osoby. Nie zna słów nazywających stany emocjonalne, nie rozumie ani tych sytuacji, ani siebie. Nie potrafi zwrócić się do dorosłych o tak potrzebne wsparcie. Nie zna strategii radzenia sobie, tkwi zatem w pułapce własnych pejoratywnych emocji.

Dziecko w toku rozwoju musi dezawuować trudne sytuacje, ale tylko wtedy buduje zadowolające empiria, jeśli potrafi sobie z nimi poradzić, wyjaśnić je, pozytywnie zaadaptuje się. W przeciwnym wypadku unika rozwiązywania trudnych sytuacji, co sprzyja formowaniu się szkodliwych algorytmów radzenia sobie. Żyjemy bowiem w świecie, gdzie wymagania szybko zmieniają się, a rodzina coraz częściej nie daje poczucia bezpieczeństwa, w efekcie dziecko jest osamotnione i bezradne.

Bajki psychoedukacyjne z kolei są dość krótkimi utworami, ich działanie polega na dostarczeniu dziecku nowych zasobów wiadomości, odnoszących się głównie do strategii poznawczych, mających ograniczyć ujemne skutki

---

³ Bajkoterapia czyli dla małych i dużych o tym, jak bajki mogą pomagać, K. Ibisz, A. Gruszczyńska (i in.), Nasza Księgarnia, Warszawa 2009, s. 9.

⁴ P. Gruszka, Bajka, jej geneza, istota i dzieje. W: Fedrus, wyzwoleniec Augusta: Bajki. Wydawnictwo Gdańskie 1999, s. 8-9.

stresujących sytuacji oraz uczyć panegirycznych zachowań w tym przypadku prozdrowotnych. Bajki psychoedukacyjne oddziałują na procesy poznawcze poprzez:

- oswajanie z sytuacją zagrożenia,
- prezentację wzorów skutecznego działania, innego myślenia o sytuacji trudnej, innego odczuwania,
- pokazywanie wzorów pozytywnego myślenia, nastawionego na działanie.
- przedstawienie jej tak, że staje się dlań zrozumiała,
- przedstawienie różnych trudności, zachęcanie do mówienia o problemach, poszukiwanie skutecznych rozwiązań,
- racjonalizowanie problemu,
- wyjaśnienie związków przyczynowo-skutkowych między zdarzeniem a doznawaniem emocji,
- zapoznanie ze zasobem słów dotyczącym emocji, wizualizację treści,

„Bajki te dopomagają rozwój dziecka, wzbogacając jego wiedzę, przedstawiają inny sposób myślenia, odczuwania i działania. Użycie metafor i symboli pozwala na samodzielne ich odkrywanie i odnoszenie do własnych doświadczeń. Bajki te konkretyzują emocje, przypisując je określonym zdarzeniom, stymulują empatię, obrazują, jak ważne są właściwe relacje z innymi. W terapii mają na celu uregulować, skorygować sposób myślenia, odczuwania i tym samym działania”⁵.

Na potrzeby niniejszego opracowania dokonano analizy ponad 500 wierszy, piosenek i bajek o dla dzieci wyluskując te dotyczące zdrowego stylu życia i samego zdrowia jako takiego. Jak wspomniano w rozdziale pierwszym poprzez bajkę, baśń, wiersz, piosenkę, zabawę najprościej można trafić do małych dzieci z przekazem różnorodnych wartościowych treści. Zachowania prozdrowotne należą do tych, które dzieci niezbyt chętnie stosują i przestrzegają. Troska o higienę, mycie zębów, spożywanie warzyw i owoców, wizyty u lekarza, w gabinetach zabiegowych, itp. nie należą do najprzyjemniejszych czynności wykonywanych przez dzieci. Dzięki bajkom można przybliżyć małym czytelnikom tematykę zdrowia i choroby. Dzięki tym literackim przekazom dzieci powinny umieć zadbać o swoją dobrą kondycję oraz mieć wiedzę na temat tego, co szkodzi, a co pomaga. Ważne jest również, by umiały docenić swoje zdrowie i cieszyć się nim, gdy dopisuje.

Poniżej zestawiono w tabeli wykaz najpopularniejszych piosenek, bajek i wierszy na temat zachowań zdrowotnych- są one pogrupowane tematycznie.:

- anatomia
- higiena
- ruch, sport, aktywny tryb życia
- troska o zęby
- wirusy
- witaminy

---

⁵ I. Obuchowska. Wspomaganie rozwoju emocjonalnego: refleksje i propozycje. In *Wspomaganie rozwoju. Psychostymulacja. Psychokorekcja*. Bydgoszcz: Wyd. Uczelniane Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Bydgoszczy, 1997, s. 35.

- wizyty u lekarza
- zdrowe odżywianie

Najwięcej utworów dla dzieci w zakresie zdrowia dotyczy zdrowego odżywiania. Jednakże sytuacja na świecie wymusiła powstanie wierszy czy bajek na temat koronawirusa i pandemii.

Tabela 3. Zestawienie wybranych bajek, wierszy, piosenek dla dzieci z zakresu zdrowia

Lp.	Temat	Tytuł	Gatunek
1	Ruch, sport, aktywny tryb życia	Czereśnie - Sport to zdrowie Hibbi - Sport to zdrowie Sport to zdrowie Piosenka o sporcie Skaczemy, biegniemy – wygibasy Tulinki - To wie każdy zuch - Piosenka dla dzieci promująca sport i zdrowie Wesoła Lokomotywa - Ruch To Zdrowie Kubuś BAJKA o sporcie Ruch to zdrowie Sport to zdrowie.	Piosenka Piosenka Piosenka Piosenka Piosenka Piosenka Piosenka Bajka Wiersz Wiersz
2	Zdrowe odżywianie	Piosenki dla dzieci - ZDROWA ŻYWNOŚĆ Piosenki dla dzieci - ZDROWA ŻYWNOŚĆ Witaminki-Piosenki dla dzieci bajubaju.tv piosenka o zdrowym odżywianiu dla dzieci Centrum Uśmiechu - Zdrowia Smaki Piosenka o niezdrowym jedzeniu Śpiewające Brzdące - Paka z warzywniaka Mała Orkiestra Dni Naszych - Witaminowy blues Piosenka o zdrowym odżywianiu (Piramida żywieniowa :-) Warzywa - smaczne i zdrowe Bajka edukacyjna Kazio i ZDROWE ŚNIADANIE film edukacyjny dla dzieci Ala i Piramida Zdrowego Żywienia dla dzieci Po co jemy? Ala i Piramida Zdrowego Żywienia dla dzieci Zdrowe odżywianie Film edukacyjny dla dzieci Zuzka i piramida żywienia Warzywa - zdrowe i smaczne Przygody Oli i Stasia - Zbilansowana dieta dziecka Świat Małej Księżniczki "Nie lubię warzyw" Florentyna Domańska, Nie jedz byle czego! Na zdrówko Pamiętaj łakomczuszkę Warzywa jedz od dziś Mniam mniam Kto chce Jeśli wszystko zjesz Kotlecik Dzielny przedszkolaczek Zupka jarzynowa Zdrowy przedszkolaczek – Danuta Sasyn Smaczne owoce Mleko Kto chce Jeśli wszystko zjesz	Piosenka Piosenka Piosenka Piosenka Piosenka Piosenka Piosenka Piosenka Piosenka Bajka Bajka Bajka Bajka Bajka Bajka Bajka Bajka Bajka Bajka Bajka Bajka Bajka Wiersz Wiersz Wiersz Wiersz Wiersz Wiersz Wiersz Wiersz Wiersz Wiersz Wiersz Wiersz Wiersz

		<p>Kotlecik Dzielny przedszkolaczek Zupka jarzynowa Zdrowy przedszkolaczek – Danuta Sasyn „Dla każdego coś zdrowego” – S. Karaszewski M. Walczak – „Kolorowe kanapki” K. Sąsiadek „Kanapka” „Możecie spytać...” Ireny Landau Dzień banana Zaczarowana cytryna Zdrowie mam, bo o siebie dbam (Wierszyk) Zdrowie na zielono Marchewka (Wierszyk) Sok (Wierszyk) Wiem, co jem! (Wierszyk) Mamo, Tato nie pal!!! (Wierszyk) Białe mleko (Wierszyk) Zdrów jak ryba Zdrowie Owoce Zdrowie Nasze zdrowko Magiczne drzewka mocy: bajka psychoedukacyjna dla dzieci, które nie chcą jeść warzyw + zabawy i zadania do bajki terapeutycznej / Agnieszka Borowiecka, Gabriela Gaśienica // <i>Bliżej Przedszkola.</i> - 2014, nr 10, s. 19-23 (zdrowe odżywianie) Puszek łakomczuszek: bajka edukacyjna dla dzieci, które jedzą zbyt dużo słodyczy / Agnieszka Borowiecka // <i>Bliżej Przedszkola.</i> - 2016, nr 1, s. 14-15 (łakomstwo na słodycze)</p>	<p>Wiersz Wiersz</p>
3	Troska o zęby	<p>Ola i Dentysta dla dzieci Minimini Club - Myj Zęby Tak Właśnie - Mycie Zębów piosenka dla dzieci Kubuś PIOSENKA jak myć zęby kółeczkami Łazienkowa gimnastyka Benio u dentysty - opowieść o chłopcu, który pomaga krokodylkowi w poradzeniu sobie z obawami wobec wizyty u dentysty. Pokazuje jak interesująca może być ta wizyta i zdejmuje złe postrzeżenie gabinetu. Bajka terapeutyczna "O małej wiewiórcie" / Elżbieta Sobolewska, Magdalena Masłoń // <i>Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce.</i> - 2008, nr 1/2, s. 113-114 (pierwsza wizyta u dentysty, złe zachowanie)</p>	<p>Bajka Piosenka Piosenka Piosenka Piosenka</p>
4	Wirusy	<p>Chorobo, idź sobie!! Zdrowie i higiena dla dzieci Dobre nawyki Lellobee po polsku Lekarstwo pomoże! Zdrowie i higiena dla dzieci Dobre nawyki Little Baby Bum po polsku Jak działa szczepionka? Bajka o wirusie / Bajka o koronawirusie Ciekawski George Małpka pielęgniarka Bajki Po Polsku Psi Patrol Chase zachorował! Bajka o koronawirusie dla dzieci i inne Bajka o złym koronawirusia</p>	<p>Bajka Bajka Bajka Bajka Bajka Bajka Bajka Bajka</p>

		Maciej Cieślak, Zdrowo żyć Maja Małkowska, Przepis na zdrowie Pola Skorek, Zdrowie Piosenka o zdrowiu Piotr Rubik - O zdrowiu	Wiersz Wiersz Wiersz Piosenka Piosenka
	Wizyta u lekarza	Doktorek Julia Śniarowska // W: Już się nie boję: bajki terapeutyczne dla przedszkolaków. – Kraków: CEBP 24.12, 2014 (lęk przed wizytą u lekarza) Igiełka i krokodyle łyzy: bajka psychoterapeutyczna dla dzieci, które boją się pobierania krwi + zabawy i sytuacje edukacyjne do bajki psychoedukacyjnej / Agnieszka Borowiecka, Gabriela Gąsienica // <i>Bliżej Przedszkola</i> . - 2015, nr 12, s. 22-24 (wizyta u lekarza - pobieranie krwi) Ufuś / Maria Molicka // W: Bajki terapeutyczne dla dzieci. Cz. 2. – Poznań: Media Rodzina, 2003 (lęk związany z bólem i uszkodzeniem ciała, hospitalizowane dzieci – pobranie krwi, zdjęcia rentgenowskie, USG) Zapominajka [bajka terapeutyczna, gdy bliska dziecku osoba wybiera się do szpitala] / Julia Śniarowska // <i>Bliżej Przedszkola</i> . - 2015, nr 7/8, s. 98-103 (dziecko w szpitalu, pobyt w szpitalu bliskiej osoby)	

Źródło: opracowanie własne

Nie sposób wypisać wszystkich utworów dla dzieci o treściach prozdrowotnych. Praktycznie każdy kanał telewizyjny je promuje, poprzez bohaterów swoich bajek jak np. świnka Pepa, Franklin, Strażak Sam, Marta mówi, Uki itd.

Oprócz bajek dla najmłodszych warto wspomnieć o wręcz kultowym filmie dla starszych dzieci "Było sobie życie". Jest to seria 26 dokumentów pedagogicznych mających na celu zapoznanie dzieci ze budową i funkcjami organów ludzkiego ciała. „Ten animowany serial pokazuje życie komórek i organizmów, które zamieszkują organizm ludzki. Budowa i rola funkcji życiowych są opisane w bardzo dogodny sposób: mikroorganizmy żyjące w ciele człowieka: krwinki, pokarmy, impulsy nerwowe, hormony, enzymy, chromosomy, wirusy, bakterie, toksyny, przeciwciała są spersonalizowane. Są one prawdziwie świadome, mają swoje osobowości z wadami i zaletami. Dobre są pokazane jako ładne i miłe, a złe jako brzydkie i nieprzyjemne. Świat, w jakim żyją jest podobny do animacji z przyszłości. Wielkie budowle (serce, wątroba, nerka, żołądek,) są porównywane do maszyn, fabryk lub szlaków komunikacyjnych. Poza tym, scenariusz serialu zakłada zapoznanie młodych widzów ze środkami higieny oraz działaniem leków (m. in. chemioterapia, lekarstwo na niestrawność, antybiotyki). Ogólnie rzecz biorąc wyraźny nacisk jest położony na środki zapobiegawcze i odbudowę organizmu. Każdy odcinek przedstawia specyficzny wgląd do organizmu. Za każdym razem stopniowo wprowadzane jest kilka nowych pojęć, a wiedza nabyta w pierwszych odcinkach ułatwia zrozumienie następnych”.⁶

Bibliografia

1. Bajkoterapia czyli dla małych i dużych o tym, jak bajki mogą pomagać, K. Ibisz, A. Gruszczyńska (i in.), Nasza Księgarnia, Warszawa 2009, s. 9.
2. Gruszka, Bajka P., jej geneza, istota i dzieje. W: Fedrus, wyzwoleniec Augusta: Bajki. Wydawnictwo Gdańskie 1999, s, 8-9.
3. https://pl.wikipedia.org/wiki/By%C5%82o_sobie_%C5%BCycie
2023. 03. 29
4. Jakubczyk K. Bajkoterapia jako metoda pracy z dzieckiem w wieku przedszkolnym Nauczyciel i Szkoła 2013, 1 (53), s. 249-258
5. Obuchowska I. Wspomaganie rozwoju emocjonalnego: refleksje i propozycje. In *Wspomaganie rozwoju. Psychostymulacja. Psychokorekcja*. Bydgoszcz: Wyd. Uczelniane Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Bydgoszczy, 1997, s. 35.

СЕКЦІЯ 2

«СУЧАСНІ ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В СИСТЕМІ ДОШКІЛЬНОЇ, ПОЧАТКОВОЇ ТА СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ»

О.О. Акініна,

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти, гр. ТНІм-22
спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології)

Криворізький державний педагогічний університет

м. Кривий Ріг

ФОРМУВАННЯ МУЛЬТИКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЇ В ПРОФІЛЬНІЙ ШКОЛІ

Сучасний світ все більше набуває глобалізованого характеру існування. Однією із сутнісних характеристик глобалізації є перетин життєвих смислів як окремих людей, так і цивілізацій. Саме у цивілізаційному вимірі особливого статусу набувають ті зміни, основою яких є мультикультурна компетентність, адже потреба народів у культурному порозумінні, прагнення пізнати духовний світ одне одного, динаміка і суперечливість соціального розвитку призводять до інтенсифікації комунікативних процесів, що набувають системного характеру. Людство усвідомило, що тільки шляхом знаходження консенсусу можна вирішити глобальні проблеми і захистити себе від самознищення.

Захист культурної самобутності народів, відстоювання їх духовного суверенітету, власних культурних цінностей органічно пов'язується як із загальнолюдськими, так і окремо взятої людини потребами та інтересами. У такому контексті дослідження мультикультурна компетентність, як спрямованого процесу, що реалізується відповідно до конкретно визначених соціальних цілей, набуває особливої актуальності.

Своєрідність мультикультурної компетентності досліджують різні галузі знання, зокрема, соціологія, культурологія, культурна антропологія, лінгвокраїнознавство, етнолінгвістика, етнопсихологія тощо.

Саме поняття мультикультурна компетентність виникає в середині ХХ століття і пов'язане з іменами таких вчених як Е. Голл, К. Клакхон, А. Кребер, Р. Портер, Д. Трагер, Л. Самовар. Теорії міжкультурної комунікації, що намагалися пояснити даний феномен з різних точок зору розробляли західні дослідники К. Бергер, С. Гантінгтон, Е. Гірш, Е. Голл, Г. Гофстеде, С. Даль. В Україні предметне поле досліджень в рамках проблематики мультикультурна компетентність, тільки формується. Цю проблему розробляють у різнопланових працях В. Андрущенко, Н. Висоцька, О. Гриценко, Л. Губерський, І. Дзюба, П. Донець, В. Євтух, А. Єрмоленко,

Г. Касьянов, М. Кушнар'ова, Л. Нагорна, А. Приятельчук, М. Обушний, П. Скрипка.

Встановлено, що педагогічна категорія «мультикультурна компетентність» є інтегрованим поняттям від понять «мульти або багато», «культура» і «компетентність». Вивчення поняття «мультикультурна компетентність», зумовлене потребами суспільства. Культура є основою мультикультурної компетентності оскільки виступає чинником соціального розвитку, засобу гармонізації стосунків між людиною і природою, особистістю і суспільством. Досліджуючи поняття мультикультурної компетентності, можна помітити, що в його дослідженні склалося два напрямки, перший з яких ґрунтується на фольклористиці, носить описовий характер і своїм завданням має виявити інтерпретацію повсякденної поведінки людей з метою пояснення причин і детермінуючих факторів їхньої культури. Інший напрямок має культурно-антропологічний характер і займається дослідженням різних видів культурної діяльності соціальних груп і спільнот, їх норм, правил та цінностей.

Спираючись на вищезазначене, можна констатувати, що зарубіжні дослідники розглядають мультикультурну компетентність як набір знань, навичок та особистих якостей, необхідних для взаємодії з перспективи ефективної комунікації в міжкультурних ситуаціях

Мультикультурна компетентність визначено нами як готовність старшокласника до міжкультурної взаємодії з ровесниками, толерантного ставлення до культурної своєрідності співрозмовника, шанобливого ставлення до культурної спадщини рідного народу та культурних і життєвих цінностей інших людей, демонстрації норм міжкультурного етикету.

Нами було проведено анкетування. На запитання «Що дадуть мультикультурна освіта і виховання дитині?», прозвучали такі відповіді: мультикультурна освіта і виховання дадуть уявлення про цілісну картину світу (37%), 19% вважають, що мультикультурна освіта і виховання сприяють вивченню іноземної мови. 59% респондентів обрали відповідь: «Дозволять дізнатися про національну культуру і традиції». На запитання «Чи хотіли б ви, щоб вашому навчальному закладі навчалися іноземці?» 89% викладачів відповіли позитивно, 9% - негативно і 2% опитаних не відповіли на це запитання.

Світ, у якому ми живемо, стає все тіснішим і він починає нагадувати global village - велике полі мовленнєве і полікультурне село. І спілкування в цьому планетарному селі можливе тільки на основі між мовленнєвого і міжкультурного взаєморозуміння та взаємодії. Тому ми пропонуємо проводити заняття з використанням інформаційних проєктних технологій на тему: «Дуальна освіта, інформаційно-комунікативні технології у професійній освіті», «Професіоналізм діяльності та особистості педагога вищої та професійної школи», «Культура споживання».

Формування мультикультурної компетентності студентів – це системно організований педагогічний вплив викладача, керована діяльність, що набуває якісних змін.

Список використаних джерел:

1. Асаєва В. В. Філософія сучасної полікультурної, мультилінгвальної освіти URL : <http://www.info-library.com.ua/books-text-11612.html>
2. Колодій А. Американська доктрина мультикультуралізму і етнонаціональний розвиток України. Агора. Випуск 6: Україна і США: взаємодія у галузі політики, економіки, культури і науки. 2008. С. 5-14. URL : <http://political-studies.com/?p=578>

В.В. Бабич,

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, гр. ТНІМ-22 спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології)
факультету дошкільної і технологічної освіти

Криворізького державного педагогічного університету
м. Кривий Ріг

Науковий керівник:

Ю.С. Кулінка,

кандидат педагогічних наук, доцент,
в.о. декана факультету дошкільної і технологічної освіти
Криворізького державного педагогічного університету
м. Кривий Ріг

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ГРАМОТНОСТІ В УЧНІВ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

Один з найголовніших пріоритетів розвитку освіти, що проголошено деклараціями ООН та врегульовано низкою інших законодавчих документів України є формування екологічної компетентності громадян нашої держави. Шлях засвоєння компетентності відбувається за допомогою системи інтегрованих знань про природу, способів навчально-пізнавальної діяльності, розвитку ціннісних орієнтацій у різних сферах життєдіяльності та природоохоронної практики.

Особливості формування екологічної грамотності в учнів досліджено науковцями: О. Гуренкою, С. Ждановою, Н. Пустовіт, Л. Руденко, Л. Титаренко та ін. Проте у першоджерелах прослідковується неоднозначність підходів щодо характеристики формування екологічної грамотності в учнів на уроках трудового навчання. Тому мета тез – це теоретичне обґрунтування особливостей формування екологічної грамотності в учнів на уроках трудового навчання.

Видатний педагог В. Сухомлинський стверджував, що природа лежить в основі дитячого мислення та творчості. Василь Олександрович вважав, що

дитина з раннього віку повинна ставитися до рідного краю як до частинки природи. Він також підкреслював, що треба навчати учнів піклуватися за збереження і примноження багатств природи, спробувати зрозуміти її [2, с. 535]. Саме тому найважливіші умови виховання бережливого ставлення до природи виступають пізнання та вивчення рідного краю, розвиток в учнів позитивних емоційних відчуттів до об'єктів навколишньої дійсності, активна практична діяльність, тощо.

Проблема екологічної освіти в Україні є надзвичайно актуальною і має пріоритетне значення для сьогодення та майбутнього, оскільки сучасна екологічна ситуація вимагає поглибленого розуміння екологічних процесів, що відбуваються навколо. Подальший розвиток системи навчання стосовно екологічного виховання школярів, у першу чергу вказує на формування та розвиток екологічних знань і понять.

Компетентність у сфері екології та здорового життя, здатна допомогти людині почати чітко усвідомлювати власну відповідальність за стан навколишнього середовища. Вона зможе навчитися розрізняти основні екологічні проблеми та діяти задля вирішення їх та інших нагальних життєвих проблем, раціонально використовувати природні ресурси, дотримуватися здорового способу життя. Все це дозволяє виробити особливу систему цінностей, орієнтовану на збереження природи та здоров'я людини.

Соціалізація особистості дитини, вважається одним із фактором формування загальної екологічної грамотності на уроках трудового навчання у середній школі, і є одним із видів формування та розвитку суб'єктивного ставлення до природи та особистої відповідальності за її станом на місцевому, а в подальшому на національному чи глобальному рівнях. Екологічний напрямок в соціалізації означає, що індивідуум має бути сформований як компетентний суб'єкт відносин «Я» – «Довкілля», як особистість, здатна брати участь у природоохоронній діяльності, здатна приймати рішення і вміти залучити різні соціальні інститути для усунення проблем екологічного характеру, бути відповідальним за природу і збереження життя в ній.

Уроки трудового навчання можуть повною мірою розкривати вище зазначені завдання. Вчителю, для формування екологічної грамотності учнів на уроках трудового навчання, необхідно враховувати наступні фактори:

- гуманістичну спрямованість і зростаючу роль екологічних чинників у вирішенні глобальних проблем людства (раціонального використання природних ресурсів, забезпечення населення екологічно чистими продуктами

- харчування, захисту середовища від забруднення промисловими та побутовими відходами);

- національний і регіональний підходи до вибору навчального матеріалу екологічного спрямування;

- збереження фізичного і духовного здоров'я людини [1].

Також доцільно виділити два основних напрямки формування здорового способу життя учнів:

1) оздоровча робота, створення сприятливого для здоров'я соціального, психологічного та санітарно-гігієнічного середовища;

2) діяльність, спрямована на виховання позитивної мотивації до здоров'я, потреби у здоровому способі життя; прищеплення знань, умінь і навичок, необхідних для збереження, зміцнення та відновлення здоров'я [1].

Для реалізації зазначених напрямків екологічної компетентності та здорового життя на уроках трудового навчання, доречно застосовувати активні форми роботи: екологічні ігри, конкурси, конференції, тематичні вечори. Формування навичок екологічної грамотності відбувається при проведенні навчальних тренінгів, соціологічних опитувань, взаємодії із засобами масової інформації, участь у форумах, семінарах, роботі в мережі Інтернет.

Сучасний вчитель, задля генерування екологічної компетентності може вживати наступні дієві форми роботи: розв'язування екологічних ребусів, загадок чи кросвордів; підготовка та презентація проектів на екологічну тематику; робота з візуальними матеріалами (фотомотиваторами, відеофільмами, ментальними картами тощо); проведення екологічних екскурсій та акцій; створення природних буклетів, підготовка матеріалів на екологічну тематику для місцевого телебачення; позашкільна робота (збільшення площі зелених насаджень, виготовлення годівниць та шпаківень, догляд за рослинами, проведення толок тощо).

Отже, формування екологічної грамотності та здорового життя в учнів середньої школи – це непроста, скоординована, довгострокова робота послідовних дій та заходів, яка відкриває дитині можливості взаємодії зі світом природи, спонукає її самій стати безпосереднім учасником загального саморозвитку та самореалізації особистості. Учителю потрібно орієнтуватись не на передачу знань, а саме на формування відповідних уявлень, які в свідомості учнів мають безпосереднє ставлення до їх власного життя.

Список використаних джерел:

1. Вільховецька Н. Формування екологічної грамотності та здорового життя на уроках технологій у старшій школі. Наукові записки молодих учених. Кропивницький : РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка. URL: <https://phm.cuspu.edu.ua/ojs/index.php/SNYS/issue/view/48/showToc>

2. Сухомлинський В. О. Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості. Вибр. твори у 5-ти томах. Т. 1. С. 535.

В.О. Боклан,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
групи 548 педагогічного факультету
спеціальності 013 Початкова освіта
Миколаївський національний університет
імені В. О. Сухомлинського
м. Миколаїв

Науковий керівник:
К.А. Шапочка,
Кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри початкової та дошкільної освіти
Миколаївський національний університет
імені В. О. Сухомлинського
м. Миколаїв

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ СПІЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Ціннісна освіта (моральна освіта, виховання характеру) – це спроба в межах шкіл створити педагогічні та допоміжні структури для сприяння розвитку позитивних, етичних, просуспільних схильностей і компетентностей у молоді, зокрема навколо посилення їх академічної спрямованості та досягнень.

Креативність, цікавість, критичне мислення, любов до навчання, мудрість, відвага, наполегливість, чесність, енергійність, любов, доброта, соціальний і емоційний інтелект, співпраця, справедливість, лідерство, вміння пробачати, скромність, розсудливість, самоконтроль, поцінування краси, вдячність, оптимізм, гумор і віра – ось ті 24 цінності, на які орієнтується весь сучасний світ! Концепція Нової української школи пропонує прищепити дітям риси, які визнали пріоритетними понад 50 країн світу.

Спільні цінності зумовлюють продуктивну школу. Звісно, далеко не всі школи одразу можуть імплементувати у своє життя такі принципи, але починати можна з найпростішого – з обговорення у своїй навчальній групі власних цінностей та цінностей учнів, узгодження спільних правил проведення занять і можливих наслідки порушень правил [3, с.99].

А ще якомога частіше запитуйте в учнів про їх враження від уроку, що їх зацікавило в певній темі та що б вони хотіли покращити, якби мали змогу. Коли вчитель та учень – цілісна команда, коли учні розуміють, що з ними готові співпрацювати, а не нав'язувати, діти розкриваються інакше і можуть навіть здивувати. Лише варто давати їм такі можливості!

Кожна людина – маленька планета зі своїми думками, законами та правилами. Як об'єднати окремі планети у комфортний Всесвіт, які чесноти стануть спільним світилом для кожного, де взяти інформацію про затверджені цінності? Відповісти на це питання можна лише тоді, коли для формування спільних цінностей будуть створені відповідні педагогічні умови. Ми пропонуємо наступні:

1. Наставництво (менторство). Наставниками можуть бути як вчителі, так і інші учні. Умовно кажучи, це спілкування «майстра» та «учня». Позитивне спілкування з ментором сприяє виявленню особистих переваг, прихованих талантів та реалізації навчальних ідей.

2. Особистість у центрі бачення та місії школи. Коли навчання ґрунтується на наших внутрішніх цінностях, ми беремо на себе відповідальність і готові вкласти зусилля, необхідні для освітнього процесу. Коли учнів не порівнюють один з одним, а допомагають визначити свою швидкість руху по шкільному шляху (часто в цьому допомагає тьютор), дитина відчуває свою цінність і намагається реалізуватися якомога краще в межах освітнього простору.

6. Робочий трикутник «школа-батьки-учень» (педагогіка партнерства). Між сім'єю та школою має відбуватися постійна взаємодія. Залучення батьків, зокрема, може впроваджуватись на багатьох рівнях: від «батьки як аудиторія» і «батьки як клієнти» до більш бажаного «батьки як партнери». В останньому випадку батьки співпрацюють зі школою у розробці, впровадженні та / або оцінці якості освіти [2].

Пропонуємо добірку вправ на формування спільних цінностей у молодших школярів для ефективної реалізації педагогічних умов:

1. Розвиток креативного мислення.

Уміння приймати нешаблонні сміливі рішення допоможе мислити вільно та безпосередньо впливати на результат своєї діяльності. Для дітей дуже важливо відчувати радість відкриття і розвивати творчі здібності. Вправи на розвиток креативного мислення допоможуть молодшим школярам подивитися на одну ситуацію з різних боків та сформулювати власну оцінку конкретних явищ.

2. Розвиток критичного мислення.

У сучасному інформаційному світі слід уміти очищувати зерна від полови та приймати рішення, спираючися на власну думку. Прийоми розвитку критичного мислення допоможуть учневі ефективно розв'язувати проблеми через самовираження, вчитися аналізувати ситуацію, добирати аргументи для розв'язання проблеми, розвивати комунікативні навички.

3. Розвиток емоційного інтелекту.

Вміння усвідомлювати почуття, керувати ними, відчувати настрій інших допоможе дитині будувати здорові стосунки з іншими людьми. Якщо в минулому столітті найважливішим для успіху був коефіцієнт розумових здібностей IQ, то зараз складові щастя та психологічного успіху розглядаються ширше – фундаментом стає EQ. Розвивати емоційний інтелект слід змалечку [2].

Коли вчитель та учень – цілісна команда, коли учні розуміють, що з ними готові співпрацювати, а не нав'язувати, діти розкриваються інакше і можуть навіть здивувати. Лише варто давати їм такі можливості.

Список використаних джерел:

1. Киричок В. А. Теоретичний аспект формування гуманістичних цінностей молодших школярів у сучасних умовах // Теоретико-методологічні проблеми розвитку особистості в системі неперервної освіти: Матеріали семінару АПН України 16 грудня 2004 року / За ред. академіка С. Д. Максименка. К, 2005. 716 с.

2. Концепція Нова Українська Школа URL:
<https://imzo.gov.ua/osvita/nush/>

3. Павліченко А. Ціннісні орієнтації у системі становлення особистості // Психологія і суспільство. 2005. № 4. С. 98–120.

4. Парасюк І. А. Виховання любові до дітей як структурного компонента професійної готовності майбутнього вчителя: автореф. дис. канд. пед. наук : 13.00.07. К., 2009. 18 с.

А.А. Боярська

Магістр КЗВО «Дніпровська академія неперервної освіти»
Дніпропетровської обласної ради
м. Дніпро

В.В. Шинкаренко

Кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри дошкільної та початкової освіти
КЗВО «Дніпровська академія неперервної освіти»
Дніпропетровської обласної ради
м. Дніпро

ПОЧАТКОВА ШКОЛА – НАЙОПТИМВАЛЬНІШЕ СЕРЕДОВИЩЕ РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ

Слушним є зауваження Т. Дуткевич, що не беручи до уваги особливості розвитку психіки дитини за віком, особистість загалом – виключено дати відповіді на питання коли і що для неї краще. Середовище навчання та виховання слугує вивченням психологічного розвитку дитини, в той час, як це середовище орієнтується на психічні особливості здобувача [2, с. 17].

Вагомим здобутком наукових досліджень називають розуміння своєрідності півкуль головного мозку. Особливістю правої півкулі виокремлено сприйняття інформації ззовні неділимо (рими, сприйняття ритму, новизна, креативне мислення, просторове уявлення, запам'ятовування образів, розуміння емоцій), а лівої – ланцюгом (письмо, читання, логічне та абстрактне мислення). Творча права півкуля, як правило, закінчує своє становлення до 6 – 7 років, а ліва, раціональна, приблизно в 9 – 10 років. В цей час також відбувається формування мозолистого тіла, частинки головного мозку, що створює щільний взаємозв'язок між півкулями. Т. Воронцова, В. Пономаренко та інші виокремили особливості розвитку учнів з першого по четвертий класи, що було структуровано в табл. 1.1 [1, с. 59-65].

Таблиця 1.1

Особливості учнів 1 – 4 класів

Клас, вікові межі	Розвій			Проблеми періоду
	фізичний	психічний	соціальний	
1 (6 – 7 р)	Уповільнення швидкості росту; пришвидшування зростання ваги тіла за рахунок набору м'язової маси; приріст фізичної сили; активізація до порівняно тривалої праці; координація рухів (підпорядкованих дрібним м'язам рук) потребує досконалості.	Спеціалізація творчої правої півкулі.	Авторитетність вчителя.	Синдром дезадаптації.
Підсу-мок	Труднощі письма в межах рядка, швидка втома від надмірних рухів.	Навчання правопівкульним шляхом (ігри, творчість, наочність, емоції).	«Я люблю тих, кого любить учитель».	Необхідна поміч в опануванні, прийнятті устрою освітні.
2 (7 – 8 р)	Округлення статури учня за рахунок м'язів.	Мислення з опорою на уявлення та образи, розвиток пам'яті, регулювання зосередження з вольовим зусиллям.	Ставлення до учителя починає бути більш особисте, побудова взаємин з ровесниками.	Розвій пізнавальної рефлексії.
Підсу-мок	Необхідність вправ для корекції постави.	Починають зважати на думку оточуючих.	Балансування між одержати та давати – розвиток взаємодії.	Вчитель повинен формувати ситуацію досягнень.
3 (8 – 9 р)	Інтенсивне формування дрібної моторики, гальмівних синапсів, дозрівання лобних зон кори головного мозку, мозолистого тіла.	Передостанні завершення формування лівої півкулі: прогресує здатність до абстрактного та логічного мислення, витісняючи творчість й уяву.	Можливий прояв позиції нігілізму, виникнення заперечного та негативного ставлення до дорослих в силу реалізму.	Відвідування позашкільних установ (гуртки, заняття тощо).
Підсу-мок	Рухи чіткіші, стали; темп, якість та	Потрібно постійно	Першочергове завдання	Нові ризики в зв'язку з

	швидкість рухів підпорядковуються дитині.	заохочувати, спонукати до задіяння правої півкулі (креативність, творчі завдання).	вчителя: об'єднання класу.	підвищенням рівня автономності дитини.
4 (9 – 10 р)	Підготовка організму до «стрибка росту».	Завершення формування лівої півкулі.	Відкритість (максимальна) душі.	Державна підсумкова атестація.
Під-сумок	Потрібне збалансоване, правильне, поживне харчування.	Здебільшого учні вчать самі швидко та зосереджено.	Прослідковується найбільша ефективність впливу на формування світогляду дитини.	Можливість розумових, емоційних перевантажень.

Розглянувши специфіку лівої та правої півкулі, потрібно звернути увагу на можливість, випадки їх функціонування в тандемі. У праці Н. Коляди зазначено існуванням гіпотези амбідекстрії. Зміст її в тому, що в регуляції рухів лівої та правої сторони тіла приймають участь дві півкулі. Відсутня домінантність однієї з півкуль, обумовлює синхронізацію у виборі плану мислення. Таких людей називають амбідекстрами, вони хутко розуміють ситуацію та приймають рішення [3, с. 190]. Дані задатки можуть бути у дитини від народження або набути за допомогою тренувань. Існує думка, що всі діти народжуються амбідекстрами, та потім втрачають цей хист. Ця здатність може бути корисною в музиці, спорті, мистецтві... Рівень таких дітей вище, ніж у дітей однопівкульного типу. З'ясувавши, що переломний момент (див. табл. 1.1) спостерігається у дітей віком 8 – 9 років, то задіявши правильні важелі впливу, маємо можливість позитивно подіяти на психофізіологічну особливість дитини, індивідуально-психологічну.

Наявність переломних моментів фізіологічного розвитку дитини молодшого шкільного віку – одна з причин назвати початкову школу значимою у формуванні, розвитку творчої активності. Дослідивши вікові періодизації, особливості фізичного, психічного та соціального розвитку, знайшли підтвердження, щоб вважати й розглядати середовище початкової школи, як найоптимальніше в розвитку творчої активності. Цьому спонукає велика кількість умов і факторів становлення самого організму в процесі зростання, розвитку (6-7 – 9-10 років) та середовище (соціальне, початкова школа), в якому знаходиться дитина.

Список використаних джерел:

1. Воронцова Т. В., Пономаренко В. С. та інші. Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1–2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу: навчально-методичний посібник. Київ: Видавництво «Алатон», 2019. С. 128.

2. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія: навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2012. С. 424.

3. Коляда Н. В. Психофізіологія : конспект лекцій / укл.: Н. В. Коляда. Суми : Сумський державний університет, 2022. С. 264.

Б.О. Бугайов,
здобувач першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти, групи ТОО-20
спеціальності 014.10 Середня освіта
(Трудове навчання та технології)
Криворізький державний педагогічний університет
м. Кривий Ріг

ПОКРАЩЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ЗА ДОПОМОГОЮ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У сучасному світі освіта є ключовим фактором для успішної кар'єри та розвитку особистості. Якість освіти залежить від багатьох чинників, серед яких важливе місце займають технології. Уроки трудового навчання - це важлива складова освіти, яка має на меті формування професійних навичок учнів.

Використовуючи сучасні технології на уроках трудового навчання, педагог значно покращує якість освіти, оскільки процес навчання стає більш цікавим та ефективним. Також забезпечується більш широкий спектр можливостей для практичної роботи, а сам навчальний процес стає більш доступним для учнів.

Однією з основних переваг використання сучасних технологій є можливість використовувати візуальні засоби для пояснення матеріалу. Наприклад, використання комп'ютерної графіки та анімації може допомогти учням краще зрозуміти процеси та принципи роботи різних механізмів. Крім того, використання комп'ютерних програм дозволяє учням створювати власні проекти та моделі, що покращує їх творчі здібності та дозволяє застосовувати отримані знання на практиці. Ще одним важливим фактором є можливість використовувати мережеві технології для підвищення якості освіти. Наприклад, учні можуть використовувати Інтернет для досліджень та пошуку інформації про нові технології та матеріали.

Крім того, використання онлайн-ресурсів дозволяє учням взаємодіяти з однокласниками та вчителя підвищення ефективності навчання, а також отримувати доступ до додаткових матеріалів та завдань.

Технології також допомагають учням отримувати практичні навички за допомогою симуляційних програм та віртуальних тренажерів. Так учні можуть використовувати віртуальні програми для навчання робототехніки,

що дозволяє їм набувати навички роботи з різними типами роботів та систем контролю.

Такі тренажери дозволяють учням ефективно вивчати нові процеси та принципи роботи, що далеко не завжди доступні на традиційних уроках.

Окрім того, використання сучасних технологій на уроках трудового навчання може допомогти учням зрозуміти, як технології можуть бути використані в різних сферах життя та професіях. Наприклад, учні можуть досліджувати технології, які використовуються в медицині, архітектурі, авіації та інших галузях, що дозволяє їм розширювати свій кругозір та бачити нові можливості для майбутньої кар'єри.

Отже, використання сучасних технологій на уроках трудового навчання є важливим фактором для покращення якості освіти. Це дозволяє зробити навчання більш цікавим та ефективним, забезпечити більш широкий спектр можливостей для практичної роботи та зробити навчальний процес більш доступним для учнів. Використання сучасних технологій допомагає учням отримувати нові навички та знання, що можуть бути корисні в майбутньому, та дозволяє їм зрозуміти, як використовувати ці навички в реальному житті.

Однак, важливо пам'ятати, що використання технологій не є заміною для якісного викладання вчителем та активної участі учнів у навчальному процесі. Вчителі повинні вміти ефективно використовувати технології для навчання та надавати учням необхідну підтримку та допомогу в освоєнні нових знань та навичок.

Також важливо забезпечити необхідну інфраструктуру для використання сучасних технологій на уроках трудового навчання, зокрема наявність комп'ютерів, програмного забезпечення та доступу до Інтернету. Для цього можуть бути виділені додаткові кошти на обладнання та навчання вчителів використовувати технології на уроках.

У підсумку, покращення якості освіти на уроках трудового навчання може бути досягнуто за допомогою використання сучасних технологій. Вони дозволяють зробити навчання більш цікавим, ефективним та доступним для учнів, а також надають можливості для отримання практичних навичок та розширення кругозору. Однак, важливо пам'ятати, що використання технологій повинно бути супроводжене якісним викладанням вчителів та активною участю учнів у навчальному процесі.

Список використаних джерел:

1. Шмуклер Ю. «Якість освіти – від чого вона залежить?». Освіта України. 1999, с.10
2. Волга Л. «Освіта і наука –пріоритет ХХІ століття». Урядовий кур'єр. 2003. с.8
3. Кузь В. Г. «Освіта і школа ХХІ ст.» Педагогіка і психологія. 1999. №1. с.143-150

Н. М. Вандар,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
групи 548 педагогічного факультету
спеціальності 013 Початкова освіта
Миколаївський національний університет
імені В. О. Сухомлинського
м. Миколаїв
Науковий керівник:
С.І. Якименко,
доктор педагогічних наук, професор
завідувачка кафедри початкової та дошкільної освіти
Миколаївський національний університет
імені В. О. Сухомлинського
м. Миколаїв

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОМП'ЮТЕРНОЇ ГРАМОТНОСТІ У ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ЯК СКЛАДОВОЇ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Сучасне суспільство характеризується глобальним процесом інформатизації, стрімким переходом на новий етап розвитку – інформаційне суспільство. У зв'язку з цим, серед основних стратегічних цілей розвитку інформаційного суспільства в Україні визначено забезпечення комп'ютерної та інформаційної грамотності населення, насамперед шляхом створення системи освіти, орієнтованої на використання новітніх інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у формуванні всебічно розвиненої особистості [5, с.72].

Вивчення інформатики у початковій школі є лише невеликою, але дуже важливою складовою частиною структури застосування нових інформаційних технологій, тому саме на початкову школу покладається завдання сформувати в учнів первинні навички інформаційної культури, початків комп'ютерної грамотності, забезпечити наступність у подальшому вивченні інформатики.

З перших днів навчання необхідно навчити дитину вільно спілкуватися з комп'ютером, свідомо його використовувати під час виконання необхідних завдань, сформувати елементарні навички роботи з комп'ютером та пристроями, що вивчаються, забезпечити розвиток творчого мислення школярів та реалізацію основних виховних завдань [5, с.74].

У контексті початкового навчання предметна ІКТ-компетентність розглядається як здатність учня актуалізувати, відбирати, інтегрувати й застосовувати в конкретній життєвій або навчальній ситуації, в тому числі проблемній, набуті знання, уміння, навички, способи діяльності щодо використання ІКТ.

Тому в сучасному інформаційному суспільстві дуже важливо, починаючи з шкільного віку, навчити учнів застосовувати ПК для оволодіння знаннями та їх практичної реалізації, вміти здобувати, критично осмислювати та використовувати інформацію, що передбачає оволодіння інформаційними технологіями. Нові інформаційні технології – це невід’ємна частина нашого життя [1, с.41].

Виникає потреба створення такої освітньої системи, орієнтованої на виклики інформаційного суспільства, що сформує систему цінностей і пріоритетів інформаційного суспільства для використання інформаційно-комунікаційних технологій у формуванні особистості. Перед школою постає завдання виховати особистість, здатну до життєтворчої діяльності. Така особистість зуміє правильно обрати свій шлях у житті зважаючи на власні можливості; буде ставити перед собою завдання самовдосконалення й саморозвитку, що стане запорукою успіху в різних сферах діяльності. Сучасний світ пред’являє високі вимоги до діяльності людини, конкурентоспроможною може бути лише по-справжньому компетентна особистість.

Зміст навчального курсу «Інформатика» спрямований на оволодіння учнями методами і засобами інформаційних технологій для розв’язування задач, формування навиків раціонального і мотивованого використання комп’ютерів у своїй навчальній, а пізніше і професійній діяльності. Але під час навчання виникає цілий ряд проблем, які пов’язані з низькою мотивацією навчальної діяльності, нерівномірністю загальної підготовки учнів. Як зацікавити? Що для цього зробити? Щоб спонукати учнів займатися інформатикою, рекомендуємо створити на уроці творчу ігрову атмосферу. Весь урочний час, дозволений санітарними нормами, витратити на роботу учнів з ПК, адже найбільша ефективність досягається на практичних заняттях. У зошитах учні записують лише найнеобхідніше [1, с.42].

На сьогоднішній день Інтернет є найпотужнішим ресурсом навчання. Жодна серйозна робота не обходиться без використання інтернет-матеріалів. Учні користуються навчальними онлайн-програмами, словниками, відео та аудіоматеріалами [6, с.80].

Формування ІКТ-компетентностей відбувається в процесі різноманітних видів діяльності на уроках та поза уроками: активних, інтерактивних, індивідуальних, групових.

Дослідженням встановлено, що для формування інформаційно-комунікаційної компетентності здобувачів початкової освіти значущими є потенціал розвитку їхньої мотиваційної, інтелектуальної, емоційно-вольової та комунікативної сфер, а також особливості перебігу психологічних процесів у корі головного мозку.

Список використаних джерел:

1. Андрусич О. Комп’ютерна підтримка курсу «Сходінки до інформатики»: зроблено перший крок // Початкова школа. 2006. № 7. С. 41-43.

2. Державний стандарт початкової загальної освіти [Електронний ресурс]. URL: <http://www.mon.gov.ua/education/average>.
3. Кивлюк О. Використання інформаційно-комунікаційних технологій в системі навчальних дисциплін початкової школи // Початкова школа. 2004. №4. С. 34-35.
4. Макаренко Л. Л. Деякі проблеми формування комп'ютерної грамотності у підготовці майбутніх вчителів початкової школи. Матеріали перших Міжнародних драгомановських читань: 30 вересня–2 жовтня 2003 р. Випуск 3. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2003. С. 203-205.
5. Макаренко Л. Л. ІКТ в навчальному процесі як складова професійної підготовки студентів початкової школи. Вісник. Збірник наукових праць НПУ імені П. М. Драгоманова: Матеріали звітної конференції викладачів. Випуск 8. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2005. С. 72-74.
6. Макаренко Л. Л. Комп'ютерна грамотність як необхідний компонент сучасної освіти. Наука і сучасність: Зб. наук. праць НПУ імені М. П. Драгоманова. Том XXXVI. Київ: Логос, 2003. С. 76-83.
7. Шакотько В. В. Методика використання ІКТ у початковій школі: навч.-метод. посібник / за ред. В.В. Шакотько. Київ: ТОВ Редакція «Комп'ютер», 2008. 128 с.

К.О. Величко,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, гр.ПСО-19
спеціальності 015 Професійна освіта (Сфера обслуговування)
факультету дошкільної і технологічної освіти
Криворізького державного педагогічного університету
м. Кривий Ріг
Науковий керівник:
Н.В. Волкова,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри педагогіки та методики технологічної освіти
Криворізького державного педагогічного університету
м. Кривий Ріг

ПРОБЛЕМИ ОСОБИСТОСТІ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Сучасний стан розвитку цивілізації визначається ступенем розвитку науки і техніки, а, з іншого боку, дослідження вчених доводять, що науково-технічний прогрес має всепланетний вплив на безпеку життя людини і людства. Осмислення вченими наслідків нестримної експансії техносфери і глобальних наслідків життєдіяльності людства ставить питання про виживання людини як біологічного виду. Безпека індивідуума у нову епоху вже не може бути забезпечена без постійно підтримуваної глобальної і національної безпеки.

Одним з напрямків глобальної і національної безпеки, що найбільш стрімко розвивається в наш час, є інформаційна безпека. Історія інформаційної безпеки налічує понад 4 тисячоліття, оскільки витoki цієї галузі наукового знання пов'язанні з необхідністю втаємничення важливої для деякої групи людей інформації і співвідносні з часом виникнення мови та писемності. Як показує історія, існує тісний взаємозв'язок між розвитком інформаційних технологій та проблемами захисту інформації. З розвитком технологій передачі інформації збільшується не лише цінність інформації, але й збільшується кількість загроз для інформаційних систем та ускладнюються завдання їх захисту.

У ході історії розвиток технологій мав випереджуючий характер відносно розвитку правових і демократичних засад суспільства, інтереси держави і пересічного громадянина часто входять у протиріччя. Ознакою демократичної держави є захист прав і свобод громадянина, в т.ч. в інформаційній сфері, недопущення контролю за громадянином за допомогою новітніх технологій, забезпечення захисту персональними даних, що оброблюються державними установами, забезпечення інформаційної безпеки громадян, сприяння розвитку цивільної криптографії та законодавства у інформаційній сфері.

Центральними категоріями у осмисленні сучасних проблем людини у інформаційному суспільстві є глобалістика як вияв нових інформаційно-комунікаційних процесів та гуманістика як вияв культурологічних показників розвитку людяного в людині. З одного боку, кожна особистість стала заручником глобальних ризиків, в т.ч. в інформаційній сфері, з іншого – більшість проблем інформаційного суспільства носять особистісний характер. Все більше вчених звертаються у своїх працях до проблем безпеки людини у інформаційному середовищі, і якщо ще декілька десятиліть назад дана проблема носила прикладний характер, похідний від проблем національної безпеки і інформаційного протистояння, пропаганди та інформаційно-психологічного впливу на масову свідомість, то зараз процеси гуманізації та демократизації в сфері національної та інформаційної безпеки вимагають поставити в центр уваги саме особистість і її проблеми.

З масовим застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій стає все більш очевидним, що використання інформаційних технологій має не лише позитивні наслідки, але й негативні, зокрема вплив інформації і комп'ютерних технологій може призвести до викривлення процесу психічного і фізичного становлення сучасної молоді. Завданням науки є не лише прогнозування впливу нових технологій на соціалізацію, психічне та фізичне здоров'я підростаючого покоління, але й вироблення методологічних, організаційно-педагогічних засад подолання негативних наслідків застосування новітніх технологій у навчально-виховному процесі школи та у сімейному вихованні.

Проаналізувавши історичні передумови виникнення проблем інформаційного суспільства, ми прийшли до висновку, що вони є проявом

проблем людини у глобальному інформаційному суспільстві. Шляхи вирішення цих проблем лежать у гуманізації виховання майбутніх громадян інформаційного суспільства і перетворенні ідеї інформаційної безпеки в одну з ключових цінностей особистості, що тісно пов'язана з комплексом прав і обов'язків особистості в інформаційній сфері.

На даний час спостерігається значний прогрес технологій, зростання швидкості Інтернету, а в найближчому майбутньому більшість шкіл будуть приєднанні до швидкісного Інтернету на постійній основі. Та не зважаючи на значний прогрес комп'ютерно-комунікаційних технологій, використання технології бездротового Інтернету та мобільних пристроїв (ноутбуків) у шкільній освіті, все ще спостерігається значний різнобій у забезпеченні різних шкіл, не знаходять належної уваги проблеми попередження доступу дітей до небажаного контенту. До того ж можливості Інтернет технології не повною мірою використовуються у навчанні, а часто їх використання взагалі відволікає дітей від навчального процесу.

Список використаних джерел:

1. Алмаева В. В. Повышение эффективности воспитания подростков с помощью информационных технологий // Информатика и образование : Научно-методический журнал. 2008. № 4. С. 27-33.
2. Ананьїн В. О. Інформаційна безпека як чинник захисту особистості в сучасних умовах / В. О.Ананьїн, О. О. Пучков // Гілея (науковий вісник): Збірник наукових праць. Київ : 2009. Вип. 29. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gileya/2009_29/Gileya29/F21_doc.pdf
3. Аристов В. Развитие интеллектуальных способностей. Психология интеллектуальных игр Психолог. 2006. № 46. С. 16-20.

Н. В. Вовк,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри теорії і практики технологічної та професійної освіти
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

м. Слов'янськ

С. О. Головко,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри управління та адміністрування
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

м. Слов'янськ

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ

Освіта є стратегічною основою розвитку суспільства, нації та держави, запорукою майбутнього. Реформування системи освіти України в контексті соціальних перетворень визначає необхідність її вдосконалення, наближення

до рівнів світових освітніх стандартів. Екологічна культура є невіддільною складовою системи підготовки підростаючого покоління до життя. Україні необхідні виховані, грамотні та культурні з екологічного погляду люди, які відшукують нові дороги, технології виробництва, за яких припиниться неосмислений та безвідповідальний тиск на навколишнє середовище, будуть ураховуватись вимоги екологічних законів. Виходячи з цього так необхідно розпочинати екологічне виховання з дитячого віку. Тема екології гостро постає в усьому світі, її досить часто розглядають, та матеріал на цю тему є невичерпний, оскільки в кожній людині на тему екології свої міркування, точка зору.

У законі «Про повну загальну середню освіту» (2020) [2]. значну увагу приділено формуванню в молоді екологічної культури, заохоченню її до активної екологічної діяльності, вихованню дбайливого відношення до природних багатств. Відповідно до концепції екологічної освіти України, затвердженою Міністерством освіти та науки у 2001 р., основними завданнями екологічної освіти мають бути формування в учнів екологічної культури, фундаментальних екологічних знань, екологічного мислення й свідомості, що ґрунтуються на повазі особистості до природи як універсальної, унікальної цінності [3].

Результати останніх досліджень і публікацій свідчать, що в Україні здійснено низку досліджень, мета яких — з'ясувати рівень сформованості екологічної культури учнів різних вікових груп. У контексті нашого наукового пошуку важливе значення мають праці А. Гаріна, А. Захлебного, Г. Пустовіта, С. Лебідя, М. Тарасенка та ін., в яких обґрунтовано сучасний розвиток вітчизняної педагогічної науки в галузі вивчення довкілля. А також обґрунтовані та розроблені нові напрями взаємодії теорії та практики екологічної культури й виховання школярів.

Важливими для педагогічної теорії мають наробіток В. Вербицького, Н. Кисельова, Г. Ковальчука, Т. Сущенко та ін. щодо проблеми охорони природного середовища, гуманного ставлення до природи.

У сучасній школі практична природоохоронна діяльність учнів усе ще нерідко відбувається стихійно, поза педагогічним впливом. Обмежена науково – пошукова діяльність школярів, у процесі якої діти могли б не тільки опанувати вміннями та навичками правильної поведінки в природі, а й робити свій внесок у збереження її багатств.

Екологічна освіта – одне з актуальних завдань сьогодення. Обов'язком сучасної школи є формування у молоді екологічного стилю мислення та поведінки. У зв'язку з цим виховання молоді в дусі дбайливого ставлення до природи повинно стати неодмінним компонентом навчального процесу, який можливо здійснювати на уроках трудового навчання та технологій. Сучасна школа вимагає переорієнтування освітнього процесу на можливість здійснення випереджувальної підготовки людини до переходу на стратегію сталого розвитку та формування в учнів відповідної компетентності.

При виборі форм та методів проведення уроків екологічного змісту, ми

виходили з наступного:

- робота не повинна вести учнів в сторону від основного змісту програмного матеріалу з трудового навчання;
- необхідно пов'язати пізнавальну діяльність учнів з цілями освітнього процесу на уроках;
- зміст уроків повинен бути насичений цікавою інформацією та фактами, що відображають актуальні проблеми.

Трудове навчання засноване на проєктно-технологічній основі, дає можливість готувати учнів до технічної діяльності, тому при формуванні екологічної культури ми рекомендували виконувати проєкти спрямовані на екологічні питання. Для своєї роботи ми взяли вправи та методичні рекомендації для уроків трудового навчання [1].

Рекомендований проєкт «Школа – це життя».

Перед початком виконання проєкту учням пропонуємо виконати наступні вправи.

Вправа 1. «Живемо екологічно?»

Мета. Розвиток відповідального ставлення до навколишнього простору, вміння працювати в команді, брати на себе відповідальність за ухвалені рішення.

Вправа 2. «Що станеться, коли...»,

Мета. Розвиток відповідальності дітей за наслідки використання лісових насаджень для збереження рівноваги в екосистемі.

Вчитель пояснює, що інколи одна ситуація може призвести до цілого каскаду подій і наслідків. Пропонує виконати завдання: розглянути ситуацію, показати наслідки (відеоматеріал), який вплив вона має на життя людей.

Ситуації.

Що, якби:

1. В нашій школі, або місцевості зникли дерева?
2. Щоб зекономити гроші на газ, жителі почали опалювати житло деревиною;
3. Місцеві лісники зникли;
4. Лісові насадження вимерзли від лютої зими?

Обговорення.

- Наскільки важко / легко було уявити запропоновану ситуацію?
- Наскільки важко/легко було придумати наслідки в результаті цієї ситуації?

• Що ви можете зробити, щоб така ситуація не сталася?

• Яким чином можете змінити ситуацію на краще вже сьогодні?

Презентація результатів роботи може відбуватися різними способами: інсценування, колаж, виступ агітбригади та ін.

В командній взаємодії учні приходять до висновку про необхідність економного використання деревини; розуміння ролі кожного й особистої відповідальності у збереженні довкілля.

Наступним кроком може бути розробка учнями екологічного проєкту зі

збереження (або посадки) лісових насаджень; озеленення шкільного подвір'я

З метою формування екологічної культури доцільно проводити уроки як у класичній, так і незвичайній формах. Характерна риса незвичайних уроків міститься в такому структуруванні змісту і форми, що викликає ентузіазм в учнів, налаштовує на ефективний процес пізнання, зацікавленість, усвідомлення того, що і навіщо вони будуть вивчати на уроці.

Отже, формувати інтерес до навчання, а саме до екологічної культури, ми можемо за допомогою використання на уроках сучасних педагогічних технологій: нетрадиційних уроків, дидактичних ігор, тренінгів, презентацій та інших сучасних методів. Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів розв'язання проблеми формування екологічної культури в учнів на уроках трудового навчання.

Список використаних джерел

1. Вовк Н. В., Шаповалова Е. Р. Методологія реалізації тренінгових технологій з питань демократії в освіті для вчителів трудового навчання. *Інноваційна педагогіка: науковий журнал*, 2019. Спецвипуск. С. 57-61.

2. Закон України «Про повну загальну середню освіту». *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2020. № 31. ст. 226 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення: 20.03.2023).

3. Концепція екологічної освіти України. *Екологія і ресурси: зб. наук. праць*. 2002. № 4. С. 5–25.

Т.В. Ганзенко,
директор КЗДО № 215 КМР
м. Кривий Ріг

ІННОВАЦІЙНІ УПРАВЛІНСЬКІ ТЕХНОЛОГІЇ В РОБОТІ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВИТИ

У тезах визначено особливості використання інноваційних технологій в управлінській діяльності керівника закладу дошкільної освіти.

Демократизація, гуманізація, професіоналізація як домінуюча характеристика розвитку постіндустріального суспільства спрямовує національну систему освіти на формування креативної, всебічно розвиненої, компетентної особистості. Законодавча база дошкільної освіти як провідної ланки розвитку особистості передбачає безперервність і наступність у єдиній системі освіти між усіма її ланками та необхідність створення належних умов для її здобуття. Це вимагає зміни світоглядних позицій, творчого переосмислення цілей, структури, змісту та процесуальності дошкільної освіти, зміщення акцентів на створення умов для поступального, повноцінного, всебічного, цілісного розвитку дошкільника. Перетворення та розвиток системи дошкільної освіти в значній мірі визначається тим, наскільки ефективно здійснюється управління всіма її ланками. Отже, перед керівником закладу дошкільної освіти стоять завдання динамічно розвивати

зміст освітнього процесу, підвищувати його ефективність і якість, створивши оптимальні умови для розвитку закладу освіти. Основне завдання полягає в тому, щоб забезпечити його постійний розвиток за умови здійснення керівником інноваційної управлінської діяльності.

Проблеми теорії та практики педагогічного менеджменту привертала увагу вчених різних країн: Ю. Васильєва, Л. Даниленко, Г. Єльнікової, О. Зайченко, І. Ісаєва, Л. Калініної, Л. Карамушки, Н. Коломінського, Ю. Конаржевського, М. Поташника, Т. Рогової, В. Сластьоніна, Р. Шакурова та ін. Розкриттям специфіки управлінської діяльності керівника ДНЗ займалися такі науковці: В. Андреева, Л. Артемова, К. Біла, А.Бондаренко, Г. Васильєва, Л. Денякіна, К. Крутій, Л. Пісоцька, Л. Покроєва та ін.

Мета тез – визначити особливості використання інноваційних технологій управлінській діяльності керівника закладу дошкільної освіти.

Проблема модернізації управління закладом освіти не нова. Фактично за усіх часів існування закладів освіти до її керівництва висувались нові завдання, що зумовлювались різними факторами зовнішнього та внутрішнього середовища і вимагали оновлення діяльності.

Базовими критеріями сучасної освіти стали доступність та якість, наближення до європейських та світових стандартів, відкритість освітніх систем, нові підходи до розвитку національної освіти, формування педагогіки партнерства та співробітництва. Відповідно до цього зміни в управлінні закладами освіти мають носити системний та цілеспрямований характер. Проблеми управління закладом освіти – це невідповідність між вимогами до якості результатів управління та реальним його станом. Знання, усвідомлення цих проблем являють собою потенціал для удосконалення управління. Інноваційні технології в управлінській діяльності керівника закладу освіти в таких умовах впливають на якість освіти та забезпечують позитивні зміни в сучасній дошкільній освіті. Створення цілісної системи управління освітою в Україні, якій були б притаманні гнучкість, мобільність, демократизм, здатність до самоорганізації, значною мірою залежить від рівня управлінської компетентності керівника закладу освіти.

Однією із основних функцій керівника стає управління розвитком освітнього закладу, використання нових функцій таких, як: прогностична, консультативна, представницька, менеджерська та політико-дипломатична. У цей час набувають поширення тенденції щодо психологізації управлінської діяльності. Завдання «Нової моделі управління»:

- створення гнучкої, динамічної, демократичної систем управління, яка використовує варіативні управлінські рішення;
- вміння прогнозувати кінцеві результати діяльності;
- включення економічних механізмів діяльності, пов'язаних з необхідністю посилення фінансової самостійності закладу дошкільної освіти;
- забезпечення оптимального поєднання адміністративного, колективного управління й самоврядування тощо;

- успішність розвитку як переходу до нової якості обов'язково вимагає розуміння досягнутого рівня;

Основні напрямки інноваційної управлінської діяльності:

- концептуальність в управлінні закладом;
- цільовий підхід до управління;
- психологізація управління;
- моделювання структури управління, створення швидкодіючих технологій та механізмів управлінської діяльності;
- побудова рухливої структури горизонтальних зв'язків;
- приведення функцій управління у відповідність до завдань освітнього закладу;
- управління якістю освіти і вироблення нових підходів до визначення ефективності педагогічного процесу;
- комп'ютеризація, технологізація управління;

Будь-яке управлінське нововведення має два аспекти: змістовний та організаційний. Змістовний пов'язаний із сутністю змін, які несе в собі нововведення. Організаційний аспект передбачає технологію, стадії, стани, методи засвоєння нового. Нововведення мають своє призначення, конкретні функції та завдання. Стосовно системи управління нововведення покликані сприяти підвищенню успішності, результативності, дієвості, якості та ефективності її функціонування.

Керівник закладу дошкільної освіти стає ключовою фігурою в здійсненні управлінської діяльності. Тому модернізація освітнього процесу ставить нові універсальні вимоги до професійної компетентності керівників закладів дошкільної освіти:

- оволодіння технологіями менеджменту і маркетингу в освіті;
- залучення до управлінських процесів широкого загалу педагогічної громадськості, батьків, громадських організацій;
- створення принципово нових моделей науково-методичної роботи в дошкільному закладі;
- оновлення освітнього процесу, реформування освітньої галузі та підвищення статусу директора дошкільного закладу як керівника;
- модернізація програми підвищення кваліфікації з урахуванням досвіду інших країн світу.

Інноваційний підхід в управлінні розвитком дошкільного закладу повинен забезпечувати не лише успішне функціонування закладу, а й його якісний розвиток в умовах оновлення та демократизації суспільства. Центральною ланкою управління інноваційним розвитком закладу дошкільної освіти є його успішне планування. Можливість успішно здійснювати освітній процес дає добре продумане планування, управління ним і контроль реалізації конкретних задач

Сучасний керівник, який прагне досягнути успіху, повинен, перш за все, зосередитися не на процесі управління, а на стосунках у колективі, створити сприятливі умови для самостійного й осмисленого навчання, активізує і

стимулює допитливість, пізнавальні мотиви вихователів, їхню групову самоосвіту, підтримує їхні ініціативи і починання.

Це можливо під час тренінгових занять, які дозволять підвищити професійний рівень та ознайомитись із новими технологіями навчально-виховного процесу в дошкільному навчальному закладі.

Навчальний тренінг використовує систему методів або способів навчання, а саме: методичний міст – різновид дискусії, проблемний стіл, методичні посиденьки, диспути – усний науковий спір, дискусія – словесний метод, мозковий штурм, педагогічний аукціон, ділова гра – імітаційна гра, педагогічна студія, майстер-клас, «Акваріум» – форма діалогу,

Отже, сучасний керівник, який прагне досягнути успіху, повинен, перш за все, зосередитися не на процесі управління, а на стосунках у колективі, створити сприятливі умови для самостійного й осмисленого навчання, активізує і стимулює допитливість, пізнавальні мотиви вихователів, їхню групову самоосвіту, підтримує їхні ініціативи і починання. Таким чином, майбутнє кожного закладу дошкільної освіти залежить від керівника, його компетентності, інноваційного потенціалу, рівня культури, що передбачає досягнення нової якості навчально-виховного процесу. Використання інноваційних технологій сприятиме покращенню ефективності управління дошкільним навчальним закладом.

На нашу думку, педагогічний процес в умовах інноваційного розвитку сприятиме активізації творчої ініціативи педагогів, трансформуванню наукових ідей, сучасних інноваційних технологій у педагогічну практику, допоможе вирішити проблему стимулювання самоосвіти вихователів і поставити заклад на достатній рівень конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг

Список використаних джерел:

1. Гончар Н. П. Інноваційні технології в управлінській діяльності керівника дошкільного навчального закладу /Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія /Кафедра дошкільної педагогіки, 2017. 234 с.
2. Дичківська І. М. Принципи управління інноваційними процесами у дошкільних навчальних закладах. Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки.2012.№ 22(1).С.110
3. Інноваційний потенціал освіти: збірник статей, 2015, Полтава: ПОПО.

І.М. Гордієнко,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
групи 548 педагогічного факультету
спеціальності 013 Початкова освіта
Миколаївський національний університет
імені В. О. Сухомлинського
м. Миколаїв
Науковий керівник:

Т.М. Білявська,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри початкової та дошкільної освіти
Миколаївський національний університет
імені В. О. Сухомлинського
м. Миколаїв

ІНТЕГРАЦІЯ ПРЕДМЕТІВ НА МІЖПРЕДМЕТНІЙ ОСНОВІ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

Час вимагає від учителя оволодіти новими компетентностями. Одним із пріоритетів сучасної освіти є опанування вчителем методології та теорії інтеграції освітніх галузей і навчальних дисциплін початкової школи. Крім того, учитель має оволодіти методикою горизонтального (міжпредметного) та вертикального (внутрішньопредметного) інтегрування змісту гуманітарних (навчання грамоти), математичної, природничої, мистецької, здоров'язбережувальної та інших дисциплін. Отже, учитель потребує додаткових теоретичних знань сучасної дитячої психології, сучасної дидактики, методики нетрадиційного (інтегрованого) уроку тощо. Прискорити підготовку вчителя допоможе покроковий план удосконалення педагогічних компетентностей педагога, на чому наголошує Концепція Нова Українська Школа [1, с.24].

Ідея об'єднання в рамках одного уроку (одного предмету) декількох різних підходів та поглядів на одну й ту саму тему, поняття, процес, явище не є принципово новою. Ще в працях Я. А. Коменського акцентується увага на необхідності «завжди і всюди брати разом те, що пов'язано одне з одним». Необхідність інтегрованого підходу до організації освітнього процесу великий дидакт пояснював таким чином: «Всі знання виростають з одного коріння – навколишньої дійсності, мають між собою зв'язки, а тому повинні вивчатися у зв'язках» [1, с.25].

Довгий час терміни «міжпредметні зв'язки» та «інтеграція навчального матеріалу» вживалися як синоніми. Проте згодом намітилася їх диференціація: у тих випадках, коли один предмет є основним, а відомості з іншого викладаються лише в допоміжній ролі з метою повторення, прискорення процесу навчання чи закріплення знань, умінь і навичок є підстава говорити про міжпредметні зв'язки. Інтеграція – це створення нового цілого на основі виявлення однотипних елементів і частин у кількох раніше різних одиницях, пристосування їх у раніше неіснуючий моноліт особливої якості [2, с.100].

У Великому тлумачному словнику сучасної української мови зазначається, що «інтеграція – це доцільне об'єднання та координація дій різних частин цілісної системи». Словосполучення «інтеграція навчання» у Педагогічному словнику тлумачиться як «відбір та об'єднання навчального матеріалу з різних предметів з метою цілісного, системного й різнобічного

вивчення важливих наскрізних тем (тематична інтеграція); це створення інтегрованого змісту навчання – предметів, які об'єднували б в єдине ціле знання з різних галузей»[2, с.100] .

Характеризуючи міжпредметні зв'язки, слід зазначити, що у Педагогічному словнику вони тлумачаться як «дидактичний засіб, який передбачає комплексний підхід до формування й засвоєння змісту освіти, що дає можливість здійснювати зв'язки між предметами для поглибленого, всебічного розгляду найважливіших понять, явищ». В Українському педагогічному словнику міжпредметні зв'язки тлумачаться як «взаємне узгодження навчальних програм, зумовлене системою наук і дидактичною метою». На думку авторів словника, міжпредметні зв'язки відображають комплексний підхід до виховання й навчання, який дає можливість виділити як головні елементи змісту освіти, так і взаємозв'язки між навчальними предметами.

Питанням інтегрованого навчання та організації міжпредметних зв'язків на уроках присвячено багато праць українських вчених. Так, наприклад, уроки інтегрованого змісту та уроки з використанням міжпредметних зв'язків, О. Я. Савченко також розглядає як різні дидактичні поняття, оскільки міжпредметні зв'язки передбачають включення в урок запитань і завдань з матеріалу інших предметів, що мають допоміжне значення для вивчення певної теми. Це, на думку науковця, окремі короточасні моменти уроків, які сприяють глибшому сприйманню та осмисленню якогось конкретного поняття. Натомість під час інтегрованого уроку учні ознайомлюються зі змістом різних предметів, включаються у несхожі між собою види діяльності, що підпорядковані одній темі [5, с.324].

За М.М. Фіцулою, для інтегрованих уроків та уроків з міжпредметними зв'язками характерне таке структурування змісту й форми, яке викликає передусім інтерес в учнів і сприяє їх оптимальному розвитку й вихованню. Вказуючи на особливості цих типів уроків, він зазначає, що міжпредметні уроки ставлять за мету «спресувати» матеріал кількох предметів, при інтегрованих уроках матеріал кількох тем подається блоками.

Ідея реалізації інтегративного підходу до навчання та міжпредметних зв'язків на уроках – важливий фактор, що сприяє підвищенню якості освітнього процесу у початкових класах. Адже нині у початкових класах пріоритети надаються розвивальній функції навчання, особлива увага приділяється формуванню самостійності, навчання критичного мислення та креативності. Тому для інтегрування окремих навчальних курсів у початковій школі існують об'єктивні причини й передумови.

Різні види діяльності (художньо-трудова, малювання, читання, слухання тощо), які притаманні урокам інтегрованого змісту, роблять їх цікавими, запобігають втомлюваності дітей, посилюють інтерес до навчання та школи в цілому. Так, наприклад, уроки мови і читання дають широку можливість здійснювати міжпредметні зв'язки, оскільки вони ґрунтуються на спільних дидактичних цілях і в їх основі одні й ті ж види мовленнєвої діяльності:

слухання, читання, висловлювання (усні й писемні). На уроках читання учні стикаються зі словами, правопис яких треба запам'ятати. Діти повторюють їх, записують на дошці. Коли на уроці мови учні вивчають власні назви, можна записати імена, по батькові і прізвища відомих їм з уроків читання письменників. Корисно здійснювати і зворотний процес: на уроках мови діти вчаться групувати предмети, давати їм загальні назви, використовуючи знання, вміння і навички з читання. Школярі знають, скажімо, що лопата, граблі, пила, сокира – це знаряддя праці, а яблука, груші, сливи – фрукти; явища природи – це вітер, сніг, блискавка [3, с.92].

Узагальнюючи все вищесказане, можна зробити висновок, що за допомогою міжпредметних зв'язків у дітей формуються види навчальної діяльності та навчально-пізнавальна культура, спільні для багатьох предметів: слухати вчителя, відповідати перед класом, читати вголос, подумки списувати з підручника, дошки, відчуття гармонії, зорової рівноваги, вміння зіставляти, доводити. Реалізація міжпредметних зв'язків та проведення інтегрованих уроків сприяє розкриттю творчих здібностей кожного вчителя, урізноманітненню методів та організаційних форм навчання для посилення інтересу учнів до знань, активізації мислення, оволодіння системою наукових знань і, зрештою, підвищення результативності всієї освітньої роботи.

Список використаних джерел:

1. Кірик М. Нова українська школа: організація діяльності учнів початкових класів закладів загальної середньої освіти : навч.-метод. посіб. / М. Кірик, Л. Данилова. Львів: Світ, 2019. 136 с.
2. Муращенко О. В. Дидактичний аспект формування міжпредметної структури навчальних знань та способів дій учнів в освітньому процесі початкової школи. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : наук. журн. / гол. ред. А. А. Сбруєва. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2019. № 8 (92). С. 98-108.
3. Муращенко О. В. Концептуальні основи інтегрованого навчання в початковій освіті. Інноваційні педагогічні рішення у початковій освіті : зб. наук. пр. / за ред. О. А. Федій; Полтавський нац. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка. Полтава : Сімон, 2019. Вип. 2. С. 84-94.
4. Нова українська школа: поради для вчителя / заг. ред. Н. М. Бібік. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. С. 103.
5. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти : підручник / О. Я. Савченко. Київ : Грамота, 2013. 504 с.

Н.В. Грекова,

вихователь

Комунального закладу дошкільної освіти

(ясла-садок) комбінованого типу № 54

Криворізької міської ради

м. Кривий Ріг

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ САМОРОЗВИТКУ М. МОНТЕССОРІ В СУЧАСНОМУ ДОШКІЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Кожній дитині від природи дано бути розумною і успішною людиною. Завдання дорослих – допомогти малюкові розкрити свій потенціал, навчити його самостійно осягати світ. Для цього дуже важливо створити середовище, в якому дитина зможе і захоче проявити свої індивідуальні здібності, буде розвиватися і навчатися у власному ритмі. Таку можливість надає нам педагогіка Марії Монтессорі. Головна мета педагогіки Монтессорі виховання вільної і самостійної людини з почуттям власної гідності. Принцип Монтессорі – педагогіки полягають в тому, що дитина творить себе сама, у власній діяльності. Свідомість дитини вбирає все навколишнє як губка. Освіта дитини відбувається відповідно до його біологічного ритму, індивідуальним темпом.

Три основних положення, які характеризують сутність педагогічної теорії М. Монтессорі:

- 1) виховання повинно бути вільним;
- 2) виховання повинно бути індивідуальним;
- 3) виховання повинно спиратися на дані спостережень за дитиною.

Звернення дитини до вихователя: «Допоможи мені це зробити самому» – ось девіз педагогіки Монтессорі.

Справжній гуманізм виховної та освітньої систем, спрямованість до природи дитини, відсутність будь-якого авторитаризму.

Дитина може вибирати роботу, яка подобається їй і відповідає її внутрішнім інтересам. Вона вільно і спонтанно проявляє свої почуття, більше того, відчуває задоволення і ентузіазм від подібної діяльності, тому що робить це за власним бажанням.

Іншою домінантою системи Монтессорі є максимально можлива індивідуалізація навчально-виховної діяльності, використання чітко продуманої і вміло інструментованої програми розвитку кожної дитини, розрахованої і на сьогоднішній день, органічно сполучає в собі і навчання, і виховання на основі пробудження і підтримки дитячої активності. Удосконалюючи свої вміння, дитина поступово набуває почуття незалежності і впевненості, пробуджуючи у себе любов до навчання і формування мотивів для напруженої самостійної пізнавальної діяльності.

Середовище в групі, яке оточує дитину поділяється на декілька зон:

1. Зону практичного життя – має особливе значення для маленьких дітей (2,5-3,5 років). Тут розташовані матеріали, за допомогою яких дитина вчиться стежити за собою і своїми речами. Використовуючи рамки з застібками (гудзики, кнопки, блискавки, пряжки, шпильки, шнурки, банти і гачки), дитина вчиться самостійно одягатися; пересипати і переливати (рис, воду); мити стіл і навіть полірувати срібло.

2. Зону сенсорного розвитку – дає дитині можливість використовувати свої почуття при вивченні навколишнього світу. Тут дитина може навчитися розрізняти висоту, довжину, вагу, колір, шум, запах, форму різних предметів; познайомитися з властивостями тканин.

3. Зона розумового розвитку – має мовні, математичні, географічні, природничі матеріали.

Вихователь впливає на дитину не прямо, а за допомогою дидактичних матеріалів – різних ігор, пристосувань, з якими дитина діє по підготовленій педагогом програмі.

Дидактичний матеріал опосередковано готує дитину до майбутнього навчання.

Він не навчає письма – письмом, читання – читанням, малювання – малюванням, а надає дитині змогу самостійно «скласти з елементів» ці складні дії, причому кожному – у свій час, відповідно до сенситивного періоду. Наприклад, опосередкована підготовка дитини до письма передбачає оволодіння «елементами», втіленими в конкретних Монтессорі – матеріалах, які не мають прямої мети готувати дитину до письма. Однак сукупно вони забезпечують необхідний рівень інтелектуальної та моторної готовності до письма. Цьому сприяє робота з блоками циліндрів (координація рухів трьох пальців руки, що беруть участь у письмі), робота з металічними вкладками (обведення олівцем, штрихування контурів), звукові ігри, робота з буквами з піщаного паперу, що розвиває м'язову пам'ять на зразки букв. У процесі непрямой підготовки дитина переживає успіх, розвиває впевненість у собі, ініціативність.

Користування Монтессорі – матеріалами має бути підпорядковане таким основним правилам:

- 1) діти повинні ставитися до матеріалів з повагою;
- 2) використовувати матеріали охайно і лише зрозумівши як;
- 3) для виконання певної вправи дитина має взяти всі необхідні матеріали, а закінчивши вправу, повернути їх на місце у первинному вигляді;
- 4) дитина має право користуватися матеріалом самостійно, без участі інших дітей і педагога.

Використання ідей М. Монтессорі в сучасному світі дуже різноманітне: досліди, експерименти, спостереження, рухова активність, організовані з урахуванням вікових можливостей малюків – найулюбленіші заняття вихованців.

Перебуваючи у вільному освітньому просторі, маленькі «чомусики» отримують від дбайливих наставників те, чого вони потребують і чого вимагає на державному рівні сучасне суспільство.

Список використаних джерел:

1. Борисова З., Семерникова Р. Спадщину Марії Монтессорі – сучасним дошкільним закладам // Дошкільне виховання 1996, №№ 5,6,8,9.
2. Глазунова Л. «Чистий тип» з національними ознаками: Школа Освіта 1993, 47-51.

3. Дичківська І. М. Будинок «Вільної дитини» М. Монтесорі / І. М. Дичківська // Інноваційні педагогічні технології: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / І. М. Дичківська. 2-ге вид., допов. Київ: Академвидав, 2012. С. 79–101. (Альма-матер).
4. Дичківська І. М. Монтесорі: теорія і технологія: навч.-метод. посіб. для використання в навч.-виховному процесі / І. М. Дичківська, Т. І. Поніманська; М-во освіти і науки України. Київ: Слово, 2009. 303 с.
5. Дичківська І. М. Педагогіка М. Монтесорі: виклики сучасності: монографія. Рівне: Волинські обереги, 2016. 384 с.
6. Михальчук Т. Сім'я в системі Монтесорі // Освіта 1994, № 46-49 (6 липня).
7. Степанов О. М., Фіцула М. М. Основи психології і педагогіки: навчальний посібник Київ: Академвидав, 2005, 520 с.
8. Стрюк К. Система Марії Монтесорі – нове чи старе? // Дошкільне виховання 1996, № 3.

В.В. Гусар

Магістрантка 1 курсу спеціальності 013 Початкова освіта

педагогічного факультету

Кам'янець-Подільський національний

університет імені Івана Огієнка

м. Кам'янець-Подільський

Науковий керівник:

Л.М. Московчук

Кандидат педагогічних наук, старший викладач,

Кам'янець-Подільський національний

університет імені Івана Огієнка

м. Кам'янець-Подільський

ЗАСОБИ ВИХОВАННЯ ШАНОБЛИВОГО СТАВЛЕННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ДО БАТЬКІВ

Однією з негативних тенденцій сучасності є нехтування процесом виховання у сім'ї, надання переваги матеріальному забезпеченню життєдіяльності дитини. Постійна зайнятість батьків призводить до втрати сімейних цінностей і виховних традицій, формалізації стосунків, зменшення тривалості й збіднення змісту спілкування дітей і батьків та виникнення конфліктів між ними. Нова українська школа орієнтована на виховання в особистості гуманних почуттів та відносин, етичної культури, зокрема шанобливого ставлення до рідних. Формування таких якостей у молодших школярів передбачає взаємодію закладу освіти та сім'ї.

Ідея виховання в дітей культури взаємин на основі поваги, людинолюбства, цінного ставлення до людини знайшла своє відображення в історико-педагогічних джерелах (Аристотель, Кант, Гегель, Ф. Аквінський,

Е. Роттердамський, М. Аврелій, Г. Ващенко, Б. Грінченко, Дж. Локк, А. Макаренко, І. Огієнко, Ф. Рабле, В. Сухомлинський). Різні аспекти ціннісного ставлення до людини (батьків, старших) досліджували (Г. Балл, І. Бех, О. Бодальов, Я. Коломинський, В. Семиченко, Л. Виготський, В. М'ясищев, Л. Божович, О. Бутенко, В. Білоусова, О. Докукіна, В. Киричок, Т. Поніманська, К. Чорна та ін.).

В. Сухомлинський спрямовував свою педагогічну діяльність на глибоке розуміння і усвідомлення дитиною значущості матері та батька, що сприяло проявам поваги, пошани, любові і благоговіння: «Тим, чим ти став і станеш у майбутньому, ти зобов'язаний старшим поколінням. Повага, шанування старших поколінь – закон нашого життя. Поважати старших треба тому, що вони мудріші, духовно багатші за тебе» [3, с. 456].

Сучасні вчені (О. Бутенко, А. Карнаухова, І. Сіданич та ін.) розуміють шанобливе ставлення до батьків як важливу властивість гуманної особистості, яка проявляється у ставленні до батьків як до цінності і означає прагнення їх зрозуміти, співпереживати, проявляти посилену турботу про них [2].

У Новій українській школі триває пошук ефективних засобів формування шанобливого ставлення до батьків. Одним із таких засобів є позаурочна робота.

Позаурочна робота вчителя початкових класів має бути спрямована на засвоєння учнями знань про свій родовід, виховання емоційно-ціннісного ставлення до найближчого оточення та формування поведінкових орієнтирів. Педагог, за переконаннями І. Беха, має спеціально створювати ситуації для вправління вихованців у безпосередніх та опосередкованих вчинках, які забезпечать виховання поваги у молодших школярів до оточуючих. Серед таких вчинків науковець виділяє вчинок-повагу та вчинок-шанування. Вчинок-повага враховує переважно психічний стан людини, на яку спрямовано цей учинок, і ґрунтується на необхідності щадити переживання людини незалежно від її морально-духовної спрямованості. Вчинок-шанування є вищим компонентом морально-духовного ставлення однієї людини до іншої. Його спонукою є особливий тип мотивації: «Я дію заради тебе». Вчений стверджує, що це найвищий вияв гуманізму, вершинна соціальна спрямованість особистості. Віддання шани індивідові може виявлятися у різних формах, наприклад, «поставитися до нього з любов'ю і вдячністю», «робити йому щось приємне», «прислухатися до його думки, поради», «поводитися відповідно до його моральних принципів» тощо [1, с. 757-758].

Шкільний клас як освітній простір в Новій українській школі відіграє роль не лише приміщення, де діти перебувають під час уроку, він бере участь і допомагає у процесі навчальної діяльності дітей та у роботі вчителя. Сприяють вихованню шанобливого ставлення молодших школярів до батьків створення у класі постійно змінюваної експозиції «Моя родина». По черзі

учні оформляють експозицію, де представляють свої сімейні світлини, сімейні реліквії та сімейні досягнення.

Ефективними у вихованні емоційно-ціннісного ставлення до батьків також є виховні години на тему «Рід. Родина, рідня», «Мати, матінка, матуся», «Батькова наука», «Бабуся рідненька», «Дідусева мудрість», «Братик і сестричка», «Хрещена мама, хрещений тато», «Родинне свято» тощо.

Впродовж навчання у початковій школі вчитель має організувати зустрічі учнів класу з родинами однокласників. Під час таких зустрічей батьки презентують свою родину: історію походження імені та прізвища, місце проживання, таланти, досягнення та захоплення членів родини, сімейні історії, сімейні обряди, звичаї, сімейне дозвілля тощо.

Таким чином, відбувається перетворювальний вплив на особистість. В учнів класу формується стійке позитивне ставлення, виражене почуття прихильності, любові, поваги до батька, матері, дідуся і бабусі, інших членів своєї родини та шанобливе ставлення як до однокласників, так і до їхніх родин, що проявляється, в першу чергу, в манері спілкування з батьками. Діти починають займати стійку позицію щодо спрямування своєї діяльності на користь і для втіхи батьків. Намагаються їх не засмучувати поганими оцінками та поведінкою, з великою охотою виготовляють власними руками подарунки членам родини до особистих та професійних свят.

Список використаних джерел:

1. Бех І. Д. Виховання особистості : підручник. Київ : Либідь, 2008. 848 с.
2. Бутенко О. Г. Учїть дитину шанувати маму : навчальний посібник. Умань : ВПЦ «Візаві», 2010. 100 с.
3. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. URL: <https://mala.storinka.org/серце-віддаю-дітям-василь-сухомлинський-читати-завантажити.html> (дата звернення: 18.03.2023).

Д.О. Данилків,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, гр.ТОВА-21
спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології)
факультету дошкільної і технологічної освіти
Криворізького державного педагогічного університету
м. Кривий Ріг
Науковий керівник:
Н.В. Волкова,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри педагогіки та методики технологічної освіти
Криворізького державного педагогічного університету
м. Кривий Ріг

ВИХОВАННЯ КУЛЬТУРИ УЧНІВ У ГАЛУЗІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ

Сучасний стан розвитку цивілізації визначається ступенем розвитку науки і техніки, а, з іншого боку, дослідження вчених доводять, що науково-технічний прогрес має всепланетний вплив на безпеку життя людини і людства. Осмислення вченими наслідків нестримної експансії техносфери і глобальних наслідків життєдіяльності людства ставить питання про виживання людини як біологічного виду. Безпека індивідуума у нову епоху вже не може бути забезпечена без постійно підтримуваної глобальної і національної безпеки.

На основі діяльнісного підходу до інформаційної безпеки покажемо органічний зв'язок понять: соціалізація особистості в інформаційному середовищі, культура та компетентність особистості з інформаційної безпеки. Покажемо роль морально-етичного виховання у формуванні інформаційно безпечної особи.

Найбільш повно сутність і напрямки навчання і виховання особистості у галузі інформаційної безпеки можна зрозуміти базуючись на особистісно-орієнтованій концепції моделі інформаційної культури особистості запропонованої Матвієнко О. В. [3; 99]: «світогляд особистості → ціннісні орієнтації → інформаційна безпека особистості → соціальна і професійна діяльність в інформаційному суспільстві». Важливою ланкою забезпечення інформаційної безпеки дитини є створення умов безпечної соціалізації через створення безпечного навчального середовища. Формування світогляду та соціально-корисних ціннісних орієнтирів у використанні ІКТ молодого людиною стане запорукою подолання негативних впливів інформаційного середовища і постає одним із актуальних завдань системи освіти. Вивчення, аналіз загроз інформаційного середовища для особистості що формується, практичні шляхи і заходи подолання негативного впливу, створення і впровадження системи виховних впливів що формують стійкість особистості, забезпечують її безпеку у новому інформаційному суспільстві є основним завданням педагогіки у галузі інформаційної безпеки людини. Необхідною і достатньою умовою перетворенні ідеї інформаційної безпеки в одну з ключових цінностей особистості є гуманізація виховання майбутніх громадян інформаційного суспільства, що тісно пов'язана з комплексом прав і обов'язків особистості в інформаційній сфері.

У випадку інформаційної безпеки особистості провідна роль у забезпеченні власної безпеки належить саме суб'єкту, оскільки рівень захисту залежить від умінь та навичок, практичного досвіду та здатності до самонавчання у цій галузі, тобто компетентності самої особистості. Дуже близько до поняття компетентності наближається визначення інформаційної безпеки особи «це належний рівень теоретичної і практичної підготовки особистості, при якому досягається захищеність і реалізація її життєво важливих інтересів і гармонійний розвиток незалежно від інформаційних

загроз» [4, с. 59]. Тому, розуміючи компетентність особистості як здатність застосовувати на практиці свої знання під компетентністю особистості з інформаційної безпеки будемо розуміти: «здатність особи забезпечувати власну інформаційну безпеку у інформаційному середовищі, яка базується на системі знань, умінь, навичок, переконань і досвіду у цій галузі». Навчання і виховання є життєво необхідним для забезпечення необхідного рівня власної інформаційної безпеки. Завдання школи сформулювати у випускника такі знання, вміння, навички, які складають безпеку його життєдіяльності в інформаційному суспільстві:

- володіти навичками безпечної роботи з комп'ютером та Інтернетом; знати основні загрози інформаційного середовища та методи боротьби з ними; розрізняти шкідливу і корисну інформацію;

- вміти захищати особисту конфіденційну інформацію при передачі її загальнодоступними мережами, а також бути переконаним у необхідності нерозголошення персональних даних та відомостей, що забезпечують особисту безпеку.

- вміти відстоювати свої права в інформаційній сфері; володіти знаннями нормативних, законодавчих, етичних, моральних, правових норм роботи в сфері ІКТ та додержуватися їх принципів на практиці;

- вміти виявляти інформаційні загрози та небезпеки для себе, уникати чи нейтралізувати їх, розвивати психічну стійкість до негативних інформаційних впливів та різного роду залежностей, володіти критичним мисленням.

Список використаних джерел:

1. Жалдак М. І. Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання в загальноосвітній середній школі. зб. наук. праць Уманського держ. пед. ун.-ту імені Павла Тичини. Ч.2. Умань : 2008. С. 144–151.

2. Ковальчук В. Н. До проблеми визначення поняття інформаційна безпека особистості в контексті морально-етичного виховання Нові інформаційні технології в освіті для всіх: інноваційні методи та моделі / Збірник праць VI Міжнародної «Нові інформаційні технології в освіті для всіх: інноваційні методи та моделі», що відбулася 24-26 листопада 2009 на базі Міжнародного науково-навчального центру інформаційних технологій та систем НАН і МОН України С.370-380.

3. Манако А. Ф. Технологічні аспекти інноваційного цілеспрямованого розвитку телекомунікаційного науково-освітнього простору. Наукові праці. Комп'ютерні технології: науково-методичний журнал. Миколаїв : Вид. ЧДУ ім. П. Могили, 2007. Том 68, вип.55. С. 166-175. (190)

4. Смолян Г. Л. Сетевые информационные технологии и проблемы безопасности личности. Вестник РФФИ. № 3(17), сентябрь 1999.

О.С. Дебре,
асистент кафедри теорії і методики
технологічної освіти
Полтавського національного педагогічного
університету імені В.Г. Короленка
м. Полтава

ТЕХНОЛОГІЧНА ОСВІТА В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Термін «технологія» з'явився під час розвитку науки та техніки наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. З другої половини минулого століття, він став характеристикою майже усіх галузей людської діяльності.

Сучасний світовий суспільний розвиток характеризується швидкістю, мобільністю та динамікою, що викликає різнобічні кількісні та якісні зміни у національних освітніх системах. Це вимагає створення умов для забезпечення універсального доступу та рівних можливостей у здобутті освіти. Крім того, необхідно зміцнювати атмосферу творчості і співробітництва в педагогічних колективах навчальних закладів [1].

Проблемам змісту та методики навчання вчителів технологій присвячені роботи Ю. Белової, В. Борисова, В. Буринського, В. Васенка, І. Жерноклеєва, І. Каньковського, А. Касперського, Л. Козачок, М. Корця, Т. Кравченко, В. Курок, Л. Оршанського, В. Сидоренка, Л. Сидорчук, В. Стешенка, В. Харламенко, М. Ховрича, В. Чепка, С. Яшанова та інших. В результаті чого визначено, що суть технологічної підготовки полягає в оволодінні студентами у процесі навчання технологічною культурою, здатністю до перетворювальної діяльності в матеріальному і духовному виробництві та у сфері послуг, здатністю до творчої проектної діяльності та готовності реалізувати ці завдання у педагогічному процесі.

Для технологічної освіти надто актуальним є питання інформатизації виробництва та суспільно-виробничих відносин. Інформаційне суспільство виступає ключовим поняттям, яке в подальшому буде впливати на зміну традиційних підходів у технологічній освіті підростаючого покоління. В «Енциклопедії освіти» поняття «інформаційне суспільство» визначається як комплексне утворення з множиною різноманітних аспектів. Укладачі цього видання вказують: «...суть концепції інформаційного суспільства полягає в тому, що першорозрядне значення в розвитку всіх суспільних сфер набувають знання, інформація та інтелектуальний потенціал людини» і разом з проникненням в суспільство інформатизації ще більш швидким є розвиток технологій [2].

Нажаль, зараз технологічна освіта втратила свої позиції в загальноосвітній школі. Назріла, необхідність перегляду місця курсу «Технології» в навчальному плані загальноосвітньої школи і, відповідно потрібна подальша модернізація предмету «Технології» у рамках НУШ.

Зміст курсу має набути загальноосвітнього і культурологічного характеру за умови мінімуму спеціальних знань і вмінь.

На сьогоднішній день наука та технологія розвиваються у пришвидшеному темпі. Щоб скористатися перевагами нових технологій та інновацій в освіті, ми повинні розробити теоретичні основи, які дозволяють нам не відставати від темпів суспільних змін і сприятимуть розвитку освітньої галузі та українського суспільства [3].

Отже, щоб бути конкурентоспроможними та готовими до викликів у галузі технологічної освіти в епоху інформаційного суспільства потрібно вже сьогодні впроваджувати ідеї, які стануть затребуваними в найближчому майбутньому, необхідно відслідковувати тенденційні процеси та адекватно реагувати. Запроваджуючи інновації, які мають забезпечити підготовку нового покоління фахівців, слід пам'ятати, що в зарубіжних й національних джерелах (наукових і практичних), в практиці інших освітніх систем можна знайти нові ідеї та ефективно їх використовувати, що дасть можливість враховувати досвід використання таких інновацій та максимально пристосувати їх у ході технологічної освіти.

Список використаних джерел:

1. Коберник О. М., Сидоренко В. К. Концепція технологічної освіти учнів загальноосвітніх навчальних закладів України (Проект). Трудова підготовка в закладах освіти. 2010. № 6. С. 3-11.

2. Терещук А. І. Сучасні тенденції розвитку технологічної освіти в Україні. Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. 136 Сер. Педагогіка. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка. № 3. 2008. С. 134-138.

3. Шимкова І., Катеринчук В., Мідяна Л. Професійна підготовка сучасного вчителя трудового навчання та технологій: проблеми і виклики. Актуальні проблеми підготовки вчителя трудового навчання та технологій середньої школи: теорія, досвід, проблеми: зб. наук. праць / О. В. Марущак та [ін.]. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля». 2018. Вип. 1. С. 52.

О.Ю. Деденєв,
аспірант кафедри теорії і методики
технологічної освіти Полтавського
національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка
м. Полтава

А.Ю. Цина,
Д.пед.н., завідувач кафедри теорії і
методики технологічної освіти
Полтавського національного
педагогічного університету
імені В. Г. Короленка
м. Полтава

ПОНЯТТЯ «РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ» В ДОСЛІДЖЕННІ МЕТОДИКИ РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

Вивчення в контексті дослідження методики розвитку громадянської відповідальності учнів поняття «розвиток» дало змогу встановити, що в широкому розумінні воно розкриває специфічні процеси з виникнення якісних змін у поступовому сходженні від нижчих рівнів до вищих, від простого до більш складного [5, с. 39]. Такі видозміни відбуваються внаслідок поступового накопичення кількісних змін, які призводять до якісних перетворень особистості, її ціннісних ставлень до самої себе та навколишнього світу [4, с. 158].

У Філософському енциклопедичному словнику [9, с. 555] термін «розвиток» розглядається як незворотна закономірно-спрямована зміна ідеальних та матеріальних об'єктів, виникнення нового (прогресивний та регресивний розвиток, еволюційний та революційний розвиток). В процесі розвитку співіснують дві протилежні тенденції: рух від загального до часткового та синтез частин у глобальне ціле.

Традиційне розуміння поняття «розвиток» Л. Пащенко [3, с. 30] пов'язує з переходом можливості до більш якісно-позитивних станів, із набуттям нових якостей та трансформацією цілісних систем в напрямку їхнього підсилення, зміцнення та зростання. Ми поділяємо також історико-філософську позицію розуміння категорії «розвиток» О. Янкович [11, с. 37], якою до його ознак віднесені зміцнення, вдосконалення та зростання. Отже, досліджувані системи, для яких є характерними ці ознаки, можуть бути визнані такими, що розвиваються.

У психофізіологічному розвитку людини розрізняють онтогенез (розвиток, що відбувається в процесі життя людини) та філогенез (що здійснюється під впливом життя в ході біологічної еволюції) [7, с. 333]. В онтогенетичному розвитку людини в нашому дослідженні розглядається середній шкільний вік. Саме розвиток, за Соціально-педагогічним словником [6, с. 316], визначає ступінь свідомості, культурності та освіченості людини.

У соціальному плані розвиток обумовлений цілеспрямованою людською діяльністю, коли виникнення нових потреб у сфері суспільного життя спрямовує людину на пошук можливостей їхнього задоволення шляхом оновлення способів спілкування та організації суспільного життя. Зміни у соціальній системі можуть відбуватися еволюційно-поступовим накопиченням її кількісних змін або революційно-докорінною перебудовою суспільних відносин. Покращення системи соціального розвитку на засадах демократизації суспільних відносин забезпечує найкращу результативність у вдосконаленні суспільства [10, с. 526–527].

Кінцевою метою соціального розвитку Копенгагенською (1995 р.) декларацією про соціальний розвиток проголошено покращення та

підвищення якості життя всіх людей, а успішне застосування політики соціального розвитку сприяє вирішенню проблем консолідації суспільства та зниження соціальної напруги [2, с. 78].

Розвиток особистості є процесом формування її соціальних якостей в ході виховання та соціалізації. Визнаючи процес виховання провідним у розвитку особистості, оволодіння досягненнями людства відбувається у спеціально створеному середовищі спілкування та діяльності [1, с. 404–405]. Особистісні потреби виступають результатом та передумовою розвитку людини, де внутрішні суперечності між зростаючими потребами та існуючими можливостями у їхньому задоволенні виступають в якості рушійної сили розвитку особистості як індивідуальності [8, с. 161].

Поняття «розвиток особистості» ми визначаємо як поступове накопичення кількісних змін в процесі виховання, у створеному на засадах демократизації суспільних відносин середовищі діяльності та спілкування, де особистісні потреби є передумовою розвитку людини, а внутрішні суперечності між зростаючими потребами та існуючими можливостями призводять до якісних перетворень особистості, її ціннісних ставлень, визначаючи зміцнення, вдосконалення й зростання ступеня свідомості, культурності та освіченості людини, що має результатом покращення якості життя всіх людей, сприяє консолідації суспільства та зниженню соціальної напруги.

Список використаних джерел:

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник. Рівне: Волинські обереги, 2011. 552 с.
2. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери. Київ: Універсум, 2013. 536 с.
3. Пашенко Л. Курс лекцій з економічної теорії для неекономічних спеціальностей. URL:<https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u74> с. 2 (дата звернення: 7.06.2022).
4. Приходько Ю. О., Юрченко В. І. Психологічний словник-довідник: навч. посіб. Київ: Каравела, 2012. 328 с.
5. Розвиток як філософська та економічна категорія. Менеджмент. Управління розвитком компанії. URL: <http://posibniki.com.ua/postrozvitok-yak-filosofska-ta-ekonomichna-kategoriya> (дата звернення 9.12.2021)
6. Соціально-педагогічний словник / За заг. ред. В. В. Радула. Харків: Мачулін, 2015. 444 с.
7. Спеціальна педагогіка: понятійно-термінологічний словник / за ред. акад. В. І. Бондаря. Луганськ: Альма-матер, 2003. 436 с.
8. Термінологічний словник з основ підготовки наукових та науково-педагогічних кадрів післядипломної педагогічної освіти. Київ: ДВНЗ «Університет менеджменту освіти», 2014. 230 с.
9. Філософський енциклопедичний словник. Київ: Абрис, 2002. 742 с.
10. Філософський словник соціальних термінів. Харків: «Р.И.Ф.», 2005. 672 с.

11. Янкович О. І. Розвиток освітніх технологій у теорії та практиці вищої педагогічної освіти України (1957–2005 рр.): дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01 / Терноп. нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. Тернопіль, 2009. 527 с.

К.С. Залужна,
здобувачка другого (магістерського) рівня
вищої освіти, групи ЗТНІм – 22
спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології)
Криворізький державний педагогічний університет
м. Кривий Ріг

Науковий керівник:

І.Ю. Серьогіна
Кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри педагогіки та методики технологічної освіти
Криворізький державний педагогічний університет
м. Кривий Ріг

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЇ

У сучасному світі інформаційні технології стали необхідністю у всіх сферах життєдіяльності людини. Інформаційно-цифрова компетентність стала важливою складовою успішного функціонування в суспільстві. У цьому контексті, особливу увагу приділяється формуванню інформаційно-цифрової компетентності учнів. Одним зі шляхів розвитку цієї компетентності є використання портфоліо як засобу оцінювання та збереження інформації про досягнення учнів у навчальному процесі, а саме на уроках технології.

Вивчаючи модуль «Основи автоматики і робототехніки», ви познайомитеся з сучасними досягненнями автоматизації та розвитком робототехніки, застосуванням пристроїв, машин і технічних систем у виробництві та побуті.

Ви зможете розробити та реалізувати власний проєкт з використанням елементів автоматики та робототехніки.

Автоматика (грец. Automates - автоматичний) – область науки і техніки, що охоплює теорію і принципи побудови систем керування (СК), що діють без безпосередньої участі людини. Автоматика - це сукупність механізмів і пристроїв, що діють автоматично. Зараз автоматика широко застосовується в різних галузях народного господарства (в промисловості, автомобільному транспорті, зв'язку, в комунальному господарстві і т. і.)[1].

Робототехніка (англ. robotics, нім. Robotertechnik) - прикладна наука, що охоплює проєктування, розробку, будову, експлуатацію та використання

роботів, а також комп'ютерних систем для їх контролю і обробки інформації автоматизованих технічних систем (роботів)[1].

Портфоліо (від італ. *portafoglio* – «портфель») – збірка (широке портфоліо) виконаних робіт та напрацювань певної особи (компанії)[3].

Портфоліо може бути як на папері, так і в електронному вигляді. Наприклад, за допомогою конструкторів сайтів таких як Google Sites, Wix, Webflow та ін.

Електронне портфоліо, в свою чергу, може зберігатись локально (бути доступним лише визначеному колу людей) та глобально (бути доступним для всього світу – для користувачів інтернету). Глобально доступне портфоліо інакше називається веб-портфоліо[3].

Портфоліо — це спосіб фіксування, накопичення, оцінки і самооцінки особистих досягнень за певний проміжок часу.

Портфоліо може містити будь-які роботи, за якими можна простежити навчальний рівень учня / учениці:

- письмові роботи;
- матеріали проєктів та експериментів;
- форми самооцінювання;
- зображення;
- коментарі вчителів;
- коментарі батьків;
- результати групової роботи;
- мистецькі роботи, поробки тощо.

Портфоліо має бути яскравим, інформаційним та повинно привертати увагу, подібатися учню.

Переваги використання портфоліо вивчаючи модуль «Основи автоматизації і робототехніки»: портфоліо є своєрідним звітом щодо досягнень і захоплень учня. У процесі наповнення портфоліо легко відстежити прогрес у різних сферах його розвитку, оцінити здібності в умінні застосувати набуті знання на практиці. Портфоліо дає можливість учневі розвинути здатність самостійного оцінювання своїх досягнень, підвищує самомотивацію, дає змогу досягти кращих результатів у процесі навчання, розвиває навички планування і постановки цілей, допомагає вчителям побачити приховані здібності учня, що необхідно для подальшого їх розвитку.

Отже, дана робота має важливе значення для розвитку педагогічної практики та формування інформаційно-цифрової компетентності учнів, що є необхідним для успішного виконання завдань у сучасному світі.

Список використаних джерел:

1. Гуржій А. М., Нельга А. Т., Співак В. М., Ітякін О. С. Навчальний посібник «Основи автоматизації і робототехніки» Дніпро «Гарант СВ», 2021. 84 с.
2. Міністерство освіти і науки України, навчальні програми «ТЕХНОЛОГІЇ 10-11 КЛАСИ (РІВЕНЬ СТАНДАРТУ)»

3. Електронний посібник для дистанційного навчання
<http://surl.li/gzfc>

М.О. Зоріна,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, гр.ТНІМ-22
спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології)
факультету дошкільної і технологічної освіти
Криворізького державного педагогічного університету
м. Кривий Ріг

Науковий керівник:
Н.В. Волкова,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри педагогіки та методики технологічної освіти
Криворізького державного педагогічного університету
м. Кривий Ріг

ВИВЧЕННЯ ХАРАКТЕРНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ОДЯГУ ДАВНІХ КУЛЬТУР НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ

Метою базової загальної середньої освіти є розвиток і соціалізація учнів, формування їхньої національної самосвідомості, загальної культури, світоглядних орієнтирів, екологічного стилю мислення і поведінки, творчих здібностей, дослідницьких і життєзабезпечувальних навичок, здатності до саморозвитку й самонавчання в умовах глобальних змін і викликів.

Зазначена мета досягається шляхом залучення учнів на уроках технологій до проектної діяльності як провідного засобу розвитку і навчання учнів, формування у них здатності до самостійного навчання, оволодіння засобами сучасних технологій, умінь конструювати власний процес пізнання і на практиці реалізувати заплановане.

Мета вивчення кожного розділу програми – дати учням науково обґрунтовані знання і вміння з техніки і технології виробництва, обробки текстильних матеріалів за допомогою ручних інструментів, пристроїв, швейного обладнання. Під час навчання необхідно звернути увагу учнів на особливості обробки тканин різного волокнистого складу, пояснити вплив властивостей матеріалів та способи обробки виробів, їх конструкцію.

Під час проведення занять з розділу «Основи проектування, матеріалознавства та технології обробки» вчителю рекомендується спиратись на знання і вміння учнів із технології обробки текстильних матеріалів. Теоретичний курс розраховано так, щоб оволоділи знаннями з технології ручних, машинних і волого-теплових операцій, обробки окремих вузлів і деталей швейних виробів, послідовності їх виготовлення. Пояснити технологію ручної обробки, слід порівнювати її з методами машинної обробки. На практичних роботах треба виробити в учнів сталі навички

дотримання загальноприйнятих технологічних умов виготовлення виробів, і ці умови мають бути єдиними впродовж усього навчання.

Отже, даний розділ побудовано із певною наростаючою складністю. Креслення швейних виробів виконується в натуральну величину або в масштабі на середній розмір за мірками, взятими з таблиць вимірів типових фігур, а також за індивідуальними мірками учнів. При цьому основну увагу учнів звертають на найважливіші принципи побудови креслень швейних виробів, щоб сформувавши чітке уявлення про взаємозалежність лінії фігури людини з лініями креслення. Щоб підвищити ефективність занять потрібно залучати учнів до виконання творчих розробок моделей. На уроках учитель повинен сприяти проявам ініціативи і творчості учнів, приділяти увагу питанням естетичного і художнього виховання, застосовуючи національні мотиви, історичний костюм.

Для здійснення процесу навчання вчитель може користуватись варіативною частиною програми. До варіативної частини програми з обслуговуючої праці входять такі теми: «Проектування, конструювання, та моделювання одягу», «Аплікація з волокнистих матеріалів та клаптикова техніка» та ін. Варіативна частина передбачає більш глибоке вивчення тієї чи іншої теми.

Так, для вивчення теми «Технологія виготовлення вишитих виробів», протягом яких вчитель повинен сформувати в учнів знання про суть поняття «історичний костюм», про основні історичні епохи розвитку світової моди, про особливості крою та художньо-естетичних ознак історичного костюма, про пошиття та їх використання у створенні костюма; про санітарно-гігієнічні вимоги та правила безпеки праці під час виконання робіт; а також вміння розрізняти ознаки моди певної історичної епохи, виділяти характерні особливості історичного костюма (особливості крою, колір, оздоблення, форма одягу, елементи одягу, використані тканини), конструювати основу сукні з рукавами, моделювати ліф, рукава, комір, дрібні деталі різних конфігурацій і форм.

Для закріплення теоретичного матеріалу учням пропонується такі практичні роботи:

1. Створення проєкту історичного костюма та ескізу обраної моделі. Описування моделі.
2. Конструювання креслення основи вибраного виробу у масштабі 1:4.
3. Моделювання вибраної моделі, окремих її елементів та аксесуарів.

На уроках з даної теми вчителю пропонується реалізовувати міжпредметні та внутрішньопредметні зв'язки, історію, географію, образотворче мистецтво, література, музика, трудове навчання (елементи графічної грамоти, конструювання та моделювання швейного виробу).

Також для профорієнтаційної спрямованості уроку вчитель може ознайомити учнів з професіями:

- А) модельєр;
- Б) конструктор;
- В) технолог;
- Г) швачка;
- Д) вишивальниця.

У програмі дається орієнтований перелік об'єктів праці, які вчитель може змінити: ескіз історичного костюма, креслення плечового виробу (костюма).

Список використаних джерел:

1. Соколова, Л. Н. Творчество французских стилистов: текст лекций /Л.Н.Соколова, А.Н.Киселева. Изд.: Иваново, 1994.
2. Соколова, Л. Н. Форма и пропорции в costume. Методические указания к лабораторным работам / Л.Н.Соколова, А.Н.Киселева. Изд.: Иваново, 1995.
3. Черемных, А. И. Основы художественного конструирования женской одежды. М.: Легкая и пищевая промышленность, 1983.
4. Caroline Tatham, Julian Seaman. Fashion design drawing course. – Barron' s, 2003.

О.М. Зоря,
аспірант кафедри теорії і методики
технологічної освіти Полтавського
національного педагогічного
університету імені В. Г.Короленка
м. Полтава

ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ТЕАТРАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ В ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛІВ

Експериментальне дослідження було спрямовано на підвищення ефективності формування у педагогів якостей актора, які використовуються залежно від педагогічних цілей, методами системного використання засобів акторського мистецтва, відібраних за концептуальними засадами переконливого пояснення та прогнозування процесу та результатів такого формування.

Експериментальна робота здійснювалась впродовж 2022 року в умовах освітньо-професійної діяльності Кибинської гімназії Миргородської міської ради Полтавської області, Лицею № 32 «Європейський» Полтавської міської ради, Полтавської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 37 Полтавської міської ради Полтавської області.

Дослідно-експериментальна робота була складовою педагогічної діяльності вчителів учнів 5-9 класів, під час якої здійснювалось упровадження методів акторського мистецтва в експериментальних класах, а

традиційні методи навчання і виховання учнів застосовувалися у контрольних класах.

Перевірка результативності методики впровадження сценічних прийомів у педагогічну діяльність щодо змін у рівнях вияву акторських якостей у педагогів здійснювалася за такими критеріями: непрямий вплив на неусвідомлювальні механізми творчості через свідомі прийоми психотехніки; відбиття переживань, духовності педагога у зовнішній сценічній стороні впливу на вихованців; діяльнісна взаємодія особистості зі світом; переведення обраних моделей спілкування із внутрішнього плану у зовнішній; залежність результатів соціальних впливів від рівня власної активності особистості.

Метою констатувального експерименту стало оцінювання отриманих кількісно-якісних даних у вигляді рівнів сформованості акторських якостей у педагогів, які працювали за традиційними методиками навчання і виховання школярів.

Достовірність отриманих під час експерименту даних визначалася зумовленим завданням дослідження обсягом вибірки. У констатувальному дослідженні були задіяні 67 педагогів, відібраних із учителів контрольних та експериментальних класів за вимогами однорідності успішності навчання школярів.

Із метою визначення впливу освітньої діяльності на кількісно-якісні показники сформованості акторських якостей та для з'ясування динаміки цього процесу було здійснено поетапне діагностування рівнів їх вияву шляхом опитування педагогів за модифікованою нами методикою А. Фюрко, П. Мюллера та М. Аммона, розробленою у Центрі обслуговування та навчання досліджень і розвитку Каліфорнійського університету в Берклі.

Вчителі відповідали на питання шляхом визначення того, якою мірою (від 1 до 4 балів) вони не погоджуються або погоджуються з кожним із тверджень опитувальника : 4 балів – цілковита згода із твердженням, 1 бал – ученя зовсім не погоджується із твердженням опитувальника.

Із метою визначення рівнів сформованості акторських якостей нами було використано 100-бальну шкалу ступеня вияву їхніх показників. Ступінь вияву акторських якостей визначався за такими рівнями: 50-54 бали – задовільний рівень; 55-64 – достатній рівень; 65-79 балів – добрий рівень; 80-89 балів – дуже добрий рівень; 90-100 балів – відмінний рівень.

Багатовимірність діагностичних шкал для визначення ступеня вияву акторських якостей, репрезентативність вибірок педагогів для участі у дослідно-експериментальній роботі та використання методів математичної статистики при обробці результатів діагностування забезпечили об'єктивність отриманих під час констатувального експерименту результатів.

Попереднє констатувальне діагностування, яким було охоплено 67 педагогів трьох ЗЗСО, дало нам змогу виявити, за допомогою якісного аналізу даних, що рівень сформованості акторських якостей у вчителів учнів 5-9 класів складає в середньому 65,4% (нижня межа доброго рівня) при

невисокій якості їх вияву (38,9%), 61,1% вчителів виявили виконавський, репродуктивний рівень педагогічної діяльності, недостатнє володіння педагогічною технікою емоційно-образного сприйняття, переживання і перевтілення, не завжди ефективно здійснювали управління увагою і дисципліною учнів на уроці, власним емоційним станом, зазнавали труднощів у комунікації зі школярами. Водночас наше дослідження показало, що більше 90% учнів тонко відчують психічний стан вчителя і до числа найбажаніших його якостей відносять доброзичливість, почуття гумору, відсутність роздратованості і ін. Нажаль впоратися зі своїм внутрішнім станом майже 35% педагогам не завжди вдається. Міміка, жести, вираз очей мимовільно говорять про їхнє самопочуття, потребуючи навчання прийомам перевтілення, комунікації, перцепції і саморегуляції.

Обробка отриманих даних засвідчила, що більше 83% вчителів не замислюються над проблемою розвитку власних акторських здібностей засобами театральної педагогіки; 47% педагогів переконані, що акторські здібності не піддаються розвитку; 26% вчителів бажають розвинути власні комунікаційні, перцептивні, саморегуляційні і сценічні здібності, але не здійснюють цього внаслідок відсутності відповідних знань; і лише 21% педагогів займалися або займаються розвитком сценічних умінь у мистецьких гуртках.

Відчуття дефіциту професійної культури емоцій, поведінки, спілкування виявлено нами у прагненні вчителів до подолання різкості свого характеру, бути стриманими у почуттях, набуття здатності щодо «входження в роль» на уроці, налаштування на діловий лад, управління своїм настроєм.

Даючи відповідь на питання: «Оцінити за трибальною шкалою, яку із трьох запропонованих тем Ви бажаєте вивчити глибше?», вчителі на перше місце, із середнім балом 2,8, поставили тему «Елементи акторської майстерності в діяльності вчителя», на друге, із середньою оцінкою 2,32 бали, – тему «Основи мімічної і пантомімічної виразності вчителя», на третє, із оцінкою 2,02 бали – тему «Майстерність учителя в управлінні собою засобами саморегуляції». Це говорить про підвищену потребу педагогів в опануванні вміннями управління своїм станом засобами театральної педагогіки.

Аналіз отриманих у ході проведеного констатувального дослідження результатів зрізу вказує на те, що наявні традиційні підходи до педагогічної діяльності вчителів сучасних ЗЗСО є недостатньо ефективними та потребують концептуального коригування та відповідної організації за спеціально підібраними методами театральної педагогіки.

А.Є. Іншаков,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри дошкільної освіти
Криворізький державний педагогічний університет

АКТУАЛЬНІСТЬ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У ДІТЕЙ ПЕРЕДШКІЛЬНОГО ВІКУ

На сучасному етапі зі зміною пріоритетів у сфері освіти, зокрема дошкільної, активно впроваджується в життя рідна мова, що вимагає не тільки формування мовленнєвих умінь та навичок, а й визначає стратегічним завданням виховання мовленнєвої особистості, перед якою стоять уміння навчитися комплексно застосовувати мовні і немовні засоби з метою комунікації: навички у спілкуванні в конкретних соціально-побутових ситуаціях, орієнтування в ситуації спілкування, прояв ініціативності у спілкуванні, стриманості; культури мовленнєвої комунікації. Володіння даними уміньми передбачає сформованість соціокультурної компетентності.

Розвиток соціокультурної компетентності дітей передшкільного віку є однією зі стрижневих проблем дошкільної освіти. Її актуальність зумовлюється пріоритетними напрямками Національної доктрини розвитку освіти України у ХХІ столітті, Законів України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Комплексними заходами щодо всебічного розвитку і функціонування патріотичного виховання», спрямованими на модернізацію дошкільної освіти, оновлення її змісту, вдосконалення форм, методів і технологій навчання дітей рідної мови, розвитку культури мовлення та патріотичного виховання [2; 3].

Мовленнєве спілкування є одним із перших видів діяльності, яким дитина оволодіває в онтогенезі; воно є універсальною умовою розвитку особистості в період дошкільного дитинства.

У процесі різнопланового спілкування в ігровій діяльності дитина пізнає природний, предметний і соціальний світ, що її оточує, в його цілісності й різноманітності; формує і розкриває свій власний внутрішній світ, свій образ «Я»; засвоює і створює культурні цінності, виступає при цьому активним суб'єктом взаємодії.

Базовий компонент дошкільної освіти визначає кінцевою метою мовленнєвого розвитку випускника дошкільного закладу сформованість у нього соціокультурної компетентності [1].

Мовленнєвий розвиток дитини є головним інструментом, за допомогою якого вона встановлює контакт із довкіллям і завдяки якому відбувається соціалізація дитини. Водночас, як засвідчує практика, поширення комп'ютеризації, телебачення та інших технічних засобів, які стали доступними й дітям дошкільного віку як у сім'ї, так і в дошкільних закладах, обмежує безпосереднє спілкування дітей з іншими мовцями, внаслідок чого збагачується їхня пізнавальна сфера і водночас гальмується мовленнєва.

Провідні науковці в галузі дошкільної освіти зазначають, що соціокультурна компетентність є однією з провідних базисних характеристик

особистості, що формується на етапі дошкільного дитинства. Саме тому вчені приділяють значну увагу розвитку мовлення дітей дошкільного віку. Своєчасний і якісний розвиток соціокультурної компетентності – важлива умова повноцінного мовленнєвого розвитку випускника закладу дошкільної освіти.

Проблема розвитку соціокультурної компетентності дітей передшкільного віку не є новою. Вона досліджувалася класиками наукової думки й сучасними науковцями в різних аспектах: психологічному (Л. Виготський, Г. Леушина, О. Лурія, Т. Піроженко, С. Рубінштейн, І. Синиця та ін.); психолінгвістичному (І. Зимняя, О. Леонтьєв, О. Шахнарович та ін.); лінгвістичному (М. Кочерган, Т. Ладиженська, Л. Мацько, М. Плющ, Л. Щерба та ін.); педагогічному (Е. Короткова, Н. Орланова, Є. Тихеева, О. Ушакова та ін.); лінгводидактичному (А. Богуш, О. Біляєв, М. Вашуленко, Н. Гавриш, Т. Донченко, В. Мельничайко, М. Пентилюк та ін.).

Особливого значення дослідження соціокультурної компетентності набуває стосовно дітей передшкільного віку, який характеризується, з одного боку, активним залученням дитини в групову соціокультурну взаємодію з однолітками, а з іншого – збагаченням досвіду спілкування з дорослим, що сприяє формуванню соціокультурної готовності до шкільного навчання й подальшої її соціалізації (Ю. Бистрова, К. Островська, Ю. Приходько, Л. Руденко, Т. Сак, В. Синьов, Є. Синьова, Л. Фомічова).

Натомість ознайомлення з результатами теоретичного аналізу проблеми формування соціокультурної компетентності старших дошкільників і практичним досвідом засвідчило, що багато педагогів, такі як Є. Верещагін, В. Костомаров, І. Левченко, В. Ткачова говорять про істотні труднощі, що виникають у частини дітей при складанні оповідань з особистого досвіду, за картиною і серією картин; переказуванні художніх творів; виконанні творчих завдань тощо. Однак, за низьким рівнем зв'язного монологічного мовлення в дошкільників спостерігаємо нерозвинене і соціокультурне мовлення, не сформована соціокультурна поведінка.

Саме тому, слід якомога активніше впроваджувати в педагогічну діяльність нові перспективні методи і прийоми, розробляти нові системи тих завдань, які сприяли б розвитку соціокультурної компетентності дошкільників [4].

Також в аспекті дослідження виокремимо низку нагальних питань, які потребують розв'язання:

1. Вивчити стан розробленості досліджуваної проблеми в педагогічній теорії; уточнити зміст поняття «соціокультурна компетентність».
2. Визначити стан сформованості соціокультурної компетентності в дітей дошкільного віку в процесі взаємодії сім'ї та закладу дошкільної освіти.
3. Розкрити педагогічні умови формування соціокультурних компетентностей у дітей дошкільного віку в процесі взаємодії сім'ї та закладу дошкільної освіти.

4. Проаналізувати педагогічний досвід формування соціокультурної компетенції у дітей дошкільного віку в процесі взаємодії сім'ї та закладу дошкільної освіти.

Наголосимо на найважливіших, на нашу думку, педагогічних умовах, які сприяли б процесу формування соціокультурної компетентності дошкільників старших груп:

–розвиток мовної і мовленнєвої компетентностей як основи соціокультурної компетентності;

–розвиток соціокультурних здібностей дітей передшкільного віку;

–збагачення мовлення дітей формулами мовленнєвого етикету.

Отже, проблема формування соціокультурної компетентності дітей передшкільного віку залишається не до кінця вивченою і актуальною. На сучасному етапі розвитку дошкільної освіти вважаємо за доцільне розширити та доповнити зміст понять «соціокультурна компетентність»; розробити критерії, показники та рівні сформованості у дітей передшкільного віку соціокультурної компетентності; укласти та апробувати систему роботи щодо формування соціокультурної компетентності у старших дошкільників, удосконалити форми й методи роботи педагогів в окресленому напрямку.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (державний стандарт дошкільної освіти) : нова редакція / наук. кер. Т.О. Піроженко; авт. кол.: О.М. Байер, О.К. Безсонова, Н.В. Гавриш та ін. Київ, 2021. 37 с. URL : https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Vazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf.

2. Завдання естетичного виховання дітей дошкільного віку [Електронний ресурс]: Шлях доступу: http://ualib.com.ua/br_1576.html.

3. Закон України «Про дошкільну освіту» / Освіта України. 2001. № 33.

4. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / Т.І. Поніманська. К.: «Академвидав», 2004. 456 с.

І.Є. Іншакова,

кандидат філологічних наук, доцент

кафедри дошкільної освіти

Криворізький державний педагогічний університет

м. Кривий Ріг

ПРОБЛЕМА СОЦІАЛІЗАЦІЇ ТА СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Характер сучасних трансформаційних процесів в Україні, їх масштабність та глибина, суперечності складного періоду соціально-економічних змін останніх років зумовлюють загострення інтересу

суспільства до проблеми соціалізації особистості. Виключно важливого значення вона набуває на етапі дошкільного дитинства, адже, дошкільний вік виступає початковим етапом формування вихованця як активного суб'єкта діяльності, спілкування та пізнання. Це зумовлено тим, що вже в дошкільному віці особистість включається у важливі сфери життя суспільства. У цей період найбільш активно взаємозбагачуються взаємовідносини особистості з іншими людьми, відбувається засвоєння елементарних понять, формування умінь і навичок рольової поведінки, що імітують суспільні відносини.

Старший дошкільний вік є періодом найбільш інтенсивного соціального розвитку дитини, який повинен розглядатися на чотирьох рівнях: соціальному, інституціональному, міжособистісному, індивідуальному. Саме тому проблема соціалізації дітей, зокрема, старшого дошкільного віку, набуває особливої актуальності. Виникає нагальна потреба в осучасненні змісту, обґрунтуванні та експериментальній перевірці перспективних форм, методів і власне засобів забезпечення в ЗДО важливого поетапного процесу соціалізації старших дошкільників та його систематичного вдосконалення.

Низка законодавчих актів і постанов у галузі освіти щодо дошкільного дитинства (Закони України «Про дошкільну освіту», «Про соціальну роботу з дітьми і молоддю», «Про охорону дитинства», Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, Базовий компонент дошкільної освіти [1]) наголошують на повноцінному розвитку дитини, формуванні в дошкільному дитинстві особистісно-значущих умінь і здатностей та набуття освітніх компетенцій (соціальної, комунікативної, інформативної, когнітивної тощо). Виконання цього завдання покладається на заклад дошкільної освіти, оскільки саме тут значною мірою відбувається формування соціальної компетенції у дошкільників, чому особливо сприяють інтерактивні технології навчання.

У розробленні проблеми соціалізації, її сутнісної характеристики та змістовного наповнення значний внесок зробили іноземні і вітчизняні фахівці: Е. Дюркгейм, Д. Дьюї, Т. Парсонс (щодо розробки суб'єкт-об'єктної концепції соціалізації особистості); Ф. Знавецький, У. Томас (щодо суб'єкт-суб'єктного підходу соціалізації особистості); Г. Тард, Д. Томпсон, Т. Парсонс, Р. Хевигхерст (щодо проблем соціалізації особистості в зарубіжній науці); А. Мудрик, В. Семенов, Н. Смелзер (щодо актуальності проблеми соціального розвитку дитини і нагальності педагогічного управління ним); В. Абраменкова, К. Абульханова-Славська, Н. Голованова (щодо впливу соціального середовища на розвиток особистості дитини і розкриття сутності і структури феномену соціалізації); Б. Вульф, Т. Молодцова, В. Шадріков (про провідну роль соціального досвіду в розвитку дитини) та ін.

Вагоме значення у контексті нашого дослідження мають нароби вітчизняних науковців: І. Беха, О. Сухомлинської (щодо соціального виховання і духовного розвитку особистості); А. Богуш, Р. Буре, Н. Гавриш,

О. Кононко, В. Кузьменко, С. Кулачківська, Г. Люблінська, Т. Піроженко (щодо всебічного розвитку особистості дошкільника); Л. Венгер, Д. Ельконін, О. Запорожець, К. Карасьова, В. Котирло, С. Кулачківська, С. Ладивір, О. Леонтьєв, М. Лісіна, В. Моляко, А. Сазонова, Т. Титаренко, Г. Усова (щодо гри як провідної діяльності в дошкільному віці); Т. Алексеєнко, І. Зверєва, А. Капська, І. Рогальська, С. Савченко, С. Харченко (розроблено концепції соціалізації особистості); Ю. Богинська, О. Караман, О. Кононко, С. Курінна, І. Печенко, Р. Пріма, О. Рейпольська (визначено соціальну компетентність особистості на ранніх етапах соціалізації).

Поняття соціалізації є одним із ключових у роботах Ж. Піаже. На його думку, термін «соціальний» має два різні сенси. Існують соціальні відносини між самими дітьми (стосунки кооперації) та між дитиною та дорослим (стосунки примусу), які Піаже називає соціалізацією. Будучи від початку істотою соціальним, дитина соціалізується лише поступово. Згідно з Піаже, процес соціалізації не регресує, а, навпаки, прогресує. Соціальні відносини дітей 2-7 років є мінімумом соціалізації, оскільки дитина ще не усвідомлює своє «Я», не координує поведінку інших людей зі своєю власною. І тому в неї ще не сформований відповідний інтелектуальний апарат і моральні принципи [3].

Таким чином, Піаже вважає, що «соціалізація – це процес адаптації до соціального середовища, що полягає в тому, що дитина, досягнувши певного рівня розвитку, стає здатною до співпраці з іншими людьми, завдяки поділу та координації своєї точки зору та поглядів інших людей. Соціалізація обумовлює вирішальний поворот у психічному розвитку дитини – перехід від егоцентричної позиції до об'єктивної; такий перелом у розвитку настає близько 7-8 років» [3].

На нашу думку, процес ознайомлення старших дошкільників із соціальним довкіллям відбуватиметься більш ефективно за дотримання таких умов: виховання емоційно-ціннісного ставлення до соціального довкілля; набуття досвіду позитивного розв'язання життєвих ситуацій; застосування комплексу інтерактивних методів, що ефективно реалізують виховні цілі.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (державний стандарт дошкільної освіти) : нова редакція / наук. кер. Т.О. Піроженко; авт. кол.: О.М. Байєр, О.К. Безсонова, Н.В. Гавриш та ін. Київ, 2021. 37 с. URL : https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Vazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf.

2. Кононко О. Соціально-емоційний розвиток особистості (у дошкільному дитинстві) : навч. посіб. для вищ. навч.закл. Київ : Освіта, 1998. 225 с.

3. Соціалізація дітей старшого дошкільного віку в умовах ДНЗ : монографія / Н. Гавриш, О. Рейпольська та ін.; за заг.ред. О. Рейпольської. Київ- Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2018. 280 с.

Т.І. Книшук,
вчитель-дефектолог КЗДО КТ № 216 КМР
м. Кривий Ріг

КОРЕКТУРНІ ТАБЛИЦІ ЯК ЗАСІБ ІГРОВОЇ ТЕХНОЛОГІЇ В РОЗВИТКУ МОВЛЕННЕВОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Мовленнєва активність є безпосередньою складовою мовленнєвої діяльності, а вона своєю чергою описана в освітній лінії «Мовлення дитини» Базового компонента дошкільної освіти. Визначено, що кожна дитина має засвоїти культуру мовлення і спілкування, елементарні правила користування мовою у різних життєвих ситуаціях [1]. Мовленнєвий розвиток дошкільника - складний психологічний процес, його характеризує міра сформованості знань, умінь та навичок дитини, він виявляється в соціальній та інтелектуальній активності поміж дорослих та однолітків.

Вітчизняні вчені у своїх дослідженнях виокремлювали проблему мовленнєвої активності, вивчаючи її в різних аспектах: навчання мови, розвитку мовлення та формування культури мовлення і спілкування дітей дошкільного віку (І. Артемчук, А. Богуш, С. Хаджирадєва та ін.), розвитку мовленнєвої діяльності (А. Богуш, Н. Гавриш, О. Кравченко, К. Крутій) та ін. [2]. За видатним педагогом А. М. Богуш «... в дошкільному дитинстві на перший план виходить виховання мовної особистості, тобто такої, яку характеризує достатній рівень мовленнєво-комунікативної компетентності, яка вільно і творчо застосовує мову в різних ситуаціях життєдіяльності» [3, с. 25-30].

У нашому дослідженні ми розуміємо мовленнєву активність як складову мовленнєвої діяльності, яка залежить від пізнавальних можливостей дитини, її інтересів, вподобань, а також уміння використовувати це все у процесі мовлення. Оскільки під час активного мовлення безпосередньо проявляється активність дитини у вигляді запитань, відповідей, реплік, обговорення, то можемо сказати, що активне мовлення є процесом мовленнєвої активності. Провідною діяльністю дитини в дошкільному віці є гра, тому формувати мовленнєву компетенцію дитини слід у мовленнєво-ігровій діяльності, заснованій на розвитку дитячого мовлення засобами гри з використанням наочного матеріалу. Одним з ефективних засобів є ігри з використанням коректурних таблиць (за авторською) технологією Н. Гавриш.

Мета тез полягає в засвоєнні знань та навичок через власну мовленнєву активність та навчання грамоти дошкільнят старшого віку засобами ігрових технологій.

У взаємозв'язку мовлення та гри виконуються такі функції: освітня, виховна, експресивна. Під час мовленнєво-ігрової діяльності у дітей формується мовленнєво-ігрова компетенція. Слід зазначити, що взаємодія –

це взаємний зв'язок різних видів діяльності, що супроводжують життя дитини й в яких дитина діє і живе: ігрова, образотворча, пізнавальна, художня, музична, мовленнєва, комунікативна, навчально-мовленнєва, навчальна, побутова, трудова [4, с. 10].

На основі взаємозв'язку мовленнєвої й ігрової діяльності дітей безпосередньо використовуються словесні ігри, мовленнєві та ігрові методи. Високий рівень мовленнєвої активності дітей на заняттях забезпечується доцільно дібраними засобами стимулювання мовлення, це є використання коректурних таблиць [6]. Коректурні таблиці – засіб розвитку творчості також і дорослих – батьків, вихователів й навіть цілих педагогічних колективів, які кожного разу можуть знаходити нові педагогічні смисли у використанні таблиці: придумувати нові завдання, встановлювати нові закономірності та зв'язки між елементами таблиці. Вони ставляють собою інформаційно-ігрове поле з різною кількістю клітинок, заповненими предметними картинками [5, с. 8]. За допомогою впровадження в педагогічний процес інформаційно-ігрових технологій підвищується якість освітньої діяльності.

Особливості інформаційно-ігровій технології: максимально концентрує час занять через чітко сформульовані умови гри; дозволяє педагогу змінювати стратегію та тактику ігрових дій через ускладнення або спрощення ігор, залежно від рівня розвитку матеріалу; активує дошкільнят; збільшує пізнавальний інтерес; викликає емоційний підйом; сприяє розвитку творчості.

Цю технологію можна використовувати: як заняття або його частина (пояснення, закріплення, завдання, контроль); як частина освітньої програми; для засвоєння теми або змісту вивченого матеріалу.

Коректурні таблиці Н. Гавриш дуже багатоваріантні, їх можна використовувати на різних видах діяльності. Ефективно ми використовуємо таблиці Н. Гавриш на заняттях по навчанню грамоти старших дошкільнят, це дає змогу розвитку мовно-мовленнєвих завдань (фонетичних, лексичних, граматичних, мовленнєвотворчих). В роботі для активізації мовлення та навчанню дітей грамоти нам необхідно систематизувати предметні картинки згідно з різними темами, продумати питання до таблиць, підібрати завдання, але необхідно враховувати обсяг знань, які необхідно подати дітям на дану тему.

Варіанти роботи з коректурними таблицями Н. Гавриш:

- дорослий оголошує запитання або завдання, діти виконують його, пояснюють свої дії; дорослий може прокоментувати відповідь. Основне завдання – завдяки уважному слуховому сприйняттю і зосередженому розгляданню таблиці знайти правильну відповідь і назвати правильне слово (слова);

- запитання чи завдання представлені на картках за допомогою символічних знаків, які діти мають самостійно «прочитати». Дати відповідь на запитання чи виконати завдання діти мають, використовуючи спеціальні

фішки (геометричні фігури, дрібні предмети, якими діти накривають картинки-відповіді), а потім прокоментувати результат виконання завдання. Суть розумових дій полягає в тому, щоб не лише знайти в таблиці правильну відповідь, а й виконати додаткові завдання – накрити, зіставити зі схемою, моделлю, символом тощо.

Під час нашої роботи з коректурними таблицями в дидактичних іграх та вправах «Назвіть слова в яких є звук», «Визнач місце звука у слові», «Четвертий зайвий», «Чим схожі слова», «Відгадай задумане слово», «Знайди картинку», «Знайди слово за схемою звукового аналізу» ведеться робота по розвитку фонематичного аналізу, фонематичного сприймання, синтезу та фонематичних уявлень. Завдання «Половина», «Назви слова у яких слово складається з одного складу, двох, трьох...» направлені на ознайомлення дітей зі складовою структурою слова. Мовленнєві завдання «Продовж речення», «Із поданих слів склади речення», «Склади речення зі словом», «Складіть речення за схемою» спрямовані на ознайомлення із реченням та забезпечують розвиток зв'язного мовлення. Узагальнені уявлення про диференціальні ознаки фонем формуються в іграх «Порівняй слова», «Назви слова в яких є м'який приголосний». Завдання «Один-багато», «Назви ласкаво», «Скажи навпаки» направлені на розвиток граматичних категорій. Слова назви предметів живих і неживих істот, слова ознаки, слова дії предметів закріплюються в вправах «Хто? Що?», «Назви який? Яка? Які?», «Вгадай предмет за описом», «Що робить?».

Ми можемо сказати, що на занятті по навчанню грамоти з використанням коректурних таблиць Н. Гавриш діти старшого віку вправляються в вмінні виділяти звук у слові, закріплюють поняття «голосний», «приголосний звук», визначають кількість складів у слові, складають речення із поданих слів, узгоджують слова в реченні, словосполученні, розвивається навичка виконання звукового аналізу слова та ін. Використовуючи систематично коректурні таблиці діти привчаються запам'ятовувати (зчитувати) форму слова, співвідносити його з буквеним виразом, що робить їх впевненими у власних силах, та забезпечує у майбутньому техніку читання шляхом впізнавання засвоєних раніше слів. Застосування в роботі з дітьми даної техніки проходить цікаво, корисно, навчально.

Використання коректурних таблиць Н. Гавриш забезпечує успіх – живий інтерес дітей, радість відкриття, допитливість, мовленнєва активність, задоволення від відчуття своєї інтелектуальної спроможності, формується здатність творчо, нешаблонно мислити, самостійно поповнювати свої знання, активізувати вже наявні знання та життєвий досвід.

У своїх дослідженнях ми помітили, що розвиток мовленнєвої активності дітей старшого дошкільного віку буде значно швидше здійснюватися при умові використання ігрової технології коректурних таблиць (за авторською технологією Н. Гавриш). Вони доступні для дітей, сприяють розвитку дошкільників і спонукають дітей до активної мовленнєвої діяльності.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. Київ. 2012.
2. Гавриш Н. В. Методика розвитку зв'язного мовлення дітей дошкільного віку : [Навч.-метод. посібник] / Н. В. Гавриш, О. К. Безсонова. Луганськ : Альма-матер, 2004. 132 с.).
3. Богуш А. М. Мовленнєвий розвиток дітей (від народження до 7 років): [монографія] / А. М. Богуш. -[2-е видання]. Київ: Слово, 2010. 374 с.)
4. Богуш. А. М., Луцан Н. І. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників: мовленнєві ігри, ситуації, вправи Київ: Видавничий дім «Слово», 2008. 256 с.
5. Гавриш Н. В. Калейдоскоп інформаційно-ігрової творчості дітей. Методичні рекомендації щодо використання коректурних таблиць Київ: Видавничий дім «Слово», 2012. 256 с.
6. Гавриш Н. Мовлення дитини. Дошкільне виховання. 2021. №3 с. 3-8.

О.В. Коваленко,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
групи 548 педагогічного факультету спеціальності 013 Початкова освіта,
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

м. Миколаїв

Науковий керівник:

Т.В. Філімонова,
кандидат педагогічних наук, ст. викладач кафедри
початкової та дошкільної освіти,
Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського

м. Миколаїв

ТЕХНОЛОГІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Останні три роки були роками, сповненими викликів для системи освіти в Україні. Пандемія коронавірусу, а тепер і повномасштабна війна, сильно обмежили можливості дітей фізично відвідувати школу, що спонукало педагогів шукати нові формати навчання. Дистанційне навчання стало єдиною доступною формою в системі середньої школи [1].

Дистанційне навчання в початковій школі є викликом для всіх, хто бере участь у навчальному процесі, оскільки молодші школярі ще недостатньо організовані для самостійного навчання. Тому перед учителями постало непросте завдання – не лише організувати роботу з учнями, а й налагодити тісний контакт з їхніми батьками.

Науково-педагогічні основи дистанційної освіти досліджували Л. Власенко, О. Воронкін, Н. Жевакіна, А. Заболоцький. Зокрема,

І. Большакова проаналізувала практики дистанційної освіти, Л. Власенко описала методи, переваги та недоліки дистанційної освіти, О. Воронкін та А. Заблоцький дослідили використання комп'ютерних технологій у дистанційній освіті.

Теоретичні та практичні основи дистанційної освіти у своїх працях відобразили такі зарубіжні вчені, як К. Гаррі, А. Кей, В. Олійник, Г. Рамбл. Різні аспекти впровадження дистанційної освіти розкривали В. Кремень, В. Кухаренко, А. Хуторський та ін. Проте досі недостатньо досліджень щодо організації дистанційного навчання бакалаврів.

В. Кілочок (Педагогічні умови організації дистанційного навчання в початковій школі), Е. Мігель (Проблеми дистанційного навчання молодших школярів), О. Муковіз (Основи дистанційного навчання, вимоги до вчителя початкової школи в процесі). питання організації дистанційного навчання при дистанційному навчанні в початковій школі).

Підкреслимо, що технології дистанційного навчання (ТДН) є вужчим поняттям, а поняття інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) є ширшим, оскільки ТДН класифікується за ознакою віддаленості, а ця характеристика не розглядається в ІКТ, оскільки вони використовуються, як в умовах традиційного освітнього процесу, так і в умовах віддаленості. Тому технології дистанційного навчання є частиною інформаційно-комунікаційних технологій.

Враховуючи, що ТДН – це, перш за все, системно-технічне забезпечення освітнього процесу в дистанційних умовах, пропонуємо наступну класифікацію технологій дистанційного навчання:

1. За можливістю реалізації освітнього процесу ТДН: синхронного режиму; асинхронного режиму; комбінованого типу.

2. За напрямками (сферами) професійної діяльності вчителя в умовах віддаленості такі: ТДН планування освітнього процесу (застосунки для електронного розкладу, тематичного й поурочного планування тощо); ТДН обліку навчальних занять (електронні журнали, щоденники і т.ін.); ТДН забезпечення власне освітнього процесу (електронні освітні ресурси: завдання й вправи, електронні підручники й посібники, комп'ютерні дидактичні ігри, електронні освітні ігрові ресурси; дистанційний освітній контент тощо); ТДН для контролю й оцінки навчальних досягнень (середовища тестових завдань; електронні кросворди й вікторини; електронне портфоліо учнів).

3. За середовищем та видом комунікації ТДН (А. Хуторський): «електронна пошта; веб-форуми; тематичні розсилки; соціальні мережі (чат); локальна мережа; відеоконференцзв'язок; інтернет-зв'язок; мобільний зв'язок; поштовий зв'язок» [2, с.511-516].

Використання вчителем та учнями елементів технологій дистанційного навчання забезпечує можливість застосування в межах навчального блоку: віртуальних екскурсій, електронних музеїв, завдань з різними видами інформації в локальному комп'ютерно-орієнтованому освітньому

середовищі. Значний вплив на зміст цього підрівня має навчальний курс «Інформатика», в якому учні безпосередньо засвоюють усі необхідні вміння та навички роботи з комп'ютерними пристроями, інформацією, безпекою в Інтернеті тощо. Цей етап включає використання вчителем контенту дистанційного навчання, розробленого та представленого в Інтернеті [4].

Самостійна робота учнів (під керівництвом вчителя) з елементами технологій дистанційного навчання розширює можливості попереднього підрівня. Учитель повинен акцентувати увагу на самостійній діяльності учнів, використанні цифрових додатків для узагальнення знань учнів з окремих тем, комп'ютерних дидактичних ігор тощо. Цей підетап важливий, оскільки тут закладаються основи для самоорганізації навчальної діяльності в позаурочний та позаурочний час учнів, виконання домашніх завдань тощо.

Отже, на основі аналізу науково-методичної літератури та власного педагогічного досвіду можна зробити висновок, що елементи дистанційної освіти, які використовуються в початковій школі, повинні мати певну концепцію, усталену систему існування, а також психолого-педагогічні основи в для вирішення проблеми ефективного управління навчальною діяльністю школярів.

Список використаних джерел:

1. Постанова Кабінету Міністрів України «Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2» № 211 від 11.03 2020 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/211-2020-п>

2. Хуторской А. В. Современная дидактика. Учебное пособие. 2-е издание, переработанное. М.: Высшая школа, 2007. 639 с.

3. Янкович О. І., Кузьма І. І. Освітні технології у початковій школі: навчально-методичний посібник. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2018. 266 с.

4. Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти. Затверджено наказом МОН України від 08.09.2020 року №1115. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0941-20#Text> (дата звернення 14.02.2022).

А.М. Коломієць,

доктор педагогічних наук, професор,
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського

м. Вінниця

О.В. Жовнич,

кандидат педагогічних наук, доцент,
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського

м. Вінниця

ЗАКОРДОННИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ ЖИТТЄВИХ НАВИЧОК В УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Успішний розвиток кожної держави залежить від того, наскільки успішними є її громадяни. Батьки мріють, щоб їхні діти були успішними в усіх сферах життя; вчителі прагнуть, щоб їхні учні стали продуктивними членами суспільства; усе суспільство сподівається, що наступне покоління змінить на краще не лише своє життя, а й життя інших людей.

Щоб сучасні учні досягли успіху в світі, який все частіше зазнає неймовірних метаморфоз, вони мають уміти керувати життям (планувати, передбачати, контролювати, оцінювати). Міцну основу для цього забезпечують так звані життєві навички. До них найчастіше науковці відносять упевненість у спілкуванні, обговоренні, дебатах, письмі та вирішенні проблем. З розвитком ІКТ і процесів цифровізації в усіх сферах людської життєдіяльності до життєвих навичок почали відносити навички роботи з інформацією та з комп'ютером. Крім того, в сучасну цифрову епоху необхідна інформаційна та медіаграмотність – критичне, проблемне мислення; командна робота та технологічна обізнаність. Щоб бути успішними в інформаційному суспільстві, а також процвітати в цифровій економіці, випускник навчального закладу має володіти навичками цифрової епохи. Ось чому для школи та освітньої системи загалом вкрай важливо навчати учнів цим навичкам разом із наданням якісних знань, а також правильної системи цінностей.

У науковій літературі можна знайти перелік з 5, 6, 8, 10 і більше навичок, необхідних для успішної життєдіяльності в XXI столітті [5 – 13]. Список життєвих навичок постійно розширюється, але ми спробували на основі аналізу найсучасніших наукових досліджень визначити ті, якими мають володіти учні початкових класів, щоб досягти успіху в дорослому житті.

Зважаючи на необхідність розвивати необхідні життєві навички з раннього віку, ЮНІСЕФ пропонує школам запровадити модуль із десяти важливих навичок, які варто сформувати в дітей. До них належать такі життєві навички, як самосвідомість, прийняття рішень, вирішення проблем, творче мислення, критичне мислення, емпатія, боротьба з емоціями та стресом; а також м'які навички, такі як комунікативні та міжособистісні навички [7]. На жаль, спостерігається тенденція, що школи зосереджені насамперед на академічних знаннях. Це пов'язано з тим, що важливим фактором є досягнуті успіхи в різних видах оцінювання. Відсутність соціального виховного елемента призводить до низки проблем – агресії, асоціальності, відсутності комунікативних навичок тощо [7, с.910].

Важливими факторами формування життєвих навичок із самого раннього віку є сім'я та навчальні заклади, які є невід'ємною частиною життя дитини. У статті розглянуто основні акценти, пов'язані з так званими

м'якими навичками та можливостями розвитку їх у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку [7, с.910].

Особливу увагу в початковій школі, на думку англійських науковців, варто приділяти навичкам мислення [10; 11]. Зокрема в своїй статті «Як знати» Р. Фішер пропонує для навчання мислення молодших школярів використовувати книги «Використання навичок мислення в початкових класах» П. Келлі; «Навички мислення та вирішення проблем: інклюзивний підхід» авторів Б. Воллес, Д. Мейкер, Д. Кейв і С.Чандлера [11, с.12].

Цікавим є дослідження щодо навчання учнів початкової школи навичкам вирішення проблем [12]. Науковці пропонують на уроках математики частіше пропонувати теми, що демонструють роль зв'язків між величинами в кількісних задачах, а також використовувати різні діаграми та графіки, які демонструють залежність між величинами. Аналіз таких діаграм потребує математичних міркувань і сприяє розвитку здатності формулювати й розв'язувати проблеми [12, с.45].

У статті [13] доведено, що на вміння учнів визначати й розв'язувати проблеми позитивно впливає інтегрована навчальна діяльність, організована на засадах між- та трансдисциплінарності. Побудова уроків математики на основі дослідницької інтегрованої діяльності, як показано в статті, не лише сприяє підвищенню здатності оперувати натуральними числами, а й розвиває вміння вирішувати проблеми нематематичного характеру [13, с.726].

У дослідженні [6, с.45] вказано на важливість формування навичок прийняття рішень на рівні початкової школи й на те, що в багатьох учнів вони недостатньо сформовані. Зроблено висновок, що на розвиток навичок прийняття рішень має бути спрямована увага на рівні всіх уроків у початковій школі.

Середовище, в якому росте та розвивається сучасне покоління, є динамічним. Дітей оточує величезна кількість інформації, яка доходить до них різними каналами і незалежно від їхніх бажань. Їхні життєві навички важливі, коли фільми, які вони дивляться, мають нереалістичні ідеї, а повідомлення та виклики соціальних мереж і однолітків привабливі та доступні. Діти повинні бути готові мати справу з «пастками» життя, мати критичне мислення, долати свої емоції та налагоджувати стосунки з іншими, вміти висловлювати свої ідеї та аргументовано захищати свою позицію [7].

У сучасному суспільстві знань все більш важливими стають навички інформаційної грамотності та використання інформаційно комунікаційних технологій (ІКТ). Проте багато досліджень попередніх років показали, що учням початкової школи тривалий час не вистачало важливої інформаційної грамотності та навичок використання ІКТ, тобто була потреба в ефективному педагогічному підході, який розвиватиме ці навички [5; 9]. Ситуація кардинально змінилась з 2020 року, коли більшість шкіл змушені були перейти на дистанційне навчання у зв'язку з пандемією. Проте така форма проведення навчань створила проблеми для розвитку інших навичок (особистісного спілкування, взаємодії, командної роботи тощо).

Тому за останні роки значно посилюється використання ІКТ для підтримки активного навчального середовища, зокрема й для розвитку навичок м'якого спілкування та дизайнерського мислення [8, с.21].

В Україні проблемі розвитку гнучких навичок в учнів і вчителів початкових класів присвячені праці Н. Бахмат, Н. Гишки, О. Демченко, О. Жовнич, Н. Казьмірчук, І. Стахової та інших. Науковцями розкрито актуальність підготовки особистості до життя у динамічно змінному світі через систему освіти, уточнено зміст поняття soft skills («м'які навички»), під яким розуміємо риси особистості, які необхідні для взаємодії та налагодження продуктивних відносин між людьми [1 – 4].

Проте вважаємо за необхідне вивчити закордонний досвід формування життєвих навичок в молодших школярів і визначити доцільність та можливості його імплементації в Україні.

Список використаних джерел:

1. Бахмат Н. Розвиток soft skills здобувачів початкової освіти в умовах інклюзії. Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: Педагогічні науки. 2022. №1. С.144-152.
2. Гишка Н. Формування загально навчальних умінь та навичок в учнів початкових класів. Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Сер. Педагогіка. 2009. № 1. С. 29-32.
3. Демченко О., Казьмірчук Н., Стахова І. Розвиток soft skills майбутніх учителів початкових класів як засіб акмеологічного зростання. Professional Pedagogics. 2022. 1(24). С. 91-101.
4. Жовнич О. В., Казьмірчук Н. С., Стахова І. А. Театр природи як засіб формування soft skills в учнів початкової школи. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. 2020. С.20-23.
5. Chu S., Tse S., Chow K., Dukic D. Using collaborative teaching and inquiry project-based learning to help primary school students develop information literacy and information skills. Library & Information Science Research. 2011, Vol. 33 Issue 2, P.132-143.
6. Demirbaş-Nemli, B. Importance of decision-making skills in primary school according to the classroom teachers' opinions. Manisa Celal Bayar University Journal of the Faculty of Education, 2022. 10(1), P.44-52.
7. Dimitrova K. Formation of soft skills in preschool and primary school age - an important factor for success in a globalizing world. Knowledge International Journal . 2018. 28(3). P.909-914.
8. Douaihy M. Av That Makes The Grade. (cover story). Tech & Learning. May2018, Vol. 38 Issue 9, P.20-27.
9. Dukic Z. Teaching information literacy using children's literature. Refereed article. 2007, Vol. 21 Issue 2, P.21-26.
10. Edwards M. Boxing clever. TES: Magazine. 2/21/2003, Issue 4520, P.18.
11. Fisher R.. How to know. TES: Magazine. 5/27/2005, Issue 4636, TES Teacher. P.12-12.

12. Nunes T., Bryant P., Gottardis L., Terlektsi M., Evans D. Can we really teach problem-solving in primary school? *Mathematics Teaching*. May 2015, Issue 246, P.44-48.

13. Tudor L. Primary School Skills Development through Integrated Activities. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 127 (2014) P.722 – 727.

Т.Д. Коломієць,

Кандидат педагогічних наук, докторант,
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
м. Вінниця

А. М. Бромірська,

Завідувач Писарівською філією
Шаргородського ліцею №1
Шаргородської міської ради
Жмеринського району Вінницької області

ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ФІЗИКИ: АНАЛІЗ СВІТОВОГО ДОСВІДУ

Дистанційна освіта – це термін, який включає кілька освітніх підходів, заснованих на використанні технологічних засобів і відрізняється від очного навчання тим, що учні та вчитель не зустрічаються у звичному класі. До швидкого переходу від очного навчання до використання технологій онлайн-викладання призвела пандемія COVID-19. Згідно з даними Європейського Союзу [2], а також останніми даними ЮНЕСКО, з лютого 2020 року 191 країна вжила заходів щодо повного припинення процесу очного навчання понад 1,5 мільярда учнів на всіх рівнях освіти.

Призупинення очного навчального процесу супроводжувалося суміщенням синхронного та асинхронного дистанційного навчання. Незважаючи на те, що дистанційне навчання намагалося забезпечити неперервність освітнього процесу, в усіх країнах виникла низка проблем, переважно пов'язаних з якістю процесу навчання. Найбільше труднощів було пов'язано з доступом до Інтернету, відсутністю інфраструктури [2].

І вчителі, і учні зіткнулися з проблемою дистанційної освіти без спеціальної підготовки та без адаптації навчальних програм. Особливих складнощів зазнали вчителі, яким доводилось викладати лабораторні курси (з фізики, хімії тощо). І хоч існує багато літератури, в якій досліджено аспекти дистанційного навчання, недостатньо дослідженими є особливості дистанційного навчання фізики.

Здійснений нами аналіз закордонних публікацій, в яких було представлено результати опитування учнів щодо дистанційного навчання фізики показав, що у вивченні цього предмету є специфічні проблеми.

Аналіз відкритих запитань виявив, що учні невдоволені слабкою наявністю наукових практик та експериментів у класі. Школярів не заохочували до участі в проведенні експериментів. З іншого боку, учні зазначили збільшення використання аудіовізуальних матеріалів як позитивний аспект дистанційної освіти, що узгоджується з аналогічним дослідженням дистанційної наукової освіти в початковій освіті [9].

Те, що експериментальна діяльність була зменшена, а використання аудіовізуальних матеріалів збільшено змушує нас думати, що аудіовізуальний матеріал міг би використовуватися з метою вдосконалення експериментальних процедур. Ці висновки підтверджуються результатами інших досліджень, які показують, що дистанційне лабораторне навчання фізики за допомогою моделювання [11] або через експерименти, які можна легко провести вдома самостійно [3], мають дуже хороші результати навчання. Однак такі дослідження стосуються в основному вищої освіти та випадків де навчальні програми були попередньо розроблені як дистанційні або гібридні та були адресовані студентам, які відвідували програма за вибором, а не в контексті обов'язкової освіти.

Другим за популярністю негативним аспектом дистанційного навчання фізики було визначено відсутність безпосереднього спілкування. Дистанційне навчання (особливо асинхронне) позбавляє учнів можливості обмінюватися думками, запитувати вчителя, обмінюватись думками між собою [4].

Серед науковців і практиків існує серйозне занепокоєння щодо дистанційного навчання, особливо з точки зору відсутності живої взаємодії між вчителем та учнями. Це занепокоєння змусило багатьох дослідників розробляти ефективні методи взаємодії під час дистанційного навчання [8]. Проте частина науковців наголошує на тому, що активне залучення учасників навчального процесу до взаємодії при дистанційному навчанні пов'язане зі стосунками між однокласниками, між учнями та вчителями та мотивацією учнів, наприклад отримати вищі бали та оцінки [10].

Тому робимо висновок, що дистанційне навчання фізики має бути синхронним, щоб заохочувати спілкування між учителями та учнями. Синхронне дистанційне навчання відноситься до типу освіти, в якому особи, залучені до навчального процесу, взаємодіють одночасно, перебуваючи в різних місцях, через цифрові технології. Важливою складовою синхронного дистанційного навчання є залучення учнів до взаємодії з учителем і між собою [10].

Третьою проблемою під час дистанційного навчання фізики учні визначили слабку концентрацію уваги на навчальному матеріалі, що призводить до поганого розуміння пояснень учителя. Науковці пояснюють виникнення цієї проблеми недостатньою адаптацією навчальних програм до умов дистанційного навчання [1; 12], що й спричинило погане досягнення когнітивних цілей уроків фізики.

Для розв'язання цієї проблеми науковці пропонують педагогам оволодіти різноманітними засобами онлайн-навчання, наприклад, створювати креативний відеоконтент, щоб навчальний матеріал був доступнішим. У цьому випадку вчитель є більш переконливим, оскільки викликає в учнів більший інтерес за допомогою інноваційних навчальних відео [6]. Очікується, що креативне навчальне відео змусить учнів не нудьгувати під час онлайн навчання. Використання інноваційних технологій під час виконання завдань для учнів також може сприяти розвитку творчості та кращому засвоєнню знань [5].

Презентація навчальних матеріалів під час дистанційного навчання, у цьому випадку, наприклад, матеріал фундаментальної фізики, доступний учням у формі навчальних відео з YouTube, тексти, аудіозаписи, а також додаткові та допоміжні матеріали, надані викладачами через відеоконференції [7].

Таким чином, аналіз виявлених в інших країнах проблем дистанційного викладання фізики та шляхів і пропозицій щодо їх подолання може бути корисним для науковців і практиків в Україні, оскільки на значній території нашої держави все ще є потреба в дистанційному навчанні з огляду на воєнний стан.

Список використаних джерел:

1. Casacchia M., Cifone M. G., Giusti L., Fabiani L., Gatto R., Lancia L., Cinque B., Petrucci C., Giannon M., Ippoliti R., Frattaroli A. R., Macchiarelli G., Roncone R. Distance education during COVID 19: An Italian survey on the university teachers' perspectives and their emotional conditions. *BMC Medical Education*, 2021. 21, P.33-35.
2. Di Pietro G., Biagi F., Karpinski Z., Mazza J. The likely impact of COVID-19 on education: Reflections based on the existing literature and recent international datasets. *JRC Publications Repository*. 2020.
3. Gustafsson P. Physics teaching at a distance. *European Journal of Physics*, 2020. 23(5), P.469.
4. Hebebcı M. T., Bertiz Y., Alan S. Investigation of views of students and teachers on distance education practices during the Coronavirus (COVID-19) pandemic. *International Journal of Technology in Education and Science*, 2020. 4(4), P.267-282.
5. Heckman J. J, Pinto R., Savelyev P. A. Penerapan Video Pembelajaran Berbasis Android Di Masa Pandemi Covid-19 Purwati *Angew. Chemie Int. Ed.* 2021. 6(11), 951–952.
6. Henukh A, Nikat R. F, Simbolon M, Nuryadin C., Baso Y. Multimedia development based on web connected Massive Open Online Courses (cMOOCs) on the basic physics material *IOP Conf. Ser. Earth Environ. Sci.* 2019. 343 p.
7. Jasni N. S, Hashim H., Rahman S. Distance Learning via MOOCs: Improving ESL Learners' Writing Skills *J. Phys. Conf. Ser.* 2019. 14-24.

8. Lemay D., Bazelais P., Doleck T. Transition to online learning during the COVID-19 pandemic. *Computers in Human Behaviour Reports*, 2021. 4, P.100-130.
9. Mandrikas A., Stavrou I., Kyriakou K., Stefanidou C., Skordoulis C. Distance teaching and learning of Science during the COVID-19 pandemic in Greece: Views of K-6 students. *Journal of Studies in Education*, 2022. 12(1), P.38-60.
10. Muzammil M., Sutawijaya A., Harsasi M. Investigating student satisfaction in online learning: The role of student interaction and engagement in distance learning. *Turkish Online Journal of Distance Education*, 2020. 21, P.88-96.
11. Sadaghiani H. R. Using multimedia learning modules in a hybrid-online course in electricity and magnetism. *Physical Review Special Topics-Physics Education Research*, 2011. 7(1), 1-7.
12. Stefanidou C., Kyriakou K., Mandrikas A., Stavrou I., Skordoulis C. Students' Views on Physics Teaching at a Distance in the Context of COVID-19 Pandemic. *European Journal of Science and Mathematics Education*, 2022. 10(3), P.284-297.

Ю.В. Коломоєць,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти, групи ТОКМО-20
спеціальності 014.10 Середня освіта
(Трудове навчання та технології)
Криворізький державний педагогічний університет
м. Кривий Ріг

КОЛАЖ В ТЕХНОЛОГІЯХ РУЧНОГО ТКАЦТВА ТА ШИТТЯ З МЕТОЮ ВДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНОЛОГО-КОНСТРУКТОРСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ

Сучасна освіта має формувати технолого-конструкторську компетентність й організовувати її практичне уособлення у такому образі, за якого застосування предметно-перетворювальної праці визначається результатом, матеріальним продуктом, який отримується на завершальному етапі людської роботи. Такий освітній підхід у діяльності може бути реалізований через формування компетентності, основою якої є уміння проявляти творчі здібності та ініціативу за неочікуваних обставин, критично оцінювати можливі ризики та брати відповідальність за власноруч прийняті рішення щодо продовження праці.

Так, Т. Клименко має рацію, зауважуючи на тому, що необхідною умовою є розгляд системи технологічної освіти у зв'язку з зовнішнім середовищем як складовою духовного і матеріального реконструювання. Діагностування структури, зв'язків і відносин між окремими елементами

повинно бути проведено з метою чіткого розкриття змісту даного типу освіти [9].

Проблема формування ключових та предметних компетентностей завжди хвилювала українських науковців – І. Зимню, Н. Побірченко, Н. Бібік, С. Бондар, К. Пономарьову, І. Гудзик, Л. Коваль, О. Овчарук та ін. Проте сучасна література не дає чіткого визначення терміну «технологіко-конструкторська компетентність», але спираючись на значення понять «проектно-технологічна компетентність» та «предметна (галузева) компетентність», котрі зазначені у Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти [13], можемо сформулювати наступне.

Технологіко-конструкторська компетентність – це здатність учнів втілювати у життя свої творчі ідеї, спираючись на свої теоретичні знання та практичний досвід у галузі технологічної освіти та моделювання, застосовуючи предметно-перетворювальну діяльність.

Технології ткацтва та шиття передбачають проектно-технологічну діяльність, яку можна розглядати в якості умотивованої, завчасно організованої діяльності, що динамічно напрямлена на розширення, засвоєння, подальший розвиток системи творчо-інтелектуальних і предметно-перетворювальних знань, умінь та навичок.

У такій діяльності використовують метод проектів, який передбачає умовне конструювання, технологічне оформлення та виготовлення об'єкта проектування, який самостійно обрав учень, удосконалення чи внесення нового у світ задоволення потреб як особистості, так і суспільства в цілому. Виріб теми проекту, добір необхідних матеріалів та інструментів, презентація, зазначення об'єктивної чи суб'єктивної новизни та опис теоретичних знань – це зміст проектно-технологічної діяльності.

Технологія ручного ткацтва та шиття має на меті ознайомити та долучити учнів до традиційних технік оздоблення домашнього інтер'єру чи власного одягу, сформувати цінності й погляди на культуру естетики в процесі художньо-творчої діяльності практичним способом [1].

Ткацтво – це комплекс процесів виготовлення тканини на ткацьких верстатах шляхом переплетення взаємно перпендикулярних текстильних ниток [8]. Така праця була потрібна для власного вжитку, а вже з IX-X століть це ремесло перетворилось у промисловість, що мала задовольняти матеріальні потреби міщан.

У світі ще залишились народні майстри, що створюють тканини своїми руками. Загалом вироби таких митців дуже цінуються та мають широке коло поціновувачів. Адже матеріальна художня творчість виражає шанобливе ставлення до своїх предків та відображає національний менталітет будь-якого народу [5, с.17].

Шиття, як і ткацтво, є одним з найдавніших засобів створення власного, унікального предмету одягу чи побуту. Новаторським є використання такого прийому, як колажування виробів. Виконані роботи з застосуванням технологій ткацтва та шиття ручним способом мають в основі спільні

матеріали виготовлення та деякі технологічні процеси. Це спонукає до поєднання проекту з ткацтва та шиття в єдиний проект, що візуально повинен нагадувати колаж, який має елементи, зроблені обома технологіями. Не виключається застосування додаткових матеріалів та технік.

Термін «колажування» означає поєднання різних елементів в цілісно-композиційну основу. Колаж – це специфічний прийом в образотворчому мистецтві, який полягає у з'єднанні декількох елементів в єдину композицію, об'єднання несумісного в єдине.

При вивченні цього поняття варто звертати увагу на його структуру та необмежені можливості, адже його класифікація за критеріями (використання різних технік, матеріалів, композицій тощо) залежить від підходу, що описує розвиток колажу як самостійної одиниці мистецтва [6, с. 155].

Так, І. Педан зазначав, що колаж часів постмодернізму прагне до створення композицій на основі асоціацій та абстракцій, він вже набуває особливих, нетрадиційних прийомів візуалізації [6, с. 46]. У своїй практиці колаж використовували такі митці як, К. Карра, Х. Арп, О. Архіпенко, А. Петрицький, В. Єрмілов, та багато ін. У 20-х роках ХХ століття даний прийом набув широкого розповсюдження завдяки праці художників О. Екстера та О. Хвостенко-Хвостова. Майстри декорацій у своїх виробках практикували колажі зі скла, мотузки, заліза й синтетичних матеріалів, котрі поєднувалися різними техніками.

У нашій практиці колаж буде створено з матеріалів, які ми зіткали чи зшили ручним способом – це різні шви, ткацькі переплетення на клаптиках тканини.

Отже, активне впровадження прийому «колаж» в технологіях ткацтва та шиття дозволяє учням практикувати розрізнення базових видів технологіко-конструкційних матеріалів згідно з їхніми властивостями, повторне використання цих же матеріалів в роботі, розрахунок обсягу матеріалів для виготовлення виробу, раціональне використання природних матеріалів та їхню заміну штучними, поширює самостійний підхід до вибору технологічних операцій та технік, необхідних інструментів і пристосувань для виготовлення виробу, здатність до виправлення недоліків та помилок.

Таким, чином, технолого-конструкторська компетентність учнів може бути вдосконалена шляхом поєднання технік ткацтва й шиття в єдину композиційну одиницю – колаж, що спрямовує діяльність на застосування системи творчого мислення й обґрунтування необхідності розвитку особистісних якостей, потрібних людині як суб'єкту сучасного виробництва і культурного розвитку суспільства, підвищення рівня національної свідомості та вдосконалення ручної праці, яку постійно використовували в побуті в минулих роках, підготовку професіонала з технологічної етики та культури побуту, виховання відповідальності за результати й опановані знання.

Список використаних джерел:

1. Антонович Є. А., Чугай Р. В. Декоративно-прикладне мистецтво з практикумом у навчальних майстернях: метод. рек. для студ. худ.-граф. фак.. педінститутів, учнів пед. училищ, учителів образ. м-тва і худ. праці. Київ : РУМК, 1991. 60 с.
2. Вялець А. Ф., Білоус Л. С. Музей українського народного декоративного мистецтва : альбом. Київ : Мистецтво, 2009. 352 с.
3. Запaska Я. П. Декоративно-ужиткове мистецтво : словник у 2 т. Львів : Афіша, 2000. 399 с.
4. Клименко Т. К. Традиции и инновации в педагогическом образовании : мат. науч-прак. конф. Чита: Изд-во ЗабГПУ, 1999. 93 с.
5. Колісниченко Г. Колаж в образотворчому мистецтві: термінологія, класифікація та проблема вивчення. Харків : Вісн. Харк. держ. акад. дизайну і мистецтв, 2011. 153–155 с.
6. Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти : Постанова Каб. Міністрів України від 23.11.2011 р. № 1392 : станом на 1 верес. 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-п#Text> (дата звернення: 13.10.2021).
7. Собачко-Шостак Г. Ф. Мистецький альбом. Київ : Народні джерела, 2008. 168 с.

А.В. Крейса,

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти, гр. ТНІм-22 спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології)

факультету дошкільної і технологічної освіти

Криворізького державного педагогічного університету

м. Кривий Ріг

Науковий керівник:

Ю.С. Кулінка,

кандидат педагогічних наук, доцент,

в.о. декана факультету дошкільної і технологічної освіти

Криворізького державного педагогічного університету

м. Кривий Ріг

ВІРТУАЛЬНІ ЕКСКУРСІЇ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ УЧНІВ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

Однією з актуальних та сучасних проблем є організація та проведення екскурсій для опанування певних видів декоративного мистецтва на уроках трудового навчання в умовах дистанційної освіти. Відповідно до нормативних документів навчальні екскурсії є обов'язковими та необхідними складовими освітнього процесу. Вони передбачають створення умов для

наближення змісту навчальних предметів до реального життя, спостереження та дослідження учнями явищ і процесів життєдіяльності суспільства, розширення світогляду школярів, формування в них життєво необхідних компетенцій, посилення практичної та професійно-орієнтаційної спрямованості освітнього процесу.

Екскурсії виникли наприкінці XVIII – початку XIX століття як метод навчання, що сприяє розвитку спостережливості, навичок самостійної роботи в учнів. Вони впроваджувалися в освітній процес прогресивними європейськими педагогами, що виступали проти схоластики у викладанні. Протягом XIX століття екскурсії поступово стають органічною частиною освітнього процесу в школі. Багато вчених-дидактів такі, як П. Підкасистий, І. Підласий, Є. Голант, В. Голубков зверталися до екскурсій як однієї з форм навчальної роботи.

Серед сучасників питання впровадження віртуальних екскурсій є досить актуальним з часів пандемії та воєнного стану. Так, вивчали особливості використання такої форми Є. Александрова, О. Подліняєва, О. Коваленко, Ю. Кулінка, Н. Хміль та ін.

У зв'язку з впровадженням інноваційних видів навчання істотно змінився підхід до екскурсій, виникли нові види – віртуальні, інтерактивні, костюмовані, квест-екскурсії. Особливо актуальними для проведення в умовах дистанційної освіти є саме віртуальні екскурсії.

Термін «віртуальний» походить від англійського слова *virtual* – схожий, невідмітний. Перші віртуальні музеї почали з'являтися в інтернеті в 1991 році. Вони представляли собою невеликі сайти з інформацією про власне музей, його географічне положення та режим роботи. Надалі на сторінках віртуальних музеїв стали з'являтися віртуальні експозиції. Багато музеїв створювали кілька віртуальних експозицій і об'єднували їх у віртуальні екскурсії. У даний час кількість і глибина викладеного матеріалу, доступного через мережу інтернет, безперервно росте, і можливо, вже через кілька років свої власні віртуальні екскурсії матимуть всі музеї світу.

Віртуальна екскурсія – це організаційна форма навчання, яка відрізняється від реальної екскурсії віртуальним відображенням реально існуючих об'єктів (музеї, парки, вулиці міст, тощо) з метою створення умов для самостійного спостереження, збору необхідних фактів [1, с. 22].

В умовах воєнного стану учні, які продовжують навчання в рідній країні, не в змозі відвідати музеї, картинну галерею, фотовиставку, театри та інші культурні заклади, де можна долучитися до мистецтва. У цьому випадку дуже зручно використовувати віртуальні тури, що є ефективними для розвитку пізнавального інтересу в учнів на уроках трудового навчання при ознайомленні з різними видами декоративного мистецтва та культурною спадщиною України.

Віртуальні тури – один з найбільш ефективних і переконливих на даний момент способів подання інформації, оскільки вони дозволяють здійснювати захоплюючі віртуальні екскурсії і створюють у глядача повну ілюзію

присутності. Справа в тому, що на відміну від відео або звичайної серії фотографій віртуальний тур володіє інтерактивністю [2]. Так, у ході подорожі можна наблизити або віддалити який-небудь об'єкт, оглянутися навколо, докладно розглянути окремі деталі інтер'єру, оглянути панораму здалеку, подивитися вгору-вниз, наблизитися до обраної точки або віддалитися від неї, через активні зони переміститися з однієї панорами на іншу, наприклад, погуляти по окремих приміщеннях тощо. І все це можна робити в потрібному темпі і в порядку, зручному конкретному глядачеві.

В основі віртуальних турів лежать фотопанорами, які від звичайних фотографій відрізняються інтерактивним характером перегляду. Це означає, що при перегляді панорамної фотографії користувач бачить тільки ту частину зображення, яка його цікавить в даний момент, і що при бажанні він може озирнутися на всі боки, подивитися вгору і вниз, а також наблизити або віддалити окремі деталі зображення. Роздивляючись ж звичайну фотографію, глядач бачить тільки те, що йому показують, і не може керувати процесом перегляду [3].

Віртуальна екскурсія – це комбінація панорамних фотографій (сферичних або циліндричних), коли перехід від однієї панорами до іншої здійснюється через активну зону (їх називають точками прив'язки або точками переходу), що розміщуються безпосередньо на зображеннях, а також з урахуванням плану туру. Все це може доповнюватися озвучуванням переднього плану і фонові музикою, а при необхідності і звичайними фотографіями, відеороликами, flash-роликами, планами турів, поясненнями, контактною інформацією та ін. [4].

Важливим інструментом для сучасної освіти є віртуальні інтерактивні екскурсії, які приходять на зміну застарілим методам. Технології віртуальних турів дозволяють по-новому поглянути на процес навчання. Протягом одного уроку можна відвідати славнозвісні музеї світу. Входячи у віртуальний простір музею, школярі можуть не тільки прогулятися по залах за допомогою карти або, використовуючи навігатор, а й переглянути експонати з близької відстані, оцінити грандіозність експозицій, повною мірою насолодитися шедеврами мистецтва.

Віртуальні екскурсії, звісно, є досить цікавими і ефективними. Якщо ж в умовах дистанційного навчання є певні технічні проблеми, то тоді на допомогу учителю можуть прийти інтерактивні, мультимедійні екскурсії, розроблені самим учителем. Такі мультимедійні екскурсії теж відносяться до розряду віртуальних, але для їх проведення інтернет не потрібен. Переваги такої екскурсії у тому, що вчитель сам обирає необхідний матеріал, складає маршрут, міняє зміст відповідно до поставленої мети. Складовими даної екскурсії можуть бути відео, звукові файли, анімація, а також репродукції картин, зображення природи, портрети, фотографії. У матеріали такої екскурсії можна включити літературознавчі терміни і визначення, історичні карти, тези з теорії тощо.

Таким чином, використання віртуальних екскурсій робить освітній процес більш цікавим, якісним, результативним. Час не стоїть на місці, образ сучасного екскурсанта – це мобільна, обізнана людина, яка висуває все нові і нові вимоги до екскурсійного супроводу. А отже, використання інноваційних технологій під час проведення уроків-екскурсій є ефективним засобом розвитку в учнів пізнавального інтересу в умовах дистанційного навчання.

Список використаних джерел:

1. Александрова Є. В. Віртуальна екскурсія як одна з ефективних форм організації навчального процесу. Історія України. 2010. № 10. С. 22-24
2. Верес К.О. Інноваційні технології в екскурсійному супроводі. URL: <http://www.sworld.com.ua/index.php/ru/conference/the-content-of-conferences/archives-of-individual-conferences/june-2014>.
3. Коваленко О. В. Використання віртуальних екскурсій як сучасних форм організації навчального процесу. Інноваційна педагогіка : науковий журнал. 2019. Випуск 9. С. 94–97.
4. Кулінка Ю. С. Підготовка студентів до проведення віртуальних екскурсій на уроках трудового навчання (технології). Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. 2015. № 52. С. 44–50.

С.О. Лопаткевич,

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
групи 548 педагогічного факультету спеціальності 013 Початкова освіта,
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

м. Миколаїв

Науковий керівник:

Т.В. Філімонова,

кандидат педагогічних наук, ст. викладач кафедри
початкової та дошкільної освіти,

Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського

м. Миколаїв

ІНТЕГРАЦІЯ ЗМІСТУ ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЯК ОСНОВА РЕФОРМУВАННЯ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Перші кроки щодо реформування шкільної освіти вже зроблено. Сьогодні українська громада знайомиться з Новою українською школою (НУШ) – школою, де дітям комфортно навчатися і яка дає не лише знання, а й уміння застосовувати їх у житті. Учні в НУШ можуть вільно висловлювати свою думку, вчитися критично мислити та бути відповідальними громадянами своєї країни.

Основні зміни стосуються змісту та підходів до навчання. Оскільки: «Метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і компетентностей, необхідних для

успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні свідомо приймати соціальні рішення та спрямовувати свою діяльність на благо інших людей і суспільства...» [5, с.124].

У зв'язку з реформуванням освіти в Україні принцип інтеграції став головним, поряд із принципами гуманізації, диференціації та компетентнісного підходу. Згідно з проектом нового Державного стандарту загальної початкової освіти, метою початкової ланки є гармонійний розвиток дитини відповідно до її вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, виховання загальнолюдських цінностей, формування життєвого оптимізму, розвиток самостійності, творчості та допитливості. У реалізації даного документа великий акцент робиться на інтеграції знань, оскільки молодший школяр характеризується нерозділеним сприйняттям предметів навколишнього світу і не усвідомлює їх історичних ознак. Це також допоможе уникнути надмірного ускладнення навчального матеріалу та перевантаження учнів. Тому логічно є інтеграція уроків (курсів) у практику роботи Нової української школи [4, с. 10].

Актуальність ідеї інтегрованого навчання полягає в тому, що вона є оптимальною для сучасного стану розвитку школи на національному рівні.

Інтеграція як провідний напрям в оновленні змісту освіти дає змогу ефективно змінювати зміст освіти, тобто доповнювати той чи інший предмет відповідними, зв'язними знаннями. Відповідно до концепції Нової української школи, механічне об'єднання окремих питань із різних предметів і в міру їх органічного проникнення» [2].

Інтеграція є важливою умовою загального розвитку сучасної науки і цивілізації. Нарешті, сучасне наукове мислення все більше тяжіє до розгляду не окремих, ізольованих предметів, життєвих явищ, а їх більш-менш розгалужену єдність. Так: «Інтеграція – вимога об'єднання окремих частин або елементів у ціле розглядається як необхідний дидактичний засіб, за допомогою якого можна створити в учнів цілісну картину світу» [3, с.147].

Термін «інтеграція» має універсальне наукове значення і часто використовується в освіті. У загальнонауковому аспекті: «Інтеграція — це процес взаємопроникнення, консолідації, уніфікації знань, що виявляється через єдність із протилежним йому процесом фрагментації, розмежування, диференціації, процес, об'єктивно характеризується взаємопроникненням різних видів і компонентів. матеріально-духовної діяльності людей і в її глибинних основах – матеріальної єдності світу, універсального зв'язку, ізоморфізму структур у якісно різних об'єктах» [1, с. 5-6].

Недарма зміст початкової освіти розроблено на основі компетентнісного підходу: головне не сума засвоєної інформації, а здатність людини застосовувати їх у різних життєвих ситуаціях. Компетентності формують насамперед на основі опанування інтегрального змісту освіти, тому вони є підсумком інтегрованої навчальної діяльності учнів. Особливо актуальними є проблеми інтеграції різнодисциплінарних знань у початковій школі так, як

системний аналіз складників цілісності, синтезуюче протиставлення з іншими є для школярів значною перешкодою.

При цьому ці операції лише формуються від загальних напрямків до конкретних. Саме тому важливим напрямом методичного оновлення уроків, як зазначає О.Савченко: «проведення їх на основі інтеграції змісту, відібраного з кількох предметів і об'єднаного навколо однієї теми». У зв'язку з цим, інтегрований урок мотивує до пізнавальної самостійності, творчої активності та ініціативності школярів, дає можливість формувати в учнів уміння міркувати та висловлювати свої думки.

Коли ми згадаємо про втілення нового Державного стандарту початкової загальної освіти в життя, ми бачимо, що в Новій українській школі навчання розглядається через призму цілісної картини світу, а не ділиться на окремі дисципліни. Інтегроване навчання засновано на комплексному підході.

Наприклад, розглянемо інтегрований курс «Я досліджую світ». Вивчення цього інтегрованого курсу поділено на 35 тем. Новим Державним стандартом початкової загальної передбачено, що першокласники отримають інтегрований підручник (він буде складатися з декількох частин), навчальний зошит, а також робочі зошити (збірники завдань і вправ) з навчання грамоти та математики.

Виконуючи цікаві завдання та вправи, діти не лише опанують програмовий матеріал, а й розширюють свої уявлення про різні сфери життєдіяльності людини. Кожен день варто присвятити розкриттю певної мікротеми у межах загальної теми тижня. Такий підхід сприятиме розвитку аналітичних та синтетичних мисленнєвих навичок школярів і формуванню в них більш цілісного уявлення про світ.

Отже, одним із основних завдань початкової школи є становлення в учнів цілісного наукового світогляду, формування ключових і предметних компетентностей на основі засвоєння систем знань про природу, людину, суспільство, культуру, виробництво, оволодіння досвідом практичної і пізнавальної діяльності, ціннісних ставлень. Для реалізації цього завдання використовують різноманітні дидактичні засоби, серед яких – інтеграція змісту та міжпредметні зв'язки.

Список використаних джерел:

1. Бех І. Інтеграція як освітня перспектива. Початкова школа, № 5, 2002. С. 5-6.
2. Бібік Н. М. Нова українська школа: poradnik для вчителя. К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
3. Большакова, І. О. Підготовка вчителя початкової школи до інтегрованого навчання молодших школярів в Україні (кін. ХХ–поч. ХХІ ст.). Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки, (3), 2012. С. 147-149.
4. Довгопола Н. Інтеграція - шлях до Нової української школи. Новий Колегіум. Харків : ХНУРЕ, № 1, 2019. С. 7-11.

5. Михайленко, С. А. Нова українська школа: інтеграційний підхід у початковій загальній освіті. Інновації у роботі вчителя початкових класів: виклики і реалії НУШ: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. Львів: Центр прогресивної освіти «Генезум», 2020. 203 с.

Н.В. Маліновська,
магістрантка 1 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
педагогічного факультету
Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка
м. Кам'янець-Подільський
Науковий керівник:
Л.М. Московчук,
кандидат педагогічних наук, старший викладач,
Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка
м. Кам'янець-Подільський

СУЧАСНІ ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ ОБЧИСЛЮВАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ ПЕРШОКЛАСНИКІВ

На початку ХХІ ст. європейська освітянська спільнота актуалізувала роботу з визначення переліку базових умінь і навичок, необхідних молоді для життя в сучасному суспільстві. На засіданні Європейської Ради (2002 р.) до переліку базових умінь і навичок, поряд із грамотністю читання та письма, також внесено обчислювальну навичку. В Україні для забезпечення формування обчислювальної культури молодших школярів робота науковців та педагогів-практиків спрямовується на видавництво ряду навчальних посібників для учнів, а також розробку цифрових засобів.

Сучасні молодші школярі є представниками цифрового покоління із кліповим мисленням, тому інформацію для засвоєння їм потрібно подавати яскраво й динамічно, з використанням цифрового контенту, невеликими порціями, використовуючи різноманітні види діяльності, презентації, схеми і малюнки.

Особливості застосування інформаційно-комп'ютерних технологій під час навчання математики в закладах загальної середньої освіти з'ясовано в працях М. Борисенко, К. Власенко, Д. Васильєвої, Л. Грамбовської, О. Яковчук, Т. Дубової, В. Кондратової, Н. Куліченко, В. Пархоменко, О. Онопрієнко, Р. Романишин, О. Скафи, С. Скворцової, О. Тутової, Л. Югової та ін.

Вчені проаналізували деякі онлайн-платформи та онлайн-сервіси та визначили, що Міксіке (Pranglimine) та OnlineMSchool дають змогу використовувати готові завдання на уроках математики. На Wizer.me, LearningApps та Liveworksheets можна самостійно створювати інтерактивні

вправи для виявлення зворотного зв'язку та оцінювання результатів обчислювальної діяльності учнів початкових класів [1].

Проте, у зв'язку із стрімким входженням дистанційних технологій у освітній процес, кількість освітніх онлайн-платформ, онлайн сервісів та навчальних тренажерів зростає та потребує додаткового вивчення й узагальнення.

Розкриємо можливості найбільшої в Україні онлайн-платформи learning.ua у формуванні обчислювальної культури молодших школярів. Платформа learning.ua включає інтерактивні завдання, цікаві задачі, ігри, олімпіади, нагороди, сертифікати з математики та інших навчальних предметів початкової школи. Кожна вправа сайту являє собою рівень цієї гри, долаючи який дитина отримує винагороди – цікаві міні-ігри, які дають змогу відволіктись і відпочити. Щоб досягти ефективності у викладенні матеріалу автори онлайн-платформи врахували чинні стандарти Міністерства освіти і науки України та міжнародні стандарти Common Core, які були успішно впроваджені у США, створили сторінку аналітики – механізм, який відображає досягнення учня, темпи та слабкі місця. Мета сторінки – показати дитині не оцінки, а дані, які об'єктивно показують результати, та куди і як потрібно рухатись далі [2].

Курс вправ learning.ua (Математика для початкової школи) присвячено вивченню математики в рамках програми математичної освітньої галузі (1-4 класи) за новим Державним стандартом початкової освіти. Учні, виконуючи завдання на платформі learning.ua, не тільки закріплюють знання, а й на практиці значно покращують рівень володіння математичною компетентністю: опановують математичні дії, вчать користуватись ними у різних ситуаціях. Завдяки різноманіттю завдань учні вчать використовувати математику в житті.

Для розвитку обчислювальної культури першокласників можна використовувати на уроках математики під час формування навичок «+» і «-» в межах 10 і 100 такі розділи: «Додавання 0-9», «Віднімання 0-9», Додавання в межах 100», «Віднімання в межах 100» та ін. [3].

Також гарно привертають увагу першокласників до обчислень на онлайн-платформі цікаві та різноманітні ігри з розділу «Дії додавання та віднімання»: «Футбол», Хатка поросятка», «Рибалка», «Сови і дерева», «Квочка та курчата», «Хатка для пташки», «Бджілки і квіти», «Тварини збирають плоди», «У космосі» [3]. З допомогою таких дидактичних комп'ютерних ігор відбувається безболісний перехід учнів 1 класу з ігрової на навчальну діяльність, виникає стійка пізнавальна мотивація. Онлайн-ігри розвивають дрібну моторику, уяву і мислення, вчать першокласників використовувати комп'ютер не лише як розвагу, але й як засіб навчання.

Через збільшення об'єму інформації вправи онлайн-тренажеру learning.ua набули ще більшої образності й інтерактивних елементів. Ігровий аспект здебільшого відходить на другий план, проте цікавість до виконання завдань зберігається завдяки грамотному плануванню програми,

різноманітним за форматом подання інформації вправам і великій кількості візуальних деталей. Як результат – комплекс вправ для першокласників є ефективним доповненням до шкільної програми, що дає можливість закріпити теорію та відпрацювати практичні навички.

Отже, онлайн-сервіс learning.ua (Математика. 1 клас) мають зрозумілий та нескладний алгоритм виконання інтерактивних вправ, привабливе оформлення інтерактивних вправ за допомогою анімацій, динамічності, спеціальних ефектів, рисунків, графіків, діаграм, аудіо- та відеоматеріалів тощо. Онлайн-тренажери можна використовувати для урізноманітнення діяльності учнів в урочний та позаурочний час; вони дозволяють підійти до процесу навчання творчо, урізноманітнити способи подачі матеріалу, поєднувати різні організаційні форми проведення занять з метою отримання високого результату при мінімальних витратах часу на навчання. Якщо застосування онлайн-тренажерів добре продумане, уроки математики в першому класі будуть образними, наочними, цікавими та забезпечувати формування обчислювальної культури молодшого школяра.

Список використаних джерел:

1. Романишин Р. Теоретико-методичні засади формування обчислювальних навичок в учнів початкової школи : монографія. Івано-Франківськ : Просвіта, 2020.
2. learning.ua. Освітня онлайн-платформа. URL: <https://learning.ua> (дата звернення: 18 березня 2023).
3. learning.ua. Математика. 1 клас. URL: <https://learning.ua/matematyka/pershui-klas/> (дата звернення: 18 березня 2023).

О.В. Мальцева,
директор КЗДО КТ № 176 КМР
м. Кривий Ріг

РЕАЛІЗАЦІЯ ТЕХНОЛОГІЙ РАНЬОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ В УМОВАХ СУАСНОГО ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

У тезах проаналізовано особливості впровадження технологій раннього розвитку дітей в умовах сучасного закладу дошкільної освіти та здійснено короткий аналіз технологій, що реалізуються на сучасному етапі: технологія навчання грамоти М. Зайцева, технологія Г. Домана, технологія фізичного виховання дітей М.Єфименка «Театр фізичного розвитку та оздоровлення дітей».

Традиційна дошкільна освіта більшою мірою спрямована на формування життєво-необхідних компетентностей, в свою чергу інноваційне навчання, відкрите для змін, творчого підходу, постійного оновлення, забезпечує особистісну ініціативу індивіда, його свободу саморозвитку, що пов'язано зі змінами в суспільстві. У Законі України «Про дошкільну освіту», Коментарі до «Базового компонента дошкільної освіти в Україні», Державній

національній програмі «Освіта (Україна ХХІ століття)» однією з пріоритетних цілей є інноваційний характер освітньої діяльності, використання сучасних виховних та навчальних технологій.

Ранній вік є важливим періодом становлення особистості. Одним із найважливіших у вихованні дітей раннього віку є розвиток їх пізнавальної сфери, оскільки в цей період формується ставлення дитини до навколишнього та до предметів, що її оточують, закладаються здібності та особистісні якості: допитливість, довіра до світу, впевненість у собі, цілеспрямованість, наполегливість, творча уява.

Мета даних тез – проаналізувати сучасні тенденції впровадження технологій раннього розвитку у роботу сучасних дошкільних закладів.

У сучасних закладах дошкільної освіти впроваджується ряд технологій. Наприклад, принциповим положенням технології М. Зайцева є одночасний розвиток мовлення дітей з навчанням їх читання. За такого підходу читання розглядається не як передумова «прискороеного розвитку», а як процес оволодіння новою мовною реальністю – письмовим мовленням. Реалізація цієї технології не вириває дитину з контексту її природного буття, не створює для неї нездоланних бар'єрів. Навчання читання поєднується із грою, співом. Наприклад, запам'ятовування складів відбувається у формі коротких складових пісеньок (використовуються як фонетична розминка і супроводжуються рухами) [3].

Технологія раннього навчання М.Зайцева спрямована на опанування грамоти та математичний розвиток дітей. Технологія навчання грамоти пропонує оригінальний шлях до читання через письмо (від письма кубиками – до читання). Свого часу цей метод запропонувала і розробила М. Монтессорі. Ріднить педагогічну технологію М.Зайцева з цим методом відмова від фонемного принципу навчання читання, замість якого пропонується складовий. М.Зайцев посилається на здобутки М.Монтессорі і в методиці формування елементарних математичних уявлень, умінь виконувати складні математичні операції без перевантаження і виснаження. Гра-посібник «Кубики Зайцева» містить 52 картонки, які можна легко скласти в кубики, три таблиці та методичні коментарі. Кубики поділяються за різними критеріями:

- за кольоровими ознаками (колір, поєднання кольорів, одно-, двобуквені склади з буквами трьох кольорів);

- за об'ємом кубики поділяються на великі (тверді склади) й маленькі (м'які склади), великі подвійні (склеєні один з одним), маленькі подвійні;

- за звучанням наповнювача (кубики Зайцева, що звучать): «золоті», «залізні», «дерев'яні», «залізньо-дерев'яні», відсутність звуку;

- за вібрацією наповнювача, яка сприймається пальцями руки, що тримає кубик;

- за вагою;

- за поєднанням ознак.

Г. Доманом створена сучасна теорія і широка практична програма раннього навчання дітей, зручна для застосування не лише в освітніх закладах, а й у домашніх умовах. Технологія навчання дітей читання Г. Домана принципово відрізняється від загальноприйнятої. Називаючи дитину «лінгвістичним генієм», Г. Доман переконаний, що їй потрібно вчити читати не буквами і складами, а відразу словами, оскільки це значно простіше і доступніше для дітей будь-якого віку, починаючи з 6-8 місяців. Це означає, що дитина може навчитися читати (про себе) раніше, ніж говорити.

Суть технології Г. Домана найчіткіше окреслює перший етап. Для впізнавання кількості виготовляють комплект карток з червоними кружечками, від одного до 100. Навчання починається з карток на яких нанесені кружечки від 1 до 5. Дитині тричі на день послідовно показують картки з кількістю кружечків від 1 до 5 і називають відповідне число. Наступного дня проводять три заняття з першим комплектом, додаючи ще один комплект – з картками від 6 до 10. Його також показують тричі на день. Перед кожним наступним показом картки обов'язково перетасовують, щоб їх послідовність була непередбачуваною. З першими двома комплектами заняття проводять п'ять днів. З шостого в кожному комплекті щоденно одну картку змінюють на нову. Приблизно за 50 днів дитина запам'ятовує всі картки і відрізняє одну від іншої. Відтоді вона може сприймати те, що дорослий може лише бачити. Технологія Домана сприяє засвоєнню дитиною десятків тисяч точних, надзвичайно цікавих фактів («бітів знань»). Їх подають на картках розміром 30х30см чітким малюнком, схемою, якісною ілюстрацією, фотографією. На зворотному боці кожної картки розміщують пояснювальний текст, який зачитує дорослий. Щоб зробити інформацію доступною для вивчення дитиною, всі галузі знань Г. Доман поділив на 10 розділів. До третього розділу технологій раннього навчання Г. Домана відносять формування у дітей енциклопедичних знань. Суть цієї технології полягає у збагаченні розуму дитини різноманітними фактами, які є основою знань. За твердженням Г. Домана, існує певна анатомія між людським мозком і комп'ютером: «Мозок, як і комп'ютер, повністю залежить від набору фактів, закладених у його пам'ять». У комп'ютері цей запас іменується базою даних, а мозок, як висловився Г. Доман, використовує «базу знань». Факти, які засвоюють діти, він вважає своєрідними «бітами знань». Малюки вивчають і запам'ятовують їх значно швидше й легше, ніж дорослі. Чим менша дитина, тим легше й успішніше це їй дається. Але факти становлять лише основу знань, а не самі знання. Середній набір фактів свідчить про середнє за рівнем знання; великий набір фактів означає, що база для знань перевищує середню.

Технологія фізичного виховання спрямована на розвиток і оздоровлення дітей. Її автор, український педагог-новатор М. Єфименко вивчав цю проблему протягом дванадцяти років і має своє, відмінне від загальноприйнятого, розуміння суті фізичного виховання здорових дітей і дітей з відхиленнями в розвитку. Технологія фізичного виховання дітей

М. Єфименка «Театр фізичного розвитку та оздоровлення дітей» розрахована на дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. Автор назвав її ще «тотальним ігровим методи», втіливши у цих словах своє педагогічне кредо «грати щодня, грати постійно, грати завжди». Технологія М. Єфименка значну роль відводить мовному спілкуванню як головному інструменту педагогічного впливу вихователя. Йдеться про спілкування під час заняття-спектаклю між педагогом і дітьми, між дітьми, між дітьми та іграшками-персонажами. Мовлення повинно супроводжувати кожну рухову дію, ситуацію.

Технологія М. Єфименка є оригінальною системою фізичного виховання дітей, розвивальний ефект якої поширюється на загальний розумовий і духовний розвиток. Він вірить у невичерпні можливості принципово нової системи фізичного виховання, яка, на його думку, вже у найближче десятиліття стане основою «комплексної педагогіки життя».

Детально ознайомившись з педагогічними технологіями раннього навчання ми дійшли висновку, що активне їх застосування в системі освіти дає змогу підвищити ефективність навчально-виховного процесу. Кожна технологія спрямована на розвиток пізнавальних та творчих здібностей дітей, як уміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, робити висновки, інтегрувати й систематизувати інформацію, аналізувати ситуації, передбачати наслідки, вибудовувати гіпотези; здатність висловлювати оригінальні ідеї і винаходити нове; на розвиток емоційної, чуттєвої, мовленнєвої сфери; на формування першооснов для читання, розвиток елементарних математичних уявлень; фізичне виховання та оздоровлення дітей тощо.

Список використаних джерел:

1. Воронов, В. А., Гавриш, Н. В., Канішевська, Л. В., Піроженко, Т. О., Рейпольська, О. Д., & Сисоєва, С. О. (Укл.). (2020). Концепція освіти дітей раннього та дошкільного віку. Національна академія педагогічних наук України. Київ
2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології. Київ: Академвидав, 2004. 352 с.
3. Зайцева Л. І. Компетентнісний підхід в освітньому процесі Дошкільне виховання. 2015. №11.

О.В. Маслоva,
вчитель – дефектолог КЗДО КТ № 176 КМР
м. Кривий Ріг

ВПЛИВ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У тезах визначено особливості розвитку соціальної практики дітей дошкільного віку з множинними порушеннями розвитку. Розкрито вплив

ігрової діяльності на розвиток соціальної практики. Визначено етапи розвитку соціальної практики дітей даної вікової і нозологічної групи засобами ігрової діяльності.

В умовах сучасних соціально-економічних, політичних та культурних перетворень, зокрема інтеграції дітей з особливими освітніми потребами у загальноосвітній простір, постає проблема розвитку соціальної практики дітей дошкільного віку з множинними порушеннями розвитку. Поглиблення негативних тенденцій у дитячому середовищі потребує від науковців, педагогів, громадськості глибокого дослідження проблеми комплексної реабілітації, відновлення фізичного, психічного, морального здоров'я дітей із множинними порушеннями розвитку та інтеграції їх у суспільство. Соціальна практика виступає підґрунтям життєвої компетентності дітей даної нозологічної групи.

Ігрова діяльність – це невід'ємна складова соціальної практики як дітей з унормованим розвитком, так і дітей з особливими освітніми потребами. Через гру дитина навчається та практично засвоює соціально-прийнятні норми та зразки поведінки, будує взаємини з однолітками, усвідомлює потребу перебувати поряд і брати участь у спільних ігрових діях. Розвиток соціальної практики дитини з множинними порушеннями розвитку у процесі ігрової діяльності означає, насамперед, збагачення її індивідуального досвіду позитивними враженнями від спільної з іншими життєдіяльності, розвиток соціальних потреб, а також вдосконалення соціально-комунікативних вмінь та навичок.

Сучасні провідні українські науковці: А. Богуш, Л. Василенко, Ю. Галицька, І. Гладченко, В. Кондратенко, С. Конопляста, Н. Кудикіна, І. Марченко, О. Усанова, М. Савчин – досліджували питання розвитку ігрової діяльності дітей дошкільного віку в нормі та при порушеному розвитку. Проте, науково-методичної літератури, яка б висвітлювала особливості розвитку соціальної практики дітей дошкільного віку з множинними порушеннями розвитку саме через ігрову діяльність, на жаль, недостатньо. Усі вищезазначені науковці наголошують на проблемі розвитку соціальної практики у дітей даної нозологічної групи, але не розкривають її сутності.

Метою тез є розкриття впливу ігрової діяльності на розвиток соціальної практики дітей дошкільного віку.

Досліджуючи проблему розвитку соціальної практики дітей із множинними порушеннями розвитку, слід враховувати особливості мовленнєвого та психофізичного розвитку даної категорії дітей.

Згідно з даними вітчизняних і зарубіжних дослідників, множинне порушення є специфічно-цілісним феноменом, що характеризує принципово особливу ситуацію розвитку.

В. Нечипоренко у своїй монографії узагальнює поняття «соціальна практика», як: ситуацію – сукупність обставин, умов, що створюють соціальні відносини; діяльність – форма соціальної активності (соціальна активність – суспільна властивість особистості, що виявляється в її

мотивованому, діяльнісному ставленні до навколишнього середовища з метою участі в його життєдіяльності та перетворенні); процес – певна послідовність дій, що мають перетворюючий соціальний характер; функцію – вид діяльності, спрямований на придбання позитивного соціального досвіду, спрямованого на отримання навичок соціальної компетентності та реальної дії в суспільстві.

Провідні українські науковці, І. Єрмаков та Г. Ковганич, визначають соціальну практику як освітню технологію, за допомогою якої створюються умови розвитку життєвої компетентності дитини. Соціальна практика виступає способом досягнення дидактичних та виховних цілей шляхом оволодіння певним видом соціальної діяльності, детальної розробки та впровадження проекту вирішення певної соціальної проблеми, які завершуються реальним, відповідним чином оформленим практичним результатом.

Діти з множинними порушеннями розвитку мають три і більше вади (первинні), виражені в різній мірі, які призводять до значних відхилень у розвитку. До множинних порушень розвитку також відносять поєднання в однієї дитини цілого ряду незначних порушень, які мають негативний кумулятивний ефект. Наприклад, при поєднанні незначних порушень загальної моторики, зору і слуху в дитини може бути виражений недорозвиток мовлення.

Ігрова діяльність виступає організаційною формою розвитку соціальної практики, механізмом передачі соціального досвіду дітям із множинними порушеннями розвитку, залученням їх до суспільного життя, соціальної дії, соціальної творчості.

Роль гри в розвитку соціальної практики дитини із множинними порушеннями розвитку полягає в тому, що у процесі програвання ігрових ситуацій дитина накопичує певний соціальний досвід, опановує соціальні ролі та набуває вміння виявляти соціальні емоції.

І. Гладченко визначає гру як особливу форму засвоєння дитиною навколишньої дійсності шляхом моделювання та інтерпретації взаємин між людьми. Ігрова діяльність дітей із множинними порушеннями розвитку має свої особливості, самостійно не формується і носить примітивний характер. Вміння маніпулювати іграшкою, інтерес до неї в них відсутні. Засвоєння способів ігрової діяльності проходить лише у процесі організованої корекційно-розвиткової роботи.

Д. Ельконіним запропоновано наступну класифікацію ігор, а саме: наслідувально-процесуальні; ігри-драматизації; сюжетні ігри з нескладними правилами; ігри за правилами без сюжету; спортивні ігри.

Умови організації ігрової діяльності дітей із множинними порушеннями розвитку в контексті розвитку соціальної практики теж мають свої специфічні особливості.

Початковий етап ігрової діяльності характеризується створенням у дитини позитивного емоційного відношення до іграшки й даної ігрової

ситуації через взаємодію з дорослим, а також формуванням орієнтовної діяльності дітей. З цією метою перші заняття проводяться шляхом «обігрування» дидактичних і сюжетних іграшок.

Завданням другого етапу є засвоєння дітьми логіки розвитку побутового сюжету задля розуміння закономірностей розвитку ігрової дії, яка полягає в тому, що одна з дій є підготовчою відносно іншої.

На третьому етапі реалізуються завдання навчання сюжетно-рольової гри з нескладними правилами. Провідним завданням даного етапу є відтворення діяльності дорослих людей та їхніх взаємовідносин. Через гру відбувається пізнання різних сфер людської діяльності, освоюються різноманітні способи спілкування.

Таким чином, розвиток соціальної практики дітей із множинними порушеннями розвитку є основним напрямком корекційно-педагогічної роботи, адже від сформованості базових компонентів соціальної практики, одним із яких є ігрова діяльність, залежать якісні характеристики та динаміка розвитку дитини з особливими освітніми потребами, рівень її домагань, впевненість у собі, здатність посісти гідне місце в певній соціальній групі.

Список використаних джерел:

1. Нечипоренко В. В. Теоретико-методичні засади впровадження інноваційних технологій в освіту дітей з особливостями розвитку. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія : зб. наук. праць. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. № 19. С. 124-128.

2. Нечипоренко В. В. Інноваційний потенціал педагогічних ідей А. С. Макаренка в контексті проблеми оптимізації соціальної практики учнів навчально-реабілітаційних закладів // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 2013. № 3 (29). С. 36-45.

3. Теорія і практика розвитку соціальної компетентності дітей : науково-методичний посібник / За науковою редакцією кандидата історичних наук І. Г. Єрмакова, кандидата педагогічних наук В. В. Нечипоренко. Запоріжжя : Вид-во ХННРБЦ 2011. 186 с.

Ю.В. Моргунова,
учитель-логопед КЗДО КТ № 176 КМР
м. Кривий Ріг

ВИКОРИСТАННЯ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР ЯК ЗАСОБУ МОВЛЕННЄВОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У тезах розглядається поняття дидактичної гри, визначаються педагогічні умови розвитку мовлення дошкільників засобами дидактичних ігор.

Проблема розвитку мовлення завжди була і є однією з найважливіших у системі дошкільної освіти. Розвиток мовлення дітей складає один із основних

елементів формування особистості, тісно пов'язаний з розумовим, моральним, естетичним розвитком, є пріоритетним у мовному вихованні і навчанні дошкільників. Розвивати мовлення – значить навчити дитину свідомо користуватися мовою як засобом спілкування – одного з провідних видів діяльності у дошкільному віці. Щоб розвиток мовлення проходив найбільш природно, він повинен здійснюватись за допомогою провідної для даного віку діяльності. Провідною діяльністю є діяльність, яка на певному віковому етапі обумовлює основні, найважливіші зміни у психіці дитини. Відомо, що провідним видом діяльності в дошкільному віці є гра, тому навчання дітей мові має органічно вплітатися в ігрову діяльність.

В останні роки питання теорії і практики дидактичної гри розроблялися багатьма дослідниками, наприклад, А.Усовою, Є. Радіною, Ф. Блехер, А. Сорокіною. У всіх дослідженнях утвердився взаємозв'язок навчання і гри. К. Ушинський вважав гру вільною діяльністю дитини, що вносить в її розвиток такий внесок, який не може порівнюватися ні з чим іншим.

Мета тез – розглянути поняття дидактичної гри та визначити педагогічні умови розвитку мовлення дошкільників засобами дидактичних ігор.

Дидактична гра – система впливів, спрямована на формування у дитини потреби у знаннях, активного інтересу до того, що може стати їх новим джерелом, удосконалення пізнавальних умінь і навичок, поширення та систематизацію уявлень дітей про навколишнє середовище.

Вона забезпечує сприятливі умови для розв'язання педагогічних завдань з урахуванням можливостей дітей дошкільного віку та використовується як засіб, як форма організації діяльності, як метод і прийом керівництва дитячою грою, як вид діяльності. Метою використання дидактичних ігор на мовленнєвих заняттях є формування у дітей умінь поєднувати теоретичні знання з мови з практичною діяльністю, закріплення отриманих на заняттях знань. Дидактична гра має свої особливості:

- це навчальна гра (вона створюється вихователем з метою навчання дітей);
- допомагає зробити навчальний матеріал цікавим, викликає у дітей глибоке задоволення, створює радісний робочий настрій, полегшує процес засвоєння знань;
- стимулює мовленнєву активність дітей, примушує говорити навіть мовчазних і сором'язливих;
- дає змогу проводити навчальне заняття з невеликими групами дітей або з однією дитиною;
- дидактичні ігри з метою розвитку мовлення входять до складу кожного мовленнєвого заняття.

Дидактичні ігри дають можливість вихователеві в емоційній формі організувати вправлення дітей у вживанні раніше набутих слів, виразів, уточнювати й активізувати їх словник.

Застосовують дидактичні ігри для закріплення знань і словника, тренування мовленнєвих умінь і навичок (побудувати фразу, змінити слово,

скласти розповідь і т.д.). Вони сприяють розвитку пізнавальної активності, поліпшенню вимови, розширенню мовного словника, поглибленню інтересу до мови. У цих іграх діти повторно сприймають вже знайомі предмети, вправляються в пізнанні й розрізненні їх, уточнюють назви, групують предмети («Хто назве більше слів?», «Що в торбинці?», «Одягнемо ляльку для прогулянки» та ін.).

Дидактична гра – явище складне, але в ній чітко виявляється структура, тобто основні елементи, що характеризують гру як форму навчання та ігрову діяльність одночасно. В структуру дидактичної гри входять; навчальна та ігрова задачі, ігрові дії, ігрові правила. Одним із основних елементів гри є дидактична (навчальна) задача. Дидактичні ігри можуть містити відразу декілька навчальних задач (наприклад, у словесній грі: розвивати слухове сприйняття дітей, активізувати вимову, вчити погоджувати слово і дію). Наявність дидактичної задачі підкреслює навчальний характер гри, спрямованість навчального змісту на процеси пізнавальної діяльності дітей.

Структурним елементом дидактичної гри є ігрова задача, здійснювана дітьми в ігровій діяльності. Дві задачі – дидактична та ігрова – відображають взаємозв'язок навчання і гри. Ігрові дії становлять основу дидактичної гри – без них неможлива сама гра. Чим різноманітніші і змістовніші ігрові дії, тим успішніше вирішуються пізнавальна та ігрова задачі.

Одним з основних елементів дидактичної гри є правила гри. Використовуючи правила, вихователь управляє грою, процесами пізнавальної діяльності, поведінкою дітей. Правила гри мають повчальний, організаційний, дисциплінуючий характер. Правила організують пізнавальну діяльність дітей. Вихователь повинен вчити дітей виконанню правил, не перевантажуючи ними гру, не надто регламентуючи дії дітей, але чекаючи швидких результатів. Результатом дидактичної гри є її фінал. Відгадування загадок, виконання доручень, ігрових завдань, вияв кмітливості є результатом гри і сприймається дитиною як досягнення.

Завдяки такій структурі дидактична гра позитивно впливає на мовленнєвий розвиток дітей. Її використовують для вирішення всіх завдань розвитку мовлення. Розрізняють такі групи дидактичних ігор для навчання дітей мові:

1. Ігри на оволодіння звуковимовою. Для вправлення дітей в звуковимові використовуються такі ігри, як «Вгадай який це птах», «У зоопарку», «Який звук загубився?», «Хто як кричить?».

2. Ігри на введення, закріплення і уточнення лексики. Дитині потрібно не просто механічно запам'ятати слово, що позначає предмет, а навчитися користуватися ним як знаряддям діяльності. У цій групі виділяють кілька підгруп:

- а) ігри на пасивне розпізнавання слова. Їх проводять коли дитина ще не навчилася вимовляти слово, але впізнати його в мові інших вже може. Це ігри типу «Чи правильно я назвав картинку?», «Що я дістав з кошика?».

- б) ігри на активне розпізнавання слова. Вихователь називає слова, а

діти повинні знайти потрібний предмет серед інших. Це ігри «Принеси картинку», «Хто перший дізнається».

в) ігри на відтворення слів за підказкою. Педагог називає кілька слів і пропонує дітям вибрати потрібне. Це ігри «Чим пригостити ляльок?», «На чому поїдемо в гості?».

г) ігри на відтворення слів без підказки. Дитина повинна спочатку назвати предмет, а потім знайти його або впізнати: «Яка фарба у мене в руці?», «Чим нагодуємо звірів?».

3. Ігри на закріплення засвоєних граматичних конструкцій і операцій. У цій групі можуть бути ігри на закріплення множини іменників («Скільки?»), поєднання числівника з множиною іменників («У кого більше?», «Магазин»), на вживання дієслів («Прибирання»), прийменників («Що змінилося?») і ін.

4. Ігри на розвиток монологічної мови. У цих іграх діти повинні будувати зв'язне висловлювання. Це ігри «Розкажи про своїх друзів», «Де ми були».

Дидактичні ігри для розвитку мовлення не пов'язані з безпосереднім сприйняттям предмета, в них діти повинні оперувати уявленнями, а отже процес вирішення навчальної задачі здійснюється в розумовому плані, без опори на наочність. Застосування таких ігор сприяє розвитку мови, мислення; формування словникового запасу. Дидактична словесна гра активізує артикуляційний апарат, надає промові ритмічну пружність. Це такі ігри: «Хто більше пригадає слів», «Як правильно сказати?», «Як сказати одним словом?», «Чого не вистачає?» та ін.

Словесні ігри полягають в тому, що діти:

- придумують слова на заданий звук;
- називають предмети за описом дорослого, відгадують нескладні загадки;
- загадують відомі їм загадки або придумують загадки самі.

Використання дидактичної гри з розвитку мовлення робить навчання для дитини цікавим, покращує настрій, допомагає в ігровій формі краще засвоїти матеріал, ігрова діяльність створює життєві ситуації, які стимулюють дітей до активного спілкування, формує мовленнєві уміння та навички.

Отже, за допомогою правильно підібраних та організованих дидактичних ігор вихователь може вплинути на розвиток мовлення дитини і допомогти їй оволодіти рідною мовою. Необхідно залучати дитину до активного мовлення, активізувати її словник, тому ігрова діяльність повинна бути різноманітною, цікавою і відповідати її віковим, індивідуальним та психологічним особливостям.

Список використаних джерел:

1. Богуш А. М. Мовленнєвий розвиток дітей від народження до 7 років: монографія: 2-е вид. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2014. 374 с.
2. Дудова Т. Дидактична гра – господиня навчального процесу.

Л.М. Московчук,
кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри теорії та методик початкової освіти,
Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка
м. Кам'янець-Подільський

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИЧНОГО АПАРАТУ НАВЧАЛЬНОГО ПОСІБНИКА З МАТЕМАТИКИ ДЛЯ УЧНІВ 1 КЛАСУ ТЕТЯНИ ВОРОНЦОВОЇ ТА ІН.

На сучасному етапі розвитку Нової української школи пріоритетним завданням Міністерства освіти і науки України, Інституту модернізації та змісту освіти є розроблення і забезпечення якісною навчальною літературою закладів загальної середньої освіти. У 2022 р. наказом Міністерства освіти і науки України від 30.09.2022 № 869 було оголошено конкурс підручників і навчальних посібників для 1 класу ЗЗСО. За результатами конкурсного відбору було визначено навчальні посібники з математики для учнів 1 класу, які будуть видаватися за кошти державного бюджету: авторські колективи Н. Будної, М. Буденко; Т. Воронцової, В. Пономаренко, І. Лавренєвої, О. Хомич; О. Гісь, І. Філяк; Заїка, Тернавської; Козак, Корчевської; Логачевської, Ларіної та С. Скворцової, О. Онопрієнко.

Розглянемо особливості методичного апарату навчального посібника з математики для учнів 1 класу (авторський колектив - Т. Воронцова, В. Пономаренко, І. Лавренєва, О. Хомич). Навчальний посібник «Математика» Т. Воронцової створено відповідно до Державного стандарту початкової освіти за Типовою освітньою програмою Р. Шияна з урахуванням успішних методик навчання математики в Україні, США, Великій Британії, Канаді та Сінгапурі.

Методичний апарат навчального посібника містить достатню кількість запитань і завдань переважно практичного спрямування, що пов'язані із повсякденним життям. Запропонована авторська система різноманітних запитань, завдань і вправ є методично доцільною, відповідає вимогам до викладання математики у початкових класах та віковим особливостям дітей 6-7-річного віку.

Зміст навчального посібника містить ряд завдань:

– з моделювання життєвих ситуацій (наприклад, пронумеруй шафки й поєднай їх з відповідними ключами (Частина 1, Тема «Лічба в межах 10», завдання 2, с. 69); запиши номери будинків (Частина 1, Тема «Лічба в межах 10», завдання 3, с. 70); допоможи дітям знайти свої місця у кінотеатрі (Частина 2, Тема «Лічба по колу, хаотична», завдання 9, с. 102-103); за допомогою мірки (чашки) виміряйте вдома місткість кількох різних посудин

(Частина 3, Тема «Вимірювання місткості за допомогою стандартних одиниць», завдання 3 (для допитливих), с. 77); полічи гроші (Частина 3, Розділ «Гроші», полічи вартість піци, фруктів, квитка за проїзд тощо, с. 102-108) та ін.;

– що містять спеціально сконструйовані ситуації вибору (Частина 1, Тема «Пошук помилок у рівностях на додавання», с. 117-118);

– для самоаналізу, самооцінки, самопізнання (Кожен розділ закінчується темою «Оцінюю свої досягнення»).

Підвищують мотиваційну спрямованість учнів початкових класів на вивчення математики та заслуговують на масове поширення в ЗЗСО велика кількість вміщених у посібнику авторських навчальних ігор до багатьох розділів освітньої програми. Наприклад, «Складаємо квадрати» (Частина 1, Тема «Геометричні фігури», с. 15); «Полювання на числа» (Частина 1, Розділ «Числа від 0 до 10», с. 26-27; «Десяткова рамка» (Частина 1, Розділ «Лічба і порівняння чисел у межах 10», с. 66); «Яке число більше» (Частина 1, Розділ «Лічба і порівняння чисел у межах 10», с. 76-77); «Додавання з кубиками» (Частина 1, Розділ «Розуміння додавання», с. 86-87); «Скільки котів і собак» (Частина 1, Розділ «Додавання в межах 10», с. 111); «Гра з кубиком на віднімання» (Частина 2, Розділ «Віднімання в межах 10», с. 30); «Фруктові факти» (Частина 2, Розділ «Змішані операції», с. 54-55); «Додавання» (Частина 2, Розділ «Лічба і операції з числами у межах 20», с. 94-95); «Таблиця чисел першої сотні» (Частина 2, Розділ «Лічба в межах 100», с. 138-139); «Вимірюємо висоту соняшників» (Частина 3, Розділ «Розміри: довжина, висота, ширина», с. 38-39); У парах визначте, хто з вас вищий, а хто – нижчий (Частина 3, завдання 1, Тема «Висота», с. 45); «Збираємо воду» (Частина 3, розділ «Місткість», с. 70-71); «Визначаємо час» (Частина 3, розділ «Час», с. 84-85); «Рахуємо гроші» (Частина 3, розділ «Гроші», с. 100-101); «Полювання за формами» (Частина 3, розділ «Об'ємні фігури», с. 126-127); «Магазин» (Частина 3, розділ «Робота з даними», с. 146-147). Вищеназвані авторські навчальні ігри створюють передумови для співпраці, активної участі здобувачів освіти в процесі пізнання.

Отже, методичний апарат навчального посібника з математики для учнів 1 класу (Т. Воронцова та ін.) спрямований на мотивацію першокласників до вивчення математики, а також реалізацію особистісно-орієнтованого, компетентнісного та діяльнісного підходів до навчання математики молодших школярів.

Список використаних джерел:

1. Математика: навчальний посібник для 1 кл. закладів загальної середньої освіти (у 3-х частинах). Частина 1 / Т. В. Воронцова, В. С. Пономаренко, І. В. Лавренєва, О. Л. Хомич, Київ : Видавництво «Алатон», 2022. 150 с.

2. Математика: навчальний посібник для 1 кл. закладів загальної середньої освіти (у 3-х частинах). Частина 2 / Т. В. Воронцова,

В. С. Пономаренко, І. В. Лавреньєва, О. Л. Хомич, Київ : Видавництво «Алатон», 2022. 150 с.

3. Математика: навчальний посібник для 1 кл. закладів загальної середньої освіти (у 3-х частинах). Частина 3 / Т. В. Воронцова, В. С. Пономаренко, І. В. Лавреньєва, О. Л. Хомич, Київ : Видавництво «Алатон», 2022. 174 с.

А.О. Негуляєва,
аспірантка кафедри німецької мови і літератури
з методикою викладання,
Криворізький державний педагогічний університет
м. Кривий Ріг

ЛІНГВІСТИЧНИЙ АСПЕКТ НАВЧАННЯ ДІЄСЛОВА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Глобалізація світу та виклики сучасності вимагають оновлення змісту навчання англійської мови як засобу міжнародного комунікування в закладах середньої освіти. Ефективне англійськомовне спілкування передовсім залежить від умінь вживати належним чином дієслова в різноманітних комунікативних ситуаціях. Зокрема, на думку П. Макелдауні [1, с. 31], дієслово має посісти чільне місце в чинній програмі, а ефективна стратегія навчання має бути зорієнтована на систему англійських дієслів. Відповідно, постає проблема обґрунтування лінгвістичного аспекту навчання дієслова англійської мови в школі.

Одним із чинників, що забезпечують ефективне вивчення дієслова англійської мови є введення його класифікації. Підґрунтям дослідження цього аспекту є праці науковців (Дж. Дулі, В. Еванс, Р. Куїрк, Дж. Малдеріг, Д. Малрой, П. Макелдауні, М. Перротт і ін).

Розглянемо критерії розподілу дієслів, які усталилися в лінгвістичній та методичній літературі (табл.1).

Таблиця 1

Класифікація дієслів англійської мови (Р. Куїрк і М. Перротт)

Р. Куїрк [3, с. 14 – 38]	М. Перротт [2, с. 106 – 115]
(1) за функцією, яку дієслово виконує в дієслівній фразі	
1. Лексичні (lexical). 2. Службові (auxiliary): – базові (primary); – модальні (modal verbs).	1. Основні (main). 2. Службові (auxiliary): – «часові» («tense»); – модальні (modal verbs).
(2) за формою	
1) базова форма (base); 2) форма третьої особи однини (– s форми, 3 d person singular present); 3) форма минулого часу (past); 4) дієприкметник теперішнього часу (present participle);	1) інфінітив (infinitive form); 2) форма минулого часу (past tense form); 3) дієприкметник теперішнього часу (–ing forms); 4) дієприкметник минулого часу

5) дієприкметник минулого часу (past participle).	(past participle).
(3) основні дієслова за формою минулого часу та дієприкметника минулого часу	
1) правильні (regular); 2) неправильні (irregular).	1) правильні (regular); 2) неправильні (irregular).
(4) за здатністю підтримувати прогресивний аспект	
1) статичні (stative); 2) динамічні (dynamic).	1) виражають стан (state); 2) виражають подію (event).
(5) за здатністю приймати комплемент і додаток	
1. Інтенсивні (intensive). 2. Екстенсивні (extensive): – перехідні (transitive): комплексні (complex), двооб'єктні (ditransitive), однооб'єктні (monotransitive); – неперехідні (intransitive).	1. Неперехідні (intransitive). 2. Перехідні (transitive) (однооб'єктні – monotransitive). 3. Комплементарні (дієслова-зв'язки) (linking, copula verbs). 4. Двооб'єктні (two-object, ditransitive). 5. Комплексні (complex) (об'єктно-комплементарні – object-complement).

Бачення лінгвіста Р. Куїрка та лінгводидакта М. Перротта скорельовані щодо класифікації дієслів за критеріями (1), (3) та (4). З огляду на критерії (2) та (5), дослідники мають дещо різне розуміння, хоч й оперують подекуди однаковими категоріями. Зокрема у відношенні транзитивності Р. Куїрк розглядає комплемент у більш широкому значенні.

Варто зауважити, що аналіз підручників, рекомендованих МОН для закладів середньої освіти, дає підставу стверджувати: у шкільному курсі англійської мови не передбачено подання класифікації дієслів. Проте, такий підхід не сприяє створенню цілісної картини функціонування лінгвістичної системи англійської мови і усвідомленню місця дієслова в ній.

Отже, з опертям на лінгвістичні розвідки пропонуємо введення класифікації дієслів англійської мови для здобувачів і здобувачок освіти за 2 критеріями (рис. 1).

1. За функцією, яку виконують дієслова в дієслівній фразі.
  - 1) смислові – мають ключове значення:
    - а) правильні – дієслова, у яких форми минулого часу (V_2) та дієприкметника минулого часу (V_3) утворюють приєднанням до основи дієслова закінчення –ed (wait, like, move, open тощо);
    - б) неправильні – дієслова, у яких немає загального правила утворення форм минулого часу (V_2) та дієприкметника минулого часу (V_3) (read, write, do, think тощо);
  - 2) службові – дієслова, які не вживають самостійно:
    - а) допоміжні – використовують для утворення запитальних, заперечних речень та часових форм смислового дієслова (форми дієслів do, be та have);
    - б) модальні – виражають ставлення до дії, що позначена смисловим дієсловом: бажаність, можливість, необхідність, дозвіл, заборону тощо (must, can, may, shall, will, ought to, might, should, could, would, need, dare тощо).

2. За спрямованістю на об'єкт.
  - 1) перехідні – приймають додаток (прямий, непрямий тощо) (I listen to music every day.);
  - 2) неперехідні – не приймають додаток (I read every day.).

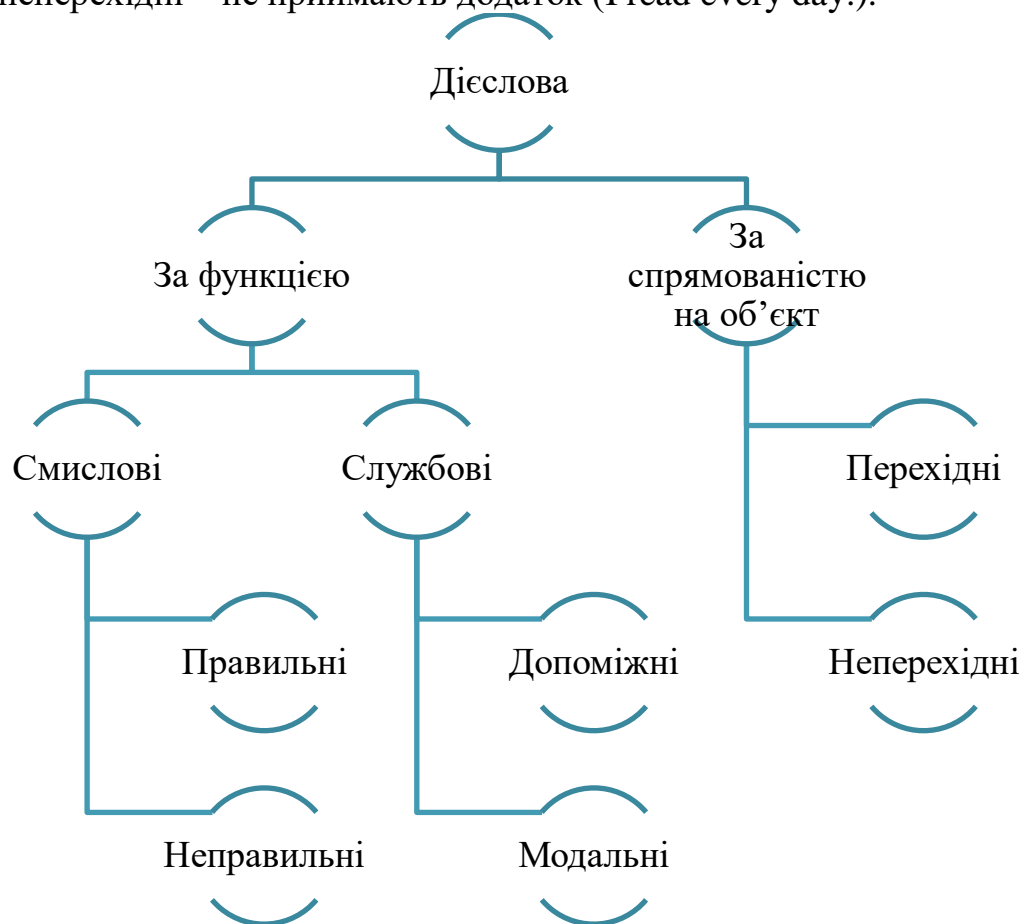

Рис. 1. Класифікація дієслів англійської мови (критерій функційності та спрямованості та об'єкт)

Підсумовуючи сказане зауважимо, що вибір першого критерію умотивований тим, що у здобувачів і здобувачок освіти під час вживання дієслів найбільше труднощів виникає у зв'язку з конструюванням різних часових форм дієслова, побудовою запитальних та заперечних речень. Необхідність другого критерію зумовлена вивченням в курсі середньої школи пасивного стану дієслова, що передбачає зміну об'єктно-суб'єктних відносин під час модифікації речення із активного в пасивний стан і також викликає ускладнення. Запропонована класифікація полегшує сприйняття граматичного матеріалу, систематизує знання учнів і учениць щодо вживання дієслів і їх видів, сприяє успішному використанню дієслів в англійськомовній комунікації.

Список використаних джерел:

1. McEldowney P. L. Language Function and the English Verb System. *Relc Journal*. 1976. Vol. 7, No 1. P. 31 – 39.
2. Parrott M. *Grammar for English language teachers*. 2 ed. Cambridge : Cambridge University Press, 2010. 470 p.

3. Quirk R., Greenbaum S. A University Grammar of English. London : Longman, 1974. 496 p.

К.В. Нечитайло,
здобувачка другого (магістерського) рівня
вищої освіти, групи ТНІм -22
спеціальності 014.10 Середня освіта
(Трудове навчання та технології)
Криворізький державний педагогічний університет
м. Кривий Ріг
Науковий керівник:
І.Ю. Серьогіна,
Кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри педагогіки та методики технологічної освіти
Криворізький державний педагогічний університет
м. Кривий Ріг

СИМВОЛІКА УКРАЇНСЬКОГО РУШНИКА ЯК ЗАСІБ НАЦІОНАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЇ

Зараз Україна перебуває на шляху соціальних, економічних та політичних перетворень. Україні потрібні громадяни, що мають свідому життєву позицію. Виховати таких українських громадян можна за умови розвитку національної культури та національного виховання, де система навчання та розвитку ґрунтується на ідеях української етнопедагогіки та наукової педагогічної думки.

Розвиток національної культури та виховання є органічним компонентом освіти, що охоплює всі складові системи освіти. Основною метою національного виховання є набуття молодим поколінням соціального досвіду, досягнення міжнаціональних відносин та розвиненої моральної та художньо-естетичної культури.

Національне виховання – це одна з важливих складових проблеми розвитку особистості. Зараз ця проблема дуже багатогранна, тому представники психолого-педагогічних наук зробили великий внесок у її вирішення. У психолого-педагогічній науці є дуже багато досліджень, що присвячені ідеї національного виховання (В. О. Сухомлинський, К. Д. Ушинський, Я. А. Коменський, Г. І. Щукіна та ін.). Актуальність проблеми визначається вимогами до самовдосконалення особистості, її культури; необхідністю найбільшого використання національно-особливого в культурному надбанні народу, з метою оволодіння особистістю багатством загальнолюдської культури [2, с. 253].

Проблеми утвердження нації і національного виховання пов'язані з явищем національної ідеї. Її зміст передбачає наявність у національній спільноті почуття національної гордості, національної гідності, усвідомлення мети, яка об'єднує, організує, мобілізує націю на подальший

розвиток. Національна ідея органічно поєднує: знання про минуле, що забезпечує усвідомлення історичного досвіду та уроків історії; знання про сьогодення, що надає об'єктивну картину сучасних проблем і можливостей їх розв'язання; прогнозування майбутнього як стратегію подальшого поступу суспільства.

Отже, національне виховання є своєрідним сплавом власної етнокультурної спадщини й загальнолюдських ідей та цінностей. Національне виховання, що зберігає свою етнічну несхожість, спрямоване на пошук спільного з іншими народами, діалог з ними, обмін культурним надбанням, гідне входження у світовий культурний простір.

На нашу думку, доцільно використовувати символізм українського рушника для успішного національного виховання учнів на уроках технологій.

Для української вишивки на рушниках дуже характерне є часте використання орнаментів, які символізують Сонце і Воду. Сонце і Вода це дві стихії, які створились і підтримують життя на Землі. Тому їх сприймають як батьківську і материнську енергії – сонячну і водну. Ці символи позначають як восьмикутну квітку яка означає Сонце, малюнок у вигляді згорнутого вужа, яке означає Воду (рис. 1).

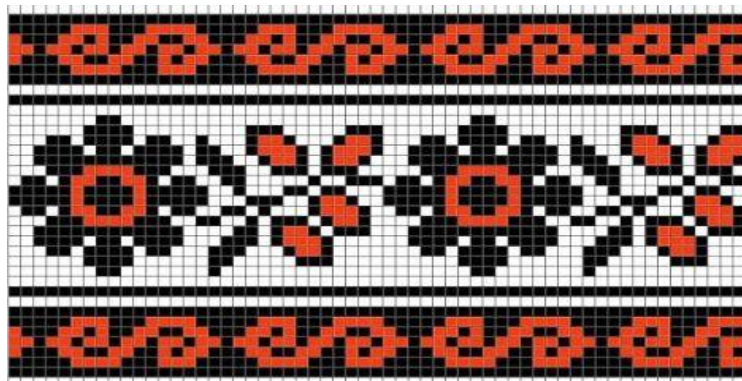

Рис.1

Також основним символом вишивки українського рушника є Символ Матері, його ще називають материнським символом. Цей символ виглядає як восьмикутна зірка, навколо якої символічно зображена квітова гірлянда. Гірлянда прославляє Мати, що її основна роль у продовженні та збереженні сім'ї та роду (рис. 2).

Рис. 2

На українських рушниках, які вишивають на Поділлі, дуже часто можна побачити орнаменти із зображенням листя хмелю. Ця символіка є дуже молодіжною. Вона означає любов, молодий запал і активний розвиток. Такі елементи орнаменту, на якому зображений хміль, нагадують символ Води, а ще вони схожі та Грони винограду, так як значення символу хмелю несе в собі їх значення. Символ Хмелю прийнято вважати весільним символом, що відображує течію життя і молоду сім'ю (рис. 3).

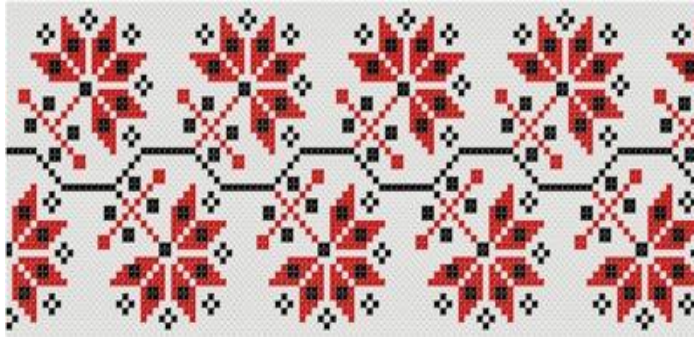

Рис. 3.

На Україні квітку Ружу вважали квіткою Сонця, а червоний колір квітки нагадував колір крові що означає символ життя. Орнаменти, які включають квіти і листя троянди, являють собою, в основному, замкнуту смугу у вигляді

Рис. 4.

вінка, що не має початку і кінця, що позначає нескінченність життя з постійним відродженням. Дуже часто вінок з троянд зображували символічно у виді геометричного візерунка, то троянди могли на цьому візерунку зображати зірки, які зібрані в нескінченному небесному просторі (рис. 4).

Калина – це символ роду. Калина також вважається оберегом української родини. Калина – це дуже гарне деревце з цілющими квітами та червоними плодами, що висажувалось і саме так називали слов'яни Сонце. Соковиті червоні ягоди калини, зібрані в важкі грони, є символом здорового і безсмертного роду. Українки щедро розшивали весільні рушники, жіночі і чоловічі вишиванки, прикрашали гронами червоної калини (рис. 5).

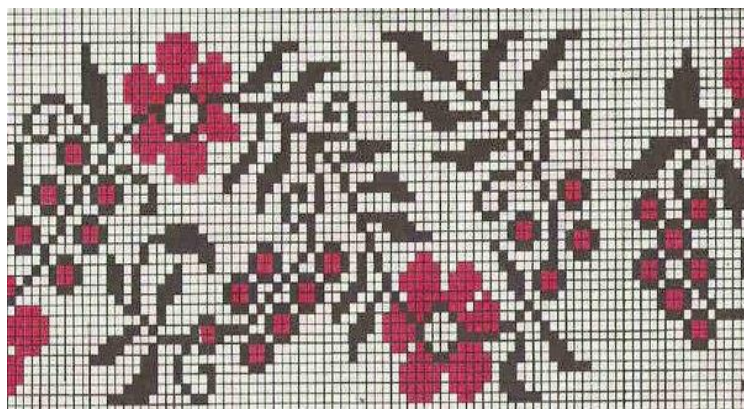

Рис. 5.

Символ Дуб – означає грізний і сильний. Дуб вважається символом чоловічої енергії, та міцної сили і непереможності. Дуб дуже часто прикрашав одяг, рушники, та предмети побуду чоловіків, що надавало українським чоловікам сили і мужності для захисту свого роду (рис. 6).

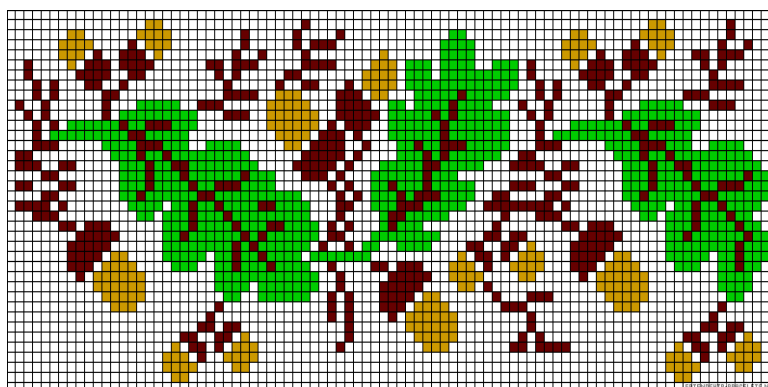

Рис. 6.

Символ Мак – оберіг від зла. Українці завжди вірили магичну силу маку, який захищає господарство від лихого ока і різних бід. Освяченими у церкві насінням маку обсіпали хату, подвір'я, домочадців і домашніх тварин. Червоний колір пелюсток маку символізують кров загиблих героїв. Орнамент на українському рушнику у вигляді квітки маку, коробочок з насінням, листочків символізує його захист від злих сил або пам'ять про загиблих воїнів – членах сім'ї. Дівчата з сім'ї загиблого воїна носили віночки, сплетені з семи квіток маку, що означало їх обіцянку берегти і продовжувати свій рід (рис.7).

Рис.7.

Отже, як бачимо, символізм українського рушника має величезні виховні можливості та є ефективним засобом для національного виховання учнів.

Таким чином, національне виховання учнів на національних традиціях і звичаях українського народу має на меті передачу йому соціального досвіду, багатств та духовної культури свого народу, його традицій, світогляду, національну свідомість, що підтверджується необхідністю всебічного розвитку особистості, яка готова до розбудови і захисту Української держави.

Список використаних джерел:

1. Кара-Васильєва Т. П., Чорноморець А. А. Українська вишивка. Київ : Либідь, 2002. 159 с.
2. Мурсамітова І. А. Національно-патріотичне виховання як засіб формування соціальних та життєвих компетентностей молоді. Київ. 2016. № 6. С. 252-259.
3. Муравська Т.І. Вишивка як вид декоративно-ужиткового мистецтва. Трудове навчання в школі. 2015. № 4. С.16-32.
4. Савка Л. О. Особливості підготовки майбутніх учителів обслуговуючої праці до проведення занять з української народної вишивки // Збірник наукових праць. Педагогічні науки. Випуск 18. Херсон: Айлант, 2000. С. 132-134.

О.Е. Невельська,

здобувачка першого (бакалаврського) рівня

вищої освіти, групи ПСО-19

спеціальності 015 Професійна освіта (Сфера обслуговування)

Криворізький державний педагогічний університет

м. Кривий Ріг

Науковий керівник:

Л.О. Савченко,

Доктор педагогічних наук, професор,

завідувач кафедри педагогіки та методики технологічної освіти,

Криворізький державний педагогічний університет

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ЗНАНЬ ТА УМІНЬ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ

У даних тезах ми розглянемо тему формування професійних знань та вмінь учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти засобами інтерактивного навчання. Актуальність даної теми полягає в тому, що в сучасному світі зростає вимога до професійної компетентності фахівців у різних галузях. При цьому, професійна (професійно-технічна) освіта є одним з ключових елементів формування професійної компетентності майбутніх фахівців.

Інтерактивне навчання є підходом, що передбачає активну участь учнів у процесі навчання, яка базується на використанні різноманітних методів, таких як інтерактивні лекції, групова робота, проекти, відео та аудіо матеріали тощо. Інтерактивне навчання дозволяє створити сприятливі умови для розвитку професійних знань та вмінь учнів.

Одним з методів інтерактивного навчання є використання комп'ютерних програм та технологій. Інтерактивні комп'ютерні програми можуть бути використані для розвитку практичних вмінь та навичок учнів. Вони дозволяють створити віртуальні ситуації, в яких учні можуть виконувати різні завдання та вправи, що пов'язані з їх майбутньою професійною діяльністю. Такі програми дозволяють учням практикуватись у безпечному та контрольованому середовищі, що зменшує ризик помилок під час роботи з реальним обладнанням та інструментами [2].

Інший метод інтерактивного навчання – це використання проектної діяльності. Проектна діяльність дає учням можливість застосовувати свої знання та навички в практичних завданнях, що вимагають від них ініціативи, креативності та співпраці з іншими учасниками проекту. У процесі роботи над проектом учні здобувають практичний досвід та розвивають вміння роботи в команді, управління проектом та рішення проблем.

Також до методів інтерактивного навчання можна віднести інтерактивні лекції, дискусії, ігри та симуляції. Інтерактивні лекції дають можливість учням брати активну участь у процесі навчання, задавати питання та дискутувати з викладачем та іншими учнями. Дискусії дозволяють учням обмінюватись ідеями та думками з приводу конкретної теми, що допомагає розвивати їх критичне мислення та аналітичні здібності. Ігри та симуляції дозволяють учням відчути себе в різних реальних ситуаціях та розвивати навички, пов'язані з їх майбутньою професійною діяльністю [1].

Однією з основних переваг інтерактивного навчання є те, що воно дає можливість учням навчатись в темпі, який відповідає їхнім потребам та індивідуальним особливостям. Інтерактивні методи навчання дають

можливість учням залучатись до навчального процесу та активно сприяти своєму власному навчанню.

Отже, інтерактивне навчання може бути дієвим засобом формування професійних знань та вмінь учнів закладів професійної освіти. Використання різних методів інтерактивного навчання дозволяє учням розвивати практичні теоретичні навички, необхідні для їхньої майбутньої професійної діяльності, а також розвивати критичне мислення та творчі здібності [3].

Процес навчання повинен бути активним та захоплюючим, щоб забезпечити максимальний результат. Інтерактивне навчання відповідає цим вимогам, оскільки дозволяє учням активно брати участь у процесі навчання та розвивати свої навички.

Узагальнюючи, інтерактивне навчання може бути ефективним засобом формування професійних знань та вмінь учнів закладів професійної освіти. Використання різних методів інтерактивного навчання дозволяє учням розвивати практичні та теоретичні навички, критичне мислення та творчі здібності. Для успішного впровадження інтерактивного навчання необхідна підготовка викладачів та відповідна інфраструктура. У цілому, використання інтерактивного навчання допоможе підготувати кваліфікованих фахівців, які будуть готові до майбутньої професійної діяльності та зможуть вносити свій внесок у розвиток суспільства.

Список використаних джерел:

1. Барладим В. М. Педагогічні технології: аналіз та перспективи їх використання. Information technologies and learning tools. 2013. Т. 37, № 5. С. 116–126. URL: <https://doi.org/10.33407/itlt.v37i5.900> (дата звернення: 24.03.2023).

2. Мох Ю. А., Сергіна С. В. Інтерактивне навчання як засіб стимулювання пізнавальної діяльності: тези. 2011. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/39191> (дата звернення: 24.03.2023).

3. Федяєва В., Щербина В. Педагогіка в системі професійної освіти: науково-методичний журнал. 2021. Т. 107, № 3. С. 54–59. URL: <https://doi.org/10.37026/2520-6427-2021-107-3-54-59> (дата звернення: 24.03.2023).

О.С. Няньчук,
студентка 1 курсу магістратури
спеціальності 014.08 Середня освіта (Фізика)
Криворізького державного педагогічного університету
Керівник гуртка «Основи робототехніки та
комп'ютерного моделювання»,
КПНЗ «СЮТ Покровського району» КМР
м. Кривий Ріг
Науковий керівник:
Н.А. Хараджян,

кандидат педагогічних наук
доцент кафедри фізики та методики її навчання
Криворізького державного педагогічного університету
м. Кривий Ріг

ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ ЛІЦЕЇВ ПРИ РОЗВ'ЯЗУВАННІ ФІЗИЧНИХ ЗАДАЧ ЗА ДОПОМОГОЮ STEM- ПІДХОДУ

STEM-підхід (Science, Technology, Engineering, Mathematics – це методика навчання, що базується на інтеграції наукових, технічних, інженерних та математичних дисциплін у навчальному процесі з метою формування ключових компетентностей учнів.

Розв'язування фізичних задач за допомогою STEM-підходу є однією з ефективних методик формування ключових компетентностей учнів ліцеїв. Цей метод базується на тому, що учні не просто вивчають теоретичний матеріал з фізики, а також мають можливість застосовувати свої знання на практиці.

Основні компетентності, які можна сформувані при розв'язуванні фізичних задач за допомогою STEM-підходу, включають:

1. Математичну компетентність. Розв'язування фізичних задач часто потребує використання математичних формул і розрахунків, що дозволяє розвивати математичні здібності учнів.

2. Компетентність у використанні технологій. Розв'язування фізичних задач за допомогою STEM-підходу передбачає використання різних технологій, таких як комп'ютерні програми для моделювання різних фізичних процесів.

3. Компетентність у роботі в команді. Завдання, що включають розв'язування фізичних задач, часто потребують співпраці учнів у команді, що дозволяє розвивати навички роботи в групах.

4. Критичне мислення. Розв'язування фізичних задач потребує аналізу та оцінки різних факторів, що дозволяє розвивати критичне мислення учнів.

5. Креативність. Ця компетентність розвивається під час підбору методів для розв'язування задач. Задачі високого рівня завжди потребують нестандартного підходу до їх розв'язування, використання знань із інших дисциплін, застосування фактів, з'ясованих методом спостереження тощо.

6. Соціальна компетентність. Розв'язування проблеми, поставленої у задачі нерідко відбувається через спілкування із людьми з різноманітних соціальних сфер. В залежності від конкретної проблеми пораду або рішення можна отримати як від рідних і близьких людей, так і від цілком незнайомих до того фахівців із різних галузей, представників певних професій тощо.

7. Екологічна компетентність. Формується під час розв'язування прикладних задач. Часто учні навіть і не підозрюють, наприклад, наскільки

шкідливі відходи від виробництва, яке повністю можна описати фізичними процесами.

Формування ключових компетентностей учнів ліцеїв при розв'язуванні фізичних задач за допомогою STEM-підходу може бути здійснене за допомогою таких методів:

1. Проблемне навчання. Цей підхід дозволяє студентам вивчати фізичні проблеми, що мають практичні застосування, з допомогою активної роботи в команді. Вони можуть досліджувати конкретні питання, які пов'язані з практичними застосуваннями наукових, технологічних, інженерних та математичних знань. Наприклад, студенти можуть досліджувати, як впливає вага на траєкторію руху, досліджувати відношення між силою та швидкістю, визначити оптимальний кут удару для досягнення найбільшої висоти польоту тощо.

2. Використання сучасних інформаційних технологій. Технології можуть допомогти студентам легше зрозуміти фізичні принципи, шляхом використання візуалізації, 3D-моделювання, розрахунків, аналізу даних, аналізу імітацій тощо. Наприклад, студенти можуть використовувати програмні засоби для моделювання фізичних процесів, створення електронних пристроїв.

3. Фізичний експеримент. Експеримент є найзручнішим методом для наочної демонстрації різноманітних фізичних процесів, але лише у тих випадках, коли такий експеримент є можливість провести. Сприяє кращому розумінню поставлених задач і дає змогу побачити, а інколи й відчути, як саме відбувається і чим супроводжується той чи інший процес.

4. Метод проєктів. Під час роботи над проєктом учень опановує не тільки практичну, а й теоретичну складову поставленої проблеми. Для виконання проєкту також можуть бути застосовані інформаційні технології та фізичні експерименти. Такий метод допомагає учням перейти від конкретної проблеми, поставленої темою, до системи подібних випадків і напрацювати низку методів для їх розв'язування.

Застосування STEM-підходу до розв'язування задач із фізики задля формування ключових компетентностей учнів ліцеїв цілком можливе за умови використання методів упровадження STEM-підходу у навчальний процес. Різноманітні методи, такі як проблемне навчання, використання технологій, фізичні експерименти та метод проєктів сприятимуть формуванню базових компетентностей в учнів ліцеїв під час розв'язування задач на уроках фізики.

О.Д. Осадчук,
Магістрантка 1 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
педагогічного факультету
Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка
м. Кам'янець-Подільський

Науковий керівник:
Л.М. Московчук,
Кандидат педагогічних наук, старший викладач,
Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка
м. Кам'янець-Подільський

ЗАСОБИ РОЗВИТКУ ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ

Сьогодні, з розвитком комп'ютерно-інформаційних технологій, у педагогічній спільноті каліграфічність письма почала вважатись не обов'язковою, другорядною якістю. Проте письмо – один із життєво важливих видів мовленнєвої діяльності, що забезпечує кожній людині здобуття освіти, всебічний розвиток, самореалізацію та повноцінне життя в соціумі, а також засіб виховання уважності, старанності, акуратності, відповідальності за написане, формування в здобувачів освіти однієї з загальнолюдських цінностей суспільства – Краси. Тому сучасний учитель Нової української школи має прагнути до мовного розвитку школярів, дбати про культуру їх усного та писемного мовлення, особливо в початковій ланці освіти. О. Савченко стверджує, що загальнонавчальна навичка каліграфічного письма має бути сформована на міжпредметному рівні саме у початкових класах [3, с. 102]. Розвиток писемного мовлення молодших школярів є одним із завдань математичної освітньої галузі згідно чинного Державного стандарту початкової освіти [5, с. 206].

Теоретичний та практичний аспекти навчання каліграфічного письма учнів закладів загальної середньої освіти висвітлено в публікаціях О. Біляєва, Н. Бондаренко, М. Вашуленка, Н. Голуб, О. Гончарук, О. Горошкіної, Н. Грони, Н. Іваницької, О. Караман, Н. Ковальчук, С. Омельчука, Е. Палихати, О. Палійчук, Л. Попової, І. Хом'яка, Н. Шульжук, І. Ющука та ін.

О. Палійчук засобом розвитку писемного мовлення молодших школярів на уроках математики визначає каліграфічні хвилинки та вказує, що «присутність даного елемента в структурі уроку постійно стимулює учнів до удосконалення графіки власного письма, уважного ставлення до письмових робіт, самоконтролю, виховує старанність, охайність» [1, с. 276]. Для урізноманітнення каліграфічних хвилинків вчена пропонує наступні завдання: почергове написання двох, подібних за будовою цифр, у написанні спільного елемента яких учні допускають помилки; каліграфічне написання двоцифрового, трицифрового числа, яке записується тільки однією цифрою; зображення цифрових візерунків за зразком учителя та утворених учнями самостійно; прикрашання цифрами різних предметів (серветки, рушничка), які діти попередньо малюють у зошитах тощо.

Окрім каліграфічних хвилинок, для розвитку культури писемного мовлення учнів початкових класів С. Скворцова запропонувала у своїх навчально-методичних посібниках для учнів 1 класу геометричні хвилинки [4]. Оригінальність методичного апарату навчального посібника полягає у спрямованості на формування в учнів здатності будувати, креслити геометричні фігури. Завдання кожного уроку передбачають виконання геометричної хвилинки, графічних вправ. Для цього у навчальному посібнику є позначка «учись писати». Навчальні посібники містять вправи на написання різноманітних ліній (прямих горизонтальних, вертикальних, похилих, кривих, дугоподібних, хвилеподібних), предметів, простих фігур, предметних і найпростіших сюжетних малюнків, цифр та їх елементів.

Тривалий період карантину, воєнний стан в Україні спричинили перехід більшої частини освітніх закладів на навчання з використанням дистанційних технологій. Методистами та педагогами-практиками на допомогу вчителям, батькам та учням, для забезпечення якості освітнього процесу з математики, було розроблено ряд мультимедійних презентацій та відеороликів, у яких демонструється послідовність написання цифр. Наприклад, у відео «Пишемо цифри онлайн» [2] використано для зацікавлення дітей письмом цифр та засвоєння послідовності їх написання, орієнтації учнів на макроплощині та у клітинці зошита такі засоби і прийоми: розліновані аркуші паперу формату А4, цифри-доріжки формату А-4, маленькі іграшкові машинки, поділ клітинок на 4 (для написання цифр 1, 2, 7) і 6 частин (для написання цифр 3, 4, 5, 6, 8, 9, 0).

Отже, каліграфічні та геометричні хвилинки, мультимедійні презентації та відеоролики є ефективними засобами розвитку писемного мовлення молодших школярів на уроках математики в початковій школі та подолання графічних помилок в позаурочний час.

Список використаних джерел:

1. Палійчук О. М. Методика навчання каліграфічного письма : навчальний посібник. Чернівці : Букрек, 2010. 344 с.; іл.
2. Пишемо цифри онлайн. Розумійки. URL: <https://www.google.com.ua/search>
3. Савченко О. Я. Виховний потенціал початкової освіти : посібник для вчителів та методистів початкового навчання. 3 вид., без змін. Київ : Богданова А. М., 2009. 226 с.
4. Скворцова С. О. Математика : навчальний посібник для 1 кл. закл. загал. серед. освіти : у 3 ч. / С. О. Скворцова, О. В. Онопрієнко. Харків : вид-во «Ранок», 2022.
5. Типові освітні програми для закл. загальної середньої освіти: 1-2 класи. Київ : ТД «ОСВІТА-ЦЕНТР+», 2018. 240 с.

Л.М. Петренко,
доктор педагогічних наук, професор,
доцент кафедри загальної педагогіки та андрагогіки
Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка
м. Полтава

ШЛЯХИ ВПРОВАДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ПОГЛЯДІВ Г. ВАЩЕНКА ЩОДО ДУХОВНО-МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ТА ОСВІТИ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ ЯК ЗАСОБУ СТАНОВЛЕННЯ ЯКІСНОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ

В умовах виходу з кризи духовності набувають актуальності проблеми виховання молоді, оскільки саме виховання й освіта формують духовність кожної особистості, утверджують ті моральні норми, що закладають основи духовно-моральної культури суспільства, тому подолання негативних тенденцій виховання молоді в Україні вважаємо неможливим без знання науково-теоретичних здобутків педагогів минулого, творчого використання цієї спадщини на сучасному етапі розвитку освіти та виховання.

Для сучасної Нової української школи особливо актуальними є погляди Г. Ващенко на виховання як національно-соціальний феномен, розуміння того, що виховання «взагалі» не існує, воно має відображати національний характер, наповнювати ціннісними аспектами духовний світ дитини, прищеплювати норми християнської моралі, тобто збагачувати її духовно-моральний світ.

Проблема духовно-морального виховання підростаючого покоління набуває особливої гостроти у зв'язку з потребою набуття досвіду соціальної активності, засвоєння норм суспільної моралі, наповнення внутрішнього світу дитини високодуховними цінностями, джерелом яких слугують сім'я, школа, церква. Це мотивує до пошуків відродження традиційних шляхів співпраці вказаних інституцій та впровадження нових форм і методів духовно-морального виховання української молоді. Нині провідні вітчизняні науковці (педагоги, психологи, філософи, культурологи) одностайні у своїй більшості в думці, що сучасна педагогічна наука потребує повернення до християнських педагогічних ідей, які властиві педагогічній думці кінця ХІХ – першої половини ХХ століття.

У Законі України «Про освіту» (ст. 23) проголошено утвердження емоційно-ціннісного ставлення до «практичної та духовної діяльності людини», що орієнтує виховний процес на загальнолюдські цінності, як морально-етичні (гідність, честь, справедливість, повага до себе та інших людей), так і соціально-політичні (свобода, гуманізм, демократія, повага до рідної мови і мов інших народів, патріотизм, солідарність, відповідальність) [4].

У статті 15 Закону України «Про повну загальну середню освіту» (2020 р.) зазначено, що виховний процес у школі є невід’ємним складником освітнього процесу й має ґрунтуватися на загальнолюдських і культурних цінностях українського народу, стандартах громадянського суспільства та спрямовуватися на формування поваги до гідності, прав, свобод, патріотизму, поваги до державної мови та державних символів України, на формування почуття доброти, милосердя, толерантності, турботи, справедливості [2]. Саме на це свого часу звертав увагу й Г. Ващенко, вважаючи, що формування духовно-моральних якостей особистості здійснюється в процесі освітньо-виховної діяльності, єдності дій сім’ї, школи, церкви й суспільства. Широкий практичний досвід, багатогранна наукова спадщина сприяють глибокому науковому вивченню, усвідомленню сутності внеску педагога в скарбницю духовно-моральних надбань української педагогічної думки першої половини ХХ століття та актуальності його педагогічних ідей для реалізації сучасної концепції Нової української школи.

Заслуга Г. Ващенка полягала в тому, що він, ознайомившись із прогресивними світовими ідеями видатних педагогів зарубіжжя, філософів, психологів, педологів, підтримавши їх, зумів сформулювати свій оригінальний погляд на розвиток освіти та виховання української молоді, пов’язуючи його з глибинами народної педагогіки, філософією Г. Сковороди, К. Ушинського, національними коренями. Його ідеї щодо організації освіти та виховання особистості відображали особистісний, обумовлений національною відданістю і спрямованістю характер і проявлялись у: 1) зверненні до своєї землі, своїх коренів, які були основою української нації, спонукали до глибокого вивчення життя українського народу – утвердження науки українознавства, етнографії; 2) у визначенні релігії як ключового компоненту системи освіти та виховання; 3) у розумінні духовності як прагнення до оволодіння духовними цінностями; 4) розкритті в змісті духовності визначальних аспектів: духовно-етичного, культурно-релігійного, діяльнісно-творчого; 5) у моралі, де об’єднавчою основою є любов; 6) у збереженні та творчому використанні національно-культурних традицій; 7) у використанні літературних творів як засобу самовираження педагогічних ідей; 8) обґрунтуванні української системи виховання, у якій національна ідея як носій духовності й моралі є стрижнем усієї системи виховання і відіграє роль консолідаційного чинника в суспільстві; 9) розробленні педагогічних ідей виховання молоді, концепції українського виховного ідеалу; 10) утвердженні національної системи освіти, у якій національна ідея як духовний чинник здатна наповнювати новим змістом, засобами, методами, принципами навчально-виховний процес.

Як педагогічне поняття, духовно-моральне виховання за Г. Ващенком передбачає у змісті виховання певні ознаки: перша – чітка зорієнтованість, спрямованість до ідеалу як визначеного зразка; друга – включеність в історичний процес розвитку суспільства шляхом оволодіння

загальнолюдськими та національними цінностями; третя – наявність розгалуженої системи діяльних виховних упливів. Зміст духовно-морального виховання особистості педагог вбачав у наближенні її до виховного ідеалу й оволодіння нею системою духовно-моральних цінностей у інтегративній єдності з естетичним, трудовим, фізичним вихованням. Основою духовно-морального виховання вважав віру й релігійне виховання з позицій християнських цінностей Любові, Правди, Краси, Милосердя, Совісті. Сутністю християнської моралі, об'єднувальною силою Г. Ващенко визначав любов як найвищу моральну категорію і духовну цінність, як базис духовно-морального виховання, що сприяє вдосконаленню та утвердженню християнських цінностей.

Досягти оптимальних результатів духовно-морального виховання особистості як однієї із центральних проблем сучасної педагогіки допоможе звернення до феномену «духовності і моралі» Г. Ващенко, процес виховання розглядав як процес спрямовування особистості до самовдосконалення, прагнення до взірця духовного збагачення, морального розвитку, до ідеалу, до орієнтації на вищі, абсолютні цінності. Науковців і педагогів-практиків можуть зацікавити узагальнені погляди вченого, виокремлені в концепцію духовно-морального виховання української молоді, у якій головні компоненти духовності українського народу складають цінності, що є осердям національної системи виховання та освіти.

Для педагогів-практиків, які докладають зусиль до духовно-морального виховання дітей у сучасних умовах, науковий інтерес становитиме ознайомлення з провідними ідеями концепції духовно-морального виховання Г. Ващенко, які базувалися на усвідомленні необхідності:

- відродження, збереження та розбудови української національної системи освіти як ключової ланки виховання високодуховних, морально свідомих громадян;
- орієнтації на український виховний ідеал, як взірець «свідомості своєї гідності або честі» [1, с. 184], національної гідності, принциповості, чесності;
- ставлення до дитини як до найвищої духовної цінності, яка має право на свободу діяльності, всебічний розвиток і розвиток індивідуальних здібностей;
- вивчення рідної мови як основи формування національної ідентичності, визнання національної ментальності, прищеплення любові до рідної землі, свого краю як джерела духовності й національних цінностей;
- визнання вагомості родинного виховання у формуванні духовності й моралі, формування патріотизму засобами багатовікового досвіду народної педагогіки, вивчення етнопедагогіки з орієнтацією на пам'ять про історичне минуле;
- формування у дітей на основі знань про психологію дитини на психоемоційному і діяльнісному рівні поваги до християнських цінностей, глибокої релігійності як духовної основи виховання патріотизму, що уособлює служіння Батьківщині як сенсу життя людини [3].

Нами виділено напрями впровадження, творчого використання концепції Г. Ващенка духовно-морального виховання та освіти української молоді у практику суспільно-освітньої взаємодії та діяльності сучасних навчально-виховних закладів: соціально-педагогічний, національно-патріотичний та організаційно-просвітницький.

Список використаних джерел:

1. Ващенко Г. Виховання волі і характеру : в 2 ч. Боффало ; Мюнхен : Вид-во Спілки Української Молоді, 1957. Ч. 2: Педагогічна. 270 с.
2. Закон України «Про повну загальну середню освіту» від 16 січня 2020 року № 463-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення 05.03.2023).
3. Петренко Л. М. Духовно-моральне виховання та освіта української молоді у спадщині Григорія Ващенка : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01. Полтава, 2021. 675 с.
4. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення 01.03.2023).

Д.С. Повтораченко,
кваліфікаційна категорія – вища,
предмет – біологія,
Кременчуцька гімназія №18
м. Кременчук

МОНІТОРИНГ ЯКОСТІ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ УЧНІВ

На сучасному етапі розвитку цивілізованого суспільства світова педагогічна думка здійснює пошук нових пріоритетів в освіті та вихованні підростаючих поколінь. Сьогодні однією з нерозв'язаних проблем педагогічної науки є відсутність концептуальних обґрунтувань цілісної педагогічної системи моніторингу якості підготовки фахівців у вищих закладах освіти.

У цих умовах система освіти не тільки повинна подолати свою внутрішню кризу, а й, оновлюючись, забезпечити якісно новий рівень загальноосвітньої підготовки учнів, всебічний розвиток кожної людини як особистості і найвищої цінності суспільства. У сучасній українській педагогічній науці недостатньо розроблені підходи до виявлення критеріїв якості шкільної освіти, механізмів моніторингу та процесів його використання. Аналізі наукових підходів до використання моніторингу як засобу вивчення якості шкільної освіти; у висвітленні процесу організації підготовки та застосування моніторингу; визначенні функцій моніторингу; інформаційному забезпеченні розробки та реалізації моніторингу. Проблема розвитку пізнавальних інтересів цікавила вітчизняних педагогів, таких як: А. М. Алексюка, О. С. Біляєва, Е. Я. Голанд Л. А. Гордон, О. І. Синиця,

В. О. Сухомлинський, В. О. Онищука, Шамова Т. І , Щукіна Г. І. та інші. Однак, через багатоплановість, ця проблема не підпадає під однозначне вирішення. Разом з тим слід зазначити, що дана проблема ще недостатньо розроблена в науковій літературі. Розглядають такі види моніторингу: Динамічний – аналізуються дані про динаміку розвитку або зміни об'єкта, явища або певної характеристики. Конкурентний – дає можливість оцінити і порівняти показники систем, виявити різницю між ними, встановити переваги та недоліки. Порівняльний – порівнюються окремі показники або результати більш комплексних досліджень, проведених за ідентичними критеріями, кількох систем одного рівня або вищих і нижчих систем. Комплексний – поєднує в собі методи дослідження, що використовуються у різних видах моніторингів.

Залежно від мети розрізняють: Інформаційний – полягає у структуризації, накопиченні і розповсюдженні інформації. Базовий (фоновий) – виявляє нові проблеми, небезпеки, тенденції до того, як вони стануть осмисленими на рівні управління. За об'єктом моніторингу організовується постійне спостереження з періодичним вимірюванням показників. Проблемний – з'ясування закономірностей, процесів, небезпек, проблем, які вже відомі і розуміння, усунення, коригування яких є важливим з погляду управління.

Пізнавальну активність школяра слід розглядати як особистісну освіту, яка виражає інтелектуальний відгук на процес пізнання. Вона характеризується:

- пошуковою направленістю навчання;
- пізнавальним інтересом, прагненням задовольнити його за допомогою джерел як в навчанні, так і поза навчальною діяльністю;
- емоційним підйомом.

Психологи та педагоги розрізняють кілька стадій інтересу: зацікавленість, допитливість, пізнавальний інтерес.

Базою дослідження слугувала Кременчукська гімназія № 18 учні 6-х класів. Результати дослідження показали, що у більшості учнів був виявлений низький (35,6%) і середній (39,6%) рівні сформованості якості знань. І лише у 24,6% школярів був високий рівень якості знань. Серед недоліків сучасного стану використання моніторингу з підвищення якості знань учнів було виявлено такі: 1) організація процесу діагностики проводиться частково, тобто задіяні деякі елементи цього процесу; 2) відсутні методичні розробки щодо організації процесу діагностики у навчальному закладі; 3) діагностика навчальних досягнень не проводять; 4) у більшості випадків викладачі надають перевагу традиційному контролю набутих учнями рівнів знань, тобто констатації тільки того, що знає учень; 5) викладачі характеризуються різним рівнем вимогливості, одні оцінюють учнів на кожному занятті, інші – періодично. Актуальною постає проблема систематичності оцінювання знань.

В основу дослідно-експериментальної роботи була покладена програма середньої школи з уроків біології для учнів 6-х класів. Вона включала в себе різноманітні форми проведення уроків /уроки-бесіди, уроки-екскурсії, уроки – ігри, моделі аналогії тощо/, а також завдання, що були запропоновані учням і на уроці, й як домашнє індивідуальне завдання. Завдання були розроблені з урахуванням: особливостей учнів; включення школярів у процес спілкування між учителем і учнем; взаємодії у системі «вчитель-учень».

Результати проведеного дослідження, звісно, не вичерпують усіх аспектів проблеми, що розглядалась, і не претендують на повноту вивчення і висвітлення питань, пов'язаних з упровадженням моніторингу якості навчальних досягнень старшокласників. Оскільки ефективність навчального процесу можлива не лише у випадку використання однієї, навіть дуже ефективної методики, а у комплексному підході до цього процесу. Викладачі повинні використовувати різноманітні методи навчання, зважаючи на індивідуальні, вікові особливості студентів, рівень їх підготовки, тощо. Крім цього в навчальному процесі повинна приділятися увага різним формам роботи – індивідуальній, груповій, самостійній роботі. Лише комплексний підхід до навчання, його урізноманітнення дасть можливість досягти високих результатів.

Н.О. Повтораченко,
кваліфікаційна категорія – вища,
педагогічне звання – старший вчитель,
предмет – географія, пізнаємо природу,
Кременчуцька гімназія №18
м. Кременук

ВПРОВАДЖЕННЯ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРАКТИКУ СУЧАСНОЇ ШКОЛИ ЯК ЗАСОБУ ПІДВИЩЕННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ УЧНІВ

У новій Українській школі мають бути створені максимально сприятливі умови для прояву та розвитку здібностей і таланту дитини, для її самовизначення. Відтак необхідно змінити суворо регламентовану “лінійну” організацію структури уроку, внести нову, удосконалену етапність уроку з використанням ігрових технологій в навчанні. В наявності сучасної школи існують протиріччя: між індивідуальним характером засвоєння знань і фронтальною формою навчання; між потребою в діяльності і недостатнім рівнем пізнавальної активності та самостійності учнів; чіткою регламентацією структури уроку й необхідністю варіювання стратегій навчання різних груп учнів.

Пізнавальну активність школяра слід розглядати як особистісну освіту, яка виражає інтелектуальний відгук на процес пізнання. Вона характеризується:

- пошуковою направленістю навчання;
- пізнавальним інтересом, прагненням задовольнити його за допомогою джерел як в навчанні, так і поза навчальною діяльністю;
- емоційним підйомом.

Пізнавальна активність школяра в сучасній педагогіці розглядається як якість особистості, що поєднує у своїй структурі внутрішні спонукання до пізнавальної діяльності - пізнавальні потреби, мотиви, що детермінує відношення особистості до діяльності й операційний компоненти, що охоплює знання, навички суб'єкта. Активність суб'єкта виступає як міра пізнавальної діяльності. Останнім часом активізувався інтерес вчених до ігрових технологій.

Грати - значить вступати в контакт з іншими. Контакти реалізують через діалог між учасниками гри, що створює умови для творчого їх самовираження.

Ігрова ситуація - це вправа, метою якої являється формування, удосконалення і розвиток навичок і вмінь учнів в різних видах мовної діяльності шляхом багаторазового і різноманітного виконання мовних дій (операцій), які стають особове значущим для суб'єкта навчання, оскільки являються мотивованими участю в ігровій діяльності.

Технологія ігрового навчання передбачає створення творчої ігрової атмосфери з певними конкретними завданнями; визначення цілей і мотивації для учнів; опис технології гри; хід гри, оцінку діяльності та аналіз знань, вмінь, можливостей і дій учасників гри.

Ігрові технології навчання характеризується і специфікою у структуруванні навчальної інформації, яке відображає:

- а) логіку і результати пізнання;
- б) типологію розпізнання вивчаючих явищ, їх упорядкування та систематизацію;
- в) усвідомлення сутності явищ;
- г) перетворення явищ із одного етапу в інше.

З вище зазначеного, можна зробити висновок, що ігрові технології навчання - це активна пізнавальна діяльність в ігровій формі, в процесі якої учні під керівництвом вчителя, являючись учасниками імітаційно-ігрової ситуації, виявляючи ініціативу, самодіяльність та змагальність, оволодівають професійними знаннями, вміннями, навичками, виробляють активну поведінку. Ігрові технології навчання - це система взаємопов'язаних елементів, які представляють собою комплекс вибіркового використання складових, де взаємодія та взаємовідносини набувають характеру взаємодії компонентів, спрямованих на досягнення планує мого дидактичного результату. Структурна модель ігрового навчання об'єднає в собі наступні складові: 1) суб'єкт педагогічної взаємодії; 2) об'єкт педагогічної взаємодії; 3) предмет по сумісній їх діяльності; 4) мета навчання; 5) засоби ігрової комунікації.

Таким чином, можна зробити висновок, що активізація пізнавальної діяльності школярів формується завдяки використанню на уроках географії школи за допомогою ігрових ситуацій, діалогу, рольових, дидактичних ігор.

М.О. Радчук,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
групи 41 факультету початкового навчання
спеціальності 231 Соціальна робота,
ДЗ «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
м. Одеса
Науковий керівник:
В.І. Леонова,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри педагогічних технологій початкової освіти
ДЗ «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
м. Одеса

ОСНОВНІ НАПРЯМИ РОБОТИ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА З ДІТЬМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

На сьогоднішній день ситуація в Україні яскраво демонструє нову соціальну реальність, загострення як національних, так і соціально-економічних проблем, наслідком яких є зміна ієрархії людських цінностей, погіршення людських взаємостосунків, занепад гуманістичних відносин.

Воєнні дії на території нашої країни, спрямовані на захист цілісності та незалежності української держави від зазіхань сусідів, є тому підтвердженням. У результаті цього зазнають страждань, відчувають страх та безпорадність величезна кількість дітей, які опинилися в епіцентрі політичного конфлікту.

Особливе занепокоєння викликають діти, які тривалий час перебували у зоні бойових дій і змушені були залишити власні домівки з батьками або наодинці з метою збереження життя. Для особи будь-якого віку, чи то молодшого шкільного, чи підліткового, війна – це страх, біль, жахіття, страждання, смерть. Це й психотравмуючий фактор, який може доповнитися втратою батька або матері, спричинити зниження почуття захищеності. Наслідком даної ситуації може стати реакція дезадаптації.

З огляду на широкий спектр проблематики дітей під час воєнного стану, необхідно залучити до роботи всіх спеціалістів, в тому числі й соціального педагога задля надання цій категорії дітей комплексної допомоги, яка сприятиме відновленню соціального статусу особистості. З метою надання висококваліфікованої та ефективної допомоги даній категорії населення

соціальний педагог повинен віднайти оптимальний баланс між емоційним та розумовим розвитком особистості, між розумним впливом на дитину та її свободою, відповідальністю за свої дії, між необхідністю засвоєння суспільного досвіду та прагненням до самореалізації. У цьому віддзеркалюється гуманістична спрямованість діяльності соціального педагога, визнання ним гідності та цінності кожної особистості [4].

У зв'язку з цим можна визначити основні напрями діяльності соціального педагога з дітьми підліткового віку в умовах воєнного стану [1]:

1. Соціально-педагогічна діагностика, яка передбачає визначення особливостей розвитку дитини у соціальному середовищі, актуального психологічного стану, її соціальних стосунків з оточуючим світом, впливу на її особистість різноманітних зовнішніх факторів з метою порівняння особливостей її розвитку з відповідними науково визначеними еталонами. Результатом діагностики є встановлення соціальним педагогом соціального діагнозу, тобто констатація порушень у розвитку або поведінці дитини.

2. Соціальна профілактика - напрямок соціально-педагогічної діяльності, що передбачає комплекс соціальних, економічних, правових, медичних, психолого-педагогічних заходів, спрямованих на запобігання, обмеження, локалізацію негативних явищ у соціальному середовищі.

3. Консультування – технологія надання соціальної допомоги шляхом цілеспрямованого інформаційного впливу на людину чи малу групу з приводу їхньої соціалізації, відновлення й оптимізації соціальних функцій, орієнтирів, вироблення соціальних норм спілкування. Проведення консультування соціальним педагогом покликане надати підлітку допомогу у вирішенні складних життєвих обставин, з якими самотійно вона впоратися не в змозі.

4. Соціально-педагогічна корекція. Суть її полягає у застосуванні комплексу психолого-педагогічних методів задля виправлення наявних недоліків у розвитку дитини, її соціалізації та поведінці. Соціально-педагогічна корекція передбачає не лише подолання та виправлення недоліків розвитку та негативних форм поведінки, а й сприяє розвитку та формуванню ефективних соціальних навичок дитини, посиленню її адаптивної поведінки та успішній інтеграції в суспільне життя, що безперечно необхідно підлітку.

5. Реабілітаційна діяльність - сприяє відновленню здатності особистості до нормальної та повноцінної життєдіяльності у суспільстві. Реабілітаційні заходи сприяють встановленню соціальних зв'язків підлітка, яка опинилася у новому соціальному середовищі, залученню її до суспільно-корисної діяльності, формування почуття соціальної значущості та позитивного відношення до суспільного життя.

Нестійка і напружена соціально-політична та економічна ситуація нашої країни зумовлює підвищення рівня різноманітних відхилень, які відбуваються в особистісному розвитку підростаючого покоління. Серед них особливу тривогу та занепокоєння викликає систематично зростаюча

відчуженість, тривожність, духовна спустошеність дітей, невпевненість у собі та у власних силах. Найбільш гостро ця проблема стосується саме підліткового віку, тому що саме в цей період діти проходять великий шлях у своєму розвитку, а саме через внутрішні конфлікти із самим собою та оточуючими. Центр уваги зміщується з навчальної діяльності на спілкування, яке стає для дітей одним з провідних видів діяльності.

Список використаних джерел:

1. Зимівець Н. В. Соціальна дезадаптація дітей та молоді. Соціальна педагогіка. К. : Академвидав, 2013. С. 55-66.
2. Кияниця З. П., Петрочко Ж. В. Соціальна робота з вразливими сім'ями та дітьми. К. : Обнова компані, 2017. 256 с.
3. Краснова Н. П. Напрями та типові технології діяльності соціального педагога в загальноосвітній школі. Соціальна педагогіка: теорія та практика. 2011. № 1. С. 71-81.
4. Краснова Н. П. Технології роботи соціального педагога в загальноосвітній школі. Соціальна педагогіка: теорія та практика. 2010. № 4. С. 97-105.

М.С. Разживіна,

вихователь

Комунального закладу дошкільної освіти

(ясла-садок) комбінованого типу № 54

Криворізької міської ради

м. Кривий Ріг

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИКИ У ФОРМУВАННІ ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

«Гра – це величезне світле вікно, крізь яке в духовний світ дитини вливається життєдайний потік уявлень, понять про навколишній світ. Гра – це іскра, що засвічує вогник допитливості. То що ж страшного в тому, що дитина вчиться писати граючись, що на якомусь етапі інтелектуального розвитку гра поєднується з працею, і вчитель не так уже часто говорить дітям: «Ну, пограли, а тепер будемо працювати!», – зазначав видатний педагог В. О. Сухомлинський.

Ефективний розвиток інтелектуальних здібностей дітей дошкільного віку є однією з нагальних проблем нашого часу. Дошкільники з розвиненим інтелектом швидше запам'ятовують матеріал, більш впевнені у своїх можливостях, швидко адаптуються до нового середовища, краще підготовлені до школи. Інтелектуальна праця дуже нелегка. Враховуючи вікові особливості дошкільнят, педагоги повинні пам'ятати, що основним методом розвитку є проблемно - пошуковий та основною формою організації – гра.

Використання інноваційної методики Золтана Дьенеша – угорського теоретика і практика «нової математики», дає змогу дітям отримувати математичні знання граючись. Приклади ігор:

«Почастуйте ведмежа»

1. У ліву лапку ведмежатку дайте червоне печиво, а у праву – некругле.

2. У ліву лапку дайте квадратне печиво, а у праву – товсте. «Прикрасьте ялинку намистом»

На ялинці – 5 рядів намиста. У кожному ряді – по 3 намистинки. Цифри на картці (1-5) – це ряди намиста. Зафарбований зелений кружечок позначає місце намистинки на нитці. Будиночок біля фігури позначає її величину: одноповерховий – маленька фігура; багатоповерховий – велика фігура.

Сама фігура намальована біля будиночка. На товщину фігури не звертати увагу.

Педагогічний досвід засвідчує, що старші дошкільники зазнають певних труднощів, розрізняючи подібні геометричні фігури і виконуючи завдання на співвіднесення із сенсорними еталонами предметів, що відрізняються за кількома ознаками, найважче ж для них – самостійно проаналізувати складні ознаки предметів та їх частин. Ось тут на допомогу приходять логічні блоки З. Дьенеша, які є еталонами форм геометричних фігур і які вихователі використовують для закріплення уявлень про фігури.

Також використовуючи на заняттях з логіко-математичного розвитку методику Джорджа Кюїзенера – бельгійського винахідника, педагог успішно навчає дітей моделювати числа, ділити ціле на частини, вимірювати.

Кольорові лічильні палички Дж. Кюїзенера – це множина, у якій легко виявляються відношення еквівалентності й порядку. Їх використання дає змогу розвивати уявлення в дітей про число на основі лічби й вимірювання. До висновку про те, що число з'являється в результаті лічби й вимірювання, діти приходять у процесі роботи з паличками, маніпулюючи ними.

Приклади ігор:

1. Розставте палички від найнижчої до найвищої, до цих паличок добудуйте ряд у зворотному порядку. Яка геометрична фігура утворилась?

2. Викладіть із різних паличок таку, яка завдовжки така сама, як і червона.

3. Один потяг складається із блакитної і червоної паличок. Складіть поїзд із білих паличок, довший на один вагон.

4. Збудуйте будиночок для числа «9». Щоб почати «будівництво», знайдіть паличку, що відповідає цифрі «9».

Адже щоб вирішити ігрове завдання, дошкільнику необхідно порівнювати ознаки предметів, встановлювати схожість та відмінність, узагальнювати, робити висновки. Це розвиває у свою чергу здатність до міркувань, умовиводу, уміння застосовувати свої знання в різних умовах. Захоплюючі розвиваючі, математичні ігри створюють у дошкільнят інтерес до вирішення розумових завдань: успішний результат розумового зусилля, подолання труднощів приносить задоволення і бажання досягнути нове. Усе

це робить розвиваючу гру важливим засобом формування елементів логічного мислення в дітей старшого дошкільного віку.

На сьогоднішній день до вирішення проблеми треба підходити, повсякденно вирішуючи завдання: залучення до цієї галузі пізнання в ігровій та цікавій формі допомагає дитині надалі швидше та легше засвоювати шкільну програму. Ігри логічного змісту допомагають виховувати у дітей пізнавальний інтерес, логічні ігри як один з найбільш природних видів діяльності дітей та сприяє становленню та розвитку інтелектуальних та творчих проявів, самовираженню та самостійності.

Комплексна робота з розвитку пізнавального інтересу у дошкільнят сприяє якісній підготовці їх до школи, формуванню вміння використовувати свої знання у житті. Такі діти здатні до нестандартного, творчого вирішення поставлених завдань.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція) // Дошкільне виховання. 2012. № 7.

2. Мащовець М. А., Стеценко І. Навіщо до школярику математика // Дитячий садок. Бібліотека. Київ: Шкільнийсвіт, 2009. 128 с.

3. Нікітченко С. Вивчаємо математику з паличками Кюїзенера // Дошкільне виховання. 2012. № 3.

4. Розвиваючі ігри, допомога Кюїзенера. Розвиваючі ігри, допомога Денеша // На допомогу методичній службі (інструктивно-методичні матеріали на допомогу методистам, які опікуються дошкільною освітою) / Укл. Л. Б. Міщенко. Суми: Ніко, 2013. 112 с.

5. Старченко В. А. Формування логіко-математичної компетентності у старших дошкільників: навчально-методичний посібник. К.: Світоч, 2009.

К.Р. Рибіцька,

студентка 1 курсу магістратури

спеціальності 014.08 Середня освіта (Фізика)

Криворізького державного педагогічного університету

м. Кривий Ріг

Н.А. Хараджян,

кандидат педагогічних наук

доцент кафедри фізики та методики її навчання

Криворізького державного педагогічного університету

м. Кривий Ріг

ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ ПРОЄКТІВ НА УРОКАХ ФІЗИКИ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ STEM-ПІДХОДУ

Метод проєктів є ефективним інструментом для залучення учнів до активної діяльності на уроках фізики та розвитку критичного мислення,

творчих здібностей та комунікативної компетентності. Метод проєктів з додаванням STEM-підходу може бути ефективним інструментом для вивчення фізики учнями. При використанні STEM-підходу проєкти стають більші цікавими та практичними для учнів, оскільки вони працюють з реальними проблемами та застосовують наукові знання у практиці.

Метод проєктів та STEM-підхід мають багато схожих рис.

Обидва підходи базуються на інтеграції теоретичних знань та практичних навичок у реальних ситуаціях. У методі проєктів учні працюють над розв'язанням конкретної проблеми або завдання, а в STEM-підході, учні застосовують наукові, технологічні, інженерні та математичні знання у практичних завданнях.

Обидва підходи дають учням можливість застосовувати свої знання та навички для розв'язання реальних проблем, розвивають творчість та ініціативу учнів, формують навички роботи в команді та критичного мислення.

Крім того, обидва підходи прагнуть до інтегрованого навчання, тобто поєднують навчання різних предметів для досягнення загальної мети. Наприклад, у STEM-підході, учні можуть вивчати фізику та математику разом для розуміння технічних рішень.

Таким чином, метод проєктів та STEM-підхід мають багато спільних рис і можуть доповнювати один одного для досягнення кращих результатів в навчанні.

Незважаючи на те, що метод проєктів та STEM-підхід мають багато спільних рис, є деякі відмінності між ними.

Одна з основних відмінностей полягає в тому, що метод проєктів є загальною стратегією навчання, яка може бути використана для будь-якого предмету. У той же час, STEM-підхід більше спрямований на навчання наукових, технологічних, інженерних та математичних предметів.

Крім того, метод проєктів може бути застосований в різних форматах, від невеликих проєктів до більш загальних, залежно від мети та завдання. У той же час, STEM-підхід має більш конкретну мету – підготувати учнів до кар'єри в наукових, технологічних, інженерних та математичних галузях.

Також важливо зазначити, що STEM-підхід частіше включає в себе використання технологій та розробку нових, як засобу розв'язання проблем. У методі проєктів це може бути не так актуально, оскільки завдання можуть бути більш загальними та не обов'язково пов'язаними з розробкою технологій.

Отже, хоча метод проєктів та STEM-підхід мають багато спільних рис, вони мають різні підходи та цілі. Обидва підходи можуть бути ефективними в навчанні, але вони вимагають різного рівня підготовки вчителів та учнів для успішної реалізації.

Для застосування методу проєктів на уроках фізики з використанням STEM-підходу, можна використовувати такі етапи:

1. Вибір теми проєкту: Вибір теми для проєкту повинен бути пов'язаний з фізикою та STEM-підходом. Наприклад, створення прототипу сонячного автомобіля, вивчення енергії вітру та створення вітряної турбіни тощо.

2. Планування проєкту: Після вибору теми для проєкту, учні мають спланувати свій проєкт. Це може включати складання графіка робіт, визначення необхідних ресурсів та інструментів, а також визначення ролей та відповідальностей учасників проєкту.

3. Виконання проєкту: Учні повинні виконати свій проєкт згідно з планом. Це може включати дослідження, розробку та тестування прототипів, аналіз результатів, та підготовку презентації проєкту.

4. Презентація проєкту: Після завершення проєкту, учні повинні представити свій проєкт в класі або на виставці. Це може включати демонстрацію прототипу, навчальну презентацію та відповіді на питання.

Метод проєктів з використанням STEM-підходу може бути корисним для учнів, оскільки він дає їм можливість застосувати свої знання та навички в реальних проєктах. Крім того, такий підхід може стимулювати зацікавленість учнів до вивчення фізики та STEM-дисциплін.

Основою для впровадження STEM-підходу є робототехніка. Тому наведемо декілька прикладів проєктів, які можуть бути використані на уроках фізики з використанням методу проєктів та робототехніки:

1. Розробка робота, який може рухатися по заздалегідь визначеному шляху з використанням датчиків відстані. Учні можуть дослідити різні фізичні величини, такі як швидкість, прискорення та траєкторія, для програмування руху робота.

2. Розробка робота-маніпулятора, який може виконувати різні завдання, такі як переміщення предметів з одного місця на інше, піднімання та опускання різних вантажів. Учні можуть вивчати закони механіки та руху, а також електроніку та програмування.

3. Створення робота-пилососа: учні можуть створити робот-пилосос, який може рухатися по кімнаті та очищати її від пилу та сміття. Учні можуть вивчати закони руху та аеродинаміки, а також електроніку та програмування.

4. Розробка рухомої моделі з парктроніком – приладом, що спрощує процес керування та паркування автомобілю. Такий робот створюється із використанням ультразвукових датчиків. Під час роботи над даною моделлю учні вивчають хвильові закони, властивості звуку і т.д.

Н.С. Савченко,
доктор педагогічних наук, професор,
кафедри педагогіки та спеціальної освіти,
Центральноукраїнський державний університет
імені В. Винниченка
м. Кропивницький
Д.О. Баранова
магістрант спеціальності 011 Освітні,

СТАНОВЛЕННЯ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЯК СОЦІАЛЬНОГО ІНСТИТУТУ ВИХОВАННЯ В УКРАЇНІ ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

Нині позашкільна освіта становить невід'ємну частину системи неперервної освіти, оскільки дає дитині додаткові можливості інтелектуального, духовного та фізичного розвитку, сприяє актуалізації творчих та освітніх потреб. Саме тому заклади позашкільної освіти мають попит у сучасному суспільстві. Їхня робота помітно відрізняється від організації інших соціокультурних і виховних центрів. Актуальність позашкільної освіти полягає в розвитку соціально-комунікативної компетентності в дітей, у становленні їхньої соціальної зрілості та відповідальності [3, с. 87].

Система закладів позашкільної освіти, яка почала формуватися в кінці XIX століття, і до кінця XX століття трансформувалася в розвинений комплекс соціальних інститутів виховання в нашій країні має багату історію, свій непростий й суперечливий шлях виникнення та розвитку. На сучасному етапі розвитку освіти України, ця система позашкільної освіти склалася і функціонує як самостійна і ефективна складова освіти, здатна якісно вирішувати разом із шкільними установами навчально-виховні завдання. Розвиваючись та вдосконалюючись, дана система перетворилася в досить унікальне середовище – в середовище пізнання і творчості, діалогічності, самовизначення та особистісної реалізації.

Українська позашкільна освіта має складну історію розвитку: від накопичення знань, їх ідеологічної заангажованості, до сучасного розвитку на загальнолюдських засадах.

Народження перших організованих форм позаурочної роботи з дітьми фахівці відносять до 30-х років XVIII століття. Саме в цей час почали виникати різні форми позашкільної освіти дітей (виникнення перших форм позашкільної роботи пов'язують з педагогічною діяльністю Шляхетського кадетського корпусу в Петербурзі, організацією у 30-х роках XVIII ст. літературного гуртка). Функції таких перших позашкільних установ носили в основному компенсувальний характер: заняття в цих установах були рівносильні шкільним.

Народженням позашкільної освіти в Україні як окремої освітньої ланки вважається 1918 рік. В уряді молодої української держави саме цього року громадський і політичний діяч, видавець, видатний педагог і непересічна особистість Софія Русова очолила два відділи – шкільного виховання та

позашкільної роботи; вона глибоко й пристрасно розробляла питання розвитку національної освіти [6, с. 31].

Протягом 20–30 рр. ХХ століття стрімко формується система позашкільних закладів для дітей. У ті роки позашкільним установам були притаманні всього три основні види діяльності: навчально-гурткова, масова та методична робота. Основною організаційною формою стала також форма гуртків за інтересами, але дітей там навчали в основному вмінням, що потрібні робітничим спеціальностям.

Розвиток системи позашкільних установ 20-х років ХХ ст. характеризувався наступними тенденціями: залучення до позашкільної діяльності широких верств суспільства (театри, фабрики, заводи); посилення масовості, що свідчить про залучення до позашкільного виховання більшої кількості дітей; поширення функцій самоврядування, що сприяло розвитку в дітей звичок до активності, формуванню естетичних та моральних якостей.

У повоєнний час, спираючись на розроблену нормативно-правову базу та накопичений до війни досвід роботи у позашкільних закладах, відбувається відновлення та розвиток системи позашкільного виховання. Позашкільна робота стає предметом уваги органів народної освіти всіх рівнів, а позашкільне виховання пов'язується із загальною ідеологією, установками і цілями комсомольських та, навіть, піонерських організацій. Все більше уваги концентрувалося на навчально-виховній роботі.

До 70-х років ХХ ст. в країні склалася широка мережа спеціалізованих позашкільних дитячих установ. Необхідною умовою педагогічної діяльності усіх позашкільних установ вважалася пропаганда дитячої літератури, організація колективних дитячих читань під керівництвом дорослих. Велику культурну, просвітницьку та фізкультурно-оздоровчу роботу серед дітей проводили парки культури і відпочинку, спеціалізовані дитячі парки. Розвиваються гуртки технічної творчості, туристично-краєзнавчі, художньо-естетичні, фізкультурно-спортивні, природознавчі. З'являються і профільні клуби, наукові товариства учнів, піонерські театри, ансамблі тощо [6, с. 32].

У період перебудови (1985–1990 рр. в СРСР) та отримання Україною незалежності, перед освітою країни були поставлені нові завдання. У роки незалежності позашкільна освіта здобула особливої популярності. Позашкільні освітні послуги з 1991 р. користувалися досить високим попитом. Весь освітній процес спрямовувався на розвиток творчої особистості, тому позашкільні заклади стають мотиваційним середовищем розвитку дитини, яке сприяє її подальшій самореалізації та професійному самовизначенню.

У середині 90-х рр. ХХ ст. прийнято низку важливих постанов, які обґрунтовували стратегію розвитку закладів позашкільної освіти, окреслили нові напрямки позашкільної освіти, розв'язували питання управлінсько-організаційного характеру. З'явилися нові типи закладів у галузі позашкільля, наприклад, культурно-освітні центри, що об'єднували принципи діяльності загальноосвітньої школи та закладів культури – дитячі музичні школи, дитячі

художні школи, музеї, бібліотеки; центри християнської культури; комп'ютерні клуби, теле-, відео- і фотостудії та ін. Відроджується інтерес до військово-спортивних і спортивно-технічних видів діяльності [6, с. 36].

Ключовими словами дефініції «позашкільна освіта» є освіта, культура, особистість, держава, заклад, вільний час, творчість тощо. Значення позашкільної освіти зводиться до того, що це організована державою система розвитку людини як особистості у закладах позашкільної освіти.

Термін «позашкільна освіта» увійшов до сучасного поняттєвого апарату у ХІХ столітті. Водночас, на думку вчених, позашкільна освіта має свої давні традиції, що обумовлено багатогранністю змісту та форм її здійснення. Аналіз сучасної психолого-педагогічної та законодавчої літератури з проблеми визначення дефініції «позашкільна освіта» показав, що до її визначення існує декілька підходів. Її розглядають як сукупність систематизованих знань, вмінь та практичних навичок; як систему навчальних закладів та як діяльність дітей.

Наголошуючи, що актуальною залишається проблема сучасного трактування класифікаційних ознак та деяких понять і термінів у галузі позашкільної освіти та виховання, Г. Пустовіт систему позашкільної освіти трактує як упорядковану у логічній єдності освітньо-виховну, інструктивно-методичну, суспільно-масову та просвітницьку діяльність закладів позашкільної освіти різного типу та інших освітніх закладів, які функціонують як позашкільні центри в позаурочний й позанавчальний час [5, с. 18].

Як зауважує Л. Яременко, позашкільна освіта є цілеспрямованим процесом опанування новими знаннями у галузі культури, природи, суспільства та забезпечується застосуванням набутих знань на практиці [7].

О. Биковська під позашкільною освітою розуміє «освітньо-виховну діяльність різних за формою закладів для дітей та учнівської молоді» [1, с. 7].

Таким чином, із вищезазначеного можемо констатувати, що позашкільна освіта – це освітньо-виховна діяльність, яка спрямована на опанування дітьми вміннями та навичками під час їхньої роботи в позанавчальний час в системі закладів позашкільної освіти.

У статті 38 Закону України «Про освіту» дано актуальне трактування позашкільної освіти й наголошено, що остання направлена на розвиток здібностей, талантів школярів та студентів, сприяє задоволенню їхніх інтересів та потреб у самореалізації чи професійному визначенні [4].

Узагальнюючи вищезазначене, визначимо позашкільну освіту як процес опанування послідовною системою додаткових знань, умінь та навичок, з подальшим застосуванням їх на практиці, що здобувають діти й молодь у закладах позашкільної освіти. Ключовою рисою позашкільної освіти є задоволення потреб дитини у творчій самореалізації, її соціалізації, забезпечення вільного часу, гарантування стабільного емоційного, фізичного та інтелектуального розвитку дитини, формування її компетентностей.

Список використаних джерел:

1. Биковська О. В. Реалізація компетентнісного підходу в позашкільній освіті. Позашкільна освіта та виховання. 2007. №2. С. 7 – 17.
2. Гончаренко С. Український педагогічний словник. К.: Либідь, 1997. С. 148, 249.
3. Мосякова І. Позашкільна освіта як складова освітньої системи України. Післядипломна освіта в Україні. 2009. № 1. С. 87 – 88.
4. Про освіту : Закон України від 23 травня 1991 р. № 1060 – XII. Освіта України. Збірник законів : довідкове видання ; за ред. С. О. Борисенка. Х. : Бурун Книга, 2007. С. 3 – 46.
5. Пустовіт Г. П. Позашкільна освіта і виховання: книга 1: теоретико-дидактичний аспект. Миколаїв. 2010. 270 с.
6. Сорока Т. П. Позашкільна освіта: ретроспектива та виклики сьогодення. Наукові записки. Серія: педагогіка. 2016. № 1. С. 31 – 37.
7. Яременко Л. Позашкільна освіта: проблема визначення. URL: <http://www.stattionline.org.ua/pedagog/85/15282-pozashkilnaosvitaproblema-viznachennya.html>.

О.С. Сотничок,

аспірант кафедри теорії і методики технологічної освіти
Полтавського національного педагогічного
університету імені В.Г. Короленка
м. Полтава

РОЗВИТОК ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК УЧНІВ 5-6 КЛАСІВ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ЧЕРЕЗ ВИКОРИСТАННЯ КОНСТРУКЦІЙНИХ МАТЕРІАЛІВ

Тези присвячені проблемі розвитку практичних навичок учнів на уроках трудового навчання. У тезах розглядається використання конструкційних матеріалів як засобу підвищення ефективності навчального процесу та формування практичних навичок учнів.

Розвиток практичних навичок та вмінь учнів є одним із головних завдань трудового навчання у школі. На уроках технології учні мають можливість вивчати різноманітні конструкційні матеріали та навчатися їх обробці, що дає можливість розвивати їх творчі здібності та практичні навички. У цьому контексті, використання конструкційних матеріалів може стати ефективним засобом розвитку практичних навичок та вмінь учнів 5-6 класів на уроках трудового навчання. У сучасному світі розвиток технологій і вимоги ринку праці ставлять перед школою завдання формування технічної креативності та практичних навичок учнів. Вчитель технології має використовувати ефективні методи навчання, що сприяють розвитку творчого потенціалу та практичних навичок школярів. Одним із засобів, який

використовують вчителі технології, є конструкційні матеріали, які дозволяють учням самостійно творити, проектувати та реалізовувати свої ідеї.

У статті «Розвиток технічної креативності учнів 5-6 класів на уроках технології з використанням конструкційних матеріалів» автор, Кириченко І.О., розглядає педагогічні умови, які допомагають розвивати технічну креативність учнів на основі методів проблемно-пошукової, проектної та технологічної діяльності з використанням конструкційних матеріалів [5].

У статті «Особливості застосування конструкційних матеріалів у навчальному процесі з технології для учнів 5-6 класів» автор Коваленко І.В. розглядає методи навчання, спрямовані на розвиток просторової уяви, дослідницької діяльності та технічного мислення школярів за допомогою конструкційних матеріалів [2].

У статті «Розвиток пізнавальних і творчих здібностей учнів 5-6 класів на уроках технології за допомогою конструкційних матеріалів», автором якої є Степаненко Т. І., досліджено педагогічні умови розвитку пізнавальних та творчих здібностей учнів на уроках технології з використанням конструкційних матеріалів. У статті обґрунтовується ефективність використання проектної та технологічної діяльності для розвитку пізнавальної та творчої активності учнів, а також розглядається роль вчителя в організації навчального процесу з використанням конструкційних матеріалів. Результати дослідження свідчать про те, що використання конструкційних матеріалів на уроках технології сприяє розвитку пізнавальних та творчих здібностей учнів 5-6 класів, зокрема, за допомогою проектів та технологічних вправ [1].

Отже, використання конструкційних матеріалів у навчальному процесі з технології може допомогти розвинути технічну креативність та практичні навички учнів 5-6 класів.

Одним із методів підвищення ефективності трудового навчання є використання конструкційних матеріалів, таких як дерево, пластмаса, метал, скло та інші. Завдяки цим матеріалам учні можуть практично вивчати основи конструювання, розробляти та виготовляти різноманітні вироби та деталі, що допомагає розвивати їхні практичні навички та вміння. Для успішного використання конструкційних матеріалів на уроках трудового навчання важливо забезпечити належні умови для роботи з ними. Потрібно мати наявності необхідний інструментарій та обладнання, яке дозволяє учням вільно та безпечно працювати з матеріалами. Також важливо враховувати вікові та індивідуальні особливості учнів при використанні різних матеріалів.

Для досягнення максимальної ефективності на уроках трудового навчання необхідно створити відповідну програму, яка містить етапи роботи з конструкційними матеріалами. Починаючи зі знайомства з основами конструювання та знання властивостей матеріалів, учні можуть приступати до створення простих моделей, що в подальшому може призвести до

створення більш складних виробів та деталей. Окрім того, використання конструкційних матеріалів на уроках трудового навчання сприяє розвитку пізнавальної активності та креативності учнів. Учні вчать досліджувати та аналізувати властивості матеріалів, що дозволяє їм розуміти, як вони можуть бути використані у конструюванні різноманітних виробів. Крім того, робота з конструкційними матеріалами на уроках трудового навчання розвиває у дітей увагу та концентрацію, оскільки для успішної роботи з матеріалами необхідно бути уважним та дбайливим.

Практичні навички та вміння, які учні отримують на уроках трудового навчання з використанням конструкційних матеріалів, можуть бути корисні в їхньому подальшому житті та кар'єрному зростанні. Учні навчаються працювати з різними інструментами, вчитися дотримуватися правил безпеки та збереження матеріалів. Ці навички та вміння можуть стати основою для подальшого розвитку в області будівництва, інженерії та архітектури. Крім того, використання конструкційних матеріалів на уроках трудового навчання сприяє розвитку творчих здібностей учнів. У процесі роботи з матеріалами вони навчаються шукати нетрадиційні рішення, експериментувати, та створювати щось нове. Це дозволяє розвивати їхню творчість та стимулює інтерес до предмета. Окрім цього, використання конструкційних матеріалів може бути корисним для розвитку комунікативних навичок учнів. Під час спільної роботи над проектом учні навчаються спілкуватися, обговорювати ідеї та вирішувати проблеми разом. Це допомагає розвивати їхні комунікативні навички та вміння працювати в команді. Використання конструкційних матеріалів може бути корисним для розвитку когнітивних навичок учнів. У процесі роботи з матеріалами учні навчаються аналізувати інформацію, здійснювати вибір матеріалів та інструментів, розв'язувати проблеми та робити висновки. Це допомагає розвивати їхні когнітивні навички та вміння мислити креативно. Навчання роботі з конструкційними матеріалами також може допомогти учням розвивати свій індивідуальний стиль в творчій діяльності. Кожен учень має свій власний підхід до роботи з матеріалами, який відображає його особистість та творчий потенціал [3].

Узагальнюючи вище сказане, використання конструкційних матеріалів на уроках трудового навчання є дієвим методом розвитку практичних навичок учнів 5-6 класів. Цей метод сприяє формуванню творчих здібностей, розвитку просторової уяви, уваги та концентрації уваги, а також забезпечує мотивацію до навчання та практичні результати, які можна побачити вже під час проведення уроків. Однак, необхідно пам'ятати, що безпечність під час роботи з конструкційними матеріалами є надзвичайно важливою. Потрібно забезпечити учням належне оснащення, необхідний інструментарій та обладнання, а також навчити правильному технічному та безпечному використанню матеріалів. Також важливо забезпечити індивідуальний підхід до кожного учня, оскільки вони мають різні рівні знань та навичок. Необхідно стимулювати розвиток пізнавальної активності учнів, що

сприятиме їхньому більш повному засвоєнню матеріалу та підвищенню якості роботи.

Усі ці методики та рекомендації сприятимуть розвитку практичних навичок учнів 5-6 класів на уроках трудового навчання за допомогою конструкційних матеріалів. Вони допоможуть учням засвоїти та застосувати знання та навички в реальних життєвих ситуаціях, розвинути творчі здібності та технічну креативність, а також допоможуть формувати практичний досвід, який буде корисним у подальшому житті учнів. За допомогою конструкційних матеріалів, учні можуть розвивати різноманітні практичні навички. Ось декілька прикладів: розвиток ремонтних навичок: учні можуть навчитися робити ремонт різноманітних предметів, використовуючи конструкційні матеріали. Наприклад, якщо зламався шарнір на дверцятах шафи, учні можуть замінити його за допомогою пластикового втулки та гвинтів, навчитися встановлювати різноманітні кріплення на меблі або виготовляти нові частини для мотоцикла або велосипеда [4]; розвиток проєктувальних навичок: учні можуть навчитися проєктувати різноманітні об'єкти за допомогою конструкційних матеріалів. Наприклад, вони можуть розробляти моделі будівель, літаків, автомобілів та інших пристроїв з використанням різних матеріалів та деталей. Під час цього процесу вони будуть навчатися вимірювання, креслення та конструювання, що допоможе їм розвивати свою творчість та уяву.

Отже, робота з конструкційними матеріалами може відігравати важливу роль у розвитку практичних навичок учнів 5-6 класів на уроках трудового навчання. Важливо надати достатні умови для роботи з ними та підбирати завдання та проєкти, які допоможуть учням розвивати свої здібності та вміння.

Список використаних джерел:

1. Степаненко Т. І. Розвиток пізнавальних і творчих здібностей учнів 5-6 класів на уроках технології за допомогою конструкційних матеріалів. Наукові записки кафедри педагогіки. 2018. №27. С. 158-162.
2. Коваленко І. В. Особливості застосування конструкційних матеріалів у навчальному процесі з технології для учнів 5-6 класів. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. 2021. Вип. 42 (ч. 2). С. 41-44.
3. Суханова Н. А. Використання конструкційних матеріалів на уроках трудового навчання як засіб розвитку креативності учнів. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2019. №9(1). С. 149-158.
4. Мельник О. О., Гаврилюк Л. М. Розвиток практичних навичок учнів на уроках трудового навчання з використанням конструкційних матеріалів. К.: Видавничий дім «Сам», 2020. 256 с.
5. Кириченко І. О. Розвиток технічної креативності учнів 5-6 класів на уроках технології з використанням конструкційних матеріалів. Педагогічний процес: теорія та практика. 2018. Вип. 1 (59). С. 34-38.

К.О. Суятинова,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри дошкільної освіти
Криворізький державний педагогічний університет
м. Кривий Ріг

СТАНОВЛЕННЯ ЯКІСНОЇ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ

На сучасному етапі розвитку дошкільної освіти в Україні проблема якості освіти посідає чільне місце серед проблем фінансування; відповідності між потребами й можливостями у здобутті освіти дітьми; організації освітнього процесу; професійної компетентності педагогів та ін. Так, ХХ - ХХІ ст. є періодом утвердження статусу дитинства як неповторного періоду життя кожної людини. Науковці різних галузей досліджують формування особистості дитини, її гармонійний розвиток, формування життєвих компетентностей, розвиток цінностей протягом дошкільного періоду та ін.

Дошкільна освіта залишається одним із пріоритетних напрямів державної освітньої політики в Україні. Проблему якості дошкільної освіти досліджували Л. Артемова, А. Богуш, Г. Беленька, О. Коваленко, Л. Козак, О. Кононко, К. Крутій, Н. Лисенко, Т. Поніманська, Н. Фроленкова, О. Янко та ін.

Питання якості дошкільної освіти та її моніторингу знайшло відображення у Національній доктрині розвитку освіти, Концепції освіти дітей раннього та дошкільного віку (2020 р.) та ін.

«Якість дошкільної освіти й догляду за дітьми слід розглядати як комплексне явище, а заходи для досягнення, поліпшення та подальшого розвитку якості є взаємозалежними й не мають розглядатися окремо. Вони стосуються структури дошкільної освіти, практик і результатів надання освітніх послуг... Діти є активними учасниками власного процесу розвитку, а не лише пасивними здобувачами результатів цього процесу. Кожна дитина є унікальною особистістю з відмінними емоційними, фізичними, соціальними й когнітивними потребами, які треба враховувати [3].

Як зазначила Л. Загородня, «якість – це така ознака, яка вимірюється на основі низки критеріїв» [2]. Зауважимо, що дане поняття та його критерії трансформувалися в науці. Міністерством освіти і науки України спільно з Українським інститутом розвитку освіти, ЮНІСЕФ та Всеукраїнським фондом «Крок за кроком» було розроблено критерії та ключові показники якості. Якість стосується всіх аспектів дошкільної освіти: педагогічних і технічних працівників, реалізації освітньої програми, можливості для розвитку дітей [3]. Згідно вищезазначеного документу, показниками якісної дошкільної освіти є: доступність освітніх послуг (участь, соціальна згуртованість і культурне розмаїття; доступність і прийнятність для всіх), управління і фінансування системи освіти (партнерство й інтеграція послуг;

право на освіту), моніторинг та оцінка (актуальна інформація; максимальне врахування інтересів дитини), організація освітнього процесу (цілісний розвиток дитини; співпраця), кваліфіковані й вмотивовані педагогічні кадри (безперервний професійний розвиток; сприятливі умови праці).

З 2020 року в Україні пропонується експериментальне впровадження міжнародної методики з оцінювання дошкільного освітнього середовища ECERS-3. Метою методики є інтеграція в Європейський освітній простір. Експерти з оцінювання спостерігають за групою та взаємодією дітей від 3 до 5 років протягом 3 годин під час звичайного дня в дитячому садку. Вони оцінюють середовище – все, з чим та з ким взаємодіє дитина: організацію кімнат, розташування умеблювання та іграшок, взаємодію між дітьми, дітей з вихователями, вихователів з батьками, а також тривалість та ротацію занять, організацію різних видів діяльності [4]. На думку авторів методики, метою дошкільної освіти є створити умови для розвитку активної дитини, яка може самостійно здобувати знання із власної дослідницької діяльності, в самостійному експериментуванні, в процесі якого дитина пізнає світ і вчиться критично мислити і ставитись до того, що вона пізнає. На жаль, результати впровадження методики ECERS-3 в ЗДО до цього часу ще не оприлюднено [1].

Для здобувачів вищої освіти ступеня магістра спеціальності 012 Дошкільна освіта, який викладається у Криворізькому державному педагогічному університеті, викладається «Моніторинг організації освітнього процесу в ЗДО». Навчальна дисципліна передбачена структурно-логічною схемою підготовки фахівців ступеня бакалаври за освітньою програмою «Дошкільна освіта», «Дошкільна освіта. Психологія». Вона пов'язана з такими навчальними дисциплінами, як «Сучасні освітні парадигми та технології», «Психологічні засади управління навчальний процесом», «Менеджмент у дошкільній освіті», «Актуальні проблеми сучасної дошкільної освіти». Даний освітній компонент є вибірковим.

Програма розрахована на 90 академічних годин, а саме 16 годин лекцій, 32 години семінарських, 42 години самостійної роботи – для студентів денної форми навчання; 8 годин лекцій, 8 годин семінарських, 74 години самостійної роботи – для студентів заочної форми навчання. Вивчення курсу завершується заліком для студентів денної форми навчання, екзаменом для студентів заочної форми навчання.

На заняттях, наприклад, ми вивчаємо питання системи забезпечення якості освіти: завдання та повноваження Державної служби якості освіти; етапи становлення державного контролю за діяльністю ЗДО в Україні; сутнісний аналіз поняття якості освітнього процесу; основні напрями моніторингу якості освіти; об'єкти моніторингу якості освіти; організація контролю в ЗДО; інструментарій моніторингу освітнього процесу ЗДО та ін.

Отже, задля отримання високих результатів в дошкільній освіті необхідно готувати компетентних фахівців та співпрацювати з усіма

учасниками освітнього процесу. Проблеми якості дошкільної освіти потребують подальшої розробки та висвітлення.

Список використаних джерел:

1. Богуш А. М. Вимірюємо якість дошкільної освіти: методична спрямованість. Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. 2022. № 1. С. 7-16. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/punpu_2022_1_3.

2. Загородня Л. Викладання методики забезпечення якості освітнього процесу в закладі дошкільної освіти магістрам спеціальності «Дошкільна освіта». Інноватика у вихованні. 2018. Вип. 7(1). С. 125-134. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/inuv_2018_7%281%29_14 (дата звернення : 30.03.2023).

3. Ключові показники якості дошкільної освіти. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/14.01/numo/pokazniki-yakostivikhovatelyi.pdf> (дата звернення : 30.03.2023).

4. ECERS-3 : шкала оцінювання якості освітнього процесу в закладах дошкільної освіти. URL : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/ecers-shkala-ocinyuvannya-seredovisha-rannogo-ditinstva> (дата звернення : 30.03.2023)

Л.Г. Тарабасова,

кандидат філософських наук,
доцент кафедри дошкільної та початкової освіти
комунального закладу вищої освіти
«Дніпровська академія неперервної освіти»
Дніпропетровської обласної ради»
м. Дніпро

О.Б. Хомич,

ст. викладач кафедри дошкільної та початкової освіти
комунального закладу вищої освіти
«Дніпровська академія неперервної освіти»
Дніпропетровської обласної ради»
м. Дніпро

ГУМАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ

Пошук ефективних шляхів та засобів, які сприяли б розвитку дитини, завжди був у центрі уваги науковців, педагогів та психологів. Неабияку увагу на означену проблему звернули освітяни впродовж останніх десятиліть. Гуманізм – це насамперед визнання цінності іншої людини (зокрема й дитини), її права на вільний розвиток, реалізацію своїх потенційних можливостей, прожиття власного, а не чужого життя, відмова від суб'єктивних оцінок [1].

Гуманізація освіти передбачає спрямованість освітнього процесу на людську сутність; орієнтацію її цілей, змісту, форм і методів на особистість дитини. Тлумачний словник української мови визначає гуманізм як «чуйне ставлення до людини, пройняте турботою про її благо, повагою до її гідності» [2].

Одним із принципів індивідуально зорієнтованої моделі дошкільної освіти визнано принцип гуманістичного спрямування, що виявляється в безумовному сприйнятті особистості дитини та її батьків; у їх постійній підтримці та розумінні; у відмові від жорсткої регламентації, категоричних оцінок діяльності та поведінки, від усталених (особливо негативних) діагнозів [3].

С. Русова зазначає що не можна домагатися від дітей сліпої слухняності, особливо наголошуючи на свідомому засвоєнні ними моральних норм і правил поведінки. У моральному вихованні вихователям важливо вміти порозумітися з дітьми, вибудувати ширі, близькі взаємини, викликати в них почуття честі і правди, переконати їх у необхідності дотримуватися певних норм; пробачати незначні провини та індивідуально обговорювати з вихованцем той чи інший невдалий вчинок. А головне – любити дітей так, щоб вони це відчували і мали довіру до свого вихователя, щоб були впевнені: заборона поширюється лише на те, що може зашкодити їхньому фізичному і духовному розвитку. Серед моральних рис передусім важливо виховувати стриманість, мужність, повагу до старших і товаришів, терплячість, наполегливість, творчість, розважливість, любов до правди, чутливість, доброту, уважність, скромність тощо.

Формування моральних цінностей у дошкільників (моральних уявлень про добро, справедливість, правдивість, відповідальність; високих моральних почуттів, моральних навичок; моральної поведінки, моральних переконань у контексті інтегрованого підходу) слід здійснювати в тісній взаємодії всіх напрямів виховного процесу в дошкільному закладі. Це допомагає прилучати дітей до системи цінностей, культури і традицій українського народу; залучати їх до свідомої безпосередньої участі в добрих і корисних справах [4].

Викладач Київського інституту народної освіти К. Маєвська дає свій погляд на формування в дітей дошкільного віку загальнолюдських моральних цінностей. Вона рекомендує педагогам відмовитися від поширеної, на жаль, і в наш час тематики моральних бесід та читання дитячих творів, в яких провадиться думка про «покаране зло й винагороджене добро». Бажаючи прищепити дітям добрі якості, їм зовсім не треба говорити про негативні, адже цей «наївний прийом» призводить лише до того, що увага дітей акцентується на злі, від якого дитину варто відсторонювати. Актуальною на сьогодні є думка К. Маєвської про те, що правдивість має бути представлена дитині не як риса, варта нагород і похвали, а як щось природне, настільки притаманне кожному, що не потребує особливої уваги до себе з боку оточення.

Ці думки актуальні в контексті гуманістичної парадигми педагогічної теорії і практики й сьогодні. Слушні поради К. Маєвської щодо підготовки вихователів, здатних створити умови, необхідні для саморозвитку, самовиховання дітей і спрямування їхньої діяльності таким чином, щоб керівний вплив педагога лишався для дитини непомітним.

Ключовими положеннями гуманістичного підходу до виховання дитини є такі:

1. Основну увагу слід приділяти не корекції поведінки, а налагодженню довірчих стосунків.

2. Дитину треба любити і поважати, незважаючи на її недоліки.

3. Вчинки дитини не можна засуджувати або схвалювати – їх необхідно аналізувати й розуміти.

4. Важливо ставити перед дитиною конкретні вимоги і давати чіткі пояснення, чому в тій або іншій ситуації слід діяти так, а не інакше.

5. Не можна критикувати дитину за неуспішність, порівнюючи її з іншими однолітками. Помилки дитини – це насамперед помилки педагога.

6. Необхідно уважно слухати дитину, заохочувати її ділитися своїми турботами, співчувати їй під час розмови, ненав'язливо спрямовувати на прийняття правильного рішення.

7. Вихователь має постійно підвищувати свій культурний рівень, бути для дитини зразком чемної поведінки [5, с. 34].

Вагомий внесок у вирішення означеного завдання зробив своєю педагогічною спадщиною видатний педагог, новатор та мислитель В. Сухомлинський.

В. Сухомлинський наполегливо і послідовно відстоював гуманний підхід до дитини, активно висловлював свої думки проти засилля авторитарної педагогіки, яка нерідко є причиною конфліктних ситуацій та педагогічних неврозів. Він зазначав, що осуд, несхвалення – це найтонший та найгостріший інструмент виховання і користуватися ним треба дуже тактовно, щоб не поранити душу дитини. Чутливе, ніжне серце дитини потрібно оберігати від «брудних рук», «варварських» доторкань, брутальності, «сильнодіючих вольових» методів, стресів, щоб не зробити її байдужою до людей світу та самої себе [6, с. 101].

Вище від усіх цілей педагог-гуманіст ХХ століття Я. Корчак ставив саму дитину та ідею важливості любові до неї. Основоположними поняттями в його педагогічній спадщині є право на індивідуальність, людську гідність, свободу, самостійність, самовизначення та самовираження.

Справжнє розуміння любові до дитини – це сприймати її такою, якою вона є. Якщо діти різні, то це не означає, що одні хороші, а інші – погані. Вони просто різні. Любити дитину означає ставитися до неї з повагою. Відсутність упередженого ставлення дасть змогу вихователю краще зрозуміти її відчуття, прагнення, бажання.

Основні гуманістичні ідеї Я. Корчака в побудові відносин із дітьми:

- поважати особистість дитини;

- приймати дитину такою, якою вона є;
- спостерігати за дитиною, вивчати її, проникати у внутрішній світ дитини;
- бути чесними з дитиною [7].

Здійснений науковий пошук дозволяє зробити висновок, що лише твердо дотримуючись принципів гуманістичного підходу, можна виховати повноцінну особистість, здатну з повагою ставитися до людей, що її оточують, створити навколо себе атмосферу емоційної довіри й любові.

Список використаних джерел:

1. Кононко О. Особистісний підхід: суть та шляхи втілення в державній базовій програмі Дошкільне виховання. 2001. № 9. С. 31.
2. Івченко А. Тлумачний словник української мови Харків, 2006.
3. Кузьменко В. Індивідуалізація виховання і навчання. Дошкільне виховання. 2000. № 10. С. 31.
4. Січкара А. Софія Русова і Ксенія Маєвська: ідеї діяльнісного підходу до морального виховання. Дошкільне виховання. 2012. № 12.
5. Кулачківська С. Гуманістичний підхід: теорія і практика / С. Кулачківська, Л. Подоляк // Дошкільне виховання. 2000. № 10.
6. Боянжу М. Дидактогенія – шкільний невроз / М. Боянжу // Корекційна робота педагога / упор. О. Главник. Київ : Шкільний світ, 2002. 112 с.
7. Івасенко О. Я нікому не бажаю зла, не вмю, не знаю, як це робиться. Джерело. Дніпропетровськ. 2003. № 11–12.

О.В. Твердун,

магістрант 1 курсу спеціальності 013 Початкова освіта

педагогічного факультету

Кам'янець-Подільський національний

університет імені Івана Огієнка

м. Кам'янець-Подільський

Науковий керівник :

Л.М. Московчук,

кандидат педагогічних наук, старший викладач,

Кам'янець-Подільський національний

університет імені Івана Огієнка

м. Кам'янець-Подільський

ЕТНОНАЦІОНАЛЬНІ ТА СУЧАСНІ ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Нині серед учнів надзвичайно загострилася проблема насильства, здійснюваного самими дітьми одне до одного. За даними різних досліджень, майже кожен третій учень в Україні ставав об'єктом глузувань чи знущань. Зневажлива мова, висміювання конкретних якостей і характеристик

особистості, приниження і залякування інших, фізичні та моральні знущання щодо однокласника чи однокласниці – це ознаки нездорових стосунків. Тому у сучасних умовах модернізації змісту освіти та становлення Нової української школи першорядним завданням педагогічного та батьківського колективу є боротьба з подібними тенденціями у класному колективі та пошук ефективних прийомів та засобів щодо їх усунення серед дітей молодшого шкільного віку.

Актуальність виховання такої особистісно значущої якості молодшого школяра як толерантність зумовлює пошук ефективних засобів.

Основою сучасної педагогіки толерантності став багатовіковий досвід народної педагогіки. Терпіння, терпимість у народній педагогіці вважається однією з головних якостей особистості. Ця народна мудрість відображається у прислів'ях: «За терпіння дасть Бог спасіння», «Терпи козак – отаманом будеш», «Нетерпимі часто платять дорого за те, що терплячим дістається безкоштовно», «Любо, коли люди до людей любі».

Актуальним також у процесі формування толерантності молодшого школяра буде аналіз українських народних казок щодо толерантності їхніх головних персонажів. Казка – це завжди натяк, ідеологічна директива, що передбачає особистісне трактування сюжету й індивідуальне осмислення його змісту. Національне в українській казці проявляється у поведженні її персонажів. Гарним прикладом прояву толерантності чи нетолерантності героїв є казки «Рукавичка», «Два цапки», «Дві кізоньки» та ін. Інсценізація таких казок учнями є дієвим засобом до усвідомлення поняття «толерантність» та одного з основних його принципів – допомагайте один одному у скрутних ситуаціях незалежно від національної, релігійної, статевої приналежності, соціального статусу чи фізіологічних можливостей.

Необхідно враховувати, що до школи приходять нові покоління дітей, дітей з кліповим мисленням, які живуть в інформаційному, динамічному, емоційно напруженому середовищі та звикли до візуальних образів. Тому формуванню толерантності сучасних учнів початкових класів також сприяє перегляд та аналіз дитячих мультфільмів про толерантність українського [2] та іноземного виробництва [1].

Отже, суттєво вплинути на рівень сформованості толерантності молодшого школяра можна за допомогою вивчення та аналізу народних фольклорних жанрів (прислів'їв, приказок, пісень, легенд, казок тощо) толерантної спрямованості на уроках літературного читання та «Я досліджую світ», а також перегляду сучасних мультфільмів про толерантність в позаурочний час. Вживання в образ того чи іншого персонажа твору, переживання його почуттів, постановка себе на місце літературного героя є запорукою формування в учнів початкових класів доброзичливого ставлення, поваги, чуйності, тактовності, делікатності, великодушності та любові до оточуючих.

Список використаних джерел:

1. Про толерантність : мультфільми. URL : <https://www.empatia.pro/8-multifilmiv-yaki-navchaut-dytynu-tolerantnosti/> (дата звернення: 15.03. 2023).
2. Про всіх на світі : мультфільм. URL : <https://www.youtube.com/watch?v=KCWFtxQENCc> (дата звернення: 15.03. 2023).

В.М. Тимченко,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти, гр. ЗТНІ-м-22
спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології)
педагог-організатор, учитель інформатики
Гуляйпільський ліцей Затишлянської сільської ради
Науковий керівник:
І.Ю. Серьогіна,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри педагогіки та методики технологічної освіти
Криворізький державний педагогічний університет
м. Кривий Ріг

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЇ ЗАСОБАМИ НАРОДНОЇ ВИШИВКИ

Державним стандартом базової і повної загальної середньої освіти одним із основних завдань трудового навчання визначено формування здатності розвивати надбання рідної культури з використанням засобів декоративно-ужиткового мистецтва.

Метою технологічної освітньої галузі є реалізація творчого потенціалу учня, формування критичного та технічного мислення, готовності до зміни навколишнього природного середовища без заподіяння йому шкоди засобами сучасних технологій і дизайну, здатності до підприємливості та інноваційної діяльності, партнерської взаємодії, використання техніки і технологій для задоволення власних потреб, культурного та національного самовираження.

Оновлений зміст трудового навчання буде особистісно-орієнтований. Свідченням цього є назви змістових ліній Державного стандарту: людина в технічному середовищі; технологічна діяльність людини; соціально-професійне орієнтування людини на ринку праці; графічна культура людини; людина й інформаційна діяльність; проектна діяльність людини у сфері матеріальної культури [1].

Саме в підготовці людини до майбутньої праці вбачав К. Ушинський головне завдання виховання. Зокрема, трудове виховання покликане забезпечити вирішення таких завдань:

- психологічна підготовка особистості до праці (усвідомлення соціальної значущості праці, формування прагнення сумлінно і відповідально працювати, дбайливо ста витися до результатів праці тощо);

-практична підготовка до праці (озброєння вихованців необхідними знаннями, вироблення у них умінь і навичок трудової діяльності, виховання основ трудової культури);

-підготовка до свідомого вибору професії [2].

Декоративно-ужиткове мистецтво – це мистецтво, що відповідає за створення художніх виробів, які мають практичне застосування, а також художня обробка (оздоблення) побутових предметів (меблів, тканин, знарядь праці, одягу, посуду та іншого).

Спільними рисами прадавнього декоративно-прикладного мистецтва у різних культурних регіонах світу були стилізація та магічне спрямування.

Художньо-побутові вироби, які виготовляються вручну, в наш час набули значного розвитку в усіх областях України. Кожен вид декоративно-прикладного мистецтва тісно пов'язаний з історією, національними традиціями регіонів і свідчить про мистецьку обдарованість народних майстрів.

У розмаїтті українського декоративного мистецтва художнє вишивання посідає одне із провідних місць. Вишивка, як вид мистецтва, виникла давно – корені її сягають у глибину віків. Мабуть ніколи ми не зможемо довідатися, хто і коли вперше здогадався втілити в узорний мотив красу рідної природи, свої переживання та відчуття. Насамперед пов'язано це з недовговічністю тканини та ниток, відповідно, і сучасна наука позбавлена можливості точно визначити час виникнення цього мистецтва [3, с.16].

Важливим аспектом методики проведення занять з народної вишивки на уроках трудового навчання є забезпечення зацікавленості учнів цією творчою роботою, тобто активізації діяльності учнів, розвитку їх творчої ініціативи. Це відбувається тоді, коли навчально-творча робота приваблює учнів, викликає у них інтерес, а заняття сприймаються як творчий відпочинок, а не примус і додаткове навантаження [4 с.157].

Під час занять з народної вишивки необхідно вирішувати ряд важливих навчально-виховних завдань:

- ознайомлення учнів з етапами становлення і розвитку, морфологією видів народного декоративно-ужиткового мистецтва;

- розкриття цілісності й своєрідності національної культури, глибини місцевих традицій;

- формування вміння спостерігати за навколишнім середовищем, тобто порівнювати, виявляти подібності й відмінності предметів і явищ, визначати головне і другорядне у творах мистецтва і навколишньому світі;

- розвиток відчуття залежності елементів зображення, конструкції, форми, пов'язаних між собою логічним зв'язком (узгодженість функції та форми і декору, використання закономірностей і композиційних прийомів: симетричності й асиметричності, контрастності, ритмічності, відповідності колірного вирішення тощо);

- розвиток предметно і понятійно-образного мислення, різних видів пам'яті (зорової, логічно-сислової тощо), уяви, фантазії;

- систематичне й цілеспрямоване формування навичок композиційних побудов;
- формування трудових умінь, оволодіння прийомами виконання різних технік вишивання, основами трудової культури, вміннями добирати матеріали й інструменти для виконання творчих завдань;
- розвиток пізнавальної й творчої активності;
- виховання естетичної культури і художнього смаку;
- формування національної самосвідомості; створення творчої атмосфери [5, с.132].

Очікується, що учні, працюючи за розділом «Українська народна вишивка», належно цінуватимуть культуру українського народу, ефективно долучатимуться до соціально-економічного життя країни, будуть здатні ініціювати розвиток сфер виробничої діяльності, в яких вони братимуть участь на основі сформованого індивідуального рівня предметної проєктно-технологічної компетентності, яка забезпечить їхню активність, адаптивність, мобільність і конкурентоздатність на ринку праці [6, с.159].

Таким чином, використання засобів народної вишивки на уроках трудового навчання сприяє формуванню творчої активності учнів, розвитку їх творчих здібностей, вихованню національної самосвідомості. З огляду на це, ми переконані, що використання засобів народної вишивки може бути корисним не лише на уроках трудового навчання (технологій), а й у позаурочній діяльності школярів.

Список використаних джерел:

1. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти (електронний ресурс) https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/.
2. Степанов О. М. Основи психології і педагогіки 2006 р. URL : https://subject.com.ua/psychology/psyho_pedagog/116.html.
3. Муравська Т. І. Вишивка як вид декоративно-ужиткового мистецтва Трудове навчання в школі. 2015. № 4. С.16-32.
4. Пагута М. В. Активізація навчально-пізнавальної та творчої діяльності школярів на уроках трудового навчання: постановка проблеми //Наукові записки: Збірник наукових статей Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова / Укл. П.В. Дмитренко, Л.Л. Макаренко. Випуск LXII (62). Київ : НПУ імені М.П. Драгоманова, 2006. С. 157-164.
5. Савка Л. Особливості підготовки майбутніх учителів обслуговуючої праці до проведення занять з української народної вишивки // Збірник наукових праць. Педагогічні науки. Випуск 18. Херсон: Айлант, 2000. С. 132-134.
6. Кара-Васильєва Т., Чорноморець А. Українська вишивка. Київ : Либідь, 2002. 159 с.

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

У тезах проаналізовано особливості впровадження ігрових технологій у роботу сучасного закладу дошкільної освіти.

Реформування галузі дошкільної освіти в Україні є частиною процесів оновлення освітніх систем, що відбуваються останніми роками в європейських країнах. Ці зміни стосуються створення сучасних державних стандартів освіти, оновлення та перегляду структури освітніх програм, удосконалення змісту підручників, дидактичних і методичних матеріалів, пошуку нових форм і методів організації освітнього процесу в закладі дошкільної освіти. Постає питання про готовність вихователів дітей раннього та дошкільного віку до впровадження інноваційних методик навчання, зокрема освітньо-ігрових технологій, які б дозволили докорінно змінити методологію, надати новій якості організації та здійсненню освітнього процесу в закладі дошкільної освіти.

Науковці, які досліджували проблему використання гри в освітньому процесі Г. Абрамович, Г. Беленька, Н. Бурлаченко, А. Давидова, В. Ільганаєва, Л. Іщенко, О. Лисенко, Г. Марочко, Л. Мацук, В. Ніконоров, Н. Перестюк, З. Плохій А. Чепуркіна. Гра як провідний вид діяльності дитини дошкільного віку розглядається у працях О. Леонтьєва, Д. Ельконіна, В. Давидова та ін.

Мета даних тез – проаналізувати сучасні тенденції впровадження ігрових технологій в освітній простір закладу дошкільної освіти.

Становлення та розвиток дитячої ігрової діяльності полягає передусім у створенні такого розвивального середовища, в якому дитина вчиться способів отримання інформації, розвиває психічні процеси, що забезпечує набуття, збереження і творче використання отриманої інформації. Науковці трактують поняття «ігрові технології» як досить велику групу методів і прийомів організації педагогічного процесу у формі різних педагогічних ігор. На відміну від ігор взагалі педагогічна гра володіє суттєвою ознакою – чітко поставленою метою навчання і відповідним їй педагогічним результатом, які можуть бути обґрунтовані, виділені в явному вигляді й характеризуються навчальною спрямованістю .

Мета ігрової технології – не змінювати, а дати можливість «прожити» в грі хвилюючі її ситуації при повній увазі і співпереживанні дорослого. Завдання ігрової технології:

1. Досягти високого рівня мотивації, усвідомленої потреби за рахунок власної активності дитини.

2. Підібрати засоби, що активізують діяльність дітей і підвищення її результативності.

3. Зробити виховний процес керованим.

Слід відзначити, що ігрові технології широко застосовуються в дошкільному віці, тому як гра є провідною діяльністю в цей період. У дітей формуються уява і символічна функція свідомості, які дозволяють їй переносити властивості одних речей на інші, виникає орієнтація у власних почуттях і формуються навички їх культурного вираження, що дозволяє дитині включатися в колективну діяльність і спілкування

Сучасними дослідниками розроблено та обґрунтовано експериментальну навчальну програму формування «школи м'яча». Педагогічними умовами формування «школи м'яча» є формування мотиваційної готовності до навчання; створення розвиваючого предметного середовища і простору для самостійного виконання дітьми рухових дій з м'ячем; попереднє формування у дітей орієнтовної основи рухових дій з м'ячем у вигляді знань і уявлень про рухової задачі, способи та умови її рішення на основі виділення опорних точок; навчання рухових дій з м'ячем в ігровій формі.

Сьогодні стають популярними освітні технології з використанням ресурсів LEGO DACTA, LEGO та LEGO DUPLO. Дошкільникам подобається працювати з LEGO. LEGO-технології допомагають дітям втілювати у життя свої задуми, будувати й вигадувати, захоплено працюючи й насолоджуючись кінцевим результатом. Вони відчувають себе творцями, експериментують і створюють щось нове для себе та своєї гри. Ігри з конструктором довго не набридають дітям, оскільки забезпечують значну варіативність, різноманітність комбінацій.

Організація навчання дошкільників за допомогою гри, дозволяє їм легко оволодівати необхідними життєвими навички, розвивати свою творчість та допитливість протягом усього життя. Основна мета навчання за технологією LEGO полягає у тому, щоб діти дошкільного віку могли отримати миттєвий успіх – «прямо з коробки» – від своєї навчально-пізнавальної діяльності.

Ресурси освітніх технологій LEGO у процесі формування елементарних математичних уявлень у дошкільників допомагають дітям досліджувати світ цифр, форм і кольорів, вирішуючи навчальні проблеми через гру. Яскравими прикладами ігрових технологій LEGO, які сприяють розвитку математичних уявлень та умінь дошкільників, можуть бути такі :

- навчальний посібник «Maths Train», що перетворює дошкільну математику в дитячу гру з цікавими математичними завданнями;

- творчий LEGO- цегляний набір (Creative LEGO Brick Set) для дітей середнього та старшого дошкільного віку, що стимулює їхню природну цікавість.

Розвиток інформаційних технологій вплинув на появу нових видів ігор, призначених як для дорослих, так і для дітей – це комп'ютерні, відео і інтернет-ігри.

Практика сьогодення засвідчує, що заклад дошкільної освіти застосовує комп'ютерні ігри у спеціально обладнаному комп'ютерно-ігровому комплексі, завдяки чому їх можна поєднувати з іншими видами занять. Застосування комп'ютерної техніки робить заняття цікавими і посправжньому сучасними. Комп'ютерні ігри не замінюють, а доповнюють усі традиційні форми ігор і занять в педагогічному процесі закладу дошкільної освіти. Дітей залучають до набуття початкових навичок роботи з комп'ютерними технологіями та оперуванням знаковими формами мислення, якщо вони органічно включені у гру.

Особливістю комп'ютерних ігор є те, що в якості одного із гравців виступає комп'ютерна програма. Мета навчальної гри має подвійний зміст: ігровий – одержання дитиною винагороди; навчальний – придбання знань, умінь і навичок за допомогою діяльності за заданими правилами.

Комп'ютерні ігри та вправи необхідно розглядати як особливий засіб, що стимулює творчу активність дітей. Вони цікаві та доступні, а закладені в них ігрові завдання містять не тільки навчальний матеріал, способи та засоби для його вирішення, а ще мотив та мету, що стимулюють дитину.

Дошкільник, працюючи за комп'ютером, має реальну можливість бачити на екрані результат своєї роботи. Комп'ютерні ігри допомагають дітям краще засвоювати матеріал, виявляють прогалини у знаннях та усувають їх, забезпечують досягнення дітьми певного рівня інтелектуального розвитку; у дітей розвиваються позитивні емоційні реакції, що сприяє корекції і розвитку психічних процесів; заняття з використанням комп'ютерних програм, розвивальних ігор стимулюють у дітей цікавість і прагнення досягати поставленої мети.

Отже, гра є найприроднішою і найпривабливішою діяльністю для дітей дошкільного віку. Вона сприяє формуванню необхідних компетентностей у дітей дошкільного віку. Саме використання ігрових технологій дає можливість вихователям дітей дошкільного віку створити необхідні умови для навчання, виховання та розвитку дітей дошкільного віку.

Список використаних джерел:

1. Бурова Л. Організація ігрової діяльності дошкільнят у світлі вимог Базової програми. Дошкільне виховання, 2013. № 9. С. 4-7.
2. Вільчковський Е. С. Денисенко Н. Ф. Організація рухового режиму у дошкільному навчальному закладі. Тернопіль: Мандрівець. 2008. 144 с.
3. Ресурси освітніх технологій LEGO URL: <https://education.lego.com/engb/preschool/intro>
4. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка: навчальний посібник. Київ: Академвидав, 2012. 456
5. Семчук С. І. Комп'ютерні ігри та їх використання в педагогічному процесі Познань 30.03.2015.
5. Чекстере О. Ю. Наслідки заміни ігрової діяльності дітей іграми у віртуальному просторі. Психологічна газета. 2015. №1. С. 10-14

А.А. Цемко,
магістрантка 1 курсу спеціальності 013 Початкова освіта
педагогічного факультету
Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка
м. Кам'янець-Подільський
Науковий керівник:
Л.М. Московчук,
кандидат педагогічних наук, старший викладач,
Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка
м. Кам'янець-Подільський

ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО- НАВЧАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ФІТОТЕРАПЕВТИЧНОГО СПРЯМУВАННЯ

Серед життєвих цінностей сучасної особистості перше місце посідає цінність життя і здоров'я людини. Життєві пріоритети формуються в школі, починаючи з початкових класів. За новим Державним стандартом початкової освіти (2018 р.) однією з освітніх галузей є здоров'язбережувальна, що передбачає «становлення самостійності учня/учениці через ... формування здорового способу життя» [3, с. 162]. За даними сучасних досліджень, майже 90% українських школярів мають відхилення у здоров'ї, понад 50% – незадовільну фізичну підготовку, близько 60% мають низький рівень фізичного розвитку. Вчені (О. Ващенко, Ю. Грицай, С. Кондратюк, С. Корнієнко, Л. Мазуренко, Г. Праженик та ін.) переконані, що покращення здоров'я школярів можливе за умови використання в освітньому процесі різних типів здоров'язберігаючих технологій (захисно-профілактичних, компенсаторно-нейтралізуючих, стимулюючих, інформаційно-навчальних та ін.).

Структура здоров'язбережувальної компетентності молодшого школяра включає когнітивний (оволодіння елементарними поняттями щодо здоров'я, його основних складових та рівнів, здорового способу життя, традиційних та інноваційних прийомів, методів і засобів збереження здоров'я), емоційно-ціннісний (ціннісне, відповідальне ставлення до власного здоров'я та здоров'я тих, хто поряд) та поведінковий (самостійне ведення здорового способу життя та протидія шкідливим для здоров'я звичкам та факторам) компоненти.

Розглянемо інформаційно-навчальні технології фітотерапевтичного спрямування, що спрямовані на формування когнітивного компонента здоров'язбережувальної компетентності.

Інформаційно-навчальні технології забезпечують рівень грамотності учнів, необхідний для ефективної турботи про здоров'я – своє і своїх близьких, допомагають у вихованні культури здоров'я [4, с. 15-16].

Фітотерапія – це лікування й профілактика різних захворювань із використанням лікарських рослин у вигляді чаїв, настоїв, відварів, інгаляцій, фітоподушок тощо [1, с. 24].

Таким чином, інформаційно-навчальні технології фітотерапевтичного спрямування – процесуально-структурована сукупність навчальних, виховних, просвітницьких прийомів і методів, спрямованих на вивчення, актуалізацію лікарських рослин з метою формування в учнів культури здорового способу життя та здатності грамотно турбуватися про своє здоров'я та позбуватись шкідливих для здоров'я звичок.

Н. Лісневська поділяє лікарські рослини на «ті, які придатні для щоденного вжитку (петрушка, зелена цибуля, листя та гілочки малини тощо) та власне лікарські, які вимагають певного дозування й перерви між курсами прийому (кропива, липа, звіробій тощо)» [1].

Ефективним у формуванні когнітивного компонента здоров'язбережувальної компетентності буде цикл навчально-просвітницьких годин на тему «Фітотерапія» за такими розділами: «Лікарські рослини, придатні для щоденного вжитку», «Лікарські рослини для посилення захисних (адаптогенних) властивостей організму», «Лікарські рослини для активації розумової діяльності та підвищення працездатності», «Лікарські рослини-антистресори».

О. Сметанюк наводить такі види лікарських рослин:

1) для щоденного вжитку: *Berberis vulgaris* L. – барбарис звичайний; *Urtica dioica* L. – кропива дводомна; *Fagus sylvatica* L. – бук лісовий; *Betula pubescens* Ehrh. – береза пухнаста; *Corylus avellana* L. – ліщина звичайна; *Asparagus officinalis* L. – холодок лікарський; *Allium ursinum* L. – черемша; *Carum carvi* L. – кмин звичайний; *Fragaria vesca* L. – суниці лісові; *Cerasus avium* (L.) – черешня (черешня); *Vaccinium vitis-idaea* L. – брусниця; *Vaccinium uliginosum* L. – буяхи; *Vaccinium myrtillus* L. – чорниця; *Rumex acetosella* L. – щавель горобиний;

2) для посилення захисних (адаптогенних) властивостей організму, що зміцнюють імунітет та адаптивні можливості при впливі негативних чинників середовища: рослини, що містять флавоноїди (327 рослин) та вітаміноносні (197 рослин) – цілющі рослини з широким спектром дії: *Centaureum erythraea* Rafn. – золототисячник звичайний; *Astragalus glycyphyllos* L. – астрагал солодколистий; *Laserpitium latifolium* L. – стародуб широколистий;

3) для активації розумової діяльності та підвищення працездатності, які володіють тонізуючою дією. Наприклад, *Polygonum aviculare* L. – спориш звичайний; *Thlaspi arvense* L. – талабан польовий; *Primula veris* L. – первоцвіт весняний;

4) для відновлення нервової системи після негативного впливу чинників зовнішнього середовища: *Adonis vernalis* L. – горицвіт весняний; *Humulus lupulus* L.- хміль звичайний; *Hypericum perforatum* L. – звіробій звичайний;

5) для косметичної дії (мазі, рослинні масла, ефірні масла) [2].

Отже, використання інформаційно-навчальних технологій фітотерапевтичного спрямування у початкових класах є запорукою формування здоров'язбережувальної компетентності молодшого школяра. Оволодіння знаннями про лікарські рослини викличе у молодших школярів ціннісне ставлення до засобів зміцнення здоров'я, допоможе оволодіти навичками ведення здорового способу життя та протидіяти шкідливим для здоров'я факторам.

Список використаних джерел:

1. Лісневська Н. Фітотерапія: бережемо здоров'я малюків. Дошкільне виховання. 2018.№ 12. С. 24-26. URL: <https://jmil.com.ua/dv/2018-12> (дата звернення: 25.03.2023)

2. Сметюк О. Фітотерапія. URL: <https://www.bsmu.edu.ua/blog/1137-fitoterapija/> (дата звернення: 26.03.2023).

3. Типові освітні програми для закл. загальної середньої освіти: 1-2 класи. Київ : ТД «ОСВІТА-ЦЕНТР+», 2018. 240 с.

4. Формування навичок здорового способу життя у молодших школярів у позакласний час : навчально-методичний посібник / авт.-упоряд. Л. Мазуренко. Київ : Шкільний світ, 2008. 128 с.

О.О. Цись,

кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри загальнотехнічних дисциплін та професійного навчання Криворізького державного педагогічного університету,
м. Кривий Ріг

І.В. Савелєв,

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, гр. ТНІм-22 спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології) факультету дошкільної і технологічної освіти Криворізького державного педагогічного університету,
м. Кривий Ріг

УПРАВЛІННЯ САМОСТІЙНОЮ РОБОТОЮ УЧНІВ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ТЕХНОЛОГІЙ ДОПОВНЕНОЇ РЕАЛЬНОСТІ

Сьогодні серед учених і педагогів-практиків не викликає сумніву той факт, що ефективність організації самостійної роботи учнів безпосередньо залежить від створених у освітньому процесі умов. Ці умови повинні враховувати логіку й системну організацію навчального процесу, суб'єктні

позиції вчителів і учнів, опиратися на специфіку, характер самостійної роботи учнів на уроках трудового навчання, форми її організації, орієнтуватися на матеріально-технічні можливості й застосовувати технології.

Принагідно треба зауважити, що сьогодні в школах відбувається поступова відмова від повсюдного застосування традиційних неелектронних технологій навчання та невпинна імплементація інформаційних технологій, у тому числі і технологій доповненої реальності, в усі форми й види самостійної роботи учнів. Тому вважаємо, що застосування технологій доповненої реальності є важливою умовою ефективного управління самостійною роботою учнів на уроках трудового навчання.

У своєму дослідженні надаємо перевагу власне управлінню самостійною роботою учнів із застосуванням технологій доповненої реальності, на противагу контролю за її організацією та здійсненням.

Один із засновників теорії менеджменту А. Файоль підкреслював, що управляти – означає вести процес до мети й при цьому прагнути якнайкраще використати його ресурси; натомість контролювати означає спостерігати, щоб усе відбувалося згідно з встановленими правилами й відданими розпорядженнями. Провідною метою управління є забезпечення стабільності, оптимальності функціонування системи чи діяльності, переведення її на більш високий якісний рівень [4, с. 91].

Педагогічне управління вирізняється своїми об'єктами, а також характером, обумовленим специфікою педагогічної діяльності. Для педагогічних систем, до яких належить і самостійна робота учнів, управління означає не придушення і не нав'язування ходу процесу, що суперечить його природі, а, навпаки, максимальне врахування природи цього процесу, погодження кожного впливу на процес з його логікою. Це безперервна послідовність дій в умовах постійних змін внутрішнього та зовнішнього середовища, що здійснюється вчителем і забезпечує цілеспрямований вплив на якість особистості учня. У результаті науково обґрунтованого управління створюються та розвиваються механізми самоуправління (В. Бондар, В. Буряк, О. Мармаза, та ін. [1; 2; 4]).

Задля цього на кожному етапі навчання має бути реалізований цілісний управлінський цикл самостійної роботи учнів: від постановки мети до її досягнення. Цей цикл може бути конкретизований у такий спосіб: 1) аналіз – установлення вихідного рівня організації самостійної роботи, дослідження її якісної своєрідності на уроках трудового навчання та технологій доповненої реальності, що застосовуються; 2) цілепокладання – визначення мети й завдань самостійної роботи згідно з тим видом діяльності, що виконують учні; 3) прогнозування результатів, шляхів їх досягнення, критичних факторів успіху (засобів, нормо-часових витрат та ін.); 4) планування – створення управлінського проекту – програми дій, у якій передбачаються основні й перехідні стани процесу самостійної роботи, намічаються засоби зворотного зв'язку між вчителем і учнем щодо його ходу та результату; 5)

нарешті організація – умотивування учнів, координація ними власних дій, розподіл ресурсів, встановлення зворотних зв'язків, облік результатів з метою реалізації наміченого управлінського проекту; 6) самоконтроль з боку учня і контроль з боку вчителя з метою співставлення прогнозу й результатів самостійної роботи; 7) корекція та регулювання. Цей цикл має реалізовуватися доти, доки цілі самостійної роботи учнів не будуть досягнуті або тривалість процесу перевищить відведені терміни [3; 4; 5].

Отже, доходимо висновку про те, що саме на засадах цілеспрямованого управління уможлиблюється перехід організації самостійної роботи учнів на якісно інший рівень. Включення й підпорядкування організації самостійної роботи учнів системі управління нею із застосуванням технологій доповненої реальності зумовлюється, таким чином, необхідністю визначення суб'єктами самостійної роботи (учнями) самотужки її цілей на основі знань своїх переваг, стилів і недоліків, прийняття ними рішень щодо шляхів їх досягнення, можливістю самостійної побудови управлінського проекту й шляхів його реалізації, вибором засобів, простеженням ходу й результату, внесенням виправлень і коректив і головне – формуванням здатності брати на себе відповідальність за хід і результат своєї роботи.

Список використаних джерел:

1. Бондар В. І. Дидактика: навч. посіб. Київ: Либідь, 2005. 264 с.
2. Буряк В. К. Керування самостійною роботою студентів. Київ: Вища школа, 2001. № 4-5. С. 48–52.
3. Вакуленко І. В. Управління самостійною роботою студентів з використанням інформаційно-комунікаційних технологій. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 2: Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання. Київ. 2016. Вип. 18 (25). С. 50–64.
4. Мармаза О. І. Менеджмент в освіті: дорожня карта керівника. Харків: Основа, 2007. 448 с.
5. Шегда А. В. Менеджмент: учень: 3-е вид., випр. і доп. Київ: Знання, 2006. 645 с.

Н.М. Черкашина,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
кафедри теорії і методики технологічної освіти
Полтавського національного педагогічного
університету імені В.Г. Короленка
м. Полтава

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

У тезах розглянуто проблему методологічних засад організації навчально-трудої діяльності учнів на уроках трудового навчання. Розкрито

основні підходи до формування навичок трудової діяльності та проаналізовано методологічні засади, що лежать в основі організації навчального процесу з трудового навчання. Відзначено, що організація навчально-трудова діяльність учнів має сприяти формуванню не тільки практичних навичок, а й розвитку творчих та критичного мислення, вихованню відповідальності за свої дії та дії інших.

Організація навчально-трудова діяльність учнів є одним із важливих аспектів виховання та навчання молоді. У процесі навчально-трудова діяльність учні не тільки засвоюють теоретичні знання, а й набувають практичного досвіду виконання різних робіт, розвивають свої професійні та особистісні якості. Одним із головних завдань учителя трудового навчання є створення умов для розвитку учнівських здібностей та формування необхідних професійних компетенцій.

Однією з найбільш актуальних тем, яка постійно перебуває в центрі уваги науковців, є методологічні засади організації навчально-трудова діяльність учнів на уроках трудового навчання. У своїх наукових працях видатні вчені О. М. Бучинська, І. А. Черкашина та І. В. Багінський досліджували проблеми методологічного забезпечення навчання учнів у трудових процесах та виокремлювали та аналізували методологічні засади організації трудового навчання.

У своїй науковій праці «Методологічні засади організації навчально-трудова діяльність учнів на уроках трудового навчання» О. М. Бучинська зосереджується на проблемах методологічного забезпечення навчання учнів у трудових процесах. Авторка аналізує різні методологічні засади, які можуть бути використані при організації трудового навчання учнів, зокрема, активізуючі методи навчання, інтерактивні методи навчання, проблемне навчання та інші. Також вона розглядає питання організації самостійної роботи учнів та взаємодії з педагогом під час трудового навчання [2].

І. А. Черкашина у своїй науковій праці «Методологічні засади організації навчальної діяльності учнів на уроках трудового навчання» досліджує роль трудового навчання в формуванні особистості учня. Вона виокремлює методологічні засади організації навчальної діяльності учнів на уроках трудового навчання, зокрема, засади педагогічного процесу, який передбачає поєднання теоретичної і практичної діяльності учнів, розвиток їхньої творчості, ініціативності та самостійності. Автор також розглядає роль вчителя в організації навчального процесу і пропонує конкретні методичні рекомендації для ефективного навчання на уроках трудового навчання [3].

У своїй науковій праці «Методологічні засади організації навчально-виховної діяльності на уроках трудового навчання» І. В. Багінський також детально розглядає методологічні аспекти навчання на уроках трудового навчання, зокрема, проблему реалізації методологічних засад організації навчально-виховної діяльності учнів на практиці. Автор визначає роль трудового навчання у формуванні особистості учня та описує методологічні принципи, які повинні бути враховані при організації навчально-виховного

процесу. До таких принципів він відносить, зокрема, принципи індивідуалізації, системності та діяльності. Також він розглядає особливості методологічного забезпечення навчання на різних етапах трудового навчання, виокремлюючи специфіку організації навчально-виховного процесу в початкових та старших класах. Узагальнюючи свої дослідження, І. В. Багінський підкреслює важливість системного та діяльнісного підходів до навчання на уроках трудового навчання та їх реалізації в практиці [1].

Методологічні засади організації навчально-трудової діяльності учнів на уроках трудового навчання є важливим елементом в системі освіти. Трудове навчання має на меті формування в учнів необхідних знань, умінь та навичок для того, щоб вони змогли розуміти значення праці, вміти планувати та організовувати своє життя, розвиватися як особистості, проявляти творчість та ініціативу. Методологічні засади організації навчально-трудової діяльності учнів на уроках трудового навчання включають у себе такі елементи, як визначення мети та завдань навчання, використання різноманітних методів та форм навчання, відповідність змісту навчання віковим та індивідуальним особливостям учнів, забезпечення ефективної взаємодії між учнями та вчителем.

Основними завданнями навчально-трудового навчання є формування навичок ручної праці, виховання трудової дисципліни та культури праці, розвиток творчого мислення учнів, формування пізнавальних інтересів. Для досягнення мети та виконання завдань навчання на уроках трудового навчання використовуються різноманітні методи та форми навчання, такі як демонстрація, імітація, практична робота, ігрові та тестові завдання, розв'язання творчих завдань та інше.

Важливим елементом організації навчально-трудової діяльності учнів є відповідність змісту навчання віковим та індивідуальним особливостям учнів. Для цього необхідно враховувати психологічні особливості кожного учня, його інтереси та потреби. Також важливо мати на увазі соціально-економічні та культурні особливості регіону, у якому навчається учень. Забезпечення відповідності змісту навчання індивідуальним особливостям учнів дозволяє підвищити мотивацію до навчання, ефективність усвідомлення матеріалу та розвиток професійних навичок і вмінь.

Також важливим елементом організації навчально-трудової діяльності учнів є створення на уроках трудового навчання сприятливої атмосфери для навчання та праці. Для цього вчителю необхідно створити доброзичливі взаємини з учнями, використовуючи різноманітні методики мотивації, підтримки та стимулювання. Також важливим аспектом є педагогічна технологія навчання, яка повинна сприяти формуванню навичок та умінь учнів, що відповідають вимогам ринку праці та соціальним потребам суспільства.

Окрім цього, важливим елементом є постійне вдосконалення методів та прийомів організації навчально-трудової діяльності учнів, що дозволяє

учителю ефективніше досягати поставлених цілей та завдань. Для цього необхідно бути орієнтованим на інновації та новітні педагогічні технології, що дозволить учителю виявляти творчий підхід до вирішення навчальних завдань та ефективніше взаємодіяти з учнями.

Отже, методологічні засади організації навчально-трудової діяльності учнів на уроках трудового навчання включають ряд важливих елементів, таких як відповідність змісту навчання віковим та психофізіологічним особливостям учнів, створення сприятливої атмосфери для навчання та праці, застосування сучасних технологій навчання, постійне вдосконалення методів та прийомів організації діяльності учнів, а також врахування індивідуальних потреб та можливостей кожного учня.

Для досягнення ефективних результатів у навчанні та формуванні навичок праці учнів, важливо використовувати не лише традиційні методи навчання, а й інтерактивні технології, які дозволяють активізувати пізнавальну діяльність учнів і стимулювати їхню творчу активність. Крім того, важливим елементом є створення сприятливого психологічного клімату на уроках, що дозволяє стимулювати інтерес до навчання та підвищувати мотивацію учнів до активної участі у навчально-трудовій діяльності.

Отже, застосування методологічних засад організації навчально-трудової діяльності на уроках трудового навчання дозволяє підвищити ефективність навчального процесу, стимулювати творчу активність учнів та забезпечити їхній розвиток у галузі трудової діяльності.

Список використаних джерел:

1. Багінський І. В. Методологічні засади організації навчально-виховної діяльності на уроках трудового навчання. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти, фізичної культури і спорту. 2014. №(29). С. 23-27.

2. Бучинська О. М. Методологічні засади організації навчально-трудової діяльності учнів на уроках трудового навчання. Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. 2016. №(9). С. 123-128.

3. Черкашина І. А. Методологічні засади організації навчальної діяльності учнів на уроках трудового навчання. Вісник Приазовського державного технічного університету. 2015. №(33). С. 124-130.

В.І. Човнова,

Здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
кафедри теорії і методики технологічної освіти
Полтавського національного педагогічного
університету імені В.Г. Короленка
м. Полтава

ПОЗАШКІЛЬНА ОСВІТА У ПОЛТАВСЬКОМУ РЕГІОНІ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Тези присвячені дослідженню сучасного стану та перспектив розвитку позашкільної освіти в Полтавському регіоні. Описано важливість позашкільної освіти у сучасному світі та її роль у вихованні та розвитку особистості. Зосереджуючись на Полтавському регіоні, автор вказує на значне місце, яке позашкільна освіта займає в системі виховання та навчання молоді. Описано різні типи закладів позашкільної освіти в регіоні, їх специфіку та завдання, які відповідають потребам різних вікових категорій та інтересам учнів. Тези висвітлюють важливість додаткових знань та навичок, які можна отримати в позашкільних закладах, та їх значення для розвитку особистості в цілому.

Сьогодні, на фоні посилення конкуренції та потреби у розвитку нових професійних навичок, позашкільна освіта є необхідним інструментом для формування повноцінної особистості. У Полтавському регіоні існує велика мережа позашкільних закладів, які пропонують широкий спектр навчальних та виховних програм для дітей та молоді. Однак, організація навчально-виховної роботи у цих закладах потребує постійного вдосконалення та оптимізації з метою забезпечення максимального розвитку учнів.

Науковці, що висвітлюють тему «Позашкільна освіта у Полтавському регіоні: стан та перспективи», досліджують організацію та розвиток закладів позашкільної освіти в регіоні, а також оцінюють ефективність навчально-виховної роботи цих закладів. У статті: «Позашкільна освіта в системі виховання особистості» авторка Хоміна О. висвітлює важливість позашкільної освіти у розвитку особистості та формуванні її компетентностей. Вона досліджує роль позашкільних закладів у вихованні молоді та наводить приклади успішної практики в цій сфері [7]; «Розвиток інтелектуальної компетентності молоді через позашкільну освіту» автор Кобернік (2020) розглядає питання розвитку інтелектуальної компетентності учнів через позашкільну освіту. Він аналізує роль позашкільних закладів у формуванні різних аспектів інтелектуальної компетентності та наводить приклади дієвих методик і підходів до роботи з учнями [3]; «Роль позашкільних закладів у формуванні культури здоров'я молоді» автор Даниленко (2019) досліджує роль позашкільних закладів у формуванні культури здорового способу життя серед молоді. Вона наводить приклади успішної практики в цій сфері та аналізує проблеми, які виникають у процесі роботи з молоддю [1]; «Професійна підготовка педагогів для роботи у позашкільних закладах» автор Єрмакова (2018) досліджує питання професійної підготовки педагогів для роботи у позашкільних закладах. Вона аналізує основні проблеми, пов'язані з підготовкою кадрів у цій сфері та пропонує шляхи їх вирішення [2].

У сучасному світі позашкільна освіта є важливим елементом виховання та розвитку особистості. Вона дає можливість учням отримати додаткові знання та навички, які не входять до змісту освіти в школі. У Полтавському регіоні позашкільна освіта займає значне місце у системі виховання та

навчання молоді. Заклади позашкільної освіти в Полтавському регіоні орієнтовані на різні вікові групи учнів та пропонують різноманітні форми та методи навчання та виховання. До закладів позашкільної освіти у регіоні входять спортивні, технічні, мистецькі та інші типи закладів. Кожен з цих закладів має свій специфічний напрямок та завдання, які відповідають потребам різних вікових категорій та інтересам учнів.

Один із видів закладів позашкільної освіти, який є дуже популярним у Полтавському регіоні – це спортивні заклади. Тут діти та молодь мають можливість займатися різними видами спорту, розвивати свої фізичні здібності та відчувати себе частиною команди. Більшість спортивних закладів мають свої власні тренажерні зали, спортивні майданчики та спортивні зали, де відбуваються заняття з різних видів спорту, таких як футбол, баскетбол, волейбол, теніс, плавання та інші. Технічні заклади позашкільної освіти надають можливість дітям та молоді вивчати різноманітні технічні дисципліни, зокрема робототехніку, програмування, електроніку та інші. Ці заклади мають у своєму розпорядженні спеціалізоване обладнання та інструменти для проведення практичних занять та лабораторних робіт. Мистецькі заклади позашкільної освіти сприяють розвитку творчого потенціалу дітей та молоді. Вони надають можливість вивчати різні види мистецтва, такі як музика, танці, живопис, скульптура та інші. У цих закладах проводяться майстер-класи, концерти, виставки та інші заходи, які сприяють розвитку творчих здібностей учнів. У Полтавському регіоні є кілька мистецьких закладів позашкільної освіти, таких як мистецька школа, дитяча школа мистецтв, центр дитячої творчості тощо. У цих закладах діти та молодь мають можливість вивчати різні види мистецтва від професійних викладачів, які мають великий досвід роботи в галузі. Одним із найбільш відомих мистецьких закладів позашкільної освіти в Полтавському регіоні є Полтавська дитяча школа мистецтв. У школі працюють викладачі з великим досвідом роботи, які навчають учнів грі на музичних інструментах, співу, танців, живопису та інших видів мистецтва.

Крім того, у регіоні є багато гуртків та студій з різних видів мистецтва, які пропонують навчання та виховання дітей та молоді. Участь у таких гуртках дозволяє розвивати творчий потенціал, розвивати мистецькі здібності, покращувати навички та знання у вибраній галузі мистецтва. У цілому, мистецькі заклади позашкільної освіти в Полтавському регіоні є важливими центрами для розвитку творчого потенціалу дітей та молоді. Вони допомагають учням знайти своє покликання в мистецтві та реалізувати свої творчі задуми.

Полтавський регіон має багату творчу спадщину в галузі декоративно-прикладного мистецтва. У зв'язку з цим, в регіоні функціонують різноманітні заклади позашкільної освіти, які сприяють розвитку цієї сфери творчості серед дітей та молоді. Заклади позашкільної освіти з декоративно-прикладною творчістю пропонують учням різноманітні форми та методи навчання, такі як майстер-класи, творчі лабораторії, конкурси, виставки та

інші. Учні можуть вивчати різні види декоративно-прикладного мистецтва, такі як вишивка, кераміка, лозоплетіння, в'язання, виготовлення виробів з паперу та інших матеріалів. Окрім цього, в закладах позашкільної освіти з декоративно-прикладною творчістю проводяться різноманітні заходи, які сприяють розвитку творчого потенціалу учнів. Наприклад, організовуються творчі змагання, виставки, ярмарки майстрів, на яких учні мають змогу продемонструвати свої таланти та отримати підтримку від дорослих.

Полтавський обласний центр народної творчості є одним з провідних закладів позашкільної освіти в галузі народної творчості. У центрі діють різноманітні студії та гуртки з народної пісні, танцю, різьблення по дереву, вишивки та інших видів народної творчості. Учні можуть вивчати історію та традиції української культури, а також отримувати практичні навички [6].

Полтавський обласний центр дитячої та юнацької творчості пропонує різноманітні гуртки з декоративно-прикладної творчості, такі як лозоплетіння, виготовлення іграшок, вишивки, малювання на склі та інші. Учні можуть не лише вивчати техніки виготовлення різноманітних виробів, а й розвивати свою фантазію та творчі здібності [5].

Полтавський обласний художній музей проводить майстер-класи з декоративно-прикладної творчості для дітей та дорослих [4]. У музеї можна вивчати різні техніки мистецтва, такі як вишивка, живопис, ліплення, виготовлення кераміки та інші.

Окрім цього, у Полтавському регіоні діють різноманітні приватні майстерні та студії з декоративно-прикладної творчості, де можна вивчати техніки виготовлення різних виробів та підвищувати свій рівень майстерності.

Отже, позашкільні заклади полтавського регіону з декоративно – прикладною творчістю відіграють важливу роль у розвитку творчого потенціалу дітей та молоді. Ці заклади сприяють розвитку навичок та талантів учнів у різних галузях декоративно-прикладного мистецтва, таких як вишивка, різьблення, мозаїка, кераміка, ткацтво, та інші.

Загалом, позашкільні заклади з декоративно-прикладною творчістю у Полтавському регіоні є важливим ресурсом для розвитку культури та творчості серед дітей та молоді. Вони забезпечують учням доступ до різноманітних видів мистецтва, надають можливості для творчої самореалізації та професійного зростання.

Список використаних джерел:

1. Даниленко О. О. Роль позашкільних закладів у формуванні культури здоров'я молоді. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Соціальні комунікації». 2019. №3(39). С. 34–37.
2. Єрмакова Н. І. Професійна підготовка педагогів для роботи у позашкільних закладах. Педагогіка вищої та середньої школи. 2018. №56(3). С. 118–121.
3. Кобернік О. О. Розвиток інтелектуальної компетентності молоді через позашкільну освіту. Наукові записки Національного університету

«Острозька академія». Серія «Педагогіка». 2020. №4(42). С. 119–122.

4. Полтавський обласний художній музей. URL: <http://poltavamuseum.com.ua/ua/branches/artmuseum/>

5. Полтавський обласний центр дитячої та юнацької творчості. URL: <http://poltavacrmnyt.org.ua/>

6. Полтавський обласний центр народної творчості. URL: <http://poltavacenter.at.ua/>

7. Хоміна О. В. Позашкільна освіта в системі виховання особистості. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філософія». 2018. №1(25). С. 95–98.

К.М. Чуркіна,

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти, гр. ТНІМ-22 спеціальності 014.10 Середня освіта (Трудове навчання та технології)

факультету дошкільної і технологічної освіти

Криворізького державного педагогічного університету

м. Кривий Ріг

Науковий керівник:

Н.В. Волкова,

кандидат педагогічних наук, доцент

кафедри педагогіки та методики технологічної освіти

Криворізького державного педагогічного університету

м. Кривий Ріг

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ: STEAM-ОСВІТА НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

Поки більшість українських шкіл мріють про нове технічне обладнання, технологічний прогрес відкриває нові можливості для освіти.

Експерти зазначають навички, які необхідно здобувати та відточувати, для успішного кар'єрного зростання і майбутнього загалом: критичне мислення, комунікаційні навички, емоційний інтелект, аналітичні здібності, а також технічні навички (STEM). Британські спеціалісти з освіти говорять, що навчання необхідних навичок має відбуватись у школах вже тут і зараз, тоді ідеальний портрет сучасного учня буде мати наступні якості: завжди мобільний, співпрацює завжди й з усіма, зростає в соцмережах, навчається скрізь і будь-коли [1].

Саме вчителі мають підтримувати та допомагати розвивати ці якості, для цього вчителі нового покоління повинні:

— не транслявати данні, а лише спрямовувати навчальний процес для саморозвитку;

— мають активно працювати в команді з усім педагогічним колективом;

— навчають учнів співпраці в класі;

— активно використовують технології в освіті, а не просто «вивчають» [1].

Говорячи про інноваційні технології на уроках слід згадати про STEM-освіту, яка заявила про себе декілька років назад проте вже досить активно використовується.

STEAM-освіта (S-science, T-technology, E-engineering, A-art, M-mathematics) – сучасний підхід до навчання, що поєднує природничі науки, технології, інженерію, мистецтво та математику.[2] Всі ті знання, що зазвичай використовують на уроках технологій, буде краще якщо процесом реалізації проєктів керуватиме або вчитель трудового навчання (технологій), або вчитель інформатики.

Також треба зауважити, що для виконання STEAM-проєктів потрібна облаштована лабораторія та необхідне обладнання. Це 4 дидактичних комплекти: 1) мікроконтролери, електронні компоненти та програмовані електронні модулі для моделювання, дослідів і робототехніки; 2) 3D-принтер для моделювання та графіки; 3) цифровий фрезерувальний верстат для моделювання, конструювання та фрезерування; 4) голографічний екран з відеокамерою, фоном та проектором для створення голографічних навчальних відео [2].

Приклад STEAM-проєкту, що об'єднує не одну дисципліну, і краще підходить для старших класів. Проте такий проєкт слід виконувати за умови наявності необхідного обладнання.

«Розумний будинок»

Учні 5-11-х класів об'єднанні у групах по 4.

Які дисципліни поєднує: інформатика, інженерія, математика, фізика, хімія, архітектурний дизайн, трудове навчання.

Мета: створення моделі дому майбутнього, живлення якого відбувається з використанням відновлювальних джерел.

Термін виконання: 6-9 місяців.

Учнів об'єднують у групи, кожна з яких обмірковує своє бачення можливостей «Розумного будинку»: забезпечення живлення моделі будинку за допомогою сонячних батарей, налаштування датчиків руху, датчиків CO₂, вологості і температури повітря, автоматичного закриття та відкриття дверей і вікон, автоматичного освітлення та сигналізації.

На уроках трудового навчання кожна група самостійно розробляє проєкт будинку майбутнього: дизайн, кількість поверхів, наявність тераси, допоміжних будівель.

Досліди з датчиками для їх правильного налаштування проводять на уроках фізики та хімії. А точність архітектурних розрахунків перевіряють на уроках математики.

Програмування «Розумного будинку» відбувається, звісно, на уроках інформатики. До моделі можна також під'єднати «Автоматичну метеостанцію» і «Розумну теплицю» [2].

У закладах, що не мають лабораторії та необхідного обладнання також можна застосовувати STEAM-проекти завдяки інноваційним технологіям. Для виконання будь-якого проекту протягом навчального року можна залучити безкоштовні онлайн-ресурси 3D моделювання.

Використання програм 3D моделювання на уроках трудового навчання (технологій) дозволяє організувати необхідний рівень візуалізації та спростити процес побудови моделі майбутнього виробу. Специфіка таких проектів підвищить ефективність навчання, а в перспективі може сприяти вирішенню нестандартних задач творчого характеру.

Інноваційні технології, які можна використовувати:

1. canva.com – один із застосунків, що на сьогодні найчастіше використовують для презентації чи інфографіки. Проте освітній потенціал Canva значно потужніший, можна знайти багато варіантів для створення плакатів, яскравих та зручних шаблонів на тему «Плани уроків» та інших готових графічних схем.

2. genial.ly – ресурс для створення інтерактивних мультимедійних речей. Наприклад, можна створити інтерактивну картину. Можна створювати з ним і плакати, графіки, таблиці, а також підготувати сертифікати й грамоти, розклад.

3. octagon.studio – ця компанія є флагманом у розробці технологій і методик доповненої реальності, що можна застосовувати для візуалізації та вивчення.

4. stem.org.uk – ресурс справжній скарб для вчителів, які добре знають англійську мову та прагнуть поглибити свої знання і навички в царині STEM. На цьому ресурсі є багато посібників з покроковими інструкціями із впровадження STEM. І не потрібно залучати додаткові кошти чи спеціальне обладнання, щоб розробити з дітьми цікаві проекти.

5. mozaweb.com/uk – ефективне програмне забезпечення для презентацій у класі з цифровими підручниками, анімованими презентаціями та функцією домашнього завдання в режимі онлайн, а також тисячі одиниць інтерактивного вмісту (3D-сцени, навчальні програми, відео, вправи), які можуть бути використані учнями для навчання та тренування й вдома.

6. thinglink.com – сервіс, що дозволяє створювати мультимедійні плакати, а іншими словами, «розмовляючі картинки», на які наносяться маркери. При наведенні на них може з'являтися будь-який мультимедійний контент.

7. tinkercad.com – безкоштовна онлайн-програма 3D-моделювання, яка працює у веб-браузері.

8. blender.org – програмний пакет для створення тривимірної комп'ютерної графіки, що включає засоби моделювання, анімації, рендерінгу, після-обробки відео.

Отож, інноваційні технології – це цілеспрямований системний набір прийомів, засобів організації навчальної діяльності, що охоплює весь процес навчання від визначення мети до одержання результатів. STEM – це система

освіти, що стимулює оволодіння сучасними знаннями з різних галузей, формування навичок творчої діяльності, розвиток критичного та інноваційного мислення. У сучасних реаліях все це є необхідною та невід'ємною складовою навчання.

Список використаних джерел:

1. Інноваційних технологій в освіті: що українцям можна запозичити просто зараз: <https://osvitoria.media/experience/12-innovatsijnyh-tehnologiyi-v-osviti-shho-ukrayintsyam-mozhna-zapozychyty-prosto-zaraz/>
2. Три STEAM-проекти, які можна реалізувати у школі: <https://osvitoria.media/experience/try-steam-proekty-yaki-mozhna-realizuvaty-u-shkoli/>

І.В. Шавенко,
вихователь-методист КЗДО КТ № 291 КМР
м. Кривий Ріг

УПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

У тезах висвітлено впровадження інноваційних технологій в освітній процес закладу дошкільної освіти та сутність інноваційної педагогічної діяльності як особливого виду творчої діяльності педагога.

Головною метою проведеної реформи в сфері освіти нашої країни є формування і виховання особистості з сучасним, різнобічно розвиненим мисленням, яка вміє творчо підходити до своєї справи. Інновації визначають нові методи, форми, предмети, технології, що застосовуються педагогами в педагогічній практиці, спрямовані на розвиток здібностей особистості дитини. Беззаперечно, педагогічна інновація це зміни, спрямовані на поліпшення розвитку, виховання і навчання, вдосконалення цілей і змісту, форм і методів педагогічної діяльності, що сприяє розвитку свідомості та самосвідомості педагога. Завдяки цьому при інноваційному підході до організації педагогічної діяльності всі зусилля спрямовані на пошук і вибір оптимальних педагогічних рішень. У зв'язку з цим, сьогоденне впровадження інноваційних технологій в освітній процес закладу дошкільної освіти є основним фактором професійного розвитку педагогів.

Аналіз наукових досліджень свідчить, що невід'ємною частиною процесу розвитку практично кожного сучасного закладу дошкільної освіти стало активне впровадження вихователями педагогічних інновацій. Головними завданням вихователя закладу дошкільної освіти є виховувати, навчати і розвивати дітей дошкільного віку використовуючи різноманітні форми, методи, технології, засоби роботи.

Проблемі використання інноваційних технологій в освітньому процесі присвятили свої роботи (А. Вербицького, І. Дичківської, М. Кларина, О. Листопада, В. Нестеренко, Є. Полата, С. Сисоевої та ін.); впровадження

інновацій в роботу з дітьми дошкільного віку відображені у дослідженнях (Х. Барна, А. Бурова, А. Вакуленко, С. Поворознюк, О. Прокоф'єва, А. Харченко, Л. Швайка та ін.).

Мета тез полягає в аналізі та обґрунтуванні особливостей упровадження інноваційних технологій в освітньому процесі закладу дошкільної освіти

Дошкільна освіта в умовах сьогодення потерпає від нестачі та плінності кадрів, низького матеріально-технічного забезпечення та багатьох інших негараздів. Однак яскравим позитивним прикладом уваги до діяльності закладу є зміцнення статусу дитинства в суспільстві, що потребує нових підходів до розуміння перспектив розвитку дитини дошкільного віку в усіх суперечностях мінливого світу.

Інноваційні технології навчання мають за мету прищепити дошкільним педагогам дослідницькі уміння та сформувати активну, ініціативну, відповідальну та творчу особистість. У діяльності дошкільних педагогів особливо важливу роль має їх ініціатива і винахідливість, творчий підхід і прагнення до розробки й впровадження змін, цікавих ідей спрямованих на освітній процес та їх практична реалізація, а також умов, які створює для своїх працівників керівник закладу для здійснення інноваційної діяльності.

Інноваційні технології, системи навчання і виховання дітей дошкільного віку відрізняються варіативністю, своєрідністю і специфікою прояву на практиці, бо вони відображають рівень педагогічної майстерності та творчості.

Використання інноваційних технологій в практиці здійснюється на трьох рівнях: загально-педагогічний рівень – цілісний освітній процес у конкретному регіоні чи закладі освіти, на визначеному етапі навчання тощо; предметно-лабораторний (освітня технологія використовується в значенні окремої методики); локальний (модульний) рівень – стосується елементів освітнього процесу.

Інноваційних технологій є великий вибір, але не кожна з них може бути використана вихователем в роботі з дітьми дошкільного віку.

Отже, розглянемо інноваційні технології, авторські програми, методики та їх елементи, які найбільш актуальні та пристосовані до впровадження у практику роботи закладу дошкільної освіти.

У закладі дошкільної освіти проводяться такі інноваційні форми роботи з дітьми: нетрадиційні форми занять (комбіновані, інтегровані, проект); нестандартні заняття (мандрівки, години ввічливості, уроки милування природою, заняття-пошук, заняття-казка, заняття-тренінг); нетрадиційні свята та інсценізації; оздоровчі заходи (піші прогулянки, сміхотерапія, пальчикова гімнастика).

Більшість занять в закладах дошкільної освіти проводять інтегровано, коли одна тема розкривається з допомогою різних напрямків роботи. В садочках впроваджуються спектр методик і технологій: технологія психолого-педагогічного проектування Т. Піроженко, методика використання схем-моделей у лексико-граматичній роботі К. Крутій,

методика художньо-мовленнєвої діяльності Н. Гавриш, методика використання інтелектуальних карт та коректурних таблиць Н. Гавриш, методика розвитку творчих здібностей на заняттях з малювання Л. Шульги, методика використання схем-моделей для навчання дітей описових розповідей Т. Ткаченко, технологія розвитку творчої особистості (теорія розв'язання винахідницьких завдань) Г. Альтшуллера, методика раннього та інтенсивного навчання грамоти М. Зайцева, логічні блоки Дьєнєша, методика навчання дітей раннього віку Глена Домана, інтелектуальні ігри Нікітіних, розвивальні ігри В. Воскобовича, інформаційно-комунікаційні технології, технологія ейдетика для дітей дошкільного віку, палички Кюїнезера, здоров'язбережувальна технологія М. Єфименка та ін. Такі заняття забезпечують оптимальну активність дітей дошкільного віку та сприяють кращому засвоєнню теми. Наприкінці заняття дітям пропонують сказати ключові поняття теми, нову інформацію, про яку вони дізналися, що на занятті сподобалося чи навпаки, не сподобалося, просять аргументувати свої думки. Інтегровані заняття не лише розвивають пізнавальну активність дітей, а й мовленнєву, адже вони вимагають самостійного викладу своїх думок, вміння мислити.

Упровадження інноваційної технології відбувається поступово та має наступні етапи: ознайомлення з інновацією, авторською програмою; вивчення завдань, які передбаченні законодавством; пошук додаткової інформації, аналізування практики колег і зіставлення отриманих й його процесі результатів; психологічна, методична, теоретична підготовка педагогів; розробка моделей, рекомендацій щодо впровадження обраної технології; організація, контроль за процесом нововведення, внесення корективів (якщо є потреба); моніторинг управління процесом впровадження інновації.

Проаналізувавши етапи впровадження інновацій, можна дійти висновку, що однією з умов реалізації інноваційних технологій в практику роботи закладу є готовність педагога до інноваційної діяльності, яка здійснюється на локальному, регіональному чи всеукраїнському рівнях. Успішність інноваційної діяльності передбачає, що педагог усвідомлює практичну значущість різних інновацій у системі освіти не лише на професійному, а й на особистісному рівні.

Застосування нових інноваційних технологій, за яких можливі ефективні перетворення, потребує певних умов: досконале вивчення конкретної інновації, прийняття її особисто; адміністративна підтримка; створення психолого-педагогічної експертизи педагогічних систем та інновацій; створення розвивального середовища та системи інформаційного забезпечення інноваційного освітнього процесу; опора на базисні педагогічні знання, класичну науку, критичний аналіз радикальних нововведень.

Узагальнюючи вищезазначене, варто підкреслити, що використання інноваційних технологій в освітній діяльності закладу дошкільної освіти – обґрунтована система педагогічних форм, методів, засобів, планомірність і

послідовність їх використання, які спрямовані на організацію нововведень в освітньому просторі і дають змогу для розвитку, самовираження, самореалізації і творчості вихованців. Успішне впровадження інноваційних технологій багато в чому залежить від того, наскільки ефективно вихователями освоюються і застосовуються в освітньому процесі, що сприяють змінам діяльності закладів дошкільної освіти.

Таким чином, основне завдання вихователів закладів дошкільної освіти підібрати інноваційні технології, методики, засоби які оптимально відповідають формуванню основ світогляду цілісної, життєво активної, гуманістично-спрямованої особистості, яка буде визнавати та дотримуватись національно-культурних, загальнолюдських та громадянських цінностей. Впровадження інноваційних технологій в навчанні та вихованні дітей дошкільного віку, підвищить результативність освітнього процесу, сформує у педагогів ціннісні орієнтації, спрямовані на розвиток і формування всебічно розвиненого дошкільника, спроможного вирішувати певні завдання у практичній діяльності.

Список використаних джерел:

1. Дідичук А. Впровадження інноваційних технологій в освітній процес сільських закладів дошкільної освіти. Інноваційні технології в дошкільній освіті: збірник наукових статей за матеріалами IV Міжнародної науково-практичної конференції. м. Переяслав, 2021 р. С. 78-82.
2. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології : навчальний посібник. Київ : Академвидав, 2014. 352 с.
3. Шахіна Ю., Садова Д. В. Інноваційні педагогічні технології в дошкільній освіті: Вісник Серія: «Педагогічні науки», 2020. Вип. 1. С.236-240.

А. П. Шаповалова,
магістрантка,

ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

Науковий керівник:

В.В. Стешенко,

доктор педагогічних наук, професор

ДО ПИТАННЯ ПРО МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ КУРСУ ЗА ВИБОРОМ «СУЧАСНА ВИШИВКА» У СТАРШИХ КЛАСАХ

Одним із пріоритетних завдань сучасної загальної середньої освіти в Україні є організація профільного навчання старшокласників. Актуальність такого навчання зумовлена посиленням ключової місії школи у професійному визначенні старшокласників, створенням умов для розвитку творчої особистості, здатної ефективно працювати й навчатися упродовж усього життя та необхідністю цілеспрямованої їх підготовки до майбутньої професійної діяльності.

В Заявці на проведення експерименту всеукраїнського рівня за темою «Допрофільна підготовка і профільне навчання в системі «гімназія-ліцей» у вересні 2018 – квітні 2023 року» зазначалося, що великою проблемою, яка заважає успішному здійсненню наскрізного профільного навчання є відсутність необхідного організаційно-методичного забезпечення освітнього процесу. Ефективним засобом вирішення цієї проблеми може стати розроблення і впровадження методики викладання профільних курсів.

Профільне навчання здійснюється за одним із трьох варіантів: за однією з профільних програм предмета «Технології», за програмами професійного навчання та за програмами курсів за вибором «Професійні проби» профорієнтаційного спрямування. Особливої уваги вимагає розробка методичного забезпечення курсів за вибором «Професійні проби». Одним з таких курсів є «Сучасна вишивка», програма якого розроблена Л. Шестаковським та Л. Дем'яненко [6]. Така увага до цього курсу зумовлена тим, що вишивкою учні оволодівають в 5–9-х класах, а також сучасними мотивами й техніками, які використовуються сьогодні.

Проблема профільного навчання у старших класах розкрита в ряді праць науковців і методистів. Це колективні монографія за редакцією Г. Васьківської [8], навчальний посібник за редакцією О. Коберника [2], наукові статті В. Гетти та О. Торубари [1], В. Курок [4], Н. Шиян [9] і ін. Методичні аспекти профільного навчання розкрито в інструкціях О. Комарової [3], методиці Т. Ясінської [5] та інших джерелах.

Але більш конкретні проблеми, зокрема особливостей викладання у старших класах курсів за вибором, зокрема курсу «Сучасна вишивка», потребують окремого дослідження. Це зумовлено психологічними особливостями нового (комп'ютерного) покоління, широким запровадженням дистанційної освіти в умовах воєнного стану, а також тим, що учні 5–9 класів уже вивчали вишивку. Все це зумовлює актуальність порушеної проблеми.

Об'єктом дослідження обрано процес профільного навчання учнів старших класів. Предмет дослідження – методичні особливості викладання курсу за вибором «Сучасна вишивка» у старших класах.

Завдання дослідження, які ми ставимо перед собою, полягають у наступному:

1. Вивчити стан розробки проблеми профільного навчання учнів старших класів взагалі і курсу за вибором «Сучасна вишивка» зокрема.
2. Дослідити стан викладання курсу за вибором «Сучасна вишивка» у старших класах.
3. Встановити методичні особливості викладання курсу за вибором «Сучасна вишивка».
4. Експериментально довести педагогічну ефективність врахування встановлених методичних особливостей викладання курсу за вибором «Сучасна вишивка» у старших класах.

Для розв'язання цих завдань ми плануємо використати наступні методи дослідження: теоретичні – аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, абстрагування, класифікація, моделювання, проектування; емпіричні – вивчення нормативного забезпечення профільного навчання, передового педагогічного досвіду, бесіди, спостереження, аналіз уроків, аналіз шкільної документації, педагогічний експеримент.

Наукова новизна дослідження полягає у визначенні методичних особливостей викладання курсу за вибором «Сучасна вишивка» у старших класах.

Практична значимість отриманих результатів полягає у розробці методичного забезпечення викладання курсу за вибором «Сучасна вишивка» з урахуванням встановлених методичних особливостей, яке може бути з успіхом використано в освітньому процесі.

Список використаних джерел

1. Гетта В. Г., Торубара О. М. Педагогічні умови ефективної профільної та професійної підготовки школярів. *Трудова підготовка в закладах освіти*. 2011. № 2. С. 17–18.

2. Коберник О. М., Терещук А. І. Теорія і методика профільного технологічного навчання учнів в старшій школі: *навчальний посібник*. Умань: ФОП Жовтий, 2017. 365 с.

3. Комарова О. В. Методика викладання біології у профільній школі. *Практичний курс: методичні інструкції до проведення практичних занять з дисципліни «Методика викладання біології у профільній школі»*. Кривий Ріг : КДПУ, 2017. 59 с. URL:

<http://elibrary.kdpu.edu.ua/bitstream/123456789/3118/1/%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%87%D0%BA%D0%B0.pdf> (дата звернення: 27.03.2023).

4. Курок В. П. Особливості технологічного профілю навчання учнів загальноосвітньої школи. Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка: *зб. наук. праць*. Вип. 21 / Глухівський НПУ ім. О. Довженка; редкол: О. І. Курок (відп. ред.) та ін. Глухів: ГНПУ ім. О. Довженка, 2013. 173 с. (Серія: Педагогічні науки; вип. 21).

5. Методика профільного технологічного навчання. *Блог учителя Ясінської Тетяни Миколаївни*. URL: <http://jasinskat.blogspot.com/> (дата звернення: 06.04.2023).

6. Навчальна програма курсу за вибором для учнів 8–11 класів «Сучасна вишивка» / автори: Л. Л. Шестаковський, Л. В. Дем'яненко. URL: <https://mon.gov.ua › app › media › 2020/06> (дата звернення: 27.03.2023).

7. Про проведення експерименту всеукраїнського рівня за темою «Допрофільна підготовка і профільне навчання в системі «гімназія-лицей» у вересні 2018 – квітні 2023 року». *Наказ Міністерства освіти і науки України від 01 серпня 2018 р. № 836*. URL: <http://surl.li/ghfyn> (дата звернення: 27.03.2023).

8. Технології профільного навчання: *кол. монографія* / авт. кол.: Г. О. Васьківська, С. В. Косянчук, В. І. Кизенкої ін.; за наук. ред. д-ра пед. наук, проф. Г. О. Васьківської. Київ: Педагогічна думка, 2020. 304 с.

9. Шиян Н. Профільне навчання учнів у загальноосвітній школі сільської місцевості. *Педагогічні науки*. 2010. Вип. 1. С. 12–20.

Н.А. Швець,
здобувачка другого (магістерського) рівня
вищої освіти, групи ЗТНІМ-22
спеціальності 014.10 Середня освіта
(Трудове навчання та технології)
Криворізький державний педагогічний університет
м. Кривий Ріг

РЕЙТИНГОВА ОЦІНКА ЗНАТЬ УЧНІВ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ І ТЕХНОЛОГІЙ

Сьогодні вже неможливо ігнорувати вплив засобів комунікації та новітніх інформаційних технологій, оскільки саме вони є головними, інтенсивними компонентами при формуванні у підростаючого покоління світогляду, смаків, ставлення до подій, які відбуваються в нашій країні й у світі в цілому. Поява нових комп'ютерних програм у галузі освіти порушує чимало педагогічних і психологічних проблем, дослідження яких дозволить зробити більш ефективним навчальний процес відповідно до сучасних вимог. У питанні становлення у закладах освіти комп'ютеризації, помітну роль відіграли дослідження А. Верляня, О. Виговської, Б. Гершунського, В. Глушкова, О. Єршова, М. Жалдака, Л. Коношевського, Г. Кочеткова, Ю. Машбиця, В. Монахова, Г. Попов. Звертаються у своїх працях до розгляду питання про поліпшення стану навчального процесу в закладі вищої освіти за допомогою комп'ютеризації: Ю. Давидов, Р. Нізамов, І. Підласий, М. Посталюк, В. Руденко, Є. Хомська, І. Єфімова, П. Холст [3].

Рейтинг (оцінка, віднесення до класу, розряду, категорії) – це оцінка позиції аналізованого об'єкта за шкалою показників. Рейтингова оцінка характеризується значенням конкретного показника, який синтезує певні сторони діяльності об'єкта дослідження, отриманого на основі математичної обробки системи окремих показників. Комплексна оцінка використовується у порівняльному аналізі для визначення рейтингу на підставі вибору найкращого з них [1].

Проведений аналіз спостережень та анкетувань показав, що чимало викладачів закладів освіти не бачать необхідності в цьому (31%), інші (38%) посилаються на недостатню власну компетентність щодо організації індивідуалізації навчального процесу на основі використання комп'ютерів, треті посилаються на недостатню методичну розробленість даної проблеми (23%), четверті відмовилися дати відповіді на поставлені запитання (18%).

Слід зауважити, що 54% викладачів взагалі не планують роботу щодо організації індивідуалізації навчального процесу на основі використання комп'ютерів. На одній третині відвіданих занять викладачі намагалися здійснювати індивідуалізацію навчального процесу на основі використання комп'ютерів, і це більше стосувалося педагогічних дисциплін. На таких заняттях можна було спостерігати ілюстрацію: практичного змісту інформації, що вивчається (28,5%), встановлення міжпредметних зв'язків (13,5%), формування у учнів знань комп'ютерної техніки (30,6%), розвитку комп'ютерно-алгоритмічних умінь (35,2%), активізації пізнавального інтересу учнів (23,6%), залучення до самостійного виконання завдань (19,8%), до творчого пошуку при розв'язуванні завдань (14,6%) та адекватної самооцінки учнями власного процесу пізнання (21,2%). На наш погляд, причину такого становлення можна пояснити тим, що чимало викладачів бояться порушити логіку подачі навчального матеріалу та не компетентні у використанні комп'ютерів на заняттях.

Складання тестів і їхня апробація. Для цього ми визначили дисципліни, що будуть брати участь у дослідженні. Ми розробили тестові завдання, процедури проведення і критерії оцінки; провели експертизу завдань і запитань. Результатом первинної експертизи стали пропозиції і рекомендації з організації і проведення комп'ютерного контролю знань та вмінь студентів:

1) для забезпечення високої надійності тесту необхідно скласти не менш 100 завдань;

2) запитання і завдання повинні бути сформульовані чітко, доступно й однозначно;

3) запропоновані варіанти відповідей необхідно представити досить короткими, але відображаючими суть запитання;

4) на тестуванні допускається присутність не більш 3-х осіб: 1-ий спостерігач, якою може бути представник навчальної частини; 2-ий спостерігач – відповідальний викладач, що проводить інструктаж і вирішує поточні проблеми; 3-ій спостерігач – лаборант, що здійснює поточне обслуговування і контроль за роботою комп'ютерів.

Отже, дослідження результатів із використанням комплексу взаємодоповнюючих методів (спостереження, анкетування, рейтингової оцінки, тестування, математичної та статистичної обробки результатів) дозволяє дійти висновку про більшу ефективність застосування тестування. Рейтингова оцінка знань учнів розуміється нами як метод педагогічної діагностики, призначений для вивчення рівня індивідуальних досягнень учнів відносно певного критерію. Тестування сприяло створенню психолого-педагогічних умов успішності навчання завдяки конкретному і детальному опису цілей навчання; наявності для кожної цілі адекватного набору навчальних завдань; розподілу завдань за ступенем складності.

Список використаних джерел:

1. Сутність та види рейтингових оцінок URL: https://pidru4niki.com/1035081153682/ekonomika/sutnist_vidi_reytingovih_otsinok
2. Левченко О. Г. Поняття рейтингової оцінки та ранжування ефективності управління охороною праці на виробництві в галузі машинобудування URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/35580/1/2_Pchuk_2017.pdf
3. Рейтингова система оцінювання набутих студентом знань і вмінь URL: <https://kymu.edu.ua/rejtingova-sistema-otsinyuvannya-nabutikh-studentom-znan-i-vmin/>

А.О. Шнайдер,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
групи 548 педагогічного факультету спеціальності 013 Початкова освіта,
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського
м. Миколаїв
Науковий керівник:
Г.Б. Бреславська,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
початкової та дошкільної освіти,
Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського
м. Миколаїв

ВИХОВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО БАТЬКІВЩИНИ ЗАСОБАМИ НАРОДНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Виховання ціннісного ставлення до Батьківщини у підростаючого покоління залежить від багатьох факторів, серед яких: державна політика, національна культура, національний менталітет, національна мораль, національна педагогіка тощо, які визначають національний характер виховного процесу сучасної школи, формування у підростаючого покоління ціннісного ставлення до Батьківщини, що вимагають розробки та впровадження інноваційних технологій і комплексних підходів. Таке виховання можливе, якщо воно ґрунтується на давніх загальнолюдських традиціях, цінностях національної культури та етнопедагогіки.

Концептуальні засади формування ціннісного ставлення до Батьківщини відображені в Законі України «Про освіту», у Державній національній програмі «Освіта» (Україна ХХІ століття), «Патріотичне виховання дітей та учнівської молоді в умовах сучасних модернізаційних змін».

Ціннісне ставлення до Батьківщини знаходить пряме чи опосередковане вираження в системі національного виховання і є визначальним критерієм патріотизму, в якому українські дослідники виділяють три варіанти: етнічний (на основі почуття приналежності до свого етносу, культури та історії), територіальний (ідентифікація з певною територією), державницький

патріотизм (головна його мета — виховання у дітей державницького, громадянського світогляду).

Ціннісне ставлення до Батьківщини взаємозумовлює всі ці якості особистості: етнічний, територіальний і державний патріотизм, який виявляється в моральному, інтелектуальному та поведінковому ставленні молодшого школяра до природного та соціального середовища, в якому він живе.

Формування ціннісного ставлення молодших школярів до Батьківщини на засадах народної педагогіки повинно виражатися у формі прояву ціннісного світогляду, що охоплює широкий спектр ставлень особистості молодшого школяра до багатомісячного досвіду українського народу. Українська школа має на меті забезпечити формування ціннісного ставлення до Батьківщини, максимально впроваджуючи у зміст освіти культурно-історичні надбання національного інтелекту та науки, мистецтва і традицій.

Необхідність виховання особистості на засадах морально-духовних цінностей обґрунтовують у своїх дослідженнях І. Бех, О. Вишневецький, І. Зязюн, М. Каган, С. Кримський, Г. Сагач та інші, наголошуючи на тому, що залучення молодших поколінь до зазначених цінностей не дасть громадянству самозруйнуватися, втратити духовні надбання, що створювались тисячоліттями. Видатні педагоги, науковці, просвітителі Г. Ващенко, М. Грушевський, І. Огієнко, С. Русова, К. Ушинський та інші визначали виховання ціннісного ставлення до Батьківщини одним з головних завдань освіти. У сучасних дослідженнях (І. Бех, К. Журба, Ж. Петрочко, К. Чорна, В. Шахрай, І. Шкільна та інші) розглядаються засоби, форми, методи виховання у дітей шкільного віку поваги, пошани до рідного народу, любові до Батьківщини, формування у них цінності патріотизму.

У науковій літературі наголошується, що природа ціннісного ставлення є емоційною, оскільки вона відображає суб'єктивно-особистісно значущий зв'язок людини з оточуючими предметами, явищами, людьми, а існування цінності дозволяє людині визначити простір свого життя як морально-духовний.

Ціннісне ставлення формується під впливом реальної життєвої практики за умови внутрішньої активності людини, що дає змогу розглядати культуру як світ ідеалів, проектів, моделей, а також як світ практичної та духовної взаємодії людей, тобто Дослідники підкреслюють, що ціннісне ставлення розкриває внутрішній світ особистості, основними елементами якого є стійкі смисли та особистісні цінності як джерела цих смислів. Особистісні цінності виявляються у сформованих ідеалах [2, с. 25-27].

Таким чином, ціннісне ставлення можна визначити як емоційно значущу асоціацію індивіда з конкретними об'єктами навколишнього світу, засновану на усвідомленні важливості цього об'єкта. Характерною рисою поняття «Батьківщина» є його багатосаровість.

В енциклопедичних джерелах цей термін тлумачиться по-різному. Наприклад, в «Енциклопедії історії України» пояснюється, що Батьківщина

— це країна за людьми, які в ній народилися і є її громадянами; політичне, соціальне та культурне середовище, в якому люди живуть і працюють; місце народження кого-небудь. Зазначається, що спочатку термін «батьківщина» вживався у сфері родинних надбань (батьківщина, батьківщина, дідова країна тощо). Однією з помітних тенденцій є ототожнення батьківщини з нацією. З огляду на це виділяється термін «історична Батьківщина», а посиленням на первинне значення слова «батьківщина» є вислів «мала Батьківщина» [3, с. 203].

Отже, ціннісне ставлення можна визначити як емоційно осмислений зв'язок особистості з певними об'єктами навколишнього світу, в основі якого лежить відчуття значущості цього об'єкта. Характеризуючи поняття «Батьківщина», слід зазначити, що воно є багатоплановим.

Процес формування системи цінностей, зокрема до Батьківщини засобами народної педагогіки, має свою специфіку на кожному віковому етапі розвитку особистості, що і необхідно врахувати у педагогічному процесі. Відтак для того, щоб з'ясувати стан вихованості ціннісного ставлення до Батьківщини у молодших школярів, необхідно знати закономірності їхнього вікового розвитку, в чому значною мірою допомагають думки і висновки видатних педагогів про особливості розвитку учнів початкових класів.

Змістове наповнення засобів народної педагогіки несе не тільки пізнавальну роль у вивченні про життя українського народу, в ньому зафіксовані моральні цінності та правила життя, що є основою виховання молодших школярів. Народна педагогіка в своїй основі реалізує запити програми нової української школи, щодо компетентнісного підходу виховання, де знання крім інформаційного мають ще й ціннісне значення.

Фольклор (казки, пісні, звичаї та традиції) впливають на розвиток знаннєвої сфери у дітей, збагачуючи народними інструментами пізнання основ життя, за участю культурологічного підходу орієнтуючи молодших школярів на осмислення національних здобутків рідного народу. Відображені у засобах народної педагогіки цінності і загальні принципи поведінки, за допомогою різних методів і форм роботи у ході освітнього процесу засвоюються дітьми, впливають на формування ціннісного ставлення до Батьківщини, зокрема любові, безкорисливого піклування та самоповаги. Засвоєння знань відповідного змісту, переживання їх на емоційному рівні, сприяє виробленню нею власного життєвого досвіду, ставлення до стереотипів поведінки та моральних зразків і переведення їх у внутрішній план особистості, свідомості і поведінки.

Список використаних джерел:

1. Бех І. Д. Виховний процес в осягнутих глибинах. Шкільний світ. 2004. № 5. С. 3-41.
2. Гриців Т. Г. Використання засобів народної педагогіки у вихованні ціннісного ставлення до батьківщини у молодших школярів. Особистість у

просторі виховних інновацій: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, Івано-Франківськ: НАІР, 19 жовтня 2018 р. с.82-87.

3. Енциклопедія історії України: В 5 т. /Редкол.: В. А.Смолій(голова) та ін. Київ: Наук.думка, 2003. Т.1: А-Б.2004. 528 с.

О.В. Шукатка,

доктор педагогічних наук, професор
кафедри фізичного виховання та спорту
Львівський національний університет імені Івана Франка
м. Львів

О.В. Пухир,

здобувач ступеня вищої освіти «бакалавр»
Львівський національний університет імені Івана Франка
м. Львів

ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІ ДО ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНОЮ КУЛЬТУРОЮ ТА СПОРТОМ У МОЛОДШОМУ ШКІЛЬНОМУ ВІЦІ

Пошуки способів зміцнення здоров'я дітей особливо актуальні у теперішній час, означений постійними стресами, хвилюваннями, негараздами. Дуже важливо, на наш погляд, дбати про здоров'я на різних етапах життя, але насамперед, у початковій школі. Адже тільки здорова дитина зможе в майбутньому реалізувати свій талант [1].

Фізична культура – це складова частина культури, пов'язана з системою фізичного виховання, організації спорту, спеціальних наукових дослідів, технічних засобів, потрібних для фізичного виховання і спорту, суспільної та особистої гігієни, раціональної організації активного відпочинку.

Молодший шкільний вік є найбільш сприятливим сенситивним періодом для засвоєння різноманітних видів рухової діяльності, формування в школярів звички до систематичних занять фізичними вправами, що прививає навик здорового способу життя. У молодшому шкільному віці розвиваються м'язово-рухові відчуття, покращується зоровий і тактильний контроль під час виконання рухів, удосконалюється координація між зоровим відчуттям та виконанням рухів.

Мотивація до рухової активності – це складна система збудників, яка включає потреби, інтереси, установки й цінності особистості та стимулює її до виконання дій, пов'язаних із фізичним навантаженням і забезпеченням зміцнення свого здоров'я. Збільшення рухової активності дітей сприяє не тільки зміцненню їх здоров'я, підвищенню опірності захворюванням, але й всебічному розвитку, покращенню працездатності.

У своїх наукових працях О. Дубогай вказує на проблему низької мотивації через невмотивованих батьків, та небажання приділяти достатньо часу фізичному вихованню своїх дітей. Однією з таких причин є недостатня увага сім'ї до проблем фізичного виховання, неосвіченість батьків, їх

необізнаність у галузі фізичної культури і спорту [2]. Вважаємо таке занепокоєння цілком обґрунтованим, адже приклад батьків це перший, найважливіший взірець для наслідування їхніми дітьми. Діти – це губка, яка всмоктує в себе знання, а також вони як пантоміми, які повторюють рухи дорослого. Проблема невмотивованості батьків, розширює проблему невмотивованих дітей. За даними О. Дубогай [2], ранкову гімнастику з дітьми першого класу робить більшість опитаних батьків. Потім цей відсоток зменшується до 20 % до кінця другої навчальної чверті. Основна частина батьків робить зарядку з дітьми дуже рідко (55 %) і багато батьків не робить ранкової гігієнічної гімнастики зовсім. Ті, хто виконує зарядку, затрачають на це лише півгодини на тиждень, тобто п'ять хвилин на день. Отож, підсилити зацікавленість та мотивацію до занять можливо, якщо виконувати їх разом з дитиною. Для дитини це буде гарним прикладом та сприятиме згуртованості родини [3].

Якщо розглядати фізичне виховання в середовищі школи, то за твердженням В. Столітенко, Г. Воробей, мотив навчання – це спрямованість учня на різні сторони навчальної діяльності. Формування мотивації - це виховання в учнів ідеалів, світоглядних цінностей, прийнятих у нашому суспільстві, у поєднанні з активною поведінкою учня, що означає взаємозв'язок усвідомлюваних і реально діючих мотивів, єдиного слова і справи, активну життєву позицію учня.

У школі відповідальність за цей процес покладений на вчителя. Саме вчитель повинен прививати дітям любов до фізичної культури та спорту, мотивувати їх до самовдосконалення, проте в умовах змішаного навчання педагог повинен розділити свої обов'язки з батьками учнів та злагоджено працювати. Для цього необхідно: налагодити контакт з батьками; пояснити яке значення має їх допомога на уроках; певним чином мотивувати їх також, описуючи вагомість правильного виконання фізичних вправ їхніми дітьми; ознайомити батьків з фізичними і психологічними особливостями молодших школярів, способами мотивації дітей займатися фізичною культурою [3].

Отже, формування мотивації до занять фізичною культурою та спортом у молодшому шкільному віці можливо через злагоджену роботу вчителів, батьків та дітей, вектор якої спрямований на здоровий стиль поведінки особистості упродовж всього життя.

Список використаних джерел:

1. Хоменко Н. М. Виховання інтересу до уроків фізкультури. Початкова школа, 1999. № 3-4. 29 с.
2. Дубогай О. Д. Соціально-педагогічні і організаційні аспекти дослідження масових форм занять фізичними вправами в системі «Сім'я – школа». Матер. II всеукр. конф. «Концепція підготовки спеціалістів фізичної культури в Україні». Київ; Луцьк: Вежа, 2016. С. 134–138.
3. Шукатка О. В., Колядич Х. Мотивація молодших школярів до занять фізичною культурою під час занять дистанційного навчання. Наукові дослідження та інновації в галузі суспільно-гуманітарних наук: зб. матеріалів

I Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (Мелітополь, 24 лист. 2021 р.).
Мелітополь: ТДАТУ, 2021. Част. 1. С. 151–153.

О.В. Язловецька,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри фізичного виховання і
рекреаційно-оздоровчої роботи
Центральноукраїнського державного
університету імені Володимира Винниченка
м. Кропивницький

Б.О. Язловецький,
студент другого (магістерського)
рівня вищої освіти,
факультет психології та мистецтв,
спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки
(Позашкільна освіта)
Центральноукраїнського державного
університету імені Володимира Винниченка
м. Кропивницький

РОЛЬ ПОЗАШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ ФІЗКУЛЬТУРНО- СПОРТИВНОГО НАПРЯМУ У СИСТЕМІ ДОЗВІЛЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ШКОЛЯРІВ

Сьогодні перед суспільством постає завдання виховання здорового, сильного, працездатного підростаючого покоління із активною життєвою позицією. Ці питання реалізуються у процесі виховання дітей та молоді в закладах освіти, вдома та під час дозвілля. Організоване змістовне дозвілля дітей та молоді може суттєво вплинути на гармонійне формування їх особистості, розширення рухового потенціалу, задоволення потреб у спілкуванні та самовираженні, а також заповнити вільний час і відволікти від вулиці та шкідливих звичок.

Більшість сучасних дослідників визначають дозвілля як сукупність занять у вільний час, за допомогою яких задовольняються безпосередні фізичні, психічні і духовні потреби, в основному відновлювального характеру [1].

Основними завданнями організації дозвілля є: забезпечення всебічного розвитку дитини; формування суспільно-громадського досвіду особистості; розвиток, стимулювання та реалізація її духовного і творчого потенціалу; створення системи пошуку, розвитку й підтримки юних талантів, обдарувань; залучення до соціокультурних цінностей; задоволення потреб у професійному самовизначенні; виховання вольових якостей, формування активної життєвої позиції, здорового способу життя засобами фізичної культури, спорту та просвітницької роботи [1].

Практичну реалізацію державної політики у сфері організації дозвілля, задоволення культурно-дозвіллевих потреб особистості здійснюють заклади і установи, які підпорядковуються органам освіти, культури, спорту, органам у справах сім'ї та молоді. Це напрям діяльності закладів позашкільної освіти (ЗПО), клубів за місцем проживання, дитячо-підліткових фізкультурно-спортивних клубів, дитячо-юнацьких спортивних шкіл, шкіл естетичного виховання, клубних закладів, центрів дозвілля, бібліотек, театрів, музеїв тощо.

Результати наукових досліджень Т. Бондаря, В. Мазіна, Т. Ротерс, В. Сутули підтверджують, що дозвілля відіграє значну роль не тільки у забезпеченні здоров'я дітей та молоді, а й у формуванні їх особистості.

Для забезпечення належних умов для організації у нашій державі дозвілля дітей та молоді, на підставі чинного законодавства України, а саме законів України «Про сприяння становленню та розвитку молоді в Україні», «Про освіту», «Про позашкільну освіту», «Про фізичну культуру і спорт», «Положення про дитячо-юнацьку спортивну школу» на сьогоднішній день створено і функціонує мережа закладів позашкільної освіти, зокрема заклади позашкільної освіти фізкультурно-спортивного та спортивного напрямку.

Роль позашкільних закладів фізкультурно-спортивного напрямку полягає у виконанні завдань для забезпечення дозвіллевої діяльності дітей та молоді і включає три взаємопов'язані аспекти: спортивний (розвиток здібностей вихованців в обраному виді спорту, підготовка спортивного резерву для збірних команд України), фізкультурний (повноцінне оздоровлення, забезпечення змістовного відпочинку і дозвілля дітей та молоді, формування навичок здорового способу життя) і виховний (сприяння гармонійному вихованню, самореалізації вихованців).

Діяльність окремих закладів позашкільної освіти фізкультурно-спортивного напрямку розкривали у своїх наукових працях О. Вацеба, В. Мудрик, А. Нестерова, Г. Путятіна, С. Родак, Н. Серета та ін. Автори сходяться на думці, що дитячо-юнацький спорт відіграє особливу роль у житті суспільства та окремої дитини, бо фізкультурно-спортивна діяльність забезпечує розвиток фізичних здібностей вихованців, створює необхідні умови для повноцінного оздоровлення, загартування, змістовного відпочинку і дозвілля, занять фізичною культурою і спортом, підготовки спортивного резерву для збірних команд України, набуття навичок здорового способу життя [2]. Різноманітні фізичні вправи не тільки вдосконалюють фізичну підготовку молоді, а й виховують емоційно-вольову сферу.

Систему фізкультурно-спортивної дозвіллевої діяльності в Україні складають позашкільні заклади освіти фізкультурно-спортивного напрямку: спортивні клуби, клуби фізкультурно-оздоровчої спрямованості, гуртки, секції; спортивні клуби за місцем проживання; спортивні клуби Товариства сприяння обороні України тощо.

Серед них важливе місце займають дитячо-юнацькі спортивні школи та спеціалізовані дитячо-юнацькі спортивні школи олімпійського резерву, які

мають великі можливості для розвитку як спеціальних здібностей (фізичних, психологічних), так і для виховання юних спортсменів [1; 3].

Організації діяльності дитячо-юнацьких спортивних шкіл як складовій системи позашкільної освіти присвячено праці В. Бауера, Н. Жмарєва, А. Нестерової, С. Родака і О. Вацеби, Т. Ротерс і В. Мазіна, Л. Чеховської, О. Шинкарук та ін.

Дослідники А. Бондар, М. Томанек та ін. зазначають, що не зважаючи на специфічні функції, які виконують позашкільні заклади освіти фізкультурно-спортивного напрямку, всі вони забезпечують дозвілєву діяльність дітей та молоді засобами фізичної культури та спорту [1].

В умовах модернізації освіти, яка веде до зростання конкуренції серед закладів позашкільної освіти, у тому числі фізкультурно-спортивного напрямку, постає проблема забезпечення вихованців якісною освітою. Оновлення системи позашкільної освіти передбачає вирішення ряду системних завдань: нормативно-правових, фінансових, змістових тощо. Актуальним також залишається питання оновлення і модернізації матеріально-технічного забезпечення ЗПО, розробка та впровадження новітніх педагогічних та інформаційних технологій, пошук нових, сучасних методик роботи з дітьми і створення належних умов для їхньої зайнятості у вільний від уроків час.

У педагогічному плані, для закладів позашкільної освіти фізкультурно-спортивного напрямку характерна орієнтація не тільки на засвоєння вихованцями певних знань, умінь та навичок, а головне, направлення на всебічний гармонійний фізичний розвиток та соціалізацію особистості. Тобто, позашкільний заклад має формувати систему універсальних знань, умінь і навичок, ключових компетентностей, а також досвід самостійної діяльності, особистої відповідальності, творчої праці вихованців.

Організаційними заходами, що сприятимуть залученню дітей та молоді до дозвілєвої діяльності у закладах фізкультурно-спортивного напрямку, на думку фахівців, можуть бути [1]:

1. Забезпечення участі вихованців у якості волонтерів, спортивних суддів у спортивно-масових заходах різного рівня, у тому числі міжнародних заходах.

2. Організація проведення лекцій та бесід з учнями із залученням видатних спортсменів, тренерів, спеціалістів фізичної культури та спорту з метою мотивації до занять видом спорту.

3. Проведення тренувальних занять за участю видатних спортсменів («майстер-класи»).

4. Розміщення реклами щодо набору вихованців до спортивного клубу на ТБ, інтернет-сайтах, форумах.

5. Проведення «родинних» змагань із залученням вихованців разом з батьками.

6. Організація проведення турнірів серед школярів, залучення учнів закладів загальної середньої освіти, які займаються у спортивних секціях до суддівства.

7. Розвивати роботу з пошуку і залучення спонсорів для проведення спортивних змагань.

Таким чином, використання потенційних можливостей позашкільної освіти в наданні якісних освітньо-виховних послуг фізкультурно-спортивного і оздоровчого напрямів є особливо актуальним для вирішення нагальних проблем зі здоров'ям дітей та учнівської молоді України. Незважаючи на різноманіття завдань, які вирішують позашкільні заклади освіти, головною метою їх діяльності є сприяння гармонійному розвитку особистості, задоволення потреб у відпочинку та самореалізації, розширення рухового потенціалу, здійснення змістовної дозвіллевої діяльності.

Перспективи подальших досліджень полягають у визначенні напрямів діяльності щодо залучення дітей та молоді до занять у позашкільних спортивних клубах за місцем проживання.

Список використаних джерел:

1. Бондар А., Томанек М. Менеджмент позашкільних навчальних закладів фізкультурно-спортивного напрямку: монографія. Бидгощ: Товариство наукової мережі спортивного права, 2018. 156 с.

2. Пальчук М., Трачук С., Краснонос В. Роль і діяльність фізкультурно-спортивних організацій у забезпеченні дозвіллевої діяльності дітей та молоді. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Випуск 12 (144). К.: Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2021. С 13-116.

3. Тихонова Н. Обґрунтування моделі забезпечення регламентації фізкультурно-спортивної дозвіллевої діяльності дітей та молоді сучасності. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Випуск 9 (50). К.: Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2014. С 135-139.

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет конференції

**«МОДЕРНІЗАЦІЯ ЗМІСТУ ОСВІТИ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ
ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНИХ ФАХІВЦІВ»**

Криворізький державний педагогічний університет

(21 квітня 2023 року)

*Відповідальний редактор: І. С. Серьогіна
Укладачі: Чебикіна О. Л, Созонюк О. С.*